

چکیده مقالات

هشتمین کنگره انجمن ژئوپلیتیک ایران
همدلی اقوام ایرانی؛ انسجام و اقتدار ملی

به کوشش: دکتر اسکندر مرادی

انجمن ژئوپلیتیک ایران

۲۰ و ۲۱ مهر ماه ۱۳۹۴، سنندج - دانشگاه کردستان

چکیده مقالات هشتمین کنگره انجمن ژئوپلیتیک ایران: همدلی اقوام ایرانی؛ انسجام و اقتدار ملی
۲۰ و ۲۱ مهرماه ۱۳۹۴، سنندج- دانشگاه کردستان

ب

چکیده مقالات هشتمین کنگره انجمن ژئوپلیتیک ایران «همدلی اقوام ایرانی؛ انسجام و اقتدار ملی»	عنوان
مراد کاویانی راد	تهیه و تنظیم
پیروز محمدنژاد	طراح جلد
۱۰۰۰ نسخه	شمارگان
مهرماه ۱۳۹۴	تاریخ انتشار
سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح	چاپ

هیأت رئیسه کنگره:

دکتر سید یحیی (رحیم) صفوی	رئیس
دکتر اسکندر مرادی	دبیر
دکتر یدالله کریمی پور	رئیس کمیته علمی
دکتر مراد کاویانی راد	نایب رئیس کمیته علمی
دکتر بهرام نصرالهی زاده	دبیر کمیته اجرایی
دکتر مسعود الماسی	مسئول اجرایی
محمد صادقی	مسئول دبیرخانه

برگزار کننده: انجمن ژئوپلیتیک ایران

مشارکت کنندگان:

استاندارداری کردستان	دانشگاه کردستان
دانشگاه پیام نور استان کردستان	دانشگاه فرهنگیان استان کردستان
دفتر نمایندگی ولی فقیه در استان کردستان	دانشگاه آزاد سنندج
دانشگاه جامع علمی و کاربردی استان کردستان	دانشگاه علوم پزشکی کردستان
سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح	پژوهشگاه شاخص پژوه
قطب جغرافیای سیاسی دانشگاه تربیت مدرس	انجمن علوم سیاسی ایران
انجمن ژئوپلیتیک ایران شعبه خراسان رضوی	انجمن ژئوپلیتیک ایران شعبه گیلان
مرکز تحقیقات و مطالعات فرماندهی مرزبانی ناجا	بنیاد فرهنگی مصلی نژاد
مجمع نمایندگان استان کردستان	سپاه بیت المقدس استان کردستان
شهرداری سنندج	فرمانداری سنندج
سازمان میراث فرهنگی و گردشگری کردستان	آموزش و پرورش استان کردستان
دفتر تحقیقات کاربردی فرماندهی انتظامی کردستان	دفتر تحقیقات کاربردی فرماندهی انتظامی آذربایجان غربی
صدا و سیما کردستان	اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی کردستان
انجمن مطالعات جهان اسلام	اتاق بازرگانی صنایع معادن سنندج
فرمانداری مریوان	شهرداری مریوان
فرمانداری سروآباد	شهرداری سروآباد
خبرگزاری کردپرس	هفته نامه سیروان
سیویلیکا	

پیام دبیر کنگره

به نام خداوند جان و خرد

خداوند متعال را شاکریم که این افتخار بزرگ نصیب ما شد تا در استان فرهنگی کردستان، میزبان برگزاری هشتمین کنگره انجمن ژئوپلیتیک ایران باشیم. در هشتمین کنگره انجمن ژئوپلیتیک ایران با موضوع "همدلی اقوام ایرانی؛ انسجام و اقتدار ملی" اساتید و پژوهشگران به تعبیر و تفسیری متفاوت از مفهوم قومیت می پردازند، تفسیری که در بردارنده تمامی ویژگیهای زیبایی شناسانه از همدلی اقوام ایرانی باشد. هدف از برگزاری این کنگره معرفت شناسی اقوام ایرانی و آرایه مدلی بومی و ایرانی از مطالعات و پژوهش های قومی است. همدلی اقوام ایرانی عبارت است از دیالوگی بی پایان میان ذهن های متفاوت و پرهیز از دوگانگی و تقابل های دوتایی و دوانگاری مخرب و خشونت آمیز و تاکید بر دیالکتیک در عرصه سیاست و فضا. همدلی اقوام ایرانی تمامی لایه های مختلف اجتماعی، قومی و مذهبی را در بر می گیرد و هدف آن ساختن ایرانی آباد و آزاد و توسعه یافته برای تمامی ایرانیان است چرا که "در ضیافت باشکوه ایرانی غذای کافی برای همگان وجود دارد".

دکتر اسکندر مرادی

دبیر هشتمین کنگره انجمن ژئوپلیتیک ایران

همدلی اقوام ایرانی؛ انسجام و اقتدار ملی

کمیته علمی		
نام و نام خانوادگی	تخصص	سازمان متبوع
فریدون احمدی	مدیریت	دانشگاه پیام نور استان کردستان
زهرا احمدی پور	جغرافیای سیاسی	دانشگاه تربیت مدرس
سیروس احمدی	جغرافیای سیاسی	دانشگاه تربیت مدرس
یعقوب احمدی	جامعه شناسی	دانشگاه پیام نور استان کردستان
جواد اطاعت	علوم سیاسی	دانشگاه شهید بهشتی
هادی اعظمی	جغرافیای سیاسی	دانشگاه فردوسی مشهد
رسول افصلی	علوم سیاسی	دانشگاه تهران
بهرام امیر احمدیان	جغرافیای سیاسی	دانشگاه تهران
علی امیری	جغرافیای سیاسی	دانشگاه لرستان
جمال بافرانی	جغرافیای سیاسی	شهرداری تهران
بدیعی مرجان	جغرافیای سیاسی	دانشگاه تهران
مسعود بیننده	جامعه شناسی	دانشگاه فرهنگیان کردستان
سلیمانی پرویز	جغرافیای سیاسی	دانشگاه پیام نور
زهرا پیشگاهی فرد	جغرافیای سیاسی	دانشگاه تهران
محسن جان پرور	جغرافیای سیاسی	دانشگاه فردوسی مشهد
محمدرضا حافظ نیا	جغرافیای سیاسی	دانشگاه تربیت مدرس
حامد شیری	جامعه شناسی	دانشگاه پیام نور استان کردستان
جعفر حق پناه	علوم سیاسی	دانشگاه تهران
محمد رئوف حیدری	جغرافیای سیاسی	دانشگاه پیام نور
نسرین خانیها	جغرافیای سیاسی	دانشگاه آزاد
سعید خضری	جغرافیای طبیعی	دانشگاه کردستان

یاشار ذکی	جغرافیای سیاسی	دانشگاه تهران
کمیته علمی		
نام و نام خانوادگی	تخصص	سازمان متبوع
عمران راستی	جغرافیای سیاسی	دانشگاه بیرجند
حسین ربیعی	جغرافیای سیاسی	دانشگاه خوارزمی
ابراهیم رومینا	جغرافیای سیاسی	دانشگاه تربیت مدرس
سید هادی زرقانی	جغرافیای سیاسی	دانشگاه فردوسی مشهد
یوسف زین العابدین	جغرافیای سیاسی	دانشگاه آزاد اسلامی رشت
بختیار سجادی	ادبیات انگلیسی	دانشگاه کردستان
مهران شیرآوند	جامعه شناسی	مرکز مطالعات برنامه ریزی شهری و روستایی
سید یحیی (رحیم) صفوی	جغرافیای سیاسی	دانشگاه امام حسین
برزین ضرغامی	جغرافیای سیاسی	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان تهران
محمد آزاد عبدالله پور	روانشناسی تربیتی	دانشگاه آزاد مهاباد
عطالله عبدی	جغرافیای سیاسی	دانشگاه خوارزمی
عزت الله عزتی	جغرافیای سیاسی	دانشگاه آزاد اسلامی
سهراب عسگری	جغرافیای سیاسی	دانشگاه پیام نور
حبیب الله فاضلی	علوم سیاسی	دانشگاه تهران
امید قادرزاده	جامعه شناسی سیاسی	دانشگاه کردستان
ربباز قربانی	جغرافیای سیاسی	دانشگاه فرهنگیان
محمد صدیق قربانی	جغرافیای طبیعی	دانشگاه پیام نور استان کردستان
مرتضی قورچی	جغرافیای سیاسی	دانشگاه شهید بهشتی
مراد کاویانی راد	جغرافیای سیاسی	دانشگاه خوارزمی
یدالله کریمی پور	جغرافیای سیاسی	دانشگاه خوارزمی

منوچهر لرنی	جامعه شناسی	دانشگاه آزاد اسلامی
کمیته علمی		
نام و نام خانوادگی	تخصص	سازمان متبوع
مسعود الماسی	جغرافیای سیاسی	دانشگاه فرهنگیان سنندج
افشین متقی	جغرافیای سیاسی	دانشگاه خوارزمی
حسین محمدزاده	جامعه شناسی سیاسی	دانشگاه پیام نور استان کردستان
جمال محمدی	جامعه شناسی فرهنگی	دانشگاه کردستان
حسین مختاری	جغرافیای سیاسی	دانشگاه اصفهان
مهدی مدیری	جغرافیا و برنامه ریزی شهری	سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح
اسکندر مرادی	جغرافیای سیاسی	دانشگاه پیام نور کردستان
اسماعیل مصطفی زاده	برنامه ریزی درسی	دانشگاه فرهنگیان ارومیه
دره میرحیدر	جغرافیای سیاسی	دانشگاه تهران
داوود میرمحمدی	جامعه شناسی	دانشگاه آزاد اسلامی
بهرام نصرالهی زاده	جغرافیای سیاسی	دانشگاه کردستان
رقیه وحدت	مدیریت آموزش عالی	دانشگاه آزاد ارومیه
ورزنده امید	ادبیات انگلیسی	دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج
هادی ویسی	جغرافیای سیاسی	دانشگاه پیام نور
اسلام یاری	جغرافیای سیاسی	دانشگاه شیراز
عثمان یوسفی	تاریخ اسلام	دانشگاه پیام نور استان کردستان

کمیته داوران		
نام و نام خانوادگی	تخصص	سازمان متبوع
عباس احمدی	جغرافیای سیاسی	دانشگاه تهران
هادی اعظمی	جغرافیای سیاسی	دانشگاه فردوسی مشهد
علی امیری	جغرافیای سیاسی	دانشگاه لرستان
اکبر بابایی	علوم سیاسی	موسسه مطالعات ملی
مرجان بدیعی	جغرافیای سیاسی	دانشگاه تهران
رضا پویان	جغرافیای سیاسی	مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران
حسن پیر دشتی	جغرافیای سیاسی	آموزش و پرورش
محسن جان پرور	جغرافیای سیاسی	دانشگاه فردوسی مشهد
مهدی حسین پور مطلق	جغرافیای سیاسی	وزارت علوم تحقیقات و فناوری
جعفر حق پناه	علوم سیاسی	دانشگاه تهران
محمد رئوف حیدری	جغرافیای سیاسی	دانشگاه پیام نور
شقایق حیدری	علوم سیاسی	دانشگاه آزاد اسلامی
یاشار ذکی	جغرافیای سیاسی	دانشگاه تهران
حسین ربیعی	جغرافیای سیاسی	دانشگاه خوارزمی
نبی الله رشنو	جغرافیای سیاسی	وزارت جهاد کشاورزی
ناصر رضایی	جغرافیای سیاسی	پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری
ابراهیم رومینا	جغرافیای سیاسی	دانشگاه تربیت مدرس
سید هادی زرقانی	جغرافیای سیاسی	دانشگاه فردوسی مشهد
یوسف زین العابدین	جغرافیای سیاسی	دانشگاه آزاد اسلامی رشت

کمیته داوران		
نام و نام خانوادگی	تخصص	سازمان متبوع
بهاره سازمند	علوم سیاسی	دانشگاه تهران
محمد رضا عبدالله پور	علوم سیاسی	دانشگاه پیام نور
پرویز سلیمانی مقدم	جغرافیای سیاسی	دانشگاه پیام نور
عطالله عبدی	جغرافیای سیاسی	دانشگاه خوارزمی
سهراب عسگری	جغرافیای سیاسی	دانشگاه پیام نور
حبیب الله فاضلی	علوم سیاسی	دانشگاه تهران
مصطفی قادری	جغرافیای سیاسی	انجمن ژئوپلیتیک
مراد کاویانی راد	جغرافیای سیاسی	دانشگاه خوارزمی
منوچهر لرنی	جامعه شناسی	دانشگاه آزاد اسلامی
مسعود الماسی	جغرافیای سیاسی	دانشگاه فرهنگیان سنندج
افشین متقی	جغرافیای سیاسی	دانشگاه خوارزمی
علی محمد پور	جغرافیای سیاسی	سازمان جغرافیایی
حسین محمدزاده	جامعه شناسی سیاسی	دانشگاه پیام نور استان کردستان
حسین مختاری	جغرافیای سیاسی	دانشگاه اصفهان
اسکندر مرادی	جغرافیای سیاسی	دانشگاه پیام نور کردستان
مجتبی مقصودی	علوم سیاسی	دانشگاه آزاد اسلامی
مهدی میرزاده	جغرافیای سیاسی	دانشگاه هرمزگان
داوود میرمحمدی	جامعه شناسی	دانشگاه آزاد اسلامی
عبدالمیر نبوی	علوم سیاسی	پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی
بهرام نصرالهی زاده	جغرافیای سیاسی	دانشگاه کردستان
قدیر نصری	اندیشه سیاسی	دانشگاه خوارزمی

كمیته داوران		
نام و نام خانوادگی	تخصص	سازمان متبوع
محمود واثق	جغرافیای سیاسی	دانشگاه تهران
هادی ویسی	جغرافیای سیاسی	دانشگاه پیام نور
کیومرث یزدان پناه	جغرافیای سیاسی	دانشگاه تهران

فهرست مقالات

ترتیب مقالات بر اساس حروف الفبا نام خانوادگی نویسنده اول مقاله

شماره صفحه	عنوان مقاله و نویسنده اول
۱	تقویت احساس عزت نفس همگانی جمعی (غرور ملی) / ابراهردی موثر در سیاست‌های مدیریت تنوع قومی و فرهنگی / ابراهیم پور داود
۲	هویت ایرانی - اسلامی؛ بنیاد انسجام و اقتدار ملی / ابراهیمی مرتضی
۳	هویت و قومیت بلوچ و تاثیر آن بر امنیت جمهوری اسلامی ایران / ابوطالبی عباس
۴	تنوع قومی: فرصت یا تهدید؟ / احمدپور آرام
۵	انسجام ملی و توسعه پایدار گردشگری در مناطق مرزی؛ نمونه موردی استان آذربایجان غربی / احمدی پور زهرا
۶	بررسی کارکرد فرهنگی در عصر فضای مجازی با تأکید مناسبات قومی بر ایران / احمدی دهکاء فریبرز
۷	نگرشی بر جایگاه و مفاهیم گردشگری فرهنگی با رویکرد تحکیم همبستگی ملی و قومیتی / احمدی سید عباس
۸	بررسی زمینه های همگرایی و واگرایی در میان اقوام ایرانی / احمدی سیدعباس
۹	نقش اقوام مرزنشین در امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران / احمدی مهدی
۱۰	تبیین نسبت ناحیه‌گرایی و همزیستی مسالمت‌آمیز در دولت آباد تهران / احمدی نوحدانی سیروس
۱۱	الگوی بهینه مدیریت سیاسی اقوام در ایران / احمدی نوحدانی سیروس
۱۲	میراث فرهنگی مشترک اقوام ایرانی و انسجام ملی (نمونه موردی: عبد باستانی نوروژ) / احمدیان فرشته
۱۳	راهبردهای مناسب توسعه فضایی مناطق مرزی (مطالعه موردی: شهرستان مریوان) / احمدی پور زهرا
۱۴	ژئوپلیتیک زبان فارسی و انسجام اقوام ایرانی / اخباری محمد
۱۵	بررسی و ارائه الگو و مدل توسعه پیوندهای قومی و فرهنگی بر محوریت گردشگری (مورد مطالعه: دهستان اورامان تخت، کردستان) / اروچی حسن
۱۶	چالش‌های هویت ملی و قومی در عصر جهانی شدن / اسفندیارزاده ملکی شهرام
۱۷	تبیین جامعه شناختی تاثیر ساختار خانواده بر هویت ملی و فردی / اسفندیارزاده ملکی شهرام
۱۸	بررسی همدلی اقوام روستایی در ترکمن صحرا از خدمات دولتی براساس مدل سروکوال / اسماعیل پور حسین
۱۹	تبیین مسائل قومی با رویکرد پدافند غیرعامل و تحقق امنیت پایدار (مطالعه موردی: استان آذربایجان غربی) / اصلاتی ناصر
۲۰	هویت ملی و هویت ایرانی - اسلامی بنیاد انسجام و همبستگی ملی اقوام / اصلاتی ناصر
۲۱	قوم بلوچ، همبستگی و انسجام ملی / اعظمی هادی
۲۲	دیاسپورا؛ الگوی رفتاری قوم کرد / اعظمی هادی
۲۳	احزاب و انسجام ملی / العاسی مسعود
۲۴	نقش همدلی اقوام ایرانی در مشارکت سیاسی (مطالعه موردی: انتخابات ریاست جمهوری یازدهم) / امانی محمدرضا
۲۵	تاثیر فرهنگ و هنر بر روی اقوام کهن، باورها و دانسته ها / امیرشقایق شاهین

۲۶	تبیین نقش گردشگری مناطق جنگی در انسجام و وحدت اقوام ایرانی / ایمانی بهرام
۲۷	جایگاه و نقش گردشگری در ایجاد وحدت، همگرایی و همبستگی بین اقوام ایرانی / آقازاده محمد
۲۸	قوم بلوچ و امنیت ملی / باباخانی لشکان لیلا
۲۹	هویت ایرانی - اسلامی بنیاد انسجام و اقتدار ملی (قوم کرد) / برکاتی علی
۳۰	ارومیه دروازه تمدن و نماد همزیستی مسالمت آمیز با تأکید بر همگرایی ملی و هویت قومی / بنائی بابازاده امین
۳۱	همگرایی و واگرایی قوم ترکمن بر اساس تئوری محرومیت نسبی و تأثیر آن بر امنیت منطقه گلستان / بهرام فرجی
۳۲	بررسی نقش اقوام در جهت امنیت پایدار (نمونه موردی: قوم کرد) / بهمند دادله
۳۳	تحقق پایداری توسعه فرهنگی از کرد دور گردشگری ادبی - فرهنگی با رویکرد تحکیم هویت ملی (مطالعه موردی: استان سیستان و بلوچستان) / بازکی معصومه
۳۴	بررسی ژئوپلیتیک قومی و مذهبی در افغانستان و تأثیر آن بر امنیت ج ۱ ایران / پاشاپور حجت اله
۳۵	بررسی و تحلیل نقش قوم تالش در تحول کارکرد مرز سیاسی آستارا / پورهادی ابراهیم
۳۶	فرهنگ ایرانی - فرهنگ همگرا / تهامی مرتضی
۳۷	گردشگری فرهنگی راهبردی جهت ایجاد همدلی در گروه های قومی کشور / جان پرور محسن
۳۸	تبیین رابطه عدالت جغرافیایی گروه های قومی در ایران و انسجام ملی / جان پرور محسن
۳۹	بررسی کارکرد نام کشور در یکپارچگی ملی با تأکید بر نام ایران / جعفرزاده حسن
۴۰	میراث فرهنگی مشترک اقوام ایرانی، عامل همبستگی و انسجام ملی مطالعه موردی: (آئین های کهن ایرانی در فرهنگ آرامنه) / جعفری آناهیتا
۴۱	بررسی و تبیین مبانی و مولفه های انسجام ملی در راه دستیابی به امنیت ملی پایدار (با تأکید بر مساله قومیت) / جعفری ترزق یحیی
۴۲	تحلیلی بر الگوی ترکیبی ملت از منظر اجتماعی و فضایی - جغرافیایی (مطالعه ی موردی: اقوام ساکن در آبادی های خراسان شمالی) / جعفری تیمور
۴۳	روند تحولات تاریخی اقوام ایرانی مطالعه موردی: قوم ترکمن / جمشیدی مهر جواد
۴۴	بررسی نقش قومیت ها در اتحاد و انسجام ملی / جمشیدی مهر جواد
۴۵	قوم مداری و تأثیر آن بر تئوری پردازی در روابط بین الملل / چادله امیر
۴۶	تأثیر اقوام مرزنشین بر امنیت ج. ا. ایران / حبیبی رهام بخش
۴۷	جایگاه هویت قومی در همبستگی ملی (مطالعه موردی قوم عرب خوزستان) / حدادپور امیر
۴۸	ژئوپلیتیک نابرابری های اجتماعی، اقوام و امنیت (نمونه موردی قوم بلوچ) / حسن پور علیخان قلعه غلامرضا
۴۹	ارزیابی نقش بازارچه های مشترک مرزی در توسعه و رفاه مناطق مرزنشین مطالعه موردی: بازارچه مرزی سیران بند بانه / حسین نژاد اسماعیل
۵۰	تأثیر مولفه های جغرافیایی مشترک بر همگرایی ژئوکالچر اقوام دو سوی ارس / حسین نیان عیسی
۵۱	سیاست های دولت و تأثیر آن بر میزان هم گرایی یا واگرایی اقوام (مورد قوم بلوچ) / حسینی سید سلمان
۵۲	بررسی رابطه ی توسعه و همبستگی ملی - ایرانی / حسینی نصر آبادی
۵۳	همدلی اقوام ایرانی و تأثیر آن بر ایجاد ثبات در مرزها: قوم ایرانی کرد در غرب کشور / حق پناه جعفر
۵۴	الگوی بازسازی وحدت امت اسلامی با تأکید بر اتحاد اقوام و مذاهب ایران اسلامی / حمزه پور علی
۵۵	مبانی نظری انسجام امت اسلامی؛ الهام بخش اتحاد اقوام و مذاهب ایران اسلامی / حمزه پور علی
۵۶	امکان سنجی ظرفیت های قانون اساسی ج. ا. ا در مدیریت میکروناسیونالیسم قومی در فرآیند جهانی شدن (مطالعه موردی: قومیت کرد) / حمیدی سمیه

۵۷	تحلیل شاخص‌های همگراساز قوم‌گرد از دیدگاه مدیران سیاسی / حیدری جهانگیر
۵۸	آثار کیش مهر در بختیاری / حیدری نوروزی عباس
۵۹	بررسی تاثیر مبادلات اقتصادی مرزی بر همدلی اقوام (مطالعه موردی: بانه) / حیدریان مهدی
۶۰	بررسی میزان همگرایی قومی قومیت‌های آذری و کردی در شهر ارومیه / خادمی علی
۶۱	نقش اقوام ایرانی در امنیت مرزی / دانش‌ها وار
۶۲	نقش جغرافیای سیاسی، نظامی و ژئوپلیتیکی اقوام و عشایر ایران در تامین امنیت مرزهای ح.ا. ایران / درویشی یوسف
۶۳	چالش‌های انسجام و اقتدار ملی اقوام ایرانیان / دلالت مراد
۶۴	همزیستی مسالمت‌آمیز قومی بستر تداوم وحدت ملی ایران / دهقان محمود
۶۵	نقش و جایگاه اقوام ایرانی در امنیت مناطق مرزی؛ چالش‌ها و فرصت‌ها / دهمرده معصومه
۶۶	بررسی انواع و ماهیت تئوری‌های مربوط به قومیت / ذکی یاشار
۶۷	همگرایی اقوام در خاورمیانه پس از پیدایی داعش / ربیعی حسین
۶۸	جغرافیا و ساکنین کوروارکان (گردارکان) / رجبی بهشت آباد رحمان
۶۹	توسعه نواحی مرزی ایران؛ دیدگاه امنیتی یا اقتصادی / رستگارپناه حسن
۷۰	بررسی نقش اقوام ایرانی در امنیت مرزی / رستگارپناه حسن
۷۱	جنگ نرم رسانه‌های ماهواره‌ای و تأثیر آن بر افکار عمومی مناطق کردنشین ایران / رستگارپناه حسن
۷۲	نقش اقوام ایرانی در امنیت مرزی / رستمی زاد رستم
۷۳	غیرامنیتی کردن امنیتی کردن؛ امنیت اجتماعی و قومیت در ایران / رستمی فرزاد
۷۴	آموزش زبان مادری پیوستار زبان و ادبیات فارسی و بحران هویت قومی نوجوانان و جوانان / رسولزاده میکائیل
۷۵	مطالعه و بررسی رابطه میان سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی زنان مرزنشین کرمانج و ترکمندر مناطق مرزی خراسان شمالی / رضاپور زهرا
۷۶	تأثیرات ظهور گروه تروریستی داعش در خاورمیانه بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران / رضایی فرامانی رسول
۷۷	الگوها و سیاست‌های مدیریت تنوع قومی در ایران / رنج کش ربابه
۷۸	بررسی تاثیر توازن قوای منطقه‌ای ایران و عربستان بر انسجام و اقتدار ملی ایران / رنجکش محمد جواد
۷۹	مدیریت سیاسی در فضاهاى چندقومی ایران / رومینا ابراهیم
۸۰	بررسی، توصیف و تحلیل نقش ادبیات فارسی در «انسجام ملی» / زارع غلامعلی
۸۱	تحکیم مبانی انسجام ملی در سایه تعامل صحیح زبان ملی با زبانهای بومی / زارع غلامعلی
۸۲	نسبت هویت ملی و هویت قومی با وحدت و انسجام ملی / زارع محمد
۸۳	نقش فرهنگ تعاملی اقوام ایرانی در تقویت قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران / زارعی غفار
۸۴	نقش مشارکت سیاسی و همدلی اقوام ایرانی در امنیت مرزی / زرقانی سیدهادی
۸۵	بررسی و تحلیل متغیرهای موثر بر الگوی رفتاری قومیت‌ها / زرقانی سیدهادی
۸۶	چالش‌های امنیتی تنوع قومیتی و توسعه نامتجانس نمونه موردی کشور نیجریه / زرقانی سیدهادی
۸۷	اقلیم کردستان عراق و گرایش قومی گریز از مرکز آن / زمانی ابوالفضل
۸۸	ارزیابی دیدگاه‌های مربوط به قومیت در جغرافیای سیاسی (با تاکید بر سه دیدگاه کهن گرای، نوگرایی و تلفیقی) / زمانی محسن
۸۹	تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر همدلی اقوام ایرانی / سامره یعقوبی

۹۰	نقش اشتراکات فرهنگی- تاریخی قوم بلوچ با فرهنگ ایرانی بر انسجام ملی / ساوه درودی مصطفی
۹۱	اجزایی کردن اصول معطل مانده قانون اساسی و تعامل میان فرهنگی عامل انسجام ملی / سرمدی حمید
۹۲	بررسی راههای تقویت تعامل فرهنگی اقوام در استان آذربایجان غربی با تأکید بر نقش و کارکرد دولت/ سلطانی ناصر
۹۳	توسعه سواحل مکران و تاثیر آن بر تعاملات فضایی و همگرایی ملی و منطقه‌ای / سیاری حبیب الله
۹۴	نقش فرهنگ قومی به عنوان مولفه ای اساسی در تدوین ، طراحی و ساخت برنامه درسی ایران/ شاکری رضا
۹۵	بررسی نقش نماد، عامل همگرایی اقوام(مطالعه موردی قوم کرمانج خراسان)/ شاکری هادی
۹۶	تاثیر هویت های مکانی بر جهت دهی به الگوی فضایی رای (مطالعه موردی حوزه انتخابیه بجنورد، مانه و سملقان، جاجرم و گرمه)/ شاکری هادی
۹۷	آسیب شناسی عناصر پایدار همگرایی اقوام در وحدت ملی ایران/ شایانی مهر مجید
۹۸	نقش گردشگری پایدار در هم گرایی اقوام ایرانی و انسجام ملی / شایانی مهر مجید
۹۹	تحلیل هویت خواهی قومی در شبکه های اجتماعی مجازی/ شفیعی نیا عباس
۱۰۰	خودگردانی شمال عراق و تأثیرات آن بر همگرایی و واگرایی اقوام کرد ایران/ شگری شمس الدین
۱۰۱	مقدمه‌ای بر مطالعات اقوام ایرانی: یک نگرش بومی / شگری مقدم اصغر
۱۰۲	صنایع فرهنگی، اقوام ایرانی و انسجام ملی / شگری مقدم اصغر
۱۰۳	چالش‌های انسجام ملی جمهوری اسلامی ایران: مطالعه موردی قوم بلوچ / شگری مقدم اصغر
۱۰۴	تبیین علائق ژئوکالچر اقوام ترکمن کشورهای ایران و ترکمنستان/ صابر زهرا
۱۰۵	تحلیل پیامدهای ژئوکالچر فضای مجازی بر هویت خانواده های گیلک شهر فومن/ صابر زهرا
۱۰۶	نگاهی به همزیستی مسالمت آمیز در ایران / صادقلو سعید
۱۰۷	هویت اقوام ایرانی در فرایند جهانی شدن فرهنگی / صادقی محمد
۱۰۸	گردشگری اقوام رهیافتی به سوی همدلی و همزیستی صلح آمیز/ صادقی محمد
۱۰۹	مدل نظری بومی برای مطالعات قومی در ایران / صادقیان حمزه
۱۱۰	فرصت‌های ناشی از حضور قومیت‌ها در جمهوری اسلامی ایران/ صالح آبادی ریحانه
۱۱۱	فیلم، ابزاری در راستای توسعه ناحیه ای / صالح دوست مهسا
۱۱۲	نقش تعامل زبان و ادبیات فارسی و کردی در ایجاد همدلی و انسجام و اقتدار ملی / صانعی شهیندخت
۱۱۳	مردمان گوناگون و انسجام سیاسی در ایران: تبارشناسی مفهومی، نظریه ای بومی / عباسی آوات
۱۱۴	تاثیر آراء زادبومی (اقوام ایران) بر پایگاه رای آوری نامزدهای انتخاباتی (مطالعه موردی: یازدهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری ج.ا.ایران) / عباسی سمنانی علیرضا
۱۱۵	بررسی تطبیقی پیوستگی اقوام ایرانی در بحران‌های قومی دهه ۱۳۲۰ و دهه اول انقلاب ۱۳۵۷ با عنایت به تحولات داخلی، منطقه‌ای و جهانی / عبد علی پور وحید
۱۱۶	بسترهای تاریخی همگرایی کرد با ایران، مورد مطالعه: انعکاس تاریخ ایران باستان در نظام آموزش رسمی اقلیم کردستان عراق/ عبدی عطا الله
۱۱۷	جهانی شدن و مناسبات قومی در ایران (مطالعه موردی از چهار قوم ایرانی)/ عزیززاده طسوج محسن
۱۱۸	تالش قوم شمالی جمهوری اسلامی ایران و عوامل همگرایی آن به حکومت مرکزی / عظیمی لمیر یاسر
۱۱۹	تحلیل جایگاه اقوام در تحکیم هویت ملی ایران علیپور هادی
۱۲۰	تأثیرات همگرایی ملی در امنیت پایدار از دیدگاه جغرافیای سیاسی (با تأکید بر استان آذربایجان غربی)/ علیلو محمود

۱۲۱	ژئوپلیتیک استان آذربایجان غربی و امنیت پایدار/علیلو محمود
۱۲۲	درآمدی بر ماهیت اقوام ایرانی و سیاست های قومی (با تأکید بر شمال غرب)/علیلو محمود
۱۲۳	نقش قومیت‌های ایرانی در امنیت مرزها/عمادی سینا
۱۲۴	بررسی نقش انسجام ملی در سازه های ناهمگن از نگاه پدافند غیر عامل مطالعه موردی: ایران/غم پرور احمد
۱۲۵	الگوهای همگرایی و واگرایی: ایران و اروپای باختری/فاضلی حبیب اله
۱۲۶	رديبای قومیت در شبکه‌های اجتماعی موبایل/فتحی مهدی
۱۲۷	جایگاه بازارهای هدف گردشگری در توسعه امنیت شهرهای مرزی / فدایی ملاحاهی محمد
۱۲۸	تأثیر رسانه های ماهواه ای گروه اپوزیسیون کردی بر افکار عمومیکرد زبانان ایران و ارائه راهکارهای مقابله با آن/ فرجی بهرام
۱۲۹	عوامل همگرایی ملی اقوام و تأثیر آن بر امنیت پایدار جمهوری اسلامی ایران/فرجی بهرام
۱۳۰	بررسی عوامل همگرایی ملی قوم ایرانی ترکمن و تأثیر آن بر امنیت پایدار منطقه گلستان/ فرجی بهرام
۱۳۱	بررسی چالش‌های بهره برداری از آب‌های زیرزمینی مرزی در غرب و شمال غربی ایران / فرشته پور محمد
۱۳۲	بررسی جغرافیای سیاسی گیلان و طولا لش و تبین لزوم احیای نام طولا لش در کنار گیلان/ فریدی آرمین
۱۳۳	همگرایی قوم کرد و دیگر اقوام ایرانی در پرتو تحولات منطقه ای با استفاده از منظر «نظریه دولت» - ملت سازی/ فیروزی حسین
۱۳۴	عدالت فضایی در ایران: چالش ها و راهکارها/ فیروزی محرمعلی
۱۳۵	مطالعه ای راهبای افزایش میزان مشارکت سیاسی در بین هویت های قومی ایران / قادری بختیار
۱۳۶	هستی شناسی و امکان شناسی همبستگی ملی در ایران؛ با تأکید بر اجتماعات قومی/ قاری زاده امید
۱۳۷	پیوند زبان و ادبیات فارسی با زبان و ادبیات اقوام ایرانی/ قاسم نژاد پروین
۱۳۸	امنیت مرز و نقش قوم بلوچ در کاهش تهدیدات گروهک‌های تروریستی در استان س و ب (با تأکید بر مرزهای شهرستان سراوان)/ قاسم‌زاده بجندی پرویز
۱۳۹	بررسی نقش قوم بلوچ در امنیت مرزهای استان س و ب/ قاسم‌زاده بجندی پرویز
۱۴۰	گردشگری و توسعه زیرساخت در کشورهای کمتر توسعه یافته/ قربانی امیر
۱۴۱	توسعه پایدار و امنیت مرزها با تأکید بر قومیت‌ها: (نوار مرزی غرب و شمال غرب کشور، قوم کرد)/ قلی زاده قاسم
۱۴۲	قلمرو تروریسم ناحیه گرا در جنوب شرق ایران/ کاویانی راد جواد
۱۴۳	حقوق اقوام و یکپارچگی ملی/ کردونی ندا
۱۴۴	نقش اقوام ایرانی در امنیت مرزی جمهوری اسلامی ایران/ کرمی کیا بهمن
۱۴۵	بررسی نقش و نمود عوامل طبیعی اکولوژیک و فرهنگی در موسیقی سنت کردی/ کریمی سلطانی پیمان
۱۴۶	حقوق اقلیت های دینی در جمهوری اسلامی ایران/ کسمرادیان مراد
۱۴۷	تنوع فرهنگی و انسجام ملی در ایران/ کلانتری فاطمه
۱۴۸	واکاوی روشی و موضوعی مطالعات قومی ایران در مقالات علمی - پژوهشی جغرافیای سیاسی/ گلفشان عاطفه
۱۴۹	تبیین تعارضات نظری و کارکردی ناسیونالیسم در فرایند ملت سازی در منطقه خاورمیانه/ لشگری تفرشی احسان
۱۵۰	پیوستگی اقوام ایرانی در پرتو تحولات منطقه ای / لطفی حیدر
۱۵۱	جهانی شدن و تأثیر آن بر هویت ملی/ لطفی حیدر
۱۵۲	تحلیل عوامل مؤثر بر هویت قومی در بین جوانان شهر رشت؛ با تأکید بر نقش رسانه/ لطفی حیدر

۱۵۳	بررسی ظرفیت‌های فضای سایبری بر اتحاد و انسجام اقوام ایرانی/ متقی افشین
۱۵۴	زمینه های همگرایی فرهنگی ترکمن های ایران و ترکمنستان/ متقی افشین
۱۵۵	بررسی زمینه های واگذاری امورات امنیتی مرتبط به عشایر مرزنشین / محیی علی
۱۵۶	فضای منطقه‌ای و بین‌المللی، ژئوپلیتیک قومی و انسجام ملی در ایران/ محرابی علیرضا
۱۵۷	مفهوم قوم و قومیت در تاریخ ایران و الگوی مناسب سیاست قومی/ محرابی علیرضا
۱۵۸	بررسی یک چارچوب نظری کارمدتر برای مطالعات قومی/ محمدزاده حسین
۱۵۹	توسعه پایدار ناحیه ای و انسجام ملی (روند توسعه در مناطق کردنشین ایران قبل و پس از انقلاب)/ محمدی حمیدرضا
۱۶۰	میراث مشترک فرهنگی، عامل اتحاد و همبستگی ملی اقوام ایرانی/ محمود زاده امیر
۱۶۱	خصلت های فرهنگی ایرانیان و توسعه اقتصادی، اقتدار و انسجام ملی/ مختاری حسن
۱۶۲	نقش و جایگاه نخبگان و سران طوایف قوم بلوچ در واگرایی و هم‌پیوندی ملی / مدیرشانه‌چی محسن
۱۶۳	بررسی جایگاه دیپلماسی استانی در ارتقای امنیت مرزی(مطالعه موردی استان کردستان)/ مرادی اسکندر
۱۶۴	تأثیر هیدروپلیتیک بر همگرایی و واگرایی قومی در کشورهای خاورمیانه/ مرادی حیدر
۱۶۵	بررسی عوامل موثر بر نقش آفرینی اقوام مرزنشین در ایجاد امنیت مرزی پایدار/ مرادی دیزگرانی میلاد
۱۶۶	نقش عوامل معنوی در تحکیم همبستگی ملی آذری ها در ایران/ مظاهری مصطفی
۱۶۷	شناسایی عوامل موثر بر همگرایی قومی در جهت افزایش توان دفاعی ایران (مطالعه موردی: دو قوم ترکمن و بلوچ)/ حسین محمد تقی
۱۶۸	رویکردی بر انسجام ملی - منطقه ای با ارزیابی تنوع و پیوستگی فرهنگی - قومی در شهرها نمونه موردی استان خوزستان/ ملکی سعید
۱۶۹	چالش های انسجام و اقتدار ملی (مطالعه موردی :دخالت خارجی)/ منتظران جاوید
۱۷۰	مشارکت سیاسی و همدلی اقوام ایرانی/ منتظران جاوید
۱۷۱	مطالعه جامعه شناختی سلسله مراتب مولفه های هویت ملی وقومی جوانان آذربایجان غربی / منظمی تبار جواد
۱۷۲	همبستگی قومی و ملی عرب های خوزستان در طول تاریخ/ موسوی لولئی سید رضا
۱۷۳	تحلیلی بر سیاست های قومی و مشارکت سیاسی اقوام ایرانی با تأکید بر جامعه کرد ایران / موسوی میرنجف
۱۷۴	بررسی پارادایمی عملکرد دوگانه رسانه در اتحاد اقوام و انسجام ملی از منظر «بازنمایی رسانه» با مطالعه سی قوم کرد/ مهدی فرزی
۱۷۵	تحلیل عوامل ژئوکالچری مؤثر بر امنیت ملی و بقا ملی ح.ا. ایران/ مهدیان حسین
۱۷۶	تبیین موقعیت ژئوپلیتیکی اقوام و اقلیت ها در ایران مطالعه موردی : قوم کرد / مهکویی حجت
۱۷۷	گردشگری و توسعه پایدار ناحیه ای در ایران/ میرزایی محمد علی
۱۷۸	همدلی و همزیایی و آسیب شناسی آن در بین اقوام استان ایلام (نمونه موردی شهرستان دهلران)/ میرزایی مهدی
۱۷۹	تقابلبومی گرایی و جهانی شدن در قرن بیست و یکم/ ناجی ناصر
۱۸۰	تحلیل و بررسی همبستگی قومی در ایران با تأکید بر سرمایه اجتماعی / نادعلی هدیه
۱۸۱	هویت اسلامی- ایرانی و همبستگی ملی (با تأکید بر قیام عاشورا و روحانیت)/ نامدارزاده مسلم
۱۸۲	آسیب شناسی سیاست های توسعه منطقه‌ای و تاثیر آن بر انسجام ملی/ نبی زاده شهری تکتم
۱۸۳	بررسی رابطه میان تبعیض قومیتی در استان سیستان و بلوچستان با گسترش پدیده تروریسم/ نجفی سجاد
۱۸۴	بررسی راه کار های ایجاد انسجام و افزایش مشارکت اجتماعی، سیاسی اقوام ایرانی با تأکید بر دیدگاه اسلام/ نجفی سجاد

۱۸۵	بررسی آثار جریانهای سلفی گری در استان کردستان (سال ۱۳۸۷ الی ۱۳۹۱)/نجفی علیرضا
۱۸۶	تحلیل تأثیر فرایند جهانی شدن بر عناصر فرهنگی اقوام ایرانی با استفاده از تکنیک SWOT /نصرتی شهریار
۱۸۷	کنش‌ها و تعاملات قومی در فضای مجازی: فرصت‌ها و چالش‌ها/نظری علی اشرف
۱۸۸	بررسی و مطالعه تنگناها و چالش‌های قومی در ایرانمورد مطالعه: استان آذربایجان غربی/نورانی محمود
۱۸۹	سنجش عدالت فضایی در بهرمندی از خدمات با توجه به جمعیت‌مطالعه موردی: (استان کهگیلویه و بویراحمد)/نیک اقبال حمید
۱۹۰	بررسی توضیح پذیری نظریه ریچارد هارتشورن در جغرافیای سیاسی مسائل قومی ایران/ویسی هادی
۱۹۱	بررسی عوامل ناامنی در جنوب شرق ایران و نقش طوایف بلوچ در برقراری امنیت /هداوند میرزایی محراب
۱۹۲	بررسی قومیت و هویت قومی و امنیت پایدار در ایران/هداوند میرزایی محراب
۱۹۳	تأثیر فضای مجازی بر گرایش‌های قومی (نمونه‌ای موردی؛ دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تهران)/یحیی پور محمدصادق

تقویت احساس عزت نفس همگانی جمعی (غرور ملی) راهبردی موثر در سیاست‌های مدیریت تنوع قومی و فرهنگی

داود ابراهیم پور^۱، میکائیل رسولزاده^۲، رقیه شیخ الاسلامی^۳

چکیده

در این پژوهش نقش احساس عزت نفس همگانی جمعی (غرور ملی) در تقویت هویت ملی و قومی مورد توجه قرار گرفته است. پژوهش حاضر به صورت پانل و تطبیقی اجرا شده است. جامعه آماری تحقیق دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی منطقه ۲ و دانش آموزان سال سوم و چهارم متوسطه استان آذربایجان شرقی در سال تحصیلی ۹۱ - ۹۰ می‌باشد. در مجموع تعداد ۴۵۸۹۲۱ نفر جامعه آماری این تحقیق را تشکیل می‌دهند. حجم نمونه آماری برابر ۳۹۴ نفر محاسبه شده است. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه می‌باشد. مقدار ضریب همبستگی پیرسون بین تقویت احساس عزت نفس همگانی جمعی (غرور ملی) و بحران هویت ملی و قومی دانش آموزان و دانشجویان برابر $r = -0/294$ با سطح معنی داری $p = 0/000$ بدست آمد و سطح معنی داری آزمون از ۵٪ کمتر است. همبستگی معکوسی بین تقویت احساس عزت نفس همگانی جمعی (غرور ملی) در بین نوجوانان و جوانان و بحران هویت ملی و قومی ایشان وجود دارد. هرچه بر میزان تقویت احساس عزت نفس همگانی جمعی (غرور ملی) در بین نوجوانان و جوانان افزوده شود از میزان بحران هویت ملی و قومی ایشان کاسته می‌شود.

واژه‌های کلیدی: عزت نفس همگانی جمعی، غرور ملی، تقویت، تاثیر گذاری، مدیریت تنوع قومی

^۱ - عضو هیات علمی گروه علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز

^۲ - کارشناسی ارشد مدیریت توسعه اجتماعی دبیر و مدرس مراکز تربیت معلم استان آذربایجان شرقی،

۰۹۱۴۴۲۳۵۹۵۳، Mrasoul1353@yahoo.com

^۳ - کارشناسی علوم زمین دبیر آموزش و پرورش میانه آذربایجان شرقی

هویت ایرانی - اسلامی؛ بنیاد انسجام و اقتدار ملی

مرتضی ابراهیمی^۱

چکیده

هویت هر فرد و جامعه ممیز او از دیگران است. استمرار عناصر تمیز و تفکیک در ساحت شکلی و محتوایی بستگی به میزان پیوند و اجزاء تشکیل دهنده آن‌ها با یکدیگر دارد. اگر عوامل غیریت ساز نظیر فرهنگ و عقاید از غنا و محتوای اصیل و زیست مدارانه برخوردار شد، در این صورت شکل‌گیری پدیده‌ای به نام همگرایی و انسجام در حلقه بزرگ پایدار و ممکن خواهد شد. وجاهت و شأنیت هویت‌ها بستگی به چگونگی قرار گرفتن هویت‌های زیر مجموعه دارد. مجموعه هویت‌های اندیشه‌ای و باور، تولیدکننده اقتدار و احتشام سیاسی و ملی است. جمهوری اسلامی ایران به طور استثنایی از مولفه‌های متعدد و بسیار اصیل و جذاب نظیر تاریخ کهن، نوع زندگی و آیین آسمانی اسلام برخوردار است. تلازم، تعامل و هم‌افزایی ویژه فرهنگ ایرانی با اندیشه‌های الهی اسلام هویت ممتاز و قدرتمندی ایجاد کرده است، به طوری که امروزه ایران بدون اسلام و اسلام بدون رایحه‌های لطیف ایرانی قابل تصور نیست که دارای نسبت مستقیم و قوی با یکدیگر است. با اینکه هویت ملی ایرانی از حیث انسانی از تنوع و خرده فرهنگ‌های متعدد زبانی، نژادی و سنتی برخوردار هستند، اما گفت‌مان مشترک دیانت و سیادت قدسی همه آنها را با شخصیت و جایگاه ویژه شان حفظ نموده، هم‌زمان آنها را در کنار هم قرار داده است. چون موجب اقتدار درونی و بیرونی می‌گردد. به عبارت دیگر هویت ملی - اسلامی رمز استقلال، قدرت کشور و مانعی در برابر قدرت‌ها است. هیچ استقلال و انسجام مقتدری حاصل نمی‌شود مگر این که آن‌ها را شناخته و به آن‌ها باور و اعتقاد داشته باشیم. این مقاله دنبال پاسخ به این سوال است که عوامل انسجام و اقتدار ملی کشور ایران چیست و چگونه حاصل می‌شود. پاسخ به این سوال ما را به این فرضیه رهنمون می‌کند که هویت ملی نقش بنیادین در تحقق انسجام و همگرایی دارد و شاکله اصلی این هویت بر دو عنصر ایرانییت و اسلامیت استوار است. روش تحقیق بررسی توصیفی و علمی رابطه میان اجزاء گزینش شده هویت ملی بر اساس اسناد و مدارک مکتوب است.

واژه‌های کلیدی: هویت، ایران، اسلام، انسجام ملی، اقتدار، همدلی.

^۱ - عضو هیأت علمی و استادیار دانشگاه محقق اردبیلی، m45ebrahimi@yahoo.com، ۰۹۱۴۱۵۱۲۷۰۷

هویت و قومیت بلوچ و تاثیر آن بر امنیت جمهوری اسلامی ایران

عباس ابوطالبي^۱

چکیده

یکی از مهمترین انتظارات مردم هر کشوری از دولت، تامین امنیت ملی مطلوب است. دولت ها در راستای تامین امنیت ملی با مشکلات عمده ای مواجه اند. در این میان عوامل مهم و تاثیر گذار بر مفهوم امنیت ملی، وجود هویت های مختلف قومی در حاکمیت سرزمینی یک کشور است. در سده ی اخیر قومیت به مثابه نیرومند ترین عامل داخل تهدید کننده ی امنیت، همواره بر امنیت ملی ایران سایه افکنده است. و دولتها به طور مداوم سعی در مهار کردن آن داشته اند. قومیت بلوچ به دلیل مواجه بودن با شکاف های قومی و مذهبی تا حدودی بر مقوله ی امنیت ملی تاثیر گذار بوده است. سوال این مقاله این است که راهکارهای کاهش واگرایی و افزایش همگرایی در منطقه ی بلوچستان با هدف تقویت بنیان امنیت ملی کدام است؟ فرضیه ی این مقاله این است که با رفع محرومیت نسبی از قوم بلوچ و توجه کافی به این منطقه، زمینه ی برجسته نمودن تهدید و چالش های قومی برای امنیت ملی ایران در حد چشمگیری از بین خواهد رفت.

واژه های کلیدی: قوم، قومیت، سیستان و بلوچستان، امنیت ملی

^۱ - دانشجوی کارشناسی ارشد علوم سیاسی دانشگاه تربیت مدرس،
 09137521803.a.abotalebi@yahoo.com

تنوع قومی: فرصت یا تهدید؟

آرام احمدپور^۱، رضا عبدالهی^۲

چکیده

ایران کشوری است که دارای قومیت های متعددی می باشد و از این نظر ناهمگون ترین کشور خاورمیانه و شمال آفریقا از نظر زبانی محسوب می شود. ایران از قدیم الایام کشوری با ملتی متنوع از فرهنگ ها، شیوه های زیست و زبان های مختلف بوده است. ملتی که دارای پیوندهای عمیق تاریخی، فرهنگی و مذهبی در بین اجزای خود بوده است. تنوع و تکثر قومی یا به عبارتی فرهنگی ملت ایران نیز فرصت بزرگی است که فرا روی نظام اسلامی قرار گرفته است و ایران اسلامی با اتکای به این منبع عظیم و سرشار است که قادر به بقای فرهنگ و تمدن اسلامی و ایرانی در برابر جریان جهانی سازی فرهنگی است. از اینرو اتخاذ رهیافتهای مبتنی بر تکثر فرهنگی در سیاستگذارهای کلان می تواند بهترین و بیشترین بهره را عاید کشور نماید و در شکل دهی هویت ملی مؤثر واقع شود. پس باید توجه داشت که تنوع قومی را به مثابه شمشیر دو لبه ای دانست که هم می تواند فرصت باشد و هم به عنوان یک تهدید تلقی گردد، و این نشان دهنده اهمیت سازماندهی، مهندسی و مدیریت این قومیت هاست، با سازماندهی مناسب می توان این تهدید را به فرصتی ارزشمند تبدیل کرد و در جهت رقابت اقتصادی، تبادل فرهنگی، انباشت تجربه، تکثر دیدگاه ها و بسیاری از ویژگی های دیگر جمعی در جهت اهداف بلند مدت توسعه همه جانبه شهری بهرمنند شد. در این پژوهش سعی شده است، فرصت ها و تهدیدهای تنوع قومی در کشورمان به روش توصیفی - تحلیلی بررسی و تحلیل گردد.

واژه های کلیدی: ایران، قومیت ها، تنوع قومی، فرصت، تهدید

^۱ - دانش آموخته کارشناسی ارشد تاریخ ایران اسلامی، دانشگاه ارومیه، Zagrosaram@yahoo.com

۰۹۱۴۱۶۷۰۷۲۴

^۲ - دانش آموخته کارشناسی ارشد تاریخ ایران اسلامی، دانشگاه ارومیه

انسجام ملی و توسعه پایدار گردشگری در مناطق مرزی؛ نمونه موردی استان آذربایجان غربی

زهرا احمدی پور^۱، یعقوب آستا^۲

چکیده

شناخت خرده فرهنگ‌ها از یکدیگر می‌تواند پیش‌زمینه اصلی برای رسیدن به انسجام در سطح ملی باشد. که این امر با گردشگری و شناخت مردم از یکدیگر تا حدود زیادی قابل‌دستیابی است. صنعت گردشگری پس از کشاورزی، صنعت و خدمات به‌عنوان قطب چهارم اقتصادی مطرح است و نقش پراهمیت آن را در توسعه پایدار هر منطقه نمی‌توان نادیده گرفت. از طرف دیگر وضعیت اقتصادی مناطق مختلف در میزان انسجام در سطح ملی و پایداری آن تأثیر بسزایی دارد. در این میان مناطق مرزی به دلیل قرار گرفتن در حاشیه (از نظر جغرافیایی و اقتصادی - اجتماعی) جزء مناطق آسیب‌پذیر هستند که لزوم توجه به آن‌ها امری ضروری است. استان مرزی آذربایجان غربی نیز که با قرار گرفتن در همسایگی کشورهای مختلف (مانند عراق، ترکیه، آذربایجان، ارمنستان و جمهوری خودمختار نخجوان) و نیز تعدد قومیتی در داخل و اشتراکات آن‌ها با خارج دارای وضعیت منحصر به فردی در کشور می‌باشد که لزوم توجه به پتانسیل بالای آن به لحاظ جاذبه‌های طبیعی و تاریخی - فرهنگی در جهت توسعه این استان امری ضروری است. که در صورت برنامه‌ریزی صحیح می‌تواند به‌عنوان قطب مهم گردشگری کشور ایفای نقش نموده و در بالا رفتن سطح انسجام ملی در آن نقش مهمی را ایفا نماید. از این‌رو موضوع بررسی ظرفیت‌های گردشگری استان آذربایجان به‌عنوان زیربنای ساخت تعامل فرهنگی مورد نظر در این تحقیق قرار گرفت که بر اساس روش تحلیل SOWT انجام شد. نتایج بررسی حاکی از لزوم توجه دولت به نقش پراهمیت گردشگری در ایجاد اشتغال برای ساکنین این منطقه و کمک به بحث تمرکززدایی اقتصادی و انسجام ملی در کشور است. که بتواند با برنامه‌ریزی پایدار و بلندمدت به توسعه پایدار گردشگری در این منطقه منجر شود.

کلمات کلیدی: توسعه پایدار، گردشگری، مناطق مرزی، آذربایجان غربی، انسجام ملی، SOWT

^۱ - استاد جغرافیای سیاسی دانشگاه تربیت مدرس، ahmadyz@modares.ac.ir، ۰۹۱۲۳۸۳۵۳۲۳

^۲ - دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت مدرس، برنامه‌ریزی آمایش سرزمین،

astahatam@yahoo.com، ۰۹۳۵۷۲۰۵۶۵۴

بررسی کارکرد فرهنگی در عصر فضای مجازی با تأکید مناسبات قومی بر ایران

فریبرز احمدی دهکاء^۱، فهیمه مولائی^۲

چکیده

فرهنگ جوامع در گذشته‌های دور، تحت تأثیر تحولات داخلی جوامع با تغییرات آرامی از نسلی به نسلی دیگر منتقل می‌شده است، این سرعت کم، تلقی وجود ثبات برای فرهنگ‌ها را تداعی کرده است، اما با سرعت گرفتن پیشرفت‌های علمی و فنی، گسترش ارتباطات، جابجایی گسترده جمعیت‌ها، امروز موضوع تغییر و تحول در فرهنگ جوامع به یک موضوع جدی و حساس تبدیل شده است و در حالی که از سوی گروهی از اندیشمندان، بحث یکدست شدن فرهنگ جهانی یا جهانی شدن فرهنگ و حذف تدریجی فرهنگ‌های بومی مطرح است، گروهی دیگر در تلاش برای کشف راهکارهایی برای حفظ و تقویت فرهنگ اصیل خویش می‌باشند. در این مقاله که به روش کتابخانه‌ای نگاشته شده است، علاوه بر تبیین نقش فرهنگی اقوام در عصر فضای مجازی به بررسی مناسبات اقوام ایرانی در عصر مجازی نیز است. تا از این طریق تغییرات کارکردی آن بیشتر نمایان شود. نتایج حاصل از این پژوهش حاکی از آن است که فضای مجازی برای برانداختن فضای حقیقی پا به عرصه مباحث فلسفی علوم نگذاشته است، بلکه عرصه جدیدی است که در فلسفی شدن علوم جایش را باید در کنار فضای حقیقی تعیین کند. ژئوپلیتیک کنونی نیز نه تنها با حرکت جهانی شدن‌ها و نزدیک شدن روز افزون ملت‌ها مغایرت ندارد، بلکه همگام آن حرکت، فرا آمدن نظامی متوازن را در ژئوپلیتیک شکل گیرنده جهانی نوید می‌دهد. در این راستا اقوام ایرانی نیز در مناسبات منطقه‌ای نقشی غیر قابل انکار بر اساس رویکرد فوق خواهند داشت.

کلید واژگان: کارکرد فرهنگی، عصر فضای مجازی، مناسبت قومی، ایران

^۱ - استادیار جغرافیای سیاسی دانشگاه پیام نور، ahmadi_phd@yahoo.com، ۰۹۱۲۲۲۴۱۲۹۹

^۲ - مدرس جغرافیا دانشگاه پیام نور استان البرز

نگرشی بر جایگاه و مفاهیم گردشگری فرهنگی با رویکرد تحکیم همبستگی ملی و قومیتی

سید عباس احمدی^۱، سیدمحمد یعقوبی^۲، سعید رحیمی هرآبادی^۳، محمدجواد عزیزی فر^۴

چکیده

گردشگری به عنوان یکی از کارکردهای بنیادین انسانی در ارتباط با میراث‌های انسانی و طبیعی و شناسایی مشتقات آن به عنوان یک دانش میان رشته‌ای، امروزه سهم به‌سزایی را در مطالعه مسائل و رویکردهای پیرامون جوامع انسانی به خود اختصاص داده است. در این چارچوب موارد متنوعی از قبیل محیط زیست، اقتصاد، فرهنگ و... مورد بررسی قرار می‌گیرد. شناخت فرهنگ‌ها و انواع آن و به ویژه مولفه قومیت و شناسه‌های آن را به طور کلی می‌توان یکی از بن‌مایه‌های پیاده سازی دانش گردشگری در یک محیط متصور شد. زیرا فرهنگ‌ها حاصل هنجارهای اجتماعی یک محیط انسانی از قبیل شهرنشینی، روستایی و جامعه عشایر است که نوع آن بازگوکننده بهره‌گیری و نگرش به گردشگری از قبیل حفظ میراث فرهنگی، عدم تخریب محیط زیست و... است و به کمک آن می‌توان شرایط استقرار گردشگری را ردیابی و شناسایی نمود. این نوشتار با رویکردی مبنی تحکیم و تقویت همبستگی ملی و قومیتی میان اقوام می‌کوشد مقوله گردشگری و بالخصوص گردشگری فرهنگی را مورد بررسی قرار دهد. نتایج تحقیق بیان‌کننده اثرات پیاده سازی گردشگری فرهنگی ساختاری بر تقویت همبستگی ملی از طریق اعمال مبادلات فرهنگی، حفاظت از میراث‌های فرهنگی، نگرشی اخلاقی میان قومیت‌ها و احترام به نظام‌های سیاسی، اجتماعی، مذهبی جوامع میزبان از سوی گردشگران داخلی و بین‌المللی است. هرچند که آسیب‌هایی احتمالی در این راستا وجود خواهد داشت.

واژه‌های کلیدی: فرهنگ، گردشگری فرهنگی، قومیت، همبستگی ملی، توسعه گردشگری سیستمی.

^۱ - استادیار جغرافیای سیاسی، دانشگاه تهران، abbas_ahmadi@ut.ac.ir، ۰۹۱۲۶۱۷۹۹۱۶

^۲ - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی دانشگاه خوارزمی، ۰۹۱۲۳۹۳۸۸۱۴، smy_4futur@yahoo.com

^۳ - دانشجوی دکتری ژئومورفولوژی، دانشگاه خوارزمی، ۰۹۱۲۷۰۴۶۲۰۱، rahimi.saeed64@gmail.com

^۴ - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی دانشگاه خوارزمی، ۰۹۱۰۱۹۸۵۶۵۴، azizifar2000@yahoo.com

بررسی زمینه های همگرایی و واگرایی در میان اقوام ایرانی

سیدعباس احمدی^۱، سامان جعفری^۲

چکیده

اکثر قریب به اتفاق کشورهای جهان، در کنار قوم و نژاد اصلی تشکیل دهنده ملت خود، شامل یک یا چند قوم و نژاد ساکن دیگر (اقلیت) نیز می باشند. اقلیت ساکن در یک کشور می تواند به دو دسته اصلی تقسیم بندی شود: اقلیت بومی و اقلیت غیر بومی. در ایران با توجه به کثرت جمعیت اقلیت های بومی نسبت به غیر بومی ها، عموماً مراد از بحث قومیت و یا اقلیت، اشاره به ایرانیانی است که در یک یا چند مولفه عمده فرهنگی با اکثریت بدنه ملت، متفاوتند. تا هنگامی که این تفاوت ها تنها به مولفه های ذاتی و اساسی (نژاد- زبان- دین و مذهب) مربوط شود، کمتر موجب واگرایی از نوع تجزیه طلبانه است. اما زمانی که تفاوت های بنیادین با تفاوت های غیربنیادی و رفتاری (تبعیض) همراه شود، می تواند زمینه و بستر حرکت های واگرایانه را ایجاد کند.

این پژوهش که به روش توصیفی تحلیلی انجام گرفته است، ضمن معرفی اقوام عمده ساکن در کشور (آذری- کرد- لر- عرب- بلوچ - ترکمن) و بررسی آنها از منظر چهارچوب جغرافیایی، سیاسی، تاریخی و فرهنگی، در صدد است تا ضمن ارائه راهکارهایی برای جلوگیری از واگرایی اقوام از بدنه اصلی ملت، پیشنهادهای نیز برای همگرایی هرچه بیشتر آنها با هم و با بخش مرکزی، ارائه کند.

واژه های کلیدی: اقوام، ایران، همگرایی، واگرایی

^۱ - استادیار جغرافیای سیاسی دانشگاه تهران، abbas_ahmadi@ut.ac.ir

^۲ - دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی دانشگاه تهران، ۰۹۳۵۲۴۹۴۵۵۱، jafari.r@ut.ac.ir

نقش اقوام مرزنشین در امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران

مهدی احمدی^۱

چکیده

امروزه حفاظت و حراست از مرزها در سراسر نقاط دنیا برای تمامی کشورها به عنوان یک ارزش ملی به حساب می‌آید. برای تحقق این امر مدیریت، امنیت مرزها و داشتن مرزهای با امنیت کامل یکی از مهم‌ترین اهداف هر کشوری می‌باشد. کشور ایران دارای مرزهای زیادی با همسایگان خود می‌باشد که ناامنی در این مرزها برای مرزنشینان و دولتمردان نگرانی‌هایی را بوجود می‌آورد. اقوام در ایران به شکل اقلیت‌های مشخص در مناطق و استان‌های مرزی پراکنده شده‌اند. شناخت تأثیر عوامل اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی بر امنیت این مناطق از اساسی‌ترین نکات در درک آسیب‌پذیری‌های امنیتی به منظور جلوگیری از هر گونه تنش و کنش‌های ضد امنیتی به شمار می‌رود. ضمانت تحقق این امر بدون شک مدیریت مرزها و داشتن مرزهایی با امنیت کامل می‌باشد. بنابراین سؤالی که مطرح می‌شود این است که اقوام مرزنشین چه تأثیری بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران دارند؟ فرضیه‌ای که مطرح می‌شود این است که حضور اقوام مرزنشین باعث ایجاد گسترش حریم امنیتی، مقابله با نفوذ گروه‌های تروریستی، افزایش عمق راهبردی ج.ا.ایران و افزایش یکپارچگی سرزمینی و هویت‌های ملی می‌شود. این پژوهش با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی تدوین شده است.

کلید واژه‌ها: امنیت ملی، مرز، اقوام مرزنشین، تهدیدات امنیتی، ایران

^۱ - دانش‌آموخته کارشناسی ارشد روابط بین‌الملل دانشگاه خوارزمی تهران
 MehdiAhmadi0842@yahoo.com

تلفن: ۹۱۸۳۴۴۵۳۸۶

تبیین نسبت ناحیه‌گرایی و همزیستی مسالمت‌آمیز در دولت‌آباد تهران

سیروس احمدی^۱، سعید صادقلو^۲، هادی سیفی فرزاد^۳

چکیده

ناحیه‌گرایی متأثر از وجود تفاوت‌ها در بنیان‌های نخستین هویت‌ساز افراد بوجود می‌آید و اساساً پسوند «گرایی» در ادبیات فارسی از مصدر گرآیدن به مفهوم گرایش، روی آوردن و علاقه‌مندی به کسی، چیزی و جایی است که در بسیاری از فرهنگ‌واژه‌ها آن را معادل Ism انگلیسی دانسته‌اند. تاکنون در منابع گوناگون، تقریباً ناحیه‌گرایی با ستیز، کشمکش و ناخوردگی اذهان عموم شهروندان ناحیه‌گرا نسبت به تبعیضی که بر آن‌ها تحمیل می‌شده است، همراه بوده است. همزیستی مسالمت‌آمیز اشاره به زیستن با صلح، صفا و آرامش شهروندان دارد (با وجود تفاوت‌های بسیاری که ممکن است در بنیان‌های هویتی خود داشته باشند). محله دولت‌آباد تهران به عنوان محله‌ای که دارای دو گروه قومی مختلف است در جنوب شهر تهران واقع است. در طی دهه اخیر این محله توانسته است با پشت سر گذاشتن تمایلات ناحیه‌گرایانه بعضاً افراطی، به یک همزیستی مسالمت‌آمیز کم نظیر دست پیدا کند. پژوهش حاضر به دنبال این است که در محله دولت‌آباد چه نسبتی بین ناحیه‌گرایی و همزیستی مسالمت‌آمیز وجود دارد. به نظر می‌رسد که گذر زمان و شناخت شهروندان ناحیه‌گرا از یکدیگر باعث همدلی و همزیستی مثال‌زدنی شهروندان این محله شده است و پس از زمانی که ناحیه‌گرایی وجود داشته است همزیستی مسالمت‌آمیز بر فضا حاکم شده است. لذا روش پژوهش از نوع توصیفی-تحلیلی و ابزار گردآوری اطلاعات مطالعات میدانی و کتابخانه‌ای بوده است.

واژگان کلیدی: دولت‌آباد، تهران، همزیستی مسالمت‌آمیز، ناحیه‌گرایی.

^۱ - عضو هیأت علمی دانشگاه تربیت مدرس

^۲ - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی دانشگاه تربیت مدرس، ۰۹۱۲۶۱۴۰۶۹۳

sadeghlou1370@gmail.com

^۳ - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی دانشگاه تربیت مدرس

الگوی بهینه مدیریت سیاسی اقوام در ایران

سیروس احمدی نوحدانی^۱، حسین زنگنه شهرکی^۲

چکیده

سیاست قومی را می توان به منزله مجموعه ای از اهداف، راهبردها، رویکردها، رفتارها و اقداماتی دانست که از سوی حکومت در قبال اقوام موجود در یک جامعه اتخاذ می شود. در دنیای امروز کمتر کشوری را می توان سراغ گرفت که از تنوع قومی برخوردار نباشد. یکی از دغدغه های اساسی کشورها دستیابی به یکپارچگی سیاسی و وحدت سرزمینی است. ایران نیز به سبب شرایط جغرافیایی از تنوع قومی و فرهنگی برخوردار است. در این پژوهش ضمن بررسی الگوهای گوناگون مدیریت قومی و نیز بررسی مدیریت اقوام در دوره های مختلف تاریخ ایران و ارائه نتایج حاصله از هر کدام، این نتیجه به دست آمد که هرگاه حکومت های ایرانی سیاست حذف و تقابل قومی را در پیش گرفتند و به اقوام به عنوان منبع تهدید نگریستند، به تدریج همگرایی در کشور کاهش یافته و سطح قدرت ملی کاهش یافت و هرگاه حکومتها از توان و ظرفیت اقوام به درستی استفاده کرده و به آنها امکان مدیریت امور سرزمینی خودشان را دادند سطح همگرایی و وحدت افزایش در نتیجه سطح قدرت ملی و اقتدار حکومت افزایش یافت. این پژوهش بر آن است تا الگوی بهینه مدیریت سیاسی اقوام در ایران را ارائه دهد. داده های مورد نیاز پژوهش به روش کتابخانه ای گردآوری شده است و روش شناسی حاکم بر تحقیق نیز ماهیت توصیفی - تحلیلی دارد. نتیجه پژوهش حاضر نشان می دهد که «مدیریت سیاسی اقوام توسط سازمانها و نهادهای غیردولتی بومی» الگویی بهینه برای مدیریت امر قومی است بدین روش که مدیریت امور قومی به نهادها و سازمانهای غیردولتی بومی سپرده شود و این مهم با اجرای استراتژی سه مرحله ای تحقق می یابد: ۱- تقویت نهادهای رهبری جمعی درون قومی ۲- اصلاح قوانین برای برابری همه اقلیتهای ایرانی در دسترسی به منابع ۳- توزیع قدرت بر اساس عدالت جغرافیایی.

کلید واژگان: قوم، ایران، مدیریت سیاسی، جغرافیا.

^۱ - استادیار جغرافیای سیاسی دانشگاه تربیت مدرس، sahmedi@modares.ac.ir، نویسنده عهده دار

مکاتبات

^۲ - دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیایی سیاسی دانشگاه تربیت مدرس، h.zanganeh@modares.ac.ir

میراث فرهنگی مشترک اقوام ایرانی و انسجام ملی (نمونه موردی: عید باستانی نوروز)

فرشته احمدیان^۱، رباب نقی زاده^۲

چکیده

بی تردید پایه های فرهنگ هر ملتی مجموعه سنت ها، تمدن و فرهنگ آن قوم است. برای حفظ ارزش ایرانی و اعتبار معنوی آن نخستین گام شناخت سنن و تاریخ این مرز و بوم کهن است. یکی از میراثی که استقلال، هویت و همدلی ایرانیان را تا به امروز حفظ کرده جشن نوروز است. جشن نوروز آمیزه ای از اسطوره و تاریخ است. عادات و آداب نوروز هم تاریخ است و هم اسطوره. جشن آغاز بهار و سال نو ایرانی، این آیین هزاران ساله، در سنجش با جشن ها و آیین های گردش سال در میان دیگر قوم ها و ملت ها از یگانگی چشمگیری برخوردار است که بدان برتری می بخشد و آن را فراتر از یک جشن ساده ملی می برد. نوروز به عنوان یک جشن کهن، از اقوام متعدد منطقه به میراث رسیده و با رنگ ویژه خود "شناسنامه" ایرانی گرفته و به نماد پیوندگر افراد و اقوام ایرانی و ملت ایران تبدیل شده است. ما از طریق "نوروز" در باورهای زمان کهن و در تاریخ تفکر نفوذ می کنیم و سلسله ها را نه در سده ها، بلکه در هزاره ها در نوردیده، خود را با جمشید (جم + شید) و جمشید را با خود همبسته و یگانه می پنداریم. "نوروز" پیوند و پیمان با طبیعت، با سپهر گردون، با ورود خورشید به برج بهاری، با زمین، با سبزه و سنبل و گل و مرغ و ماهی است. امروزه نیز نوروز تجلیگاه یگانگی، هم اندیشی، هم کنشی و همدلی ایرانیان در درون و برون مرزهای ایران زمین است. نوروز با چنین کارکردی از روزگار کهن، هم به عنوان یکی از مهمترین عناصر فرهنگ ملی و منطقه ای، عامل همبستگی ملی اقوام تشکیل دهنده ملت و نیز بستر پیوستگی فرهنگی ملل همجوار و هم مرز ایران به شمار می رود. امروزه بیشتر ایرانی ها برپایی این جشن ها را وسیله ای برای حفظ هویت ایرانی خود در برابر هجوم فرهنگ های مختلف می دانند.

واژه های کلیدی: عید نوروز، هویت ایرانی، انسجام ملی

^۱ - کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی گردشگری، ۰۹۳۶۹۹۶۷۸۲۱، fereshtehahmadian20@yahoo.com

^۲ - کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی گردشگری، ۰۹۱۴۷۰۱۴۹۴۰، r.nagizadeh71@gmail.com

راهبردهای متناسب توسعه فضایی مناطق مرزی (مطالعه موردی: شهرستان مریوان)

زهرا احمدی پور^۱، علی پورعزیزی^۲

چکیده

توسعه پایدار و متوازن در پهنه فضایی هر کشوری عامل اصلی رضایت، انسجام و وحدت عناصر تشکیل دهنده آن می-باشد. مناطق مرزی به علت انزوای اجتماعی، تفت‌های اجتماعی_فرهنگی، میدان جنگ برای قدرت‌های مرکزی و رویکردهای قبلی به توسعه از قبیل قطب رشد از لحاظ توسعه با نواحی مرکزی کشورها دچار شکاف عمیقی می‌باشند. چاره‌یابی این شکاف و رشد نامتوازن، در کشور، از کلیدی‌ترین عامل برای توسعه فضایی همه‌جانبه و در نهایت، احساس رضایت‌مندی و تعلق ملی در بین مناطق مرزی است. یکی از رویکردهای موجود برای توسعه مناطق مرزی بهره‌گیری از کارکرد مبادلات مرزی و احداث بازارچه‌های مرزی می‌باشد که بر مبنای اهداف اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و محیطی شکل می‌گیرد تا از این طریق بتوان سیاست‌های مرزی، از قبیل جمعیت را به عنوان فاکتور اصلی امنیت مرزی و مقابله با تهدیدات احتمالی را تشویق به ماند و تثبیت کرد. از طرفی دیگر با کمک این مبادلات، توسعه مناطق مرزی را رقم زد تا شکاف آن را با مناطق مرکزی کاست و توسعه‌ای متوازن برقرار کرد. اما نکته قابل توجه در این باره باتوجه به نتایج حاصل شده از کارکرد این رویکرد به توسعه مناطق مرزی حاکی از آن است که اگر برنامه‌ها و استراتژی‌های مناسبی برای برخورد با آن اخذ نشود، ممکن است نتایج منفی از قبیل مهاجرت روستا به شهر، حاشیه‌نشینی شهری، کاهش فعالیت‌های پایه اقتصادی از قبیل کشاورزی و دامداری و... را به همراه داشته باشد. بر این اساس در این مقاله که از نوع توصیفی_تحلیلی می‌باشد تلاش شده، مولفه‌های تأثیرگذار در شهرستان مرزی مریوان با مشاهدات میدانی و مصاحبه با صاحب‌نظران در این حیطه شناسایی شود. برای تجزیه و تحلیل این عوامل و تهیه استراتژی‌های اولیه، از تکنیک SOWT استفاده شده است. همچنین برای تعیین میزان ضریب هر یک از نقاط چهارگانه قوت، ضعف، فرصت و تهدید از روش AHP بهره گرفته شده است و در نهایت با روش QSPM به تعیین اولویت هر یک از استراتژی‌های متناسب با توسعه فضایی شهرستان مرزی مریوان برای اجرا، اقدام شده است.

واژه‌های کلیدی: توسعه فضای متعادل، مناطق مرزی، مبادلات و بازارچه مرزی، استراتژی توسعه، شهرستان

مریوان

^۱ - استاد گروه برنامه ریزی آمایش سرزمین دانشگاه تربیت مدرس، Ahmadyz@modares.ac.ir

^۲ - دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه ریزی آمایش سرزمین، دانشگاه تربیت مدرس،

Ali.pourazizi@modares.ac.ir

ژئوپلیتیک زبان فارسی و انسجام اقوام ایرانی

محمد اخباری^۱، مجید غلامی^۲

چکیده

«ژئوپلیتیک زبان» شاخه‌ای نو از علم ژئوپلیتیک است که به واکاوی تأثیرات متقابل جغرافیایی فرهنگی زبان، سیاست و قدرت به عنوان سه ضلع اصلی فلسفه سیاست جغرافیایی می‌پردازد. اینکه زبان تکلم چگونه در سیاست نقش بازی می‌کند و چگونه آن را تحت تأثیر قرار می‌دهد، موضوع اصلی پژوهش حاضر است. اهمیت موضوع حاضر از آن جهت است که نه تنها می‌بایست برای افزایش قدرت جمهوری اسلامی در ابعاد مختلف به نقش اساسی زبان فارسی اذعان نمود بلکه تنوع و گستردگی اقوام ایرانی نیز بر اهمیت مساله افزوده است؛ تنوعی که انسجام یا عدم انسجام میان آن‌ها، همچون شمشیری دو سویه برای ایران اسلامی است. سوال اصلی پژوهش حاضر عبارت است از اینکه، زبان فارسی چگونه بر انسجام اقوام ایرانی اثر می‌گذارد؟ نویسندگان در پاسخ به سوال فوق و با استفاده از روش توصیفی تحلیلی و ابزار منابع کتابخانه‌ای، فرضیه خود در پاسخ به سوال اصلی مقاله را چنین بیان می‌نمایند: «زبان فارسی به عنوان عامل اصلی در پرورش هویت ملی، رقابت با زبان‌های مهاجم، هدایت افکار عمومی، همگرایی و واگرایی بین‌المللی و تسلط فرهنگی، اصلی‌ترین پیش‌نیازهای انسجام اقوام ایرانی به شمار می‌آید». یافته‌های تلاش حاضر نشان می‌دهد که با اذعان به این که اقوام ایرانی مردمانی با علاقه به زبان فارسی بوده و پشتوانه قوی زبان فارسی و تاریخ هفت هزار ساله ایران و زبان فارسی را می‌شناسند اما بودجه کمی و وجود رقبای خارجی مخصوصاً در کشورهای همسایه، مهمترین چالش‌های پیش روی اثرگذاری زبان فارسی بر گسترش انسجام اقوام ایرانی معرفی می‌شوند.

واژگان کلیدی: زبان فارسی، اقوام، ژئوپلیتیک و انسجام.

^۱ - دانشیار ژئوپلیتیک و عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکزی

^۲ - دانشجوی دوره دکترای مطالعات سیاسی انقلاب اسلامی دانشگاه شاهد، نویسنده عهده دار مکاتبات،

بررسی و ارائه الگو و مدل توسعه پیوندهای قومی و فرهنگی بر محوریت گردشگری (مورد مطالعه: دهستان اورامان تخت، کردستان)

حسن اروجی^۱، فهیمه طوافی^۲

چکیده

فرهنگ‌ها و عناصر فرهنگی از مولفه‌های قدرتمند همبستگی قومی و ملی محسوب شده که موجب ایجاد وحدت و ارتباطات فرامحلی می‌شود و فرایندهای گردشگری با محوریت فرهنگ، یک ابزار قدرتمند در شکل‌گیری پیوستگی‌ها و ارتباطات فضایی فرهنگی است و در این میان بازآفرینی فرهنگی و تبادلات اجتماعی بین گردشگری و مقاصد فرهنگی، نقش تعیین‌کننده در شکل‌گیری پیوندهای قومی و فرهنگی دارد. تبیین چنین فرایندی، نیاز به طراحی یک الگو و مدل به منظور تعیین مسیر و راهبرد دارد. با توجه به تعدد قومیت‌ها در کشور گردشگری ابزار قدرتمندی در ایجاد چنین پیوستگی در کشور محسوب می‌شود. دهستان اورامان تخت در استان کردستان، یکی از مقاصد گردشگری فرهنگی در کشور به شمار می‌رود. در این پژوهش از طریق تکنیک کاملاً کیفی و تحلیلی به ارائه یک مدل و الگوی جهت ترسیم پیوندها و پیوستگی فرهنگی در این دهستان پرداخته است. روش گردآوری داده‌ها از طریق مصاحبه‌های عمیق، مشاهده و مطالعه میدانی از دهستان و مطالعات نظری است. تعیین مدل از طریق روش کیفی «نظریه مبنایی» صورت گرفته است که از طریق تعیین مفاهیم و مقوله‌های مرکزی، اقدام به ساخت مدل و الگو می‌کند. با توجه به پژوهش صورت گرفته، مدل و الگوی پژوهش به گونه‌ای می‌باشد که از ترکیب عواملی چون تنش‌های قومی و جدایی‌گزینی فرهنگی با بازار گسترده گردشگری فرهنگی دهستان به توسعه فعالیت‌های گردشگری رسیده که خود موجب ارتقای فرهنگی، توسعه دانش بومی و باززنده‌سازی فرهنگ و در مجموع رضایت مردم از گردشگری و البته نگرانی حاصل از اثرات منفی گردشگری شده است و این عوامل در نهایت موجبات ارتباطات و تعاملات فرهنگی و ایجاد کانون‌های جدید فرهنگی و افزایش دامنه عملکردی شده و در نهایت با شکل‌گیری برنامه ریزی غیرمتمرکز، بازخورد این فرایندها، موجب کاهش تنش‌های قومی و ایجاد پیوندها و پیوستگی فرهنگی با دنیای بیرونی خواهد شد.

واژگان کلیدی: گردشگری فرهنگی، پیوستگی‌های فرهنگی، دهستان اورامان تخت، تعاملات قومی

^۱ - دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی روستایی دانشگاه خوارزمی تهران؛ ۰۹۱۹۲۸۱۹۰۱۶

Hassan.oroji@yahoo.com

^۲ - کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی توریسم دانشگاه تهران؛ ۰۹۱۹۴۹۷۵۰۹۰ Tavafisoophi@yahoo.com

چالش‌های هویت ملی و قومی در عصر جهانی شدن

شهرام اسفندیارزاده ملکی^۱، لیلا قهرمانیان^۲

چکیده

هویت ملی از دیدگاه جامعه‌شناسی به مثابه نوعی احساس تعلق عاطفی نسبت به اجتماع است که موجب وحدت و انسجام ملی شده و دارای ابعاد مختلف مادی، فرهنگی و روانی است که سبب تفاوت جوامع از یکدیگر می‌شود. پدیده قومی شدن و شکل‌گیری هویت‌ها و خرده فرهنگ‌های مادون هویت ملی در دوره‌ی معاصر اهمیتی مضاعف یافته است و عواملی همچون تقسیمات سرزمینی مبتنی بر حکومت ملی، نابرابری‌ها و محرومیت‌ها، ایدئولوژی‌ها و استعمار نقش مهمی در قومی شدن جوامع داشته‌اند. در این بین فرایند قومی شدن را می‌توان فرایندی دانست که طی آن پیوند میان سرزمین و فرهنگ تضعیف می‌شود و امکان حفظ همگرایی یک ملت در معرض خطر قرار می‌گیرد. جهانی شدن، فرایند پیچیده‌ای است که یکی از شاخص‌های دهه پایانی قرن بیستم و مهم‌ترین چالش قرن بیست و یکم می‌باشد. در ورای همه مباحث مناقشه‌انگیز و دیدگاه‌های متضاد، واقعیت انکارناپذیری وجود دارد و آن اینکه از هر زاویه و از هر منظری به جهانی شدن توجه شود، در هر صورت، نشانگر نوعی تغییر و تحول در نظام بین‌المللی است و لازم است این پدیده در ابعاد مختلف بررسی شود تا امکان دستیابی به اصول مشترک فراهم شود و چالش‌های عمده‌ی این حوزه، شناسایی و با شناخت صحیح ابعاد آن امکان بهره‌گیری از ابعاد مثبت آن افزایش یابد و میزان تاثیر ابعاد منفی آن کاهش یابد. در بحث جهانی شدن، عنوان هویت بسیار قابل بحث و بررسی می‌باشد. زیرا با توجه به روند سریع این پدیده هویت‌های ملی و بومی در حال تغییر و تحول می‌باشند و شاید بتوان گفت با چالش عظیمی روبه‌رو هستند که در این مقاله به بررسی آن می‌پردازیم.

واژه‌های کلیدی: هویت ملی، هویت قومی، جهانی شدن، فرهنگ، سیاست، اقتصاد

^۱ - دانشجوی دکترای جامعه‌شناسی سیاسی و مدرس دانشگاه پیام نور میاندوآب، ۰۹۱۴۹۲۱۶۰۶۳، sh.esfandyarzadeh@gmail.com

^۲ - کارشناس ارشد آموزش زبان انگلیسی و مدرس دانشگاه پیام نور میاندوآب

تبیین جامعه شناختی تاثیر ساختار خانواده بر هویت ملی و فردی (مورد مطالعه دانشجویان دانشگاه پیام نور میاندوآب)

شهرام اسفندیارزاده ملکی^۱، لیلا قهرمانیان ملکی^۲

چکیده

هویت و عوامل موثر بر شکل گیری آن در نزد افراد جامعه همواره یکی از مسائل فرهنگی مورد علاقه جامعه شناسان بوده است. هویت قومی به حس ارتباط روانشناختی با گروهی از مردم با مکان جغرافیایی و میراث فرهنگی مشترک اشاره می کند. تکلیف هویت یابی برای افراد متعلق به گروه های قومی ممکن است به چند دلیل دشوارتر باشد، زیرا این افراد نیاز به توجه نمودن به طیف وسیع تری از ارزش ها و هنجارها دارند که هم توسط سنت خانواده و قومیت آنها و هم به وسیله جامعه بزرگتر ارائه شده است. این تحقیق با استفاده از مبانی نظری جامعه شناسان مکتب کنش متقابل نمادین، دیانا بامریند درباره ساختار خانواده به تحقیق و تحلیل می پردازیم. روش تحقیق پژوهش حاضر پیمایش می باشد و تکنیک جمع آوری داده ها، پرسشنامه می باشد. حجم نمونه نیز ۳۰۰ نفر از دانشجویان دانشگاه پیام نور میاندوآب می باشند که با استفاده از روش نمونه گیری احتمالی طبقه بندی شده و انتخاب شده اند. روایی مفاهیم و ابعاد با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ سنجیده شده که در نهایت، روایی مورد نظر به دست آمد. برای تجزیه و تحلیل آماری داده ها از نرم افزار SPSS استفاده شد. یافته های پژوهش بیانگر این است که توزیع میانگین هویت، ساختار خانواده، در حد متوسطی است و در قسمت آزمون فرضیات با استفاده از آزمون پیرسون این نتیجه به دست آمد که بین ساختار خانواده و هویت رابطه ی معنادار و نسبتاً قوی وجود دارد.

واژه های کلیدی: هویت، ساختار خانواده، دوره های زندگی، نظام فرهنگی، جامعه پذیری

^۱ - دانشجوی دکتری جامعه شناسی سیاسی و مدرس دانشگاه پیام نور

میاندوآب، sh.esfandyarzadeh@gmail.com، ۰۹۱۴۹۲۱۶۰۶۳

^۲ - کارشناس ارشد آموزش زبان انگلیسی و مدرس دانشگاه پیام نور میاندوآب

بررسی همدلی اقوام روستایی در ترکمن صحرا از خدمات دولتی براساس مدل سروکوال

حسین اسماعیل پور^۱

چکیده

هدف پژوهش حاضر تعیین میزان ادراکات و انتظارات روستاییان ترکمن صحرا از کیفیت خدمات دولتی (دهداری و بخشداری) می باشد. این پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی و از لحاظ ماهیت و روش تحقیق توصیفی-تحلیلی بوده و جهت گردآوری داده ها و اطلاعات از مطالعات کتابخانه ای - اسنادی و میدانی بهره گیری شده است بدین منظور پرسشنامه سروکوال متناسب با خدمات دهداری و بخشداری طراحی گردیده و بین یک نمونه ۴۰۰ نفری از روستاییان ترکمن صحرا که با استفاده از مقیاس تعیین حجم نمونه کوکران تعیین شده بود -از روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای، توزیع گردید. جهت تجزیه و تحلیل داده های بدست آمده از نرم افزار LISREL-۸/۵- حالت مدل در تخمین استاندارد و نرم افزار SPSS ۲۰ و آزمونهای آن شامل ویلکاکسون و فریدمن استفاده شده است. نتایج تحلیل عاملی کیفیت خدمات (در بعد همدلی) درحالت تخمین استاندارد نشان داد که مدل اندازه گیری کیفیت خدمات مناسب و کلیه اعداد و پارامترهای مدل معنادار است. همچنین، بین ادراکات و انتظارات روستاییان در بعد(همدلی) کیفیت خدمات دهداریها تفاوت معناداری وجود دارد لذا دهداری مناطق مورد مطالعه نتوانسته است رضایت روستاییان را در زمینه کیفیت خدمات تأمین نماید، نتیجه دیگر اینکه از دیدگاه روستاییان ترکمن صحرا بعد همدلی کیفیت در یک سطح اهمیت نبوده و بعدهمدلی روستاییان قوم تکه با میانگین ۳/۲۹ در رتبه اول و روستاییان قوم یموت با میانگین ۲/۹۸ و گوکلان با میانگین ۲/۸۵ در رتبه بعدی اهمیت قرار دارند.

واژه های کلیدی: مدل سروکوال، کیفیت خدمات، همدلی، اقوام ترکمن، دهستان، ترکمن صحرا

^۱ - دانشجوی دکترا جغرافیای سباسی، h19600@yahoo.com ، ۰۹۱۱۱۷۸۹۶۲۱

تبیین مسائل قومی با رویکرد پدافند غیرعامل و تحقق امنیت پایدار (مطالعه موردی: استان آذربایجان غربی)

ناصر اصلانی^۱، میرنجف موسوی^۲، علی ابراهیمی^۳، اسداله مالکی^۴

چکیده

پدافند غیرعامل به عنوان یکی از مؤثرترین و پایدارترین روش‌های دفاع در مقابل تهدیدات داخلی و خارجی، می‌تواند انواع تهدیدات را با استفاده از فناوری برتر و در عرصه‌های مختلف نظیر اقتصادی، اجتماعی، پزشکی، بیولوژی و غیره شناسایی کند. یکی از مهمترین این تهدیدات، برنامه‌های کشورهای خارجی و بیگانه جهت ایجاد زمینه‌های بروز مناقشات قومی در کشور می‌باشد. هدف از این پژوهش، تبیین مسائل قومی با رویکرد پدافند غیرعامل و تحقق امنیت پایدار با تحلیل نقاط قوت، فرصت‌ها و تهدیدات در جهت تدوین استراتژی‌ها در استان آذربایجان غربی می‌باشد. رویکرد حاکم این پژوهش توصیفی-تحلیلی، حجم نمونه ۱۷ شهرستان استان آذربایجان غربی و روش نمونه‌گیری طبقه‌ای-سیستماتیک و جامعه آماری ۸۵ نفر می‌باشد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از مدل‌های تحلیل شبکه (ANP) و SWOT و همچنین جهت بررسی روابط بین متغیرها از ضریب رگرسیون چند متغیره استفاده شده است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد از مهمترین عوامل واگرایی اقوام در این استان توزیع نابرابر فرصت‌ها، سرمایه‌ها و منابع است که گذشته از آن که به توسعه نامتوازن در منطقه می‌انجامد و پایداری توسعه را تهدید می‌کند، بلکه دستاویزی است که عوامل خارجی با مستمسک قرار دادن آن می‌توانند بهانه‌های لازم برای رشد جریان‌ها و اگرچه ایجاد بحران‌های قومی را داشته باشند. یافته‌های تحلیل شبکه نیز نشان می‌دهد عوامل سیاسی بیشترین نقش را در شکل‌گیری تنش‌های قومی در استان دارد. مهمترین این عوامل سیاسی، سرمایه‌گذاری نیروهای خارجی در دامن زدن به این تنش‌ها می‌باشد. در این زمینه کشورهای خارجی و بیگانه در سال‌های اخیر برای تقویت گرایش‌های قومی و ایجاد تحولات قومی بین اقوام کرد، آذری و ترک سرمایه‌گذارهای قابل توجهی به عمل آورده‌اند. در این راستا، راهبردهایی با رویکرد پدافند غیرعامل جهت تحقق امنیت پایدار و کاهش تنش‌های قومی در استان و کشور ارائه شده است.

واژه‌های کلیدی: مسائل قومی، پدافند غیرعامل، امنیت پایدار، انسجام اجتماعی، آذربایجان غربی

^۱ - پژوهشگر فرماندهی انتظامی استان آذربایجان غربی،

^۲ - دانشیار جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه ارومیه، mousavi424@yahoo.com، ۰۹۱۴۴۲۱۱۷۰۲

^۳ - پژوهشگر فرماندهی انتظامی استان آذربایجان غربی

^۴ - پژوهشگر فرماندهی انتظامی استان آذربایجان غربی

هویت ملی و هویت ایرانی - اسلامی بنیاد انسجام و همبستگی ملی اقوام

ناصر اصلانی^۱، اسداله مالکی گمچی^۲

چکیده

دست یابی به انسجام و وحدت ملی در درون جوامعی نظیر ایران که از تجمیع خرده فرهنگ ها گوناگون قومی و مذهبی ایجاد شده اند و به تعبیر نلسون ماندا (از ملت های رنگین کمانی هستند) بیش از هر چیز به تحکیم مولفه های هویت ملی و میراث مشترک و بخصوص هویت ایرانی - اسلامی بستگی دارد. حیات هر جامعه به هویت آن جامعه بستگی دارد و برای اینکه فرد بتواند در جامعه ای زندگی کند به هویت مستقل و مشخص نیاز دارد. این هویت در برخی عرصه ها بطور ناخود آگاه و در بستر جامعه شکل می گیرد ولی در اغلب موارد در قالب برنامه های خاص جامعه پذیری و تربیتی شکل می گیرد. هویت ملی زیر بنای تمامی هویت هاست چرا که شکل گیری اقسام دیگر هویت تحت تاثیر هویت ملی قرار می گیرد. در جامعه متنوع و گوناگون مثل ایران هویتی موفق و کار ساز است که صفت ملی آن در بر گیرنده تمام هویت های قومی، مذهبی و فرهنگی این سرزمین باشد و هویت ملی هم تنها در سایه اهتمام دولت به ایجاد شرایط عادلانه و برقراری روابط احترام آمیز و به رسمیت شناختن لایه های فرهنگی و هویتی و حقوق سیاسی اجتماعی اقوام مختلف پدیدار خواهد شد. ما در این مقاله با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی ضمن بررسی هویت ایرانی - اسلامی از یک جهت به بررسی هویت ملی و ابعاد آن پرداخته و از جهت دیگر به بیان تاثیر هویت ایرانی اسلامی در انسجام و تقویت هویت ملی می پردازیم. این پژوهش با توضیح مختصری پیرامون مفاهیم قوم، هویت و مولفه های آن اشاره و در ادامه به مولفه ها و عناصر هویت ایرانی - اسلامی و هویت ملی در انسجام ملی و تقویت هویت ملی اشاره می کند. نتیجه گیری نهایی اینکه در جامعه متنوع و گوناگون مثل ایران هویتی موفق و کار ساز است که صفت ملی آن در بر گیرنده تمام هویت های قومی، مذهبی و فرهنگی و ایرانی - اسلامی این سرزمین می باشد هر گاه دولت های حاکم در ایران بر تجمیع و تحکیم کلیه مولفه های هویت ایرانی - اسلامی و هویت ملی ایران اصرار ورزیده به کثرت اقوام درون جامعه ایرانی احترام گذاشته و بر اساس عدالت اسلامی و قرآنی پیش رفته اند بنیادهای انسجام و همبستگی ملی مستحکم تر شده است.

واژه های کلیدی: هویت، اقوام، هویت ملی، انسجام ملی، هویت ایرانی - اسلامی

^۱ - کارشناس ارشد و پژوهشگر فرماندهی انتظامی استان آذربایجان غربی تلفن ۰۴۴۲۱۸۲۱۸۵

^۲ - کارشناس ارشد و پژوهشگر فرماندهی انتظامی استان آذربایجان غربی، a.tahghigh93@gmail.com

قوم بلوچ، همبستگی و انسجام ملی

هادی اعظمی^۱، سید جواد موسوی زارع^۲

چکیده

تنوع قومی پدیده‌ای جهانی بوده و قوم‌گرایی و خواست‌ها و تنش‌ها ناشی از آن نیز جهانی محسوب می‌شود. کشور ایران نیز از این قضیه مستثنی نیست، و تعدد و تنوع قومی در آن به گونه‌ای است که می‌توان جامعه پلی‌اتنیک یا کثیرالاقوام را بر آن اطلاق نمود. گوناگونی و تنوع قومی در ایران موجب گردیده که حفظ انسجام ملی به یک موضوع مهم برای حکومت‌های مرکزی تبدیل گردد. قوم بلوچ نیز یکی از اقوام بومی ایران محسوب شده که در ناحیه‌ای مشتمل بر جنوب شرقی ایران، جنوب غربی افغانستان و غرب پاکستان استقرار دارند. هر چند این قوم در طول تاریخ در نضج و شکوفایی تمدن ایرانی سهمیم بوده و در مقاطع تاریخی از کیان مملکت و تمامیت آن دفاع کرده‌اند؛ اما به رغم همزیستی و همدلی و اینارها، در مقاطعی از تاریخ کشور، این همزیستی به چالش کشیده شده و مناسبات بین دولت و قوم، تبدیل به منازعه و کشمکش گردیده است. لذا بررسی علل و عوامل وحدت یا تفرق قوم بلوچ با مردم ایران و شناخت نیروهای همگرایی و واگرایی می‌تواند از اهمیت برخوردار باشد. در این نوشتار که با ماهیت توصیفی و تحلیلی و با استناد به منابع معتبر اعم از کتب، مقالات و ... نگارش شده سعی بر آن است تا عواملی را که در جهت همبستگی و واگرایی قومی بلوچ با ملت ایران نقش دارند را مورد بررسی و واکاوی قرار دهیم. در نهایت نتیجه این مطالعه نشان داد از جمله عواملی که موجب همبستگی قوم بلوچ با سایر ملت ایران می‌شود را می‌توان به: زبان فارسی، آداب سنن و اعتقادات و باورها، شعر، موسیقی، اسطوره‌ها و حماسه‌ها و نمادها، دین اسلام، توسعه یافته بودن بلوچ‌های ایران در مقایسه با پاکستان و افغانستان، اشاره کرد. و از میان عواملی که موجب واگرایی قوم بلوچ با سایر ملت ایران شده است: می‌توان به موقعیت جغرافیایی، بلوچ‌های پاکستان، دخالت‌های بین‌المللی، ساختار طایفه‌ای قوم بلوچ، نقش نخبگان مذهبی و مولوی‌ها، وهابیت و اندیشه‌های بنیادگرایی و جنبش دیوبندی، عدم توسعه و نبود زیرساخت‌های ارتباطی مناسب، سیاست‌های حکومت مرکزی و عدم استفاده از ظرفیت‌های قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، فناوری اطلاعات، واگرایی از قانون و حکومت مرکزی اشاره کرد.

واژگان کلیدی: قومیت، قوم بلوچ، همبستگی، انسجام ملی

^۱ - دانشیار جغرافیای سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد، Aazami@um.ac.ir

^۲ - دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد

د یاسپورا؛ الگوی رفتاری قوم کرد

هادی اعظمی^۱، فاطمه بخشی شادمهری^۲

چکیده

یکی از مسائل بسیار مهم در جهان به خصوص در خاورمیانه وجود بحران قومی و بروز نوعی خاص گرایی قوی است. نیروهای واگرا در تعیین چگونگی انسجام ملی در جوامع چند قومیتی نقش عمده ای دارند. علل بروز و انگیزه های احساسات و اقدامات واگرایانه در این جوامع منشاء داخلی دارد ولی باید به عوامل جغرافیایی آن جوامع هم توجه کرد. قرارگیری جوامع قومیتی بگونه ای که یک قوم در چند کشور همسایه پراکنده شده اند عامل تقویتی برای وگرایی و تشکیل خودمختاری می باشد. پراکندگی قوم کرد در کشورهای ترکیه، عراق، سوریه و ایران، منازعات قومی در آن کشورها و جدایی طلبی این قوم در سال های اخیر ما را بر این داشت تا با مطالعه کتابخانه ای و اسناد اینترنتی و با روش توصیفی- تحلیلی وضعیت کردها را در چهار کشور مطالعه کنیم و رشد الگوی رفتاری دیاسپورا (ملحق گرایی) در بین کردها را شاهدیم. با مطالعات انجام شده به این نتیجه رسیدیم که عوامل واگرایی که در کشورهای ترکیه و عراق گسترش بیشتری دارند در مقابل کردها الگوی رفتاری دیاسپورا قوی تری دارند در حالی که در سوریه طی دو سال اخیر این الگو رشد کرده و در ایران وضعیت دیاسپورا ضعیف می باشد.

واژگان کلیدی: واگرایی، الگوی دیاسپورا، قوم کرد، کردستان عراق- ترکیه- سوریه و ایران

^۱ - دانشیار جغرافیای سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد، aazami@um.ac.ir

^۲ - دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد، Fa_bakhshy@yahoo.com

احزاب و انسجام ملی (با تأکید بر مناطق کرد نشین)

مسعود الماسی^۱، بهرام نصرالهی زاده^۲، اسکندر مرادی^۳

چکیده

مردمسالاری و حزب لازم و ملزومند و ابزار آن رأی گیری است. اگر یکی از اضلاع نادیده گرفته شود محتوای دمکراسی از میان رفته و تشکیلات جای خود را به محفل می دهد در نتیجه احساسات و پوپولیسم حرف نهایی را می زند در نهایت رادیکالیسم حاکم می شود. حال مسئله این است که آیا احزاب ملی و منطقه ای انسجام ملی ایجاد می کنند یا واگرایی محصول آنها است. و تأثیر علت وجودی بروی واگرایی چیست؟

به نظر می رسد احزاب ملی با توجه به قانون اساسی ابزار کارآمدی برای همگرایی است و روش خوبی برای کادرسازی به شمار می آید اما احزاب منطقه ای احتمالاً تمایل بیشتری برای واگرایی دارند. زمینه های واگرایی ریشه در اقتصاد سیاسی دارد که هویت یابی و گرایشات واگرایانه با روتوش مذهبی و قومی سعی در تولید انگیزه برای طرح مطالبات خواهند داشت در حالی که تبعیض و عدم اجرای قانون علت اصلی واگرایی است. این مقاله با روش تحلیل محتوی با استفاده از منابع کتابخانه ای و اینترنتی و تجربیات سیاسی در فضای سیاسی کشور تهیه و تدوین شده است.

واژگان کلیدی: دمکراسی، حزب، پوپولیسم، واگرایی، همگرایی، رادیکالیسم، مناطق کرد نشین

^۱ - دکترای جغرافیای سیاسی - دانشگاه فرهنگیان - رئیس پردیس شهید مدرس سنندج

^۲ - دکترای جغرافیای سیاسی - رئیس سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان کردستان

^۳ - دکترای جغرافیای سیاسی - رئیس دانشگاه پیام نور کردستان

نقش همدلی اقوام ایرانی در مشارکت سیاسی (مطالعه موردی: انتخابات ریاست جمهوری یازدهم)

محمد رضا امانی^۱

چکیده

انتخابات ریاست جمهوری یکی از عرصه های جدال میان افکار مختلف، میان نامزدها در ایران می باشد. همچنین مشارکت سیاسی در این انتخابات، ارتباط بسیار مستقیمی با برنامه ها و شعارهای نامزدها و حمایت رهبران اصلی نظام دارد. از طرفی، در کشورهایی که در حال توسعه هستند، مشارکت اقوام مختلف نشان دهنده وجود دموکراسی و مشارکت حداکثری مردم، در مباحث مختلف می باشد. در این پژوهش ما بر آن هستیم تا به این سوال پاسخ دهیم همدلی اقوام ایرانی در مشارکت سیاسی انتخابات ریاست جمهوری یازدهم در ایران چگونه بوده است؟ در پاسخ به این گفته شده، که نامزدهای موفق در انتخابات ریاست جمهوری توانسته اند با استفاده از شعارها و برنامه های خود در انتخابات، میزان مشارکت سیاسی را بسیار بالا ببرند. بدین ترتیب ابتدا مشارکت سیاسی را بررسی شده سپس همدلی اقوام ایرانی و در انتها تاثیر همدلی اقوام در مشارکت سیاسی را بررسی کرده ایم. نتایج نشان داد: در اغلب استان های مورد مناقشه که اقوام مختلف در آن زندگی می کنند، خصوصا مناطق مرزی که در دوران قبل در برخی از موارد با نظام جمهوری اسلامی دچار تنش شده بودند؛ بیش از ۵۰ درصد از مردم و در برخی موارد بیش از ۷۰ درصد از مردم به آقای روحانی رای داده اند، این رای، مرهون توصیه های مکرر رهبری مبنی بر برابری اقوام قبل از انتخابات و همچنین شعارها و برنامه های انتخاباتی آقای روحانی می باشد. این پژوهش به روش کتابخانه ای و به صورت توصیفی-تحلیلی می باشد.

واژه های کلیدی: مشارکت سیاسی، همدلی اقوام ایرانی، انتخابات ریاست جمهوری یازدهم، حسن روحانی.

^۱ - دانش آموخته کارشناسی ارشد علوم سیاسی، از دانشگاه خوارزمی تهران، msn_236@yahoo.com

تأثیر فرهنگ و هنر بر روی اقوام کهن، باورها و دانسته ها

شاهین امیرشاقی^۱

چکیده

به کمک هنر هر قوم چه ایرانی و چه غیر ایرانی می توان به میزان بسیار به جهان بینی آنان پی برد. زیرا نزد اقوام کهن باورهای دینی و اسطوره ای به هیچ وجه از یکدیگر جدا نیستند و حتی باستان شناسان با مقایسه اشکال، تندیس ها، نمادها، و نقش های اساطیری دین اقوام کهن را از یکدیگر باز می شناسند و آن ها را تمیز می دهند برخی اوقات ریشه شناسی نام ها یا مشاهده وظایف مشترک خدایان نزد اقوام مختلف سبب بازشناسی آنها می شود و حتی در راستای رمز پردازی در میان اقوام کهن، بر اثر مهاجرت نمادها و اسطوره ها در طی جنگ ها و مهاجرت ها، می توان به کیهان شناختی آنان پی برد. وقتی انسان ها با نقشه ها و آرمان های گوناگون در شرایط مادی و مناسبات اجتماعی نایکسان به تولید نعمت های مادی و ثروت اجتماعی می پردازند، آنگاه به نتایج و دستاوردهای مختلفی می رسند که به نوبه خود کیفیت های تازه ای را بار می آورند که زمینه مادی و معنی بینه اقتصادی و نظامی تازه ای می گردند. آن ملل و اقوامی که ازین کیفیت هابر خوردارند، آنها را دیر یا زود در خدمت گسترش و تعرض سیاسی و نظامی خود می گیرند. این است آن نیروی مرموزی که قدرت های سترگ دیروز را از مقام اولویت انداخته و قدرت های مرفقی کم توان ولی تازه نفس را به مسند عظمت می رساند. وقتی مردمی تحت شرایط زندگی ویژه خود و فرهنگ آرمانی گذشته روی جنبه معنوی زندگی تاکید بیشتر کنند، بی گمان این امر در بینش و اندیشه و کردار انسان جا باز کرده و رنگ جهان بینی به خود می گیرد و این به نوبه خود روی منش و عمل آینده انسان نیز بی تأثیر نمی ماند. دل بستگی به وجه آرمانی زندگی و خرسندی جوئی در آن یکی از گزینه های بینش و تمدن ایرانیان در صدر تاریخ بوده است.

کلید واژه: هنر، اقوام، اقتصاد، جهان بینی، آرمان، ریشه شناسی

^۱ - کارشناس ارشد معماری، Architect.shahin7@yahoo.com، ۰۹۱۲۲۰۶۷۱۸۲

تبیین نقش گردشگری مناطق جنگی در انسجام و وحدت اقوام ایرانی

بهرام ایمانی^۱، سید محمد عیسی نژاد^۲، سارا اسدی^۳

چکیده

جمهوری اسلامی ایران با تجاوز رژیم بعث عراق در سال ۱۳۵۹ درگیر جنگی طولانی و پرهزینه شد این دفاع مقدس علاوه بر آثار و برکات بیرونی دستاوردهایی در درون نظام اسلامی بر جای گذاشته است. یکی از مؤثرترین روش‌های آشناسازی جوانان نسل سوم انقلاب با دستاوردهای جنگ تحمیلی و ترویج فرهنگ پایداری دفاع مقدس، حضور آنان در مناطق عملیاتی هشت سال دفاع مقدس و درک فضای معنوی این مناطق است چنین سفرهایی در کشور ما «راهیان نور» و در ادبیات علمی «گردشگری مناطق جنگی» خوانده می‌شود. بررسی نتایج بازدید از مناطق جنگی می‌تواند کمک شایانی به برنامه‌ریزان و تصمیم‌گیران در خصوص توسعه و ارتقای محصول گردشگری جنگ در ایران باشد. این تحقیق با هدف شناخت و تبیین نقش گردشگری مناطق جنگی در انسجام و وحدت اقوام ایرانی انجام شده است. نتایج این تحقیق حاکی از آن است که بازدید از مناطق جنگی زمینه‌ساز انسجام و وحدت اقوام ایرانی است طبق یافته‌های تحقیق حاضر گردشگری جنگ دارای قابلیت‌های مکشوف و مغفول فراوانی در این زمینه‌ها می‌باشد برای نیل به این مقصود پیشنهادات مبسوط پژوهشی و کاربردی ارائه شده است.

واژه‌های کلیدی: گردشگری تلخ، گردشگری مناطق جنگی، اقوام ایرانی، انسجام و اقتدار ملی، جنگ تحمیلی، مناطق عملیاتی هشت سال دفاع مقدس.

^۱ - استادیار جغرافیا دانشگاه محقق اردبیلی، ۰۹۱۴۱۵۴۰۶۲۹، imani_b@uma.ac.ir

^۲ - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی دانشگاه تهران، ۰۹۳۷۰۷۳۷۲۶۶

s.m.isanedjad@outlook.com

^۳ - کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی گردشگری، ۰۹۳۸۳۰۲۹۲۱۴، asadis1366@gmail.com

جایگاه و نقش گردشگری در ایجاد وحدت، همگرایی و همبستگی بین اقوام ایرانی

محمد آقازاده^۱، مهدی حسینی^۲

چکیده

یکی از مشخصه‌های مهم جامعه ایرانی کثرت و تنوع فرهنگی است و به همین جهت توجه به موضوع ارتباطات میان فرهنگی و تلاش برای فهم و تشخیص عوامل مؤثر بر بروز تنش و اختلافات میان فرهنگی ضروری می‌باشد بر این اساس و با عنایت به انواع تنوعات فرهنگی در ایران (قومی، زبانی، دینی و مذهبی...) از یک سو و سکونت پنج قومیت ایرانی در مناطق مرزی و همجوار با کشورهای همزبان خود، زمینه مناسبی را برای وقوع بحرانهای قومی در نقاط مرزی بوجود می‌آورد. با این وجود توسعه گردشگری داخلی یکی از گزاره‌هایی است که می‌تواند در ایجاد ارتباطات بین اقوام ایرانی نقشی بسزایی داشته باشد. و از این رو تحقیق حاضر بدنبال بررسی جایگاه و نقش گردشگری در ایجاد همگرایی، وحدت و همبستگی بین اقوام ایرانی است. در این پژوهش ضمن اشاره به عوامل واگرایی اقوام ایران زمین همانند؛ موقعیت جغرافیایی اقوام ایران، تحولات منطقه‌ای، سیاسی کردن هرگونه مطالبات قومی، ناسیونالیسم قومی، سیستم حکومتی متمرکز، به عوامل همگرایی قومی همانند؛ جایگاه و نقش توسعه گردشگری در ایجاد وحدت، ایجاد زیر ساختهای ارزان قیمت و مناسب، اجرای تورهای ایرانگردی و وحدت، نقش NGOها و... اشاره شده است. در نتیجه این پژوهش، تقویت هویت ملی، هم‌گرایی و همبستگی، هدف اصلی می‌بایست از طریق صنعت گردشگری و ارتباطات اجتماعی و قومی، مبتنی بر اشتراک سرزمین به عنوان تنها شاخصی که تمام اقوام در آن ساکن اند، باشد. این مقاله با رویکرد توصیفی-تحلیلی به شیوه مطالعه کتابخانه‌ای سعی در کالبد شکافی ارتباطات قومی و تأثیرات گردشگری بر همبستگی ملی ایران به عنوان یک پدیده نو ظهور پرداخت است.

واژه‌های کلیدی: تعاملات فرهنگی، همبستگی، توسعه گردشگری، اقوام، ایران

^۱ - کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی توریسم، مدرس دانشگاه پیام نور و دانشگاه علمی و کاربردی جامع استان قم، m.aghazadeh61@gmail.com، ۰۹۱۲۷۵۸۸۰۷۱

^۲ - دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی دانشگاه تربیت مدرس، hoseinivar@gmail.com، ۰۹۱۲۷۵۹۷۷۰۹۶

قوم بلوچ و امنیت ملی

لیلاباخانی لشکان^۱

چکیده

تأمین امنیت ملی و وجود تهدیدهای امنیتی نرم یکی از مهمترین موضوعات روز کشورها در ارتباط با تحولات حال و آینده جهان است. جهانی شدن اقتضا می کند کشورهایی که متشکل از اقوام هستند نسبت به دیگران برنامه ریزی دقیق و جامعتری داشته باشند. در کشور ایران بدلیل تشکیل شدن از اقوام متعدد نیاز به این امر مهم بیشتر احساس میگردد. یکی از اقوامی که در ایران زندگی میکنند قوم بلوچ هستند که در حاشیه ی مرزهای جنوب شرقی ساکنند. در مقاله پیش رو نگارنده از طریق روش اسنادی و تحلیلی به بررسی نقش قوم بلوچ در امنیت ملی می پردازد. و باین پرسش که: "چه تصوراتی از نقش قوم بلوچ در امنیت ملی کشور ایران می تواند وجود داشته باشد؟" اقدام به تهیه مقاله حاضر نموده و هدف از اینکار شناسایی راهکارها و روشهای برنامه ریزی درست جهت نیل به این مقصود می باشد. منطقه بلوچستان جزء مناطق بحرانی دائمی است زیرا دو عامل اصلی پایین آمدن امنیت ملی یعنی فقر و فقدان عدالت فضایی در میان قوم بلوچ به شدت لمس می شود که موجب فاصله گرفتن مردم منطقه از دولت مرکزی و ایجاد حفره های دولت می گردد. عدم توسعه یافتگی و فقر در مناطق مرزی بسیار خطرناکتر از دیگر نقاط می باشد زیرا مرز نشینان مهاجرت کرده، مرزها خلی از سکنه میگردند و آسیب پذیری مرزها و امنیت انسانی و ملی کشور را موجب خواهد شد. موزاییکی بودن قومی ایران یکی از عوامل واگرایی به حساب می آید اما در صورت رفتار دقیق و کارشناسی شده مسولین بالعکس سبب همگرایی خواهد شد.

واژه های کلیدی: امنیت ملی، بلوچ، ملل، برنامه ریزی، قوم

^۱ - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی و احدعلوم و تحقیقات تهران، E-Babakhanil@yahoo.com

هویت ایرانی _ اسلامی بنیاد انسجام و اقتدار ملی (قوم کرد)

علی برکاتی^۱، جمشید گراوند^۲، سجاد نجفی^۳

چکیده

پژوهش حاضر تحت عنوان بررسی تاثیر احساس عدالت اجتماعی بر هویت ملی شهروندان قوم کرد با هدف شناخت میزان هویت ملی در بین شهروندان کرد و رابطه آن با احساس عدالت انجام شده است. روش پژوهش به صورت ترکیبی از مطالعه کتابخانه‌ای و میدانی انجام شده است. در بخش مطالعه کتابخانه‌ای دموگرافی قوم کرد، مبانی نظری هویت و احساس عدالت مورد بررسی قرار گرفت و نظرات اندیشمندان مختلف در مورد آنها بررسی شد و در بخش مطالعه میدانی که به روش پیمایشی انجام شد، نظرات ۲۹۹ نفر از شهروندان کرد به عنوان نمونه موردی گردآوری شد و با استفاده از روشهای آماری و نرم افزار SPSS نظرات شهروندان مورد تحلیل قرار گرفت. نتایج تحلیل مسیر نشان داد که احساس عدالت سیاسی شهروندان با ضریب رگرسیونی ۵/۵۲ بیشترین تاثیر را در مقایسه با سایر ابعاد عدالت اقتصادی، فرهنگی و زبانی دارد و در مقابل تعلق قومی بر هویت ملی شهروندان کرد تاثیر منفی دارد. همچنین یافته ها نشان داد که بین جنسیت و هویت ملی شهروندان کرد و همچنین بین پایگاه اقتصادی و اجتماعی و هویت ملی آنان رابطه وجود ندارد و با افزایش سطح تحصیلات و آگاهی از شاخص های عدالت، احساس عدالت، هویت ملی شهروندان کاهش پیدا می کند.

واژه های کلیدی: احساس عدالت، هویت ملی، تعلق قومی، شهروندان کرد

^۱ - کارشناس ارشد برنامه ریزی شهری، Ali.barakat6@gmail.com

^۲ - دانشجوی دکتری مطالعات اجتماعی و فرهنگی، Jamshid_Geravand@yahoo.com

^۳ - کارشناس ارشد جغرافیای سیاسی، Sorenanaj@yahoo.com

ارومیه دروازه تمدن و نماد همزیستی مسالمت آمیز با تاکید بر همگرایی ملی و هویت قومی

امین بنائی بابازاده^۱، هادی امیر رضوانی^۲

چکیده

ظهور جوامع چند قومیتی پدیده تاریخی جهان معاصر و زاینده حوادث طبیعی و انسانی متعدد است؛ باور مشترک مبنی بر داشتن سرزمین واحد در نظام اجتماعی ارومیه شکوه همزیستی همه اقوام حاضر در ارومیه را با محترم شمردن عقاید و عدم اهانت نسبت به اعتقادات دینی، تأکید بر حقوق شهروندی و توجه به ارزش های قومیتی متجلی می کند، اقوامی که هر کدام در برهه ای از تاریخ ارومیه وظیفه اداره شهر را بر عهده داشتند. ارومیه، از منظر حوزه های اقتصادی و بعد فرهنگی شهری با قابلیت های بین المللی است و توان الگوی سازی فرا منطقه ای را نیز دارد. که با استفاده از یک رویکرد مستقل و مبنا قراردادن تعامل نیروهای داخلی و خارجی می توان بر این مهم با انجام یک نیازسنجی منطقی نائل آمد. از اینرو در پژوهش پیش رو تلاش خواهد شد؛ تا با استفاده از یک نگاه تحلیلی بر پایه اسناد موجود و با تاکید بر مبانی نظری هویت قومی و سیر تاریخی تعامل نیروهای اجتماعی در ارومیه، ظرفیت های موجود و همگرایی گروه های قومی با رویکرد ملی در ارومیه و استان آذربایجان غربی مورد بررسی قرار گیرد. لذا رویکرد ما در این پژوهش شامل نوعی اصل انشعاب است که بر مبنای آن توسعه همکاری در یک حوزه ی خاص به ظهور رفتار مشابهی در سایر حوزه های مربوط منجر می شود. به گونه ای که همکاری کارکردی در یک بخش باعث می شود که ضرورت همکاری در بخشی دیگر میان اقوام در ارومیه ایجاد شود.

واژه های کلیدی: هویت قومی، ارومیه، دروازه تمدن، همگرایی ملی، همزیستی مسالمت آمیز.

^۱ - کارشناسی ارشد علوم سیاسی، دبیر انجمن پرتو زمانه، ۰۹۱۲۱۴۳۸۱۷۸، a.banae@yahoo.com

^۲ - کارشناسی ارشد مهندسی صنایع، نایب دبیر انجمن پرتو زمانه

همگرایی و واگرایی قوم ترکمنبر اساس تئوری محرومیت نسبی و تاثیر آن بر امنیت منطقه گلستان

بهرام فرجی^۱، سید روح الله اولادعلی^۲

چکیده

نگارنده در این پژوهش در جهت شناخت میزان واگرایی و همگرایی قوم ترکمن و تاثیر این مولفه ها در امنیت منطقه از رویکرد کمی و به روش پیمایشی و بر اساس تئوری محرومیت نسبی در بعد فرهنگی، اجتماعی، سیاسی بهره برداری نموده است، اهداف اصلی این پژوهش پاسخ به پرسش های زیر بوده است: الف) همگرایی و واگرایی قوم ترکمن نسبت به حکومت مرکزی چگونه است و پیامدهای حاصل از آن چه تاثیراتی بر امنیت منطقه دارد؟ ب) محرومیت نسبی چه نقشی در همگرایی و واگرایی قوم ترکمن دارد؟ نمونه آماری در این تحقیق افراد ۱۸ تا ۵۵ سال تحصیل کرده ساکن شهرهای ترکمن نشین استان گلستان اعم از زن و مرد هستند. با توجه به نبود آمار رسمی در مورد جمعیت تحصیل کرده ترکمن ها، نمونه آماری این تحقیق بر اساس فرمول کوکران ۳۸۳ نفر تعیین شد که مبنای تحلیل این پژوهش قرار گرفته است. نتایج حاصل از پژوهش نمایان می سازد که حرکت ترکمن های استان گلستان از نظر فرهنگی و اجتماعی به سمت همگرایی ملی ولی از نظر سیاسی بیشتر به سمت واگرایی پیش می رود.

واژگان کلیدی: قوم ترکمن، همگرایی، واگرایی، محرومیت نسبی

^۱ - استادیار دانشگاه جامع امام حسین(ع)

^۲ - کارشناس ارشد اطلاعات استراتژیک دانشگاه جامع امام حسین(ع)

بررسی نقش اقوام در جهت امنیت پایدار (نمونه موردی: قوم کرد)

داداله بهمند^۱

چکیده

قوم و قومیت موضوعی مختص به کشوری خاص نمی باشد، بلکه موضوع قوم و قومیت یک پدیده فراگیر به حساب می آید که اکثر کشورهای جهان درگیر آن بوده و همواره مترصد اتخاذ سیاست ها و استراتژی های مؤثر در قبال اقوام، خاصه اقوام مرزنشین خود می باشند. مسأله قومیت از جمله مهمترین مسائل سیاسی- امنیتی فراروی کشورهای کثیرالقوم در سال های پایانی قرن بیستم محسوب شده و در قرن بیست و یکم نیز همچون گذشته مهم خواهد بود. اهمیت این مسأله سیاسی- امنیتی از فراگیری، تداوم، شدت و عمق آن ناشی می شود و این عوامل خود باعث گردیده اند که نه تنها کشورهای در حال توسعه، بلکه اغلب واحدهای سیاسی با ویژگی های دموکراسی همچون بیشتر کشورهای اروپایی، کانادا و حتی روسیه فعلی، پدیده قوم و قومیت را به عنوان یک نیروی مهم در نظر گیرند. برقراری امنیت پایدار در یک منطقه بدون شک نیازمند مؤلفه های فراوانی است. تاثیر متقابل اقوام و امنیت بر یکدیگر، عوامل فرامنطقه ای، فرهنگ، اعتقادات و باورهای قومی و مذهبی و... می تواند در استقرار امنیت پایدار نقش به سزایی داشته باشد. امنیت پدیده ای ثابت و مشخص نیست بنابراین عامل زمان، ایدئولوژی، اوضاع و احوال بین المللی، موقعیت کشور و دید و نظر رهبران، نخبگان و مردم در کیفیت و کمیت امنیت و نحوه تحصیل و حفظ آن تأثیر بسزایی دارد. پژوهش حاضر به بررسی نقش قوم کرد در امنیت پایدار می پردازد. روش تحقیق در این مقاله توصیفی-تحلیلی و روش گرد آوری اطلاعات کتابخانه ای و میدانی می باشد.

کلمات کلیدی: اقوام، امنیت پایدار، قوم کرد

^۱ - عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور behmand56@gmail.com

تحقق پایداری توسعه فرهنگی از کریدور گردشگری ادبی - فرهنگی با رویکرد تحکیم هویت ملی (مطالعه موردی: استان سیستان و بلوچستان)

معصومه پازکی^۱، داوود شیخی^۲، مختار یوردخانی^۳

چکیده

ملتی که کنترل تاریخ و گذشته خود را در دست داشته باشد و این دو را در شکل میراث و از راه ارائه تفسیری عالمانه، روایت گونه و مخاطب محور به شهروندان خود و سایرین انتقال دهد، می تواند به شناخت، تعامل، همگرایی و ساخت هویتی یکدست و نیرومند در عین حفظ تفاوت ها دست یابد. یکی از مهم ترین میراث های هر ملتی، ادبیات آن است که تجلی گاه خلاقیت و مظهر خودباوری ملت هاست. گردشگری ادبی - فرهنگی با افزایش حس میهن پرستی به تحکیم هویت ملی و امنیت ملی می انجامد. از این رو گردشگری ادبی - فرهنگی در استان سیستان و بلوچستان که اقوام مختلف و با آداب و آئین های گوناگون در کنار هم زندگی می کنند، به عنوان موضوع پژوهش انتخاب شده است. برای جمع آوری داده های مورد نیاز، از روش ترکیبی استفاده شده است. جامعه آماری شامل گردشگران این استان و متخصصین گردشگری می باشد. روش انجام تحقیق توصیفی تحلیلی بوده و جزو تحقیقات کاربردی است. در ابتدا نرمال بودن متغیر تحقیق با آزمون کولموگروف - اسمیرنوف مورد ارزیابی قرار گرفت که سطح معناداری تمامی متغیرها بیشتر از ۰/۰۵ بوده است. از آزمون t برای آزمون فرضیه ها استفاده شده است که در فرضیه اول آماره t با مقدار ۳/۷۵ نشان می دهد که جاذبه های ادبی (آئینی) و فرهنگی یکی از عوامل مهم و اساسی در توسعه گردشگری این استان مرزی است، اما میزان آماره t در آزمون دوم ۱/۶۶ می باشد که نشان می دهد بازاریابی و تبلیغات نامناسب به تنهایی، علت عدم اقبال این استان، در جذب گردشگران نمی باشد.

واژگان کلیدی: توسعه پایدار فرهنگی، تحکیم هویت ملی، گردشگری ادبی - فرهنگی، مدل رگرسیون، آزمون t

^۱ - استادیار گروه جغرافیا، دانشگاه پیام نور، ۰۹۱۲۵۱۵۷۲۵۸ - masomepazoki@yahoo.com

^۲ - استادیار گروه جغرافیا، دانشگاه پیام نور، ۰۹۱۲۴۲۳۴۵۰۵ - sheikhi54@yahoo.com

^۳ - استادیار گروه جغرافیا، دانشگاه پیام نور، ۰۹۱۲۳۳۲۰۶۰۴ - mokhtar.yourdkhani@gmail.com

بررسی ژئوپلیتیک قومی و مذهبی در افغانستان و تاثیر آن بر امنیت ج ۱ ایران

حجت اله پاشاپور^۱، غلامحسین رضایی^۲، بصیر عسگری^۳، سمانه گلی^۴

چکیده

امنیت ملی برای هر دولت - ملتی از قداست خاصی برخوردار است؛ چرا که تقریباً دستیابی به سایر اهداف ملی و بین المللی همانند توسعه (سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی) قدرت، اقتدار، ثبات، مشروعیت و ... به نوعی در گرو حصول امنیت ملی می باشد. لذا یکی از عوامل اصلی اثرگذار در تهدید امنیت ملی کشورها در ابعاد مختلف داخلی و خارجی، پدیده پیچیده قومی و مذهبی است. اقوام بر سیاست های داخلی و خارجی دولت ها شدیداً تأثیرگذار است و به عنوان یکی از گرایش های ژئوپلیتیک مطرح می گردد. در سالهای اخیر بی ثباتی سیاسی در افغانستان باعث شد که این کشور به مکان امنی برای گروههای تروریستی چون طالبان، القاعده و ... تبدیل شود و شبکه های تروریستی جهانی را به وجود آورند. لذا این گروهها عامل تهدید کننده منافع و امنیت کشورهای پیرامونی افغانستان می باشند و ارتباط پیچیده ای بین اقوام ساکن و گروه های تروریستی برقرار است که در این میان ایران با داشتن مرزهای طولانی با افغانستان مستعد تأثیر پذیری از این ناامنی و بی ثباتی است. این تحقیق با روش کتابخانه ای و بر اساس اهداف کلی و جزئی صورت می گیرد و در پردازش یافته های تحقیق از روش توصیفی - تحلیلی بهره گرفته می شود. سپس انجام تجزیه و تحلیل یافته های تحقیق و آزمون فرضیه و در نهایت نتایج حاصله به همراه پیشنهادات ارائه گردیده است.

واژه های کلیدی: ژئوپلیتیک - قوم - افغانستان - امنیت ملی - مذهب

^۱ - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی، عضو باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان واحد علوم تحقیقات، geo.pashapour@yahoo.com

^۲ - دانشجوی دکتری جغرافیای و اقلیم شناسی، دانشگاه تهران، u.rezaei@gmail.com

^۳ - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی دانشگاه علوم و تحقیقات تهران، askaribasir@yahoo.com

^۴ - کارشناس ارشد زیست شناسی، golimail90@yahoo.com

بررسی و تحلیل نقش قوم تالش در تحول کارکرد مرز سیاسی آستارا

ابراهیم پورهادی^۱، مهدی شافعی^۲، بهمن ابراهیمیان^۳

چکیده

تالشان از اقوام ریشه دار ایرانی هستند که در مناطق شمالی ایران شامل استانهای گیلان و اردبیل و مناطق جنوبی جمهوری آذربایجان، عمدتاً پیرامون مناطق مرزی سکونت دارند. از زمان استقلال جمهوری آذربایجان، متأثر از نفوذ کشورهای منطقه ای و فرمانطقه ای و بی رغبتی و کارشنکی حاکمان باکو، روابط این کشور با ایران چندان توسعه پیدا نکرده و کارکرد مناطق مرزی به سمت «رقابت» و «تضاد» سوق پیدا کرده است. با این حال مدل حاکم بر مناطق مرزی آستارا از الگوی «همکاری» تبعیت کرده و هم اکنون آستارا به یکی از فعالترین مناطق مرزی در عرصه اقتصادی و امنیتی تبدیل شده است. تحقیق حاضر بصورت توصیفی- تحلیلی ضمن تشریح اقدامات دولتمردان جمهوری آذربایجان و قدرت های بیگانه در جهت تضعیف روابط دو کشور، در صدد بررسی و تحلیل نقش مناطق تالش نشین در نهادینه کردن الگوی «همکاری» و تحول کارکرد اقتصادی و امنیتی مرز سیاسی آستارا است. یافته ها حاکیست مشترکات تاریخی، فرهنگی ساکنان مناطق تالش نشین جمهوری آذربایجان با تالشان ساکن در ایران یکی از عوامل موثر در تحول کارکرد اقتصادی و امنیتی مرز سیاسی بوده و در نتیجه این نقطه مرزی ضمن رونق در عرصه اقتصادی و کسب رتبه های برتر، در ابعاد امنیتی نیز یکی از باثبات ترین مناطق مرزی کشور بوده است.

واژگان کلیدی: قوم تالش، جمهوری آذربایجان، کارکرد مرز سیاسی، آستارا

^۱ - کارشناس ارشد جغرافیای سیاسی، ۰۹۱۱۳۸۲۶۸۰۳، jafarporhadi@yahoo.com

^۲ - کارشناس ارشد روابط بین الملل، ۰۹۱۱۴۶۵۶۵۰۱، shafeimahdi@gmail.com

^۳ - کارشناس ارشد فناوری اطلاعات، ۰۹۱۱۸۸۸۸۱۹۳، bahman_ebr@yahoo.com

فرهنگ ایرانی - فرهنگ همگرا

مرتضی تهامی^۱

چکیده

فرهنگ انسجام بخش، وحدت دهنده و ایجادکننده وفاق و سازگاری اجتماعی است. فرهنگ هر چه بیشتر با فطرت انسانی تطبیق یابد، قوی تر، پایدارتر و اثرگذارتر خواهد بود. فرهنگ عامل سازگاری انسان با خالق و نظام هستی و سازگاری با محیط است. اساسا معیار سنجش پیشرفت یک جامعه فرهنگ آن جامعه است، فرهنگ روش زندگی است. سطح آگاهی، دانش، بزرگ منشی سنجیدگی و.. از مقولات فرهنگی است. با توجه به اهمیت و نقش کلیدی فرهنگ هدف این است که بررسی شود آیا فرهنگ ایرانی فرهنگ همگرا است اگر همگرا است ویژگی ها و خصوصیات آن چیست، عناصر مهم فرهنگ ایرانی که ماهیت همگرایی دارند کدامند. عناصر تشکیل دهنده فرهنگ ایرانی دویعد ملی و دینی دارند. رواج نیکی و خیر و مبارزه با شر و بدی، دوری از خیانت و خونریزی، تساهل و تسامح، برگزاری آیین ها (از جمله نوروز)، یکتاپرستی، از مقوله های فرهنگی تاریخ کهن ایران است. با ورود اسلام به ایران، ایرانیان روح یکتاپرستی و اخلاقی گذشته خود را در اسلام در جایگاه عالیت و والاتری دیدند از اینرو با عشق و علاقه دین اسلام را پذیرفتند و سعی کردند دین را با همه جامعیت آن در ابعاد: عقلانی، اجتماعی، اخلاقی و سیاسی پیاده کنند. اسلام از ظلم و ستم منع نموده و همه را به وحدت، با محوریت توحید دعوت می کند. در اسلام هیچ کس بر دیگری برتری ندارد معیار برتری در اسلام تقوی است، بنابراین دین اسلام ماهیت همگرایی و دعوت مردم به وحدت دارد. ایرانیان که بر مذهب شیعه هستند پارامترهای مهمی در زندگی بر مبنای دین دارند که عامل همگرایی جامعه است از جمله جایگاه و نقش امامت، شهادت ها و ولادت های ائمه اطهار، محرم و صفر، به ویژه واقعه عاشورا، ماه رمضان و سایر مناسبت ها. بر این اساس، عناصر فرهنگی ایران که ماهیت همگرایی دارند اینگونه است: دین اسلام، زبان و ادبیات فارسی، عرفان اسلامی، آداب و سنن و رسوم شامل (نوروز، شب یلدا، چهارشنبه سوری و..). هنر و معماری و فرهنگ های محلی اقوام ایرانی. نتیجه ای که از بررسی عناصر فرهنگ ایرانی بدست آمد اینکه این عناصر ماهیت معنوی و اخلاقی دارند؛ دیگر اینکه تفکر ایرانی محمل و ماوایی دارد لذا انس و همدلی ایجاد می کند و همدلی هم عامل همگرایی است. از این رو فرهنگ ایرانی در گذر زمان عامل پیوستگی و همبستگی جامعه بوده است.

کلمات کلیدی: فرهنگ، همگرایی، دین، هنر، عرفان، زبان فارسی، نوروز

^۱ - عضویت علمی دانشگاه خوارزمی، فرهنگ و زبان های باستانی، m.tahami2013@gmail.com

گردشگری فرهنگی راهبردی جهت ایجاد همدلی در گروه‌های قومی کشور

محسن جان پرور^۱، ریحانه صالح آبادی^۲

چکیده

مفهوم همدلی در تاریخ اندیشه علوم اجتماعی، سیاسی و انسانی سابقه‌ای طولانی دارد و منظور از آن هماهنگی میان اجزای تشکیل‌دهنده کل نظام اجتماعی است. انسانها در جوامع مختلفی زندگی می‌کنند و هر جامعه فرهنگی دارد. در این بین گردشگری فرهنگی همواره از جمله گونه‌های اصلی گردشگری در ایران و به طور کلی کشورهای در حال توسعه محسوب می‌شود. ایران کشوری متنوع، متکثر و مرکب از اقوام گوناگون است که در میان آنها عناصر هویتی، دینی، ذهنی، تاریخ مشترک و جغرافیای واحد از اهمیتی بسیار برخوردار است. پیش زمینه تقویت همدلی ملی در یک جامعه، وجود شناخت مشترک قومیت‌ها از یکدیگر است. این مقاله با روش توصیفی-تحلیلی به بررسی نقش گردشگری فرهنگی در میان قومیت‌های مختلف کشور و ایجاد همدلی میان آن‌ها می‌پردازد. یافته‌های تحقیق بیان می‌کند که گردشگری فرهنگی، زیربنای برقراری شناخت مشترک و درک متقابل میان قومیت‌ها می‌باشد. از جمله تأثیرات مثبت گردشگری در همدلی ملی عبارتست از: افزایش مناسبات و مبادلات فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و علمی، میان ملل و اقوام مختلف و فواصل جغرافیایی، کمک به برقراری تفاهم، همبستگی، همگونی و همکاری بین المللی؛ افزایش سطح مشارکت اجتماعی و .... در نهایت می‌توان نتیجه گرفت، توسعه گردشگری و ارتباط میان اقوام و فرهنگ‌های مختلف خود می‌تواند منجر به آشنایی اقوام و فرهنگ‌ها با یکدیگر و در نهایت تقویت همبستگی ملی گردد.

واژگان کلیدی: قومیت، گردشگری فرهنگی، گروه‌های قومی ایران، همدلی

^۱ - استادیار جغرافیای سیاسی دانشگاه فردوسی مشهد، ۰۹۱۲۸۵۰۸۲۳۸، janparvarm@yahoo.com

^۲ - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی دانشگاه تربیت مدرس، ۰۹۳۸۷۳۹۰۴۳۲، reyhane.salehabadi@gmail.com

تبیین رابطه عدالت جغرافیایی گروه‌های قومی در ایران و انسجام ملی

محسن جان پرور^۱، سیدمحمد باخرزی^۲، سبحان لسانی^۳

چکیده

با توجه به تحولات صورت گرفته در عرصه جهانی به خصوص از دهه ۶۰ میلادی به بعد و احیاء هویت های گروه های قومی و افزایش نقش آفرینی گروه های قومی مسئله اتحاد و یکپارچگی ملی به یک موضوع مهم و اساسی برای کشورها تبدیل شده و کشورهای جهان هر کدام براساس وضعیت و تنوع قومیتی در سرزمین خود سعی بر متحد کردن اقوام خود و انسجام بخشی به ملت خود هستند از این رو نیازمند شیوه هایی در جهت نیل به این امر مهم میباشند که عدالت جغرافیایی میتواند یکی از شیوه های کارآمد در جهت رسیدن به انسجام ملی قرار گرفته و باعث نزدیک شدن اقوام به یکدیگر و ایجاد احساس همبستگی و نزدیکی بین آنها شود. در کشور ایران با توجه به وجود قومیت های متعدد و اهمیت روزافزون آنها و وجود اختلاف سطح برخورداری در میان آنها لزوم انجام برنامه ریزی در جهت عدالت جغرافیایی و متعادل تر شدن شرایط زندگی و کاهش اختلافات ناشی از تفاوت سطح زندگی در میان اقوام بسیار ضروری میباشد و در نتیجه باعث انسجام و همبستگی هر چه بیشتر اقوام ساکن در فضای ایران می گردد.

واژه‌های کلیدی: عدالت جغرافیایی، قومیت، گروه‌های قومی ایران، انسجام ملی

^۱ - استادیار جغرافیای سیاسی دانشگاه فردوسی مشهد ، janparvar@um.ac.ir ، 09126508238
^۲ - دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت امور شهری دانشگاه فردوسی مشهد، عضوگروه مشاوران جوان شهرداری مشهد
^۳ - دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی دانشگاه تهران

بررسی کارکرد نام کشور در یکپارچگی ملی با تاکید بر نام ایران

حسن جعفرزاده^۱، محمد رضا میرزایی^۲

چکیده

نام های جغرافیایی به خصوص نام کشور به علت بار سیاسی و عاطفی آن و همچنین نقشی که در ایجاد همبستگی و پیوند افراد یک ملت دارد از اهمیت ویژه ای برخوردار است؛ در این راستا، نام ملی هر کشوری از تاثیرگذارترین عوامل ایجاد یکپارچگی و همبستگی ملی از طریق ایجاد یک هویت ملی، ایجاد یک فلسفه ناسیونالیستی، پیوند افراد ملت، آرمان سیاسی یک ملت و در نهایت چارچوب مناسب برای یکپارچگی و وحدت ملی یک کشور است. نام ایران خاستگاهی قومی دارد و معرف قوم و نژادی است که بر اساس نظریه های باستان شناسی و تاریخی، اجداد و نیاکان ساکنان سرزمین ایران بوده اند. بنابراین در این تحقیق به این مسئله پرداخته می شود که نام ملی کشور چه نقشی بر یکپارچگی و وحدت ملی یک کشور دارد و سپس با توجه به این نقش، این مسئله مورد بررسی قرار می گیرد که نام ملی ایران چه تاثیری بر یکپارچگی و همگرایی ملت ایران در طول داشته است؟ با مطالعه ابعاد نقش نام کشور بر یکپارچگی ملی می توان جهت گیری ها و سیاست های آینده را در مورد وحدت ملی با توجه به ابعاد وحدت بخش نام ملی ایران ترسیم کرد. وازه ایران دربرگیرنده همه عناصر و ویژگی های کشور ایران از جمله هویت ایرانی، زبان ایرانی، مذهب ایرانی، نژاد ایرانی، فرهنگ ایرانی، آداب و سنن ایرانی، تاریخ ایرانی و در نهایت ملت و سرزمین ایران است. از اینرو توانسته است باعث یکپارچگی و همگرایی همه اقشار و اقوام ایرانی با وجود تفاوت های محلی شود.

واژگان کلیدی: نام، هویت، ایران، یکپارچگی

^۱ - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی، دانشگاه تربیت مدرس، jafarzadeh.hassan@yahoo.com

^۲ - کارشناس ارشد جغرافیای سیاسی، دانشگاه تربیت مدرس

میراث فرهنگی مشترک اقوام ایرانی، عامل همبستگی و انسجام ملی مطالعه موردی: (آئین های کهن ایرانی در فرهنگ ارامنه)

آناهیتا جعفری^۱، لیلا کریمی^۲، عفت امانی^۳، آنگینه سرکیسیان^۴

چکیده

ارمنیان از جمله اقوام هندواروپایی بودند که در هزاره اول پیش از میلاد از موطن اصلی خود مهاجرت کرده و به سوی سرزمین های دیگر سرازیر شدند و با اقوام بومی آن مناطق درآمیختند. قوم ارمنی در شمال فلات ایران یعنی در قفقاز و اطراف رود ارس ساکن شدند، سرزمینی که در الواح بین النهرین اورارتو، به زبان بومی هایاستان، در کتیبه بیستون آرمینیا و به لفظ کنونی ارمنستان نامیده اند. پژوهش حاضر به بررسی میراث فرهنگی مشترک ایرانیان و ارمنیان بطور کلی و آئین های کهن ایرانی در فرهنگ ارامنه بطور موردی می پردازد و داده های پژوهش از طریق مصاحبه باز با ارامنه اصفهان و مطالعه اسنادی گردآوری شده است. یافته های تحقیق نشان می دهد ارمنیان به استثنای عصر ساسانی، در تمام دوران تاریخ قبل و پس از اسلام رابطه خوبی با ایرانیان داشته اند و همواره پایه پای ایرانیان با مهاجمان پیکار کرده اند. بر پایه اسناد معتبر، پیش از مسیحیت، آن ها اهورامزدا را می ستوده اند و با ایرانیان دارای کیش واحد بوده اند. همچنین زبان - شناسان معتقدند زبان ارمنی از جمله زبان های هندواروپایی است و با زبان های ایرانی پیوند و اشتراک دارد. بعلاوه، سابقه سکونت ارامنه در ایران به قرن سوم میلادی برمی گردد و مهاجرت های اجباری آنان در زمان سلسله های ساسانی، سلاجقه و صفوی رخ داده است و بنابر همین گذشته تاریخی و ریشه نژادی مشترک اقوام ایرانی و ارمنی، بخش اعظم اعیاد و آداب و سنن آن ها مشترک هستند. آئین های: تولدمسیح، درندز، زادیک، ناواسارد و وارداووار مهم ترین جشن های ارمنیان هستند که ریشه ای آریایی دارند، و به ترتیب با: یلداوخرم روز، سده، نوروز و جشن بهار، نوسرد و تیرگان مطابقت دارند. در نتیجه، وجود اشتراکات فراوان فرهنگی، برهان محکمی است که ارامنه از اقوام ایرانی به شمار آیند و چنانچه ملاحظه می کنیم در طول تاریخ چندین هزارساله ایران، میراث فرهنگی مشترک، عامل همبستگی و انسجام ملی همه اقوام ایرانی بوده و در آینده نیز خواهد بود.

واژگان کلیدی: ایران، اقوام ایرانی، ارامنه، فرهنگ، آئین ها

^۱ - دانشجوی کارشناسی رشته مدیریت جهانگردی دانشگاه آزاد نجف آباد، ۰۹۱۳۱۶۴۴۰۸۱.anna_litaliana@yahoo.com
^۲ - کارشناسی ارشد رشته ایرانشناسی (میراث فرهنگی) از دانشگاه گیلان، ۰۹۱۳۹۲۲۲۲۷۶.leyli_binazir10@yahoo.com
^۳ - کارشناسی ارشد رشته ایرانشناسی (میراث فرهنگی) از دانشگاه گیلان، ۰۹۱۹۵۷۹۸۵۵۷.ghazalehamani@gmail.com
^۴ - کارشناسی ارشد رشته مترجمی زبان انگلیسی از دانشگاه اصفهان، ۰۹۱۳۷۹۲۴۱۶۹.angy_002000@yahoo.com

بررسی و تبیین مبانی و مولفه های انسجام ملی در راه دستیابی به امنیت ملی پایدار (با تاکید بر مساله قومیت)

یحیی جعفری ترزوق^۱

چکیده

حاکمیت دولت در صورتی دوام و قوام می یابد که بستر اجتماعی امنی در جامعه وجود داشته باشد تا دولت بتواند به وظیفه اصلی خود، یعنی حفظ نظم و امنیت برای دستیابی به همبستگی اجتماعی در سطح ملی عمل نماید. امنیت یکی از نیازهای اساسی انسان و از شاخص های توسعه مدرن است و تامین نظم و امنیت فی نفسه از اهمیت فراوانی برای حیات جوامع بشری برخوردار می باشد. از مهمترین لازمه های دستیابی به امنیت ملی پایدار، ایجاد انسجام ملی است. اگرچه یکی از متداول ترین شیوه های تامین امنیت در جوامع جهان سوم استفاده از عوامل قهرآمیز است؛ اما به تجربه ثابت شده است که به رغم سریع الوصل بودن امنیت از این نوع، پایداری و قوام آن کم و ناچیز است. ثبات و پایداری امنیت تنها از رهگذر نهادینه کردن آن در یک جامعه و احساس مشارکت و مسئولیت عمومی در قبال امنیت اجتماعی و ملی حاصل می شود. در این مقاله سعی شده است تا ضمن ارائه تعریفی از انسجام ملی و امنیت ملی ارتباط متقابل بین این دو مقوله مهم در جامعه امروز بررسی شود. در نهایت به مساله قومیت ها و تاثیر آن بر وحدت و امنیت ملی ایران تاکید شده که هدف اصلی این تحقیق می باشد. سپس به زمینه های روانشناختی بروز بحران های قومی پرداخته شده و راهکارهایی جهت مقابله با آن ارائه شده است. روش تحقیق بصورت تحقیقات بین رشته ای است و ابزار گردآوری اطلاعات بررسی اسناد و مدارک کتابخانه ای می باشد.

کلید واژه: انسجام ملی، امنیت ملی، قومیت

^۱ - پژوهشگر دفتر تحقیقات کاربردی، کارشناس ارشد شیمی فیزیک از دانشگاه پیام نور مرکز تبریز،
 yahyajafari@yahoo.com

تحلیلی بر الگوی ترکیبی ملت از منظر اجتماعی و فضایی - جغرافیایی (مطالعه‌ی موردی: اقوام ساکن در آبادی‌های خراسان شمالی)

تیمور جعفری^۱

چکیده

زمینه و هدف: بافت انسانی و قومیتی سرزمین خراسان شمالی بر اساس سیاست‌های هر حکومت، دچار تحولات زیادی در طول تاریخ شده است. این سرزمین به دلیل برخورداری از ویژگی‌های اجتماعی قومیتی متفاوت با سایر سرزمین‌های مجاور و موقعیت ژئوپلیتیکی خاص، در بسیاری از دوره‌های تاریخی حس میهن‌دوستی ویژه‌ای برای مردم سرزمین ایران به همراه داشته و در برخی موارد دچار بحران‌های قومی با هدف کوچک‌سازی سرزمین ایران و تضعیف انسجام ملی شده است. هدف از انجام این تحقیق تبیین الگوی ترکیبی ملت از منظر اجتماعی و ویژگی‌های قومی زیربنایی مانند نژاد، زبان، دین و مذهب، طبقه‌ی اجتماعی، خصیصه‌های فرهنگی و تاریخ مشترک مؤثر در افزایش انسجام و اقتدار ملی در محدوده‌ی استان خراسان شمالی است. روش: در این تحقیق از روش قیاسی استفاده شده است. در این روش ویژگی‌های اثرگذار بر الگوهای همگرایی و واگرایی اقوام ساکن در آبادی‌های این خطه مورد مقایسه قرار گرفته و با اتکا به تحقیقات در منابع کتابخانه‌ای و پژوهش میدانی، توصیف، تحلیل و ارزیابی شده است. یافته‌ها و نتایج: نتایج تحقیق نشان می‌دهد که، در آبادی‌های خراسان شمالی، به طور مشخص پنج سازه‌ی انسانی کرد (کَلارمانج)، ترک، ترکمن، تات و بلوچ همزیستی مسالمت‌آمیز دارند؛ که در این بین کُرمانج‌ها با ۵۸/۹۲ درصد از کل جمعیت، بیشترین اقوام ساکن استان هستند. حدود ۹۱/۵٪ از ساکنان نقاط روستایی استان (۸۷/۶۰٪ از کل وسعت استان) شیعه‌ی جعفری‌اند و اقوام ترکمن و بلوچ با ۸/۵٪ از کل جمعیت (۱۲/۲۵٪ از کل مساحت استان) سنی حنفی هستند که در فضای شمال-غربی استان در شهرستان‌های رازوجرگلان و مانه‌وسملقان ساکن‌اند. بررسی تحولات جمعیتی حکایت از نرخ بالای زاد و ولد در آبادی‌های ترکمن‌نشین دارد که با وجود نرخ رشد طبیعی زیاد از موازنه‌ی منفی برخوردار بوده و مهاجرفرست‌اند. ساختار فضایی - جغرافیایی ملت در خراسان شمالی از بخش‌های ناپیوسته‌ی زیادی تشکیل شده است؛ کرمانج‌ها با استقرار در بخش میانی و شمال‌شرق استان ۴۴/۷۹ درصد از کل مساحت آن را به خود اختصاص می‌دهند؛ ترک‌ها غالباً در بخش میانی، شمال و جنوب‌شرقی، ترکمن‌ها در شمال‌غرب و غرب، تات‌ها در جنوب‌غرب و بخشی از شمال استان و بلوچ‌ها در منطقه‌ی کالیمانی جدایی‌گزینی خاصی دارند. ایجاد «همدلی» به عنوان عالی‌ترین سطح صمیمیت و همگرایی مبتنی بر ارزش‌های عاطفی و معنوی، بهترین سازوکار برای دستیابی به انسجام ملی و ارتقاء اقتدار ملی می‌باشد.

واژگان کلیدی: جغرافیای سیاسی، ویژگی‌های اجتماعی، خراسان شمالی، اقوام، مرز

^۱ - عضو هیأت علمی دانشکده‌ی علوم زمین، دانشگاه دامغان، T.Jafarie@du.ac.ir ، ۰۹۱۲-۶۱۸۶۲۴۶

روند تحولات تاریخی اقوام ایرانی مطالعه موردی: قوم ترکمن

جواد جمشیدی مهر^۱

چکیده

در شرایط کنونی، هیچ نظام و حکومتی نمی تواند با بذل همه توجه خود به مرکز، نسبت به آنچه در پیرامون می گذرد، بی تفاوت باشد و مشروعیت خود را صرفاً از قوم و گروه خاصی کسب کند. حکومت در روزگار ما ناگزیر از مشروعیت بخشیدن و احترام به حقوق همه اقوام، مذاهب و بخش های مختلف جامعه و پاسخگویی به مطالبات و انتظارات مشروع آنان و نهایتاً استفاده از ظرفیت و توان آنها در جهت رسیدن به هدف های ملی است و ناگزیر باید آستانه تحمل خود در برابر افزایش آگاهی و مطالبات اقوام را به گونه ای افزایش دهد که بیان هر مطالبه و انتظاری به مثابه تهدید تلقی نگردد. قوم ترکمن شاخه ای از ترکان آسیای میانه اند که از عهد قدیم در صحراهای وسیع بخش سفلی رود سیحون و بین دریای آرال به زندگی کوچ نشینی روزگار می گذرانند. توجه به ظرفیتهای فرهنگی اقوام ایرانی و معرفی درست آن توسط فرهیختگان گامی مؤثر در جهت تقویت هویت ملی و مقابله با تهاجم فرهنگی دشمن محسوب می شود؛ زیرا امروز همه تلاش دشمنان در راستای تضعیف فرهنگ ملی و مذهبی مردم به ویژه جوانان ما متمرکز شده است. در این تحقیق سعی گردیده روند تاریخی تحولات قوم ترکمن مورد بررسی و واکاوی قرار گیرد. روش مورد استفاده در این مقاله، توصیفی- تاریخی می باشد.

واژگان کلیدی: قومیت، ایران، قوم ترکمن، آداب و رسوم

^۱ - دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی دانشگاه شهید بهشتی تهران،
J.Jamshidipg@gmail.com

بررسی نقش قومیت ها در اتحاد و انسجام ملی

جواد جمشیدی مهر^۱

چکیده

یکی از مهمترین لوازم تداوم حیات دولت های کنونی، اتحاد و انسجام ملی بین قومیت هاست. به لحاظ پیوند خاصی که بین دولت و ملت در عصر جدید ایجاد شده است، تصور دولتی که در آن اتحاد و انسجام برقرار نباشد، تقریباً امکان ناپذیر است. ایجاد وحدت ملی از چنان اهمیتی برخوردار است که دولت ها برای نیل به آن تمامی تدابیر و روش ها را به کار می گیرند و گاهی به اعمال خشونت نیز متوسل می شوند. ایجاد وحدت ملی در کشورهایی که دارای تنوع قومی هستند، اهمیتی مضاعف دارد. در ایران به عنوان کشوری کثیرالقوم، همبستگی، اتحاد و انسجام ملی همواره در معرض تهدیدات گوناگونی و از جمله مطالبات قومیتی بوده است. مقاله حاضر با اتخاذ رویکردی توصیفی - تحلیلی، سعی کرده تا ضمن شناخت موقعیت فعلی اقوام ایرانی و علل وقوع مناقشات قومی، راهکارهای عملی و مناسبی را برای ایجاد وفاق بین اقوام مختلف ایران و تحقق اتحاد و انسجام ملی در شرایط کنونی، ارائه کند.

کلیدواژگان: قومیت، اتحاد و انسجام ملی، ایران، موقعیت جغرافیایی اقوام

^۱ - دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی دانشگاه شهید بهشتی تهران،
 J.Jamshidip@gmail.com.

قوم مداری و تاثیر آن بر تئوری پردازی در روابط بین الملل

امیر چادله^۱، سمیرا بیگ مرادی^۲، اصغر شکری مقدم^۳

چکیده

مسأله قومیت و کشمکش‌های قومی ذهن بسیاری از محققان علوم اجتماعی را از اواسط نیمه دوم قرن بیستم به بعد به خود جلب کرده‌است. کشمکش‌های مسلحانه میان دولت مرکزی و گروه‌های اقلیت در برخی از کشورهای جهان (چه صنعتی و چه در حال توسعه) باعث تشدید علاقه این گروه از محققان به پدیده قومیت شده است. مسائل قومی همواره به عنوان یکی از مهم ترین عوامل زمینه ساز بحران در سطوح مختلف بین المللی مطرح بوده است. زمینه ها و عوامل شکل گیری بحران ها و مسائل قومی را می توان در ابعاد سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی مورد بررسی قرار داد. همانطور که می دانیم یکی از مباحثی که همواره مورد توجه تئورسین های روابط بین الملل قرار گرفته است بحث قوم مداری و نظریه پردازی در این حوزه می باشد. بنابراین ما در این پژوهش به دنبال بررسی هریک از این تئوری ها هستیم.

کلمات کلیدی: قوم ، قومیت، نظریه، قوم مداری

^۱ - دانشجوی دکتری تاریخ اسلام دانشگاه پیام نور مرکز بین الملل قشم Dr.63amir@gmail.com

09184664049

^۲ - دانشجوی دکتری تاریخ ایران باستان دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد. ۰۹۱۸۳۳۴۴۸۱۴

emperor_hi@yahoo.com

^۳ - کارشناس ارشد علوم سیاسی ۰۹۱۲۹۴۹۰۹۱۶ as.shokri.m@gmail.com

تأثیر اقوام مرزنشین بر امنیت ج.ا. ایران

رهام بخش حبیبی^۱، پرویز قاسم زاده بجندی^۲، عباس احمدیان^۳، اصغر بازگیر^۴

چکیده

تعدد گروه‌های قومی و قبیله‌ای با زبانها و آداب و رسوم دارای گرایش‌های مختلف، منشاء بالقوه‌ای برای تضعیف وفاق و تهدیدی برای انسجام و امنیت اجتماعی و ملی همه کشورها به شمار می‌آید. کشور ایران نیز به دلیل موقعیت ژئوپلیتیکی و ماهیت نظام سیاسی در طول حیات خود با جنبش‌ها یا تحریکات قومی یا به نوعی با ایدئولوژی جغرافیا قوم‌گرایانه مواجه بوده است. این گرایش‌ها در ایران مورد توجه قدرتهای خارجی و ابزار فشار بر حکومت مرکزی می‌باشد. هدف اصلی این نوشتار، بررسی عوامل بالقوه چالشهای قوم‌گرایی مرزنشینان بر امنیت اجتماعی و ملی است. بررسی تنوع قومی و مذهبی، زمینه‌های شکل‌گیری این تنوع، ویژگیهای قومیت‌ها، بستر مداخلات و پتانسیل‌های تهدید اقوام نسبت به امنیت اجتماعی و ملی، آثار و سیاستها و پیامدهای منفی و بحران هویت قومی مورد بررسی قرار می‌گیرد. امنیت ملی نیز در این نوشتار به شاخص‌هایی نظیر بی‌ثباتی سیاسی، اجتماعی و خلل آوردن بر وحدت ملی مربوط می‌شود و به مفهوم سیاسی صرف نیست بلکه ابعاد اجتماعی آن نیز در برمی‌گیرد. ناامنی‌های اجتماعی و سیاسی داخلی می‌تواند از عرضه‌های خارجی نیز نشأت گرفته، با تهدیدات بیرونی نسبت به امنیت ملی کشور نیز ارتباط پیدا کند. لذا امنیت ملی تنها به امنیت حاکمان یا گروه‌های اکثریت قومی در جامعه مربوط نمی‌شود، بلکه تمام عنصر گوناگون، چون زبان، مذهب، نژاد و منافع ملی را و همه قومیت‌ها را دربر می‌گیرد. بدین ترتیب امنیت ملی به سود همه قشرها و گروههای اجتماعی به جای خود خواهد گذارد. در این مقاله سعی شده راهکارهایی ارائه گردد تا وجود اقوام و نژاد مختلف در کشور ایران به عنوان یک پتانسیل بهینه و مثبت در جهت رسیدن به وفاق و انسجام ملی و امنیت اجتماعی و روانی قلمداد گردد.

واژگان کلیدی: قومیت‌ها، اقوام ایرانی مرزنشین، امنیت اجتماعی و ملی

^۱ - دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه علوم انتظامی امین

^۲ - دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق عمومی، Parviz.ghasemzadeh@gmail.com 09399777400

^۳ - دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه علوم انتظامی امین

^۴ - دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه علوم انتظامی امین

جایگاه هویت قومی در همبستگی ملی (مطالعه موردی قوم عرب خوزستان)

امیر حدادپور^۱، دکتر زهرا پیشگاهی فرد^۲

چکیده

از آنجا که قومیت، یکی از شاخص‌های عمده در شناخت طبیعی کشورها برای نیل به ثبات و دوری از خشونت به حساب می‌آید، امنیت کشورها در دهه‌ی آینده بدون توجه به این بُعد رقم نخواهد خورد. هرچند تنوع قومی و فرهنگی در کشور ایران می‌تواند فرصت‌های مناسبی برای توسعه‌ی کشور فراهم کند، در عین حال می‌تواند یکی از بسترهای مهم ناامنی و تهدیدات امنیتی به شمار رود، بگونه‌ای که همبستگی ملی متأثر از نوع رویکرد حکومت مرکزی در برخی مناطق در طی دوره‌های خاص تاریخی موجب به چالش کشیده شدن انسجام سرزمینی کشور شده است. اکثریت قوم عرب، در جنوب غربی کشور، در استان خوزستان ساکن‌اند و با توجه به ترکیب جمعیتی منطقه و کشورهای همسایه، یکسری عوامل متعدد پیوند آن را با ملت ایران تحکیم بخشیده و همچنین عوامل دیگری باعث تضعیف این پیوند شده است. این مقاله بر آن است که عوامل مؤثر در واگرایی و همگرایی قوم عرب را نسبت به هویت ملی بررسی نماید. براساس مطالعات و اطلاعات گردآوری شده این تحقیق به روش توصیفی- تحلیلی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. در نتیجه یکسری عوامل از جمله شیعه بودن قوم عرب در خوزستان نقش محوری در همگرایی این قوم نسبت به هویت ملی داشته که می‌تواند اثری کاهنده بر عوامل واگرایی به‌جای بگذارد. به طوری که در دهه‌های اخیر جنبش‌های سیاسی واگرایی که در پناه حمایت‌های بین‌المللی و فرامنطقه‌ای در منطقه پدید آمدند با استقبال مردم بومی روبه‌رو نشدند.

واژگان کلیدی: قوم عرب، خوزستان، هویت قومی، هویت ملی

^۱ - کارشناس ارشد جغرافیای سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران ،

Geo.hadadpour@Gmail.com

^۲ - استاد گروه جغرافیای سیاسی دانشگاه تهران، Sorour1334@yahoo.com

ژئوپلیتیک نابرابری های اجتماعی، اقوام و امنیت (نمونه موردی قوم بلوچ)

غلامرضا حسن پور علیخان قلعه^۱

چکیده

نابرابری اجتماعی در قرن بیست و یکم پیشتر از اینکه متاثر از عوامل جبر جغرافیایی و عوامل محیطی باشد منشأ و نشأت گرفته از عوامل سیاسی، ایدئولوژیکی، قومی، و مذهبی است. نابرابری های اجتماعی پایه و اساس بیشتر ناامنی ها، گرفتاری ها، عقب ماندگی ها، و در یک کلام توسعه نیافتگی ها است. ژئوپلیتیک استان سیستان و بلوچستان در شرق کشور و به دلیل همجواری و داشتن مرز مشترک با دو کشور پاکستان و افغانستان که این دو کشور گرفتار بحرانهای متعددی از قبیل تنش های سیاسی، امنیتی، قومی، اقتصادی، و تروریستی هستند و همچنین به دلیل وجود منطقه آزاد چابهار و دسترسی کشورهای آسیای مرکزی و افغانستان به دریای آزاد و بازارهای جهانی که محصور در خشکی اند از استانهای تاثیر گذار در تامین منافع ملی و امنیت ملی به حساب می آید بنابراین توسعه استان در تمامی جوانب از جمله توسعه اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و رفع نابرابری های اجتماعی از عوامل تاثیر گذار در امنیت مرزهای شرق کشور بالاخص مرزهای سیستان و بلوچستان است. اگر استان سیستان و بلوچستان می خواهد در مسیر توسعه و یک امنیت پایدار گام های اساسی بردارد در درجه اول رفع نابرابری های اجتماعی و سیاست های دوگانه نسبت به قومیت و مذهب و مردمان این سرزمین از اولویت های اصلی و پایه به شمار می آید چرا که ادامه نابرابرها باعث شکاف های اجتماعی عمیق در ابعاد امنیتی اقتصادی فرهنگی و سیاسی می شود.

واژگان کلیدی: ژئوپلیتیک، امنیت، توسعه، نابرابری های اجتماعی، قوم بلوچ، سیستان و بلوچستان

^۱ - کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی، Hassanpour.reza13@yahoo.com، ۰۹۱۵۷۱۶۴۴۰۵

ارزیابی نقش بازارچه های مشترک مرزی در توسعه و رفاه مناطق مرزنشین مطالعه موردی: بازارچه مرزی سیران بند بانه

اسماعیل حسین نژاد^۱

چکیده

ایجاد بازارچه های مرزی یکی از راه های رونق تجارت در مناطق مرزی بوده که تاثیرات شگرفی بر زندگی ساکنین این نواحی دارد. این بازارچه ها به توسعه پایدار مناطق مرزی می انجامد و علاوه بر تاثیرات اقتصادی - اجتماعی در تثبیت و تامین امنیت مرزها نقشی اساسی ایفا می کند. بازارچه مرزی سیران بند بانه به دلیل نزدیکی به مرز غربی و اقلیم کردستان در سالهای اخیر مورد توجه بوده، و تاثیرات فراوانی در سطح ملی و منطقه ای داشته است. در این پژوهش به تاثیرات این بازارچه بر زندگی ساکنین شهرستان بانه پرداخته شده است. روش تحقیق توصیفی - تحلیلی بوده و اطلاعات مورد نیاز از طریق مطالعه اسناد و مدارک کتابخانه ای و مشاهدات میدانی جمع آوری گردیده است. برای تجزیه و تحلیل وضع موجود از مدل SWOT استفاده شده است. نتایج بدست آمده از این پژوهش نشان می دهد که مهم ترین نقاط قوت بازارچه سیران بند بانه S1- بالا بدون گردشگری تجاری و مهم ترین نقاط ضعف آن W1- نبود برنامه واحد جهت سازماندهی مبادلات مرزی و مهم ترین نقاط فرصت آن W1- نبود برنامه واحد جهت سازماندهی مبادلات مرزی و مهم ترین نقاط تهدید آن T8- وجود نابرابری اقتصادی بین ساکنین شهرستان بانه با شهرهای اطراف می باشد. ایجاد بازارچه مرزی سیران بند بر گسترش و رشد فیزیکی شهر بانه، آبادانی و عمران این شهر، ایجاد درآمد، رشد اشتغال و کاهش بی کاری تاثیر شگرفی بر جا گذاشته است. نرخ بی کاری ۳/۵ درصدی در جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر شهرستان بانه در سرشماری سال ۹۰ که از اغلب شهرستان های کشور پایین تر است.

واژه های کلیدی: مناطق مرزی، بازارچه های مشترک مرزی، اشتغال و توسعه، رفاه ساکنین، SWOT

^۱ - دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، ۰۹۱۴۱۸۵۶۷۶۲،
 esmailhoseinnejad@yahoo.com

تأثیر مولفه‌های جغرافیایی مشترک بر همگرایی ژئوکالچر اقوام دو سوی ارس

عباسی حسین نیان^۱

چکیده

با فروپاشی شوروی و پیدایش واحدهای سیاسی نو پا، جمهوری آذربایجان به عنوان یکی از کشورهای همجوار ایران در منطقه قفقاز به وجود آمد. با توجه به اینکه قدرت هر کشور تحت تأثیر مولفه‌های جغرافیایی است و از طرفی دیگر اشتراکات جغرافیایی (طبیعی و انسانی) مناطق مرزی که با تحمیل مرزهای سیاسی بر آمده از خواست قدرت‌های فرا منطقه‌ای است؛ اقوام دو سوی ارس دارای اشتراکات جغرافیایی فراوانی هستند که با ظهور رویکردهای جدید ژئوپلیتیکی در جهان به خصوص ژئوکالچر، اهمیت عوامل جغرافیایی بیش از پیش جلوه گر می‌باشد. با عنایت به اینکه اقوام دو سوی ارس به لحاظ ساختار قومی - نژادی، مذهبی و طبیعی دارای اشتراکات متعددی هستند؛ مقاله حاضر در صدد است با بیان اشتراکات جغرافیایی، بر ضرورت همگرایی در دو سوی ارس به عنوان راهکار توسعه اقتصادی و سیاسی بر مبنای ژئوکالچر تبیین نماید. این مقاله با روش توصیفی - تحلیلی و با شیوه کتابخانه‌ای در صدد پاسخ به این سوال است که؛ مولفه‌های جغرافیایی مشترک بر همگرایی ژئوکالچر دو سوی ارس کدامند؟ بر این اساس فرضیه‌ای به این صورت مطرح است؛ اشتراکات جغرافیایی بر همگرایی ژئوکالچر دو سوی ارس تأثیرگذار است. یافته‌های مقاله حاکی از آن است که عوامل جغرافیایی بر همگرایی اقوام دو سوی ارس تأثیرگذار است.

واژگان کلیدی: ایران، اقوام، همگرایی، ارس، ژئوکالچر

^۱ - کارشناس ارشد جغرافیای سیاسی، Uni2978@yahoo.com

سیاست های دولت و تاثیر آن بر میزان هم گرایی یا واگرایی اقوام (مورد قوم بلوچ)

سید سلمان حسینی^۱

چکیده

وجود تنوع قومی در کشورهای مختلف جهان اغلب به عنوان عاملی در جهت کاهش همبستگی ملی کشورها یاد می شود، کشور ایران هم دارای اقوام و اقلیت های مختلف می باشد که این امر خود باعث کاهش وحدت ملی شده است قوم بلوچ از جمله اقوام ایرانی می باشد که از قدیم الایام در جنوب شرقی ایران ساکن بوده اند نگاه دولت مرکزی و مجموعه حاکم بر ایران به این قوم با توجه به سطح تجانسات و تفاوت های آنها متفاوت بوده است اما با توجه به بررسی انجام شده با روش کتابخانه ای و میدانی استفاده از پرسشنامه و مصاحبه مشخص شد بیشترین سیاست های دولت که باعث شده است بلوچها در حاشیه قرار گرفته دستگاہهای اداری و اجرایی، اطلاعاتی و امنیتی استان سیستان و بلوچستان می باشد که این امر خود باعث به وجود آمدن تنش شده است تقریباً می توان گفت که یک حالت بحرانی دائمی و درونی ایجاد شده است که خود ضرورت تغییر سیاست های دولت مرکزی را در این زمینه آشکار می سازد. پژوهش حاضر به بررسی سیاست دولت نسبت به قوم بلوچ در شاخص های مختلف می باشد که مورد بررسی قرار گرفته است و پیشنهاد هایی در این زمینه ارائه گردیده است

واژگان کلیدی: بلوچستان، دولت، بلوچ، سیاست های دولت، قوم، واگرایی

^۱ - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی دانشگاه تهران، s.hoseini@ut.ac.ir، ۰۹۱۵۱۵۴۲۴۴۰

بررسی رابطه ی توسعه و همبستگی ملی-ایرانی

نرجس سادات حسینی نصرآبادی^۱

چکیده

همبستگی ملی یکی از مهمترین لوازم تداوم حیات دولتهای کنونی و رسیدن آنها به توسعه است. به لحاظ پیوند خاصی که بین دولت و ملت در عصر جدید ایجاد شده است، تصور دولتی که در آن همبستگی ملی برقرار نباشد، تقریباً امکان ناپذیر است. ایجاد همبستگی ملی از چنان اهمیتی در دولتهای کنونی برخوردار است که دولتها برای نیل به آن تمامی تدابیر و روشها را به کار می گیرند. تجربه نشان داده که همبستگی ملی در بسیاری از کشورهایی که سابقه ی تاریخی زیادی ندارند، عمدتاً از طریق خشونت حاصل شده است، ولی در کشوری مثل ایران که دارای قدمت تاریخی است از قدیم دارای نوعی همبستگی ملی طبیعی بوده است. در کشوری مثل ایران که دارای تنوع قومی است؛ دولت برای رسیدن به اهدافش در مسیر سیاست، اقتصاد و فرهنگ باید ابزار همبستگی ملی را ایجاد کند و مردم یا ملت(اقوام ایرانی) هم در این راستا باید با حکومت و دولت همکاری داشته باشند تا گام هایی استوار در راه رسیدن به توسعه و حفظ منافع کشور بوجود آید. در این مقاله سعی شده است تا به صورت توصیفی-تحلیلی تاثیر رابطه ی توسعه و همبستگی ملی در ایران مورد بررسی قرار بگیرد.

واژگان کلیدی: وحدت، همبستگی، ایران، اقلیتها، توسعه.

^۱ -دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی دانشگاه تهران ۰۹۱۹۳۲۱۱۵۴۴(narjessadat65@gmail.com)

همدلی اقوام ایرانی و تأثیر آن بر ایجاد ثبات در مرزها: قوم ایرانی کرد در غرب کشور

جعفر حق پناه^۱، ندا حیدری^۲، دلارام کاک الهی^۳

چکیده

اقوام ایرانی با ویژگی‌های مذهبی، نژادی و زبانی‌شان در مناطق و استان‌های مرزی کشور پراکنده شده‌اند، که قوم ایرانی کرد در غرب کشور، یک نمونه از این الگو می‌باشد. پیشینه تاریخی قوم ایرانی کرد و حضور و مشارکت کردها در برهه‌های زمانی مختلف در تاریخ ایران نشان‌دهنده وجود فرصت‌هایی برای ایجاد ثبات و تأمین امنیت در مرزهای غرب کشور توسط آنان است، هرچند که به‌طور طبیعی چالش‌هایی نیز در این زمینه وجود دارد. بهره‌گیری از فرصت‌های موجود و تلاش برای ایجاد ثبات در مرزها از طریق این فرصت‌ها، مسئله‌ای مهم و نیازمند بررسی است. دولت می‌تواند از طریق همدلی میان اقوام ایرانی، با آنها تعامل داشته باشد و به‌وسیله همکاری با آنان ثبات مرزهای غربی را تأمین نموده و برخی چالش‌های موجود در این مسیر را نیز کاهش داده و به‌حداقل رسانده یا از بین ببرد. در این مقاله تلاش شده نقش قوم ایرانی کرد در ایجاد ثبات مرزی در غرب کشور از طریق همدلی اقوام و نقش دولت در این زمینه، مورد بررسی قرار گیرد و به چالش‌هایی که در این زمینه وجود دارد نیز پرداخته شود.

واژه‌های کلیدی: همدلی، اقوام ایرانی، مرز، ثبات مرزی، قوم ایرانی کرد، غرب کشور.

^۱ - استادیار مدعو مطالعات منطقه‌ای دانشگاه تهران و هیئت مدیره انجمن ایرانی مطالعات منطقه‌ای،

۰۹۱۲۱۷۶۳۹۲۰، haghpanah2000@yahoo.com

^۲ - دانش آموخته فوق لیسانس علوم سیاسی دانشگاه رازی کرمانشاه (نویسنده مسئول)، ۰۹۱۸۳۴۳۴۱۶۸،

neda.heidari@yahoo.com

^۳ - دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی دانشگاه بیرجند.

الگوی بازسازی وحدت امت اسلامی با تاکید بر اتحاد اقوام و مذاهب ایران اسلامی

علی حمزه پور^۱

چکیده

بازسازی وحدت امت اسلامی به عنوان یک ضرورت در چارچوب قوانین و سنتهای جهانشمول، جاودان و لایتنغیرالهی برگرفته از آموزه های قرآن کریم، تبیین کننده الگوی دائمی وحدت امت اسلامی در همه زمانها و مکانها می باشد. دستیابی به الگویی کاربردی در اتحاد اقوام و مذاهب ایران اسلامی می تواند منبعث از الگوی پایه و بنیادی بازسازی وحدت امت اسلامی بازتولید و ارائه گردد و نیز به عنوان الگویی اثربخش، الهام بخش در عرصه های مختلف ائتلاف، انسجام و وحدت امت اسلامی در جهان اسلام نیز قرار گیرد. لذا با عنایت به اینکه سوال اصلی در این پژوهش چیستی الگوی بازسازی وحدت امت اسلامی با تاکید بر اتحاد اقوام و مذاهب ایران اسلامی می باشد، در این پژوهش دو عرصه عوامل وحدت و تفرقه از سه منظر فرایندی عوامل ارزشی مبتنی بر باورهای بنیادین و معرفتی؛ عوامل نهادی مبتنی بر سازوکارهای تحقق آرمانهای دینی در جامعه؛ و عوامل رفتاری مبتنی بر رفتار غایتمدارانه افراد در عرصه های فردی و اجتماعی با بهره گیری از روش اکتشافی و اجتهادی و شیوه کتابخانه ای برگرفته از تفاسیر فاخر قرآن کریم، مورد اهتمام قرار گرفته است.

واژه های کلیدی: اقوام، اتحاد، امت اسلامی، الگو

^۱ - عضو هیات علمی دانشگاه جامع امام حسین(ع)

مبانی نظری انسجام امت اسلامی؛ الهام بخش اتحاد اقوام و مذاهب ایران اسلامی

علی حمزه پور^۱

چکیده

چارچوب جهانشمول و جاودانگی معیارهای اسلامی برگرفته از آموزه های قرآن کریم، به عنوان سنتهای الهی تبیین کننده مبانی نظری انسجام امت اسلامی در همه زمانها و مکانها می باشد. انقلاب اسلامی ایران با مدعای بستر سازی ظهور تمدن اسلامی در عرصه بین الملل با الهام بخشی از مبانی مذکور، با دو رویکرد نظری و عملی متبلور در قانون اساسی و دستاوردهای عملی، الگویی از اتحاد اقوام و مذاهب را در چارچوب ایران اسلامی متبلور نموده است. از طرفی جهت دستیابی به الگویی کاربردی مجددا قادر به الهام بخشی در جهان اسلام در جهت تحقق عملی الگوی فراگیر انسجام امت اسلامی متشکل از قومیتها و مذاهب متنوع تر، با هدف شکل گیری قطب قدرت اسلام، صیانت از امت اسلامی و دستیابی به اهداف عالی جهان اسلام مورد بهره برداری می باشد. لذا با عنایت به اینکه سوال اصلی در این پژوهش چیهستی مبانی نظری انسجام امت اسلامی به عنوان الهام بخش اتحاد اقوام و مذاهب ایران اسلامی می باشد، با بهره گیری از روش اکتشافی و اجتهادی و شیوه کتابخانه ای برگرفته از تفاسیر فاخر قرآن کریم، تحلیل مبانی جهانشمول انسجام امت اسلامی در جهت بازاندیشی اتحاد اقوام و مذاهب در جمهوری اسلامی ایران مورد اهتمام قرار گرفته است.

واژه های کلیدی: انسجام، امت اسلامی، اتحاد اقوام، مذاهب ایران

^۱ - عضو هیات علمی دانشگاه جامع امام حسین(ع)

امکان سنجی ظرفیت های قانون اساسی ج.ا.ا در مدیریت میکروناسیونالیسم قومی در فرآیند جهانی شدن (مطالعه موردی: قومیت کرد)

سمیه حمیدی^۱، پیمان زنگنه^۲، زینب قاسمی^۳

چکیده

جهانی شدن پدیده ای است که اثرات زیادی بر حیات اجتماعی و سیاسی جوامع مختلف دارد که از جمله آنها پیدایش خرده هویت ها و ایجاد تغییر در شاکله هویتی به ویژه در کشورهای پیرامونی یکی از این تاثیرات می باشد. از جمله هویت های خرد، قومیت است که به شدت متأثر از امواج جهانی شدن است. نظام جهانی در صدد ترویج دموکراسی و صدور آن به خاورمیانه است. با توجه به بافت موزائیکی منطقه خاورمیانه، قومیت و زبان دو شکاف غیر فعال در این منطقه می باشد که با توجه به تشدید روند جهانی شدن و دخالت مستقیم قدرت های خارجی، امروزه در حال تبدیل شدن به یک شکاف فعال و اثرگذار در منطقه است. ایران از جمله کشورهایی است که دارای اقلیت های قومی مختلفی از جمله کردها می باشند که ممکن است از امواج شتابان جهانی شدن متأثر گردد. لذا مساله مدیریت قومی در ایران برای حفظ انسجام و اقتدار ملی و به منظور مصون ماندن از امواج مخرب جهان شدن ضروری است. در این نوشتار تلاش می شود تا با رجوع به قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به عنوان میثاق ملی، ظرفیت های موجود در آن را برای حفظ انسجام قومی و مقابله با تهدیدزایی آنان مورد واکاوی قرار دهیم.

واژگان کلیدی: جهانی شدن، میکرو ناسیونالیسم، قانون اساسی، فرصت، تهدید.

^۱ - عضو هیات علمی گروه علوم سیاسی دانشگاه بیرجند، Somaye.hamidi@birjand.ac.ir

^۲ - عضو هیات علمی گروه علوم سیاسی دانشگاه بیرجند، p_zanganeh@birjand.ac.ir

^۳ - کارشناسی ارشد روابط بین الملل - دانشگاه گیلان، Zeynab.ghasemi1990@gmail.com

تحلیل شاخص‌های همگراساز قوم‌گرد از دیدگاه مدیران سیاسی

جهانگیر حیدری^۱، منیر یاری^۲

چکیده

تنوع قومی متن ژئوپلیتیک ایران چالش‌هایی را برای کشور به همراه دارد که برخی در قالب تهدید و برخی دیگر به شکل فرصت ظهور و بروز می‌یابند. بدیهی است مدیریت عالی نظام، می‌بایست برای هر دو وجه این چالش‌ها استراتژی متناسبی طراحی و اتخاذ نماید. هویت قومی در صورت تبدیل شدن به قوم‌گرایی افراطی و احساس برتری بر اقوام دیگر، می‌تواند منشأ تعارض قومی و مانع همبستگی و انسجام جمعی در سطح جامعه باشد. انسجام نهایی جامعه در درجه‌ی نخست محصول ارتباط میان هویت‌های قومی و ملی و مطالبات و تقاضاهای ناحیه‌ای از سیستم حکومت مرکزی است که در درجه‌ی بعدی ارتباط کلی اقوام را با سیستم مرکزی معنی‌دار می‌نماید. بنابراین به نظر می‌رسد که حیطه مطالعه برای تشخیص جنس رابطه و محتوا مورد مبادله‌ی بین دو سطح ملی و قومی در یک کشور، مدیریت سیاست قومی می‌باشد. لذا در این پژوهش، از دیدگاه مدیران سیاسی اثرگذاری چهار شاخص (مدیریت سیاسی فضا و تقسیمات کشوری، مشارکت سیاسی و توسعه حکومت محلی، شاخص اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی) در همگرایی قوم‌گرد مورد بررسی قرار گرفت. ابزار پژوهش، پرسشنامه‌ی محقق ساخته با ۴۰ پرسش است که برای هر شاخص ۱۰ پرسش در نظر گرفته شده است و پرسشنامه‌ها توسط ۵۵ نفر از مدیران سیاسی با طیف لیکرت ۱ تا ۵ تکمیل گردید و داده‌های پرسشنامه با T تک دامنه تحلیل شد. نتایج پژوهش نشان داد، شاخص مدیریت سیاسی فضا و تقسیمات کشوری با سطح معناداری ۰/۱۲۱ در همگرایی قوم‌گرد اثر گذار نمی‌باشد، اما شاخص‌های اجتماعی - فرهنگی، اقتصادی، مشارکت سیاسی و توسعه حکومت محلی، با سطح‌های معنادار کمتر از ۰/۰۵ و ۰/۰۱ در همگرایی قوم‌گرد تأثیر گذار می‌باشند.

واژگان کلیدی: شاخص‌های همگراساز، قوم‌گرد، مدیریت سیاسی

^۱ - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی دانشگاه خوارزمی تهران

^۲ - دانشجوی جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه پیام نور تهران

آثار کیش مهر در بختیاری

عباس حیدری نروزی

چکیده

یکی از آیین‌های باستانی ایران پیش از اسلام و زرتشت ساسانی کیش مهر بوده است که تأثیرات بسیاری بر دین‌های بعد از خود، نظیر زرتشت و مسیحیت و اسلام داشته است. بخشی از ایشت‌های زرتشت به نام این (مهریشت) کیش کهن است. اما، بدلائیل گوناگون از قبیل کهن بودن این کیش؛ و آمدن دین‌های کامل‌تری چون زرتشت، مسیح و اسلام، بویژه رسمی شدن دین زرتشت در دوره‌ی ساسانیان و به قدرت رسیدن مغان؛ همچنین مکتوب نشدن قوانین این کیش، امروزه نمی‌توان اطلاعات کافی از آن بدست آورد. بنابراین آنچه باستان‌شناسان و مورخین تاکنون گفته‌اند این مقاله نیز بر آنست تا آثاری را از این کیش ایرانی؛ در خطه‌ی کوهستانی بختیاری بعنوان یکی از ایل‌های کهن ایرانی ردیابی و بررسی کند. ناگفته نماند که درازنای زمان، عوامل طبیعی و انسانی، از جمله گرایش به ادیان جدید و تهاجم اقوام بیگانه نیز در از بین رفتن این کیش کهن مؤثر بوده، از این رو باورها مربوط به آن بسیار دگرگون و تغییر پذیرفته‌اند. اما، گاهی، شکل و ساختار ظاهری بعضی از آنها، چنانچه در ادامه کار خواهیم دید، چندان تغییری نکرده است.

واژه‌های کلیدی: گاؤژن، مهر گیاه، گام‌های مهر، علفه، سفیدیجات

بررسی تاثیر مبادلات اقتصادی مرزی بر همدلی اقوام (مطالعه موردی: بانه)

مهدی حیدریان^۱، سعید صادقلو^۲، مهدی حسینی^۳

چکیده

مبادلات اقتصادی مرزی یکی از شاخص های امرار معاش مرزنشینان می باشد که منجر به امنیت ، رونق اقتصادی ، توسعه ، ایجاد فرصت های شغلی و شکل گیری یک نوع مزیت نسبی در مناطق مرزی می شود . روابط بین قومی مسئله ای است که در کشورهای دارای گروه های قومی مورد توجه است. با توجه به پراکنش اقوام در کشور، روابط بین قومی که مبین روابط اجتماعی بین دو یا چند گروه قومی است اجتناب ناپذیر است که این روابط را می توان به روابط اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و عاطفی تقسیم نمود . افزایش تراکم روابط اقتصادی مرزی بین قومی منجر به تعلق و وفاداری اقوام به اجتماع ملی می شود و در نتیجه همدلی اقوام افزایش می یابد. مناطق غرب ایران محل سکونت اقوام کرد است که دارای ریشه ای ایرانی می باشند. این مناطق یکی از مناطق توسعه نیافته ایران است که با افزایش مبادلات اقتصادی در این منطقه بویژه در یک دهه اخیر ، دیگر شهروندان ایرانی جهت تامین نیازهای خود تعاملات اقتصادی زیادی با مردم این منطقه داشته اند. این پژوهش به بررسی تاثیر مبادلات اقتصادی بر همدلی اقوام با مطالعه موردی شهر بانه پرداخته است . نتایج این تحقیق نشان می دهد تعاملات اقتصادی دیگر فضاهای جغرافیایی با این مناطق، نوعی همدلی بین قومی را در پی داشته است . روش انجام این تحقیق توصیفی- تحلیلی و شیوه گردآوری اطلاعات در دویخس کتابخانه ای و میدانی (پرسشنامه) انجام شده است.

واژگان کلیدی: مرز، مبادلات اقتصادی، همدلی اقوام، بانه، قوم کرد.

^۱ - دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی دانشگاه تربیت مدرس، ۰۹۱۸۴۰۷۶۳۲۷،

mehdoo450@gmail.com

^۲ - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی دانشگاه تربیت مدرس

^۳ - دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی دانشگاه تربیت مدرس

بررسی میزان همگرایی قومی قومیت های آذری و کردی در شهر ارومیه

علی خادمی^۱، اسداله مالکی گمچی^۲

چکیده

همگرایی قومی یکی از مهمترین مولفه های امنیت پایدار محسوب می شود. در شهر ارومیه که قومیت های مختلف با آداب و رسوم و ارزشهای قومی خاص زندگی می کنند؛ این متغیر از اهمیت اساسی برخوردار است. توسعه و پیشرفت چنین جامعه ای در وهله اول به میزان همگرایی موجود در بین قومیتها بستگی دارد. در شهر ارومیه دو قومیت آذری و کردی بیشترین جمعیت را تشکیل می دهند و میزان همگرایی قومی آنها نقش مهمی در توسعه و امنیت شهر دارد. لذا هدف این پژوهش بررسی میزان همگرایی قومیت های آذری و کرد در شهر ارومیه بوده است. برای این منظور، با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای، از بین شهروندان ارومیه نمونه ای به تعداد ۴۵۰ نفر (۳۱۵ نفر از قومیت آذری، ۱۳۵ از قومیت کردی بر اساس نمونه گیری طبقه ای) شدند. اطلاعات موردنیاز با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته همگرایی قومی جمع آوری گردیده است. یافته های به دست آمده نشان داد که ۱- میزان احساس همگرایی قومی قومیت های آذری و کرد در شهر ارومیه با یکدیگر تفاوت معناداری ندارد (۰/۰۱ < P). ۲- میانگین همگرایی هر دو قومیت با میانگین ماکزیمم تفاوت معنادار دارد (۰/۰۱ < P). نتایج این تحقیق نشان داد که در شهر ارومیه دو قومیت آذری و کرد تقریباً به یک میزان احساس همگرایی (به میزان متوسط) بین یکدیگر دارند.

کلید واژه ها: همگرایی قومی، قومیت آذری، قومیت کردی، شهر ارومیه.

^۱ - استادیار، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ارومیه، گروه روان شناسی، dr_ali_khademi@yahoo.com

۰۹۱۴۳۲۰۸۹۳۳

^۲ - کارشناس ارشد و پژوهشگر فرماندهی انتظامی استان آذربایجان، a.tahghigh93@gmail.cim

۰۹۱۴۹۴۱۸۱۶۷

نقش اقوام ایرانی در امنیت مرزی

هه وار دانش^۱، سوران حسینی^۲

چکیده

ایران کشوری چند فرهنگی است و تنوع قومی و زبانی، یکی از ویژگیهای شاخص آن است. الگوی ملت در این کشور ترکیبی و نامتوازن است. تحولات تاریخی و جغرافیای سیاسی ایران همواره با توجه به کارکرد چند وجهی اقوام در سیر معادلات قدرت تحلیل و ارزیابی می گردد، بطوریکه تصویر موزاییکی اقوام در این جغرافیای سیاسی طی تاریخ چرخه ای فرصت- تهدید را در مقابل منافع ملی ایران نمایش می دهد. اهمیت مرزها و مناطق مرزی، ضرورت امنیت را ایجاب می نماید و جهت ایجاد امنیت مرزها، نقش قومیت های ساکن در حاشیه مرزها حائز اهمیت می باشد. امتداد گسترش مرزهای قومی فراتر از مرزهای سیاسی همواره زمینه هایی را برای تأثیر و تأثر متقابل این اقوام از تحولات فرامرزی فراهم ساخته و گاه قدرت های بزرگ و فرا منطقه ای بدینوسیله امنیت کشورها را به مخاطره انداخته اند. سکونت شش قوم ترک، کرد، لر، بلوچ، ترکمن و عرب ایرانی در مناطق مرزی و همجوار با کشورهای همزبان خود، زمینه مناسبی را برای وقوع بحرانهای قومی در نقاط مرزی بوجود می آورد. اما هرگاه این اقوام از لحاظ اقتصادی، امکانات رفاهی، مشارکت سیاسی و... تمایزی بین خود و اکثریت ملت ببینند در این صورت حس منطقه گرایی در تقابل با ملی گرایی تقویت شده و زمینه نا امنی و اغتشاش فراهم می شود. بنابراین دولت با توجه به خواسته های اقوام رعایت اصل عدالت در مورد آنها بایستی زمینه های اتحاد ملی و مشارکت ملی را بیش از پیش فراهم کند.

واژگان کلیدی: قومیت، شهرهای مرزی، امنیت، ناآرامی سیاسی

^۱ - کارشناسی ارشد جغرافیا برنامه ریزی شهری، مدرس دانشگاه، ۰۹۳۶۷۵۰۰۶۵۴

^۲ - دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت اجرایی، عضو شورای شهر مریوان، ۰۹۱۸۸۷۴۱۳۲۱

نقش جغرافیای سیاسی، نظامی و ژئوپلیتیکی اقوام و عشایر ایران در تامین امنیت مرزهای ج.ا.ایران

یوسف درویشی^۱، موسی عالیزاده^۲

چکیده

بدون تردید، تاریخ هر کدام از ایلات و قبایل عشایری ایران را ورق بزنیم، حکایات بسیاری از فداکاریهای آنها را در راه وطن مشاهده می‌کنیم و این بدان معناست که عشایری بودن نه تنها یک شیوه زیست است، بلکه زندگی سیار هیچگاه آنان را از علایق ملی و تمرکز حواس و ثبات عزم نسبت به مام وطن غافل نساخته است. امنیت از مهمترین ویژگی یک جامعه است. نگاه علمی به تامین امنیت بسیار مهم است. در ایران به دلیل پراکندگی عشایر در تمام قلمرو مرزی غرب، شمال و شمال غرب، شمال شرق، جنوب شرقی و جنوب شرقی و برخی نواحی مرکزی ایران در پیرامون کویر و بیابانها می‌توان از شرایط سوق الجیشی و استراتژیک آنها برای تامین امنیت مرزی استفاده حیاتی نمود و با توجه به پتانسیل بالقوه که این اقشار زحمت کش و غیور جامعه دارد، می‌توان با برنامه ریزی و مدیریت مناسب نقش حفاظت از مرزهای پهناور ایران را به این مردم سلحشور سپرد. روش تحقیق به صورت توصیفی و تحلیلی و روش جمع آوری داده‌ها مطالعه اسناد و منابع کتابخانه و شبکه جهانی بوده است و روش تحلیل استنباطی و استدلالی انجام پذیرفته است. ما در این مقاله سعی بر آن داریم که با معرفی پتانسیل های اقوام و عشایر مستقر در مرزهای ایران، به نقش این قشر فعال جامعه گامی موثری در راهبرد مهم تامین امنیت سیاسی، اجتماعی و وحدت گرای در ایران اسلامی در جهت حفاظت از مرزهای ایران برداریم. نتایج حاصل از تحقیق بیانگر جایگاه مهم عشایر سلحشور در تامین و حفاظت از مرزهای ایران اسلامی می‌باشد.

واژگان کلیدی: عشایر، اقوام، جغرافیای ژئوپلیتیک، امنیت، مرز.

^۱ - استادیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه پیام نور تهران - ایران

phddarvishi@yahoo.com.

^۲ - کارشناس ارشد جرم و جنایت و رئیس پلیس آگاهی استان اردبیل Alireza.na19@gmail.com

چالش های انسجام و اقتدار ملی اقوام ایرانیان

مراد دلالت^۱، حمید پناهی^۲، حسین زنگنه^۳

چکیده

هویت قومی پدیده ای چندبعدی و اساس و بنیاد شکل گیری ملت است و هویت قومی را می توان نوعی احساس تعلق به ملتی خاص دانست ملتی که نمادها و سنت ها و مکان های مقدس، آداب و رسوم و قهرمانان و تاریخ، فرهنگ سرزمینی معینی دارند که نسبت به هریک از این عوامل به انسجام و اقتدار ملی اقوام تعهد و تعلق خاصی دارند که در طول تاریخ این هویت قومی همیشه در این سرزمین وجود داشته است و به معنای وحدت و همبستگی میان اجزای تشکیل دهنده یک نظام سیاسی و اجتماعی است. این در شرایطی است که با افزایش ضریب وحدت و همبستگی ملی از میزان تهدیدات داخلی و خارجی کاسته شده و زمینه مناسبی برای توسعه کشور فراهم آید مقاله حاضر با استفاده از روش توصیفی و تحلیلی در پی باز شناسی، آسیب شناسی هویت قومی ایرانیان بررسی کرده است و رویکرد غالب در اینجا تحلیل کارکردی و شیوه گردآوری داده ها مبتنی بر روش اسنادی و کتابخانه ای است. نتایج نشان می دهد که هم اکنون هویت قومی به عنوان زیرساخت منافع ملی در کشور از درون با برخی از آسیب ها روبه رواست که در صورت عدم توجه کافی به آنها باعث آسیب هویت قومی خواهد بود و آن نیز به نوبه خود موجب آسیب پذیری کشور در مقابل تهدیدات خارجی می گردد.

واژه های کلیدی: قومیت، هویت قومی، انسجام ملی، ایران

^۱ - دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی، دانشگاه خوارزمی تهران، moraddelalat@yahoo.com

^۲ - دانشجوی دکتری امنیت ملی، دانشگاه عالی دفاع ملی

^۳ - دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی، دانشگاه تربیت مدرس

همزیستی مسالمت آمیز قومی بستر تداوم وحدت ملی ایران

محمود دهقان^۱

چکیده

وحدت ملی یکی از مؤلفه‌های اقتدار و امنیت ملی از جمله موضوعاتی است که همواره مورد توجه اندیشمندان حوزه جغرافیای سیاسی و دولتمردان است. این موضوع در چند دهه اخیر تحت تأثیر عواملی همچون زوال نظام استعماری و شکل‌گیری دولت - ملت‌های جدید، تشدید منازعات قومی در برخی کشورها و در نهایت جهانی شدن و تشدید مهاجرهای بین‌المللی بیش از پیش مورد توجه واقع شده است. یکی از مباحث مهم مرتبط با موضوع وحدت ملی، هویت ملی است. هویت ملی یکی از اساسی‌ترین عناصر و پیش‌شرط‌های ضروری دستیابی به وحدت و همبستگی ملی است. ایران از جمله کشورهایی است که در طول تاریخ خود همواره با موضوع تقویت وحدت و همبستگی ملی مواجه بوده است. چرا که تنوع قومی و وجود خرده فرهنگ‌های متفاوت منطقه‌ای از ویژگی‌های جامعه ایرانی به شمار می‌رود. نوع فرهنگی ایران برخلاف بعضی جوامع متنوع، در طول تاریخ موجب بروز ناهمسازی سیاسی و کشمکش بین قومی نشده است بلکه این گروه‌ها زیست مسالمت آمیز داشته‌اند. حتی علی‌رغم برخی تحولات قومی در مقاطعی از تاریخ ایران، این رخدادها نه ستیزه بین قومی، بلکه اقداماتی در راستای بیگانه ستیزی، حفظ سرزمین، مقابله با استبداد و بی‌کفایتی طبقه حاکم بوده است. به علاوه، تکوین بعضی تحركات اعتراضی علیه حکومت‌ها نیز نه به خاطر تشکیل دولت از قومیتی خاص، بلکه علیه استبداد و خودکامگی آن و صیانت از حقوق فرهنگی خود صورت گرفته است. همزیستی مسالمت آمیز گروه‌های قومی ایران ریشه در نظام معنایی و باور مشترک همه ایرانیان بر ایرانی بودن خود دارد که از دو خاستگاه تاریخ مشترک آنان و دین انسجام بخش اسلام متأثر شده است. این دو عنصر باعث شد تا ایرانیان منظومه هویتی خود را به گونه‌ای تعریف نمایند که نه تنها گروه‌های متنوع قومی با یکدیگر همزیستی داشته باشند بلکه تاکنون هویت‌های قومی آنها در تعارض با هویت ملی شان قرار نگیرد.

کلمات کلیدی: قومیت، تنوع، همبستگی ملی، وحدت، ایران

^۱ - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی دانشگاه خوارزمی، mah.dehghan98@gmail.com

نقش و جایگاه اقوام ایرانی در امنیت مناطق مرزی؛ چالش‌ها و فرصت‌ها

معصومه دهمرده^۱، منصوره‌السادات فاطمی^۲

چکیده

موقعیت سیاسی کم‌نظیر ایران در این است که پاره فرهنگ‌های قومی آن، در حاشیه کشور قرار دارند و با اقوام متناظر خود در سیستم‌های پیرامونی مرزها، مجاورت دارند. به ویژه آن که بین برخی از آن اقوام با کشورهای خودشان مسائلی وجود دارد. این موضوع بالاخص از حیث تحولات اخیر در گفتمان‌های بین‌المللی مبنی بر انتقال از تأکید بر حق حاکمیت دولت‌ها در دوره پس از جنگ جهانی - به حقوق بشر و از جمله حقوق قومیت‌ها در سالهای اخیر برای ایران به لحاظ راهبرد امنیت ملی از اهمیت به‌سزایی برخوردار است. موقعیت جغرافیایی اقوام، معادله امنیت ملی را پیچیده‌تر کرده است. اقوام مختلف و اقلیت‌های مذهبی در حساس‌ترین حوزه‌های راهبردی کشور و جداره‌های مرزی اسکان یافته‌اند که آن در ورای مرزها و بیرون از حوزه نفوذ و اثرگذاری حاکمیت ملی قرار دارد. متأسفانه شیب برخی از این حوزه‌ها به خارج از کشور است که باعث تهدید و آسیب‌پذیری حاکمیت می‌باشد. همگام با حرکت جهانی‌شدن، با نوعی زنده شدن احساسات فرهنگی، قومی، زبانی و محلی در سراسر جهان روبرو هستیم. این حرکت‌ها به دنبال نیل به موقعیت‌های مستقل فرهنگی انجام می‌گیرند و فراگیری چنین روندی، تحلیل‌گران مهم بین‌المللی را متوجه این مطلب ساخته است که به احتمال زیاد، درگیری‌ها و تنش‌های آینده را به مسائل فرهنگی، قومی، زبانی و محلی شکل خواهند داد. ناهمگونی‌های محیطی، مذهبی، زبانی و اجتماعی مناطق مرزی با بدنه اصلی کشور، این مناطق را در انزوای سیاسی، اجتماعی و اقتصادی خود باقی گذاشته و روابط بسته و کمابیش ایستای آن با دیگر مناطق کشور به طور چشمگیری نمایان است. در مقاله حاضر، در صدد آن هستیم که با روش توصیفی - تحلیلی به بررسی و تحلیل نقش و جایگاه اقوام ایرانی در امنیت مناطق مرزی؛ چالش‌ها و فرصت‌ها بپردازیم.

واژگان کلیدی: مرز، امنیت ملی، قومیت، واگرایی، همگرایی.

^۱ - کارشناس ارشد رشته علوم سیاسی، m.dahmarde180@yahoo.com، ۰۹۱۵۶۳۲۷۱۵۴

^۲ - کارشناس ارشد علوم سیاسی

بررسی انواع و ماهیت تئوری‌های مربوط به قومیت

یاشار ذکی^۱، محمدرضا احتشامی هوجقان^۲

چکیده

اگر قرار باشد بر سر موضوع سیاست قومی به توافق برسیم، ابتدا باید ما در مورد ماهیت خود قومیت اجماع نظر داشته باشیم. این واقعیت که قومیت در حیطه علوم اجتماعی به معنای عام است تا علوم طبیعی، زمینه آن را فراهم نمی‌کند که جستجو برای یافتن یک تئوری بنیادین قومیت رها شود. البته علوم اجتماعی جزو علوم دقیقه نیست؛ چرا که نوع بشر حق انتخاب و اختیار دارد، و دایره انتخاب و اختیار او دستخوش متغیرهای فراوان است. از این رو، تئوری‌های علوم اجتماعی و منجمله جغرافیای سیاسی لزوماً احتمالی هستند. سوالی که در اینجا مطرح می‌شود این است که چرا و چه زمانی افراد بر اساس مقوله‌های سطح کلان به ویژه بر حسب گروه‌های قومی و ملت‌ها می‌اندیشند و عمل می‌کنند؟ برای پاسخ به سوال مزبور به بررسی تئوری‌های مربوط به قومیت و سیاست‌های قومی متأثر از آن پرداخته شده است.

واژگان کلیدی: قومیت، تئوری‌های نرم، تئوری‌های سخت، سیاست قومی.

^۱ - عضو هیأت علمی دانشکده جغرافیا - دانشگاه تهران، yzaki@ut.ac.ir

^۲ - دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی - دانشگاه خوارزمی،

همگرایی اقوام در خاورمیانه پس از پیدایی داعش

حسین ربیعی^۱

چکیده

منطقه ای که امروزه خاورمیانه شناخته می شود، یکی از متمایزترین مناطق ژئوپلیتیک جهان است. ادیان توحیدی جهان از این محدوده ریشه گرفته اند و گوناگونی مردمان آن از نظر نژاد و مذهب درهمتنیدگی های شدیدی ایجاد کرده است. اما شاید ویژه ترین خصوصیت این منطقه بازی های سیاسی و ژئوپلیتیک آن است که دست کم از زمان پایان جنگ جهانی اول تا هم اکنون پیوسته وجود داشته و صحنه های قابل بحثی از خشونت و درگیری را آفریده است. در سال های اخیر، خیزش عربی و به دنبال آن تشکیل دولت خودخوانده اسلامی در محدوده شامات، وضعیت ویژه ای را رقم زده است که همه چیز را دگرگون کرده است. این پژوهش در پی آن است که جنبه های قومی دگرگونی های جدید خاورمیانه را بررسی کند و می خواهد به این سؤال پاسخ گوید که گروه های زبانی، نژادی و مذهبی موجود در منطقه زیرسلطه داعش، چه تأثیری از داعش پذیرفته است و چه چشم اندازی پیش روی آن قرار دارد. پیش فرض پژوهش این است که حرکت داعش به مثابه تهدیدی علیه قومیت ها، باعث نزدیکی و همگرایی اقوام با همدیگر و واگرایی آنها با دیگران شده است.

واژگان کلیدی: خاورمیانه، داعش، همگرایی و واگرایی.

^۱ - عضو هیأت علمی گروه جغرافیای سیاسی دانشکده علوم جغرافیایی دانشگاه خوارزمی
 Hosseinrabiei@hotmail.com

جغرافیا و ساکنین کوروارکان (گردارکان)

رحمان رجبی بهست آباد^۱، سید مصطفی تقوی مقدم^۲، حسین رجبی^۳، فضل الله راست^۴

چکیده

واژه کوروارکان در حقیقت کوروارشان بوده است؛ که این واژه با تبدیل پسوند «شان» به «کان» به اسم مکان تغییر یافته است. کوروارکان به معنی سرزمین، جای گاه و خانه کوروشیان می باشد. منطقه پارسوماش مستعد، دامپروری و گله داری بوده است؛ بعدها که نام مناطق طبق تقسیمات کشوری تغییر یافت، این منطقه به کردارکان تغییر نام یافت، که گرد به نوعی معیشت و نظام زندگی اجتماعی اشاره دارد که مهم ترین مشخصه آن تاکید بر گله داری و کوچ به منظور استفاده از مراتع است. هدف از این مطالعه پاسخ به این سوال است که سرزمین کردارکان (کوروارکان) کجا واقع شده و ساکنین آن چه کسانی بودند؟ در این مطالعه از متون، مقالات علمی، وبگاه های اینترنتی و مطالعات میدانی بهره گرفته شد. نتایج به دست آمده نشان داد که کردارکان یا کوروارکان شامل جغرافیای کهگیلویه، بختیاری و شمال شرقی خوزستان و ساکنین بومی آن سرزمین، کُرایی ها یا کورایی ها (کوروشیان) هستند. مردمانی که بختیاری خوانده می شوند، از دو گروه «بومی» و «مهاجر» سازمان یافته است. مردمان بومی شامل تیره هایی چون: دینارانی، اورکی، دورکی، سهید، شالویی، مالویی، خواجه، قاید (قایدها)، رئیس و دودرایی و... هستند که مجموعاً این تیره ها با نژاد و مردم کورایی یا کُرایی پیوند نژادی و قومی داشته اند که پس از جای گزینی واژه بختیاری از پیکره جامعه ایلی باستانی کُرایی جدا شده اند. هویت قومی آنان در گذر زمان به فراموشی سپرده شد. قوم کُرایی که شاخه ای از قوام لر است در دوران حکومت های مغول، صفویه، افشاریه، زنده به متحمل کوچ اجباری در اقصی نقاط ایران شدند و حال بعد از قرنها با تلاش افراد این ایل همایش های کُرایی شناسی برگزار گردید؛ که باعث انسجام و همدلی در بین این قوم در اقصی نقاط کشور گردید.

کلید واژه ها: بختیاری، پارسوماش، کُرایی، کُر، گردارکان، کوروارکان، کهگیلویه، همایش کُرایی.

^۱ - کارشناس ارشد پرستاری مراقبت ویژه، بیمارستان امام خمینی (ره) دهدشت، دانشگاه علوم پزشکی یاسوج.

Rajabi.rahman@yahoo.com - ۹۱۷۱۴۸۶۵۴۵

^۲ - دکتری علوم سیاسی. موسسه مطالعات تاریخ معاصر. تهران. ایران. ۰۹۱۲۶۳۰۶۳۳۲. smtm38@gmail.com

^۳ - کارشناس ارشد زبان شناسی، آموزش پرورش بهبهان. بهبهان. ایران. ۰۹۱۶۳۷۲۹۲۷۱. hrb310@gmail.com

^۴ - کارشناس ارشد پرستاری مراقبت ویژه، بیمارستان امام خمینی (ره) دهدشت، دانشگاه علوم پزشکی

fazlrast@yahoo.com - ۰۹۱۷۱۴۸۵۶۴۰

توسعه نواحی مرزی ایران؛ دیدگاه امنیتی یا اقتصادی (مورد: کردستان)

حسن رستگار پناه^۱، دکتر کاظم ذوقی بارانی^۲

چکیده

مرز مهمترین عامل تشخیص و جدایی یک کشور از کشور همسایه است. همچنین با تعیین حدود و تأمین امنیت ارتباط دارد. در طول تاریخ بحث مدیریت و کنترل نواحی مرزی، امری مهم برای حکومت ها بوده است. در عصر حاضر، شیوه های مدرن مدیریت نواحی مرزی به همراه روش های سنتی برای این موضوع بکار گرفته شده است. با این حال هنوز هم در بخش های مختلف جهان، کنترل بهینه نواحی مرزی معضلی برای حکومت هاست و دولت ها باز هم در صدد یافتن راه های بهتر و مؤثرتر هستند. این مقاله بر این فرضیه استوار است که در حال حاضر کنترل نواحی مرزی بویژه در مناطق کمتر توسعه یافته پیرامونی، صرفاً با بهره گیری از نیروی نظامی قابل دستیابی نیست و دیدگاه اقتصادی را مناسب تر می شمارد. برای ارزیابی این فرضیه اوضاع اقتصادی استان کردستان و کشور عراق و همچنین پتانسیل های اقتصادی موجود در این منطقه مورد بررسی قرار گرفته است. این بررسی نشان می دهد که ناامنی در این منطقه بیش از هر چیز منشأ اقتصادی دارد و لازمه کنترل پایدار این نواحی، تغییر دیدگاه موجود و برنامه ریزی هدفمند در جهت بهره برداری از استعداد های قابل توجه این منطقه است.

واژگان کلیدی: توسعه، نواحی مرزی، کردستان، عراق.

^۱ - پژوهشگر مرکز ملی امنیت پایدار دانشگاه جامع امام حسین(ع).

^۲ - استادیار دانشگاه جامع امام حسین(ع)،(عهده دار مکاتبات) ۰۹۱۲۶۰۳۸۴۰۰ ، zoghi@modares.ac.ir

بررسی نقش اقوام ایرانی در امنیت مرزی

حسن رستگار پناه^۱، فارس عبدی^۲

چکیده

ایران در میان کشورهای مستقل جهان از پیشینه تاریخی، باستانی و تمدن چندین هزاره ساله برخوردار است و به تبع آن دارای تنوعات قومی، زبانی، نژادی و فرهنگی است. قومیت های مختلف در چارچوب جغرافیای سیاسی و حکومت ملی واحد ایران زندگی می کنند. سکونت این گروه های قومی در مناطق مرزی ایران و همجواری آنان با اقوام مشترک در آن سوی مرزها، تحولات منطقه ای و تحرکات روزافزون دشمنان به منظور تفرقه افکنی در داخل کشور بر ضرورت انسجام و اقتدار در بین اقوام ایران در حراست و دفاع از مرزهای کشور می افزاید. زیرا اقوام ایرانی در طول تاریخ کشور همواره از استقلال و تمامیت ارضی کشور با متجاوزین مقابله نموده اند. تبعیت اقوام ایرانی از رهبری خردمندانه نظام و همزیستی آن ها در کنار یکدیگر، شاکله اصلی ملت یکپارچه با هویت فراگیر ملی را تشکیل داده و می توانند در مبحث امنیت ملی ایفای نقش نمایند. هدف این نگاشته، پاسخ گویی به این سؤال است که اقوام ایرانی چگونه می توانند در استقرار امنیت مرزهای کشور جمهوری اسلامی ایران ایفای نقش نمایند؟ فرضیه تحقیق به دنبال تبیین رابطه بین اقوام ایرانی و امنیت مرزهای ج.ا.ایران است. یافته های بررسی حاضر نشان می دهد: بین پنج متغیر اقتدار حکومت مرکزی، وضعیت اجتماعی، رفاهی و معیشتی، رعایت موازین توسعه و آمایش سرزمینی، حفظ هویت فرهنگی و قومی، و مشارکت سیاسی با نقش آفرینی اقوام ایرانی در امنیت مرزهای کشور رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین تحلیل رگرسیون چند متغیره ۷۶/۵ درصد از تغییرات میزان تأثیر متغیرهای مستقل را تبیین می کنند.

واژگان کلیدی: ایران، اقوام، امنیت، مرز، اقتدار

^۱ - دانش آموخته دکترای سنجش افکار اجتماعی، پژوهشگر مرکز مطالعات ملی امنیت پایدار،

hrastegarp@ihu.ac.ir

^۲ - کارشناس ارشد توسعه و پژوهشگر امور دفاعی و امنیتی ۰۹۱۸۵۷۲۴۴۹۵، frs_abdi@yahoo.com

جنگ نرم رسانه های ماهواره ای و تأثیر آن بر افکار عمومی مناطق کردنشین ایران ۱

حسن رستگار پناه^۱، بهرام فرجی^۲

چکیده

تحقیق حاضر به دنبال بررسی تأثیرات شبکه‌های ماهواره‌ای تلویزیونی کردزبان دشمن بر افکار عمومی در شمال غرب ایران و ارائه مدل مقابله با آن است. مطالعه این پژوهش با توجه به ماهیت موضوع پیش بینی شده در حیطه مطالعات توسعه‌ای - کاربردی بوده و از نظر روش، پیمایشی-تیینی است که با بررسی گفتمانی محتوایی برنامه های شبکه های اپوزیسیون ماهواره ای کردی به دنبال پاسخ به سئوالات تحقیق واثبات یا رد فرضیه های تحقیق برآمده است. جامعه آماری پژوهش حاضر نیز عبارتست از کلیه متخصصان، دانشگاهیان، مدیران سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و محققانی که در حوزه های رسانه ای کردی آگاهند و نیز مخاطبان کرد سطح جامعه در مناطق کردنشین شمال غرب ایران. به دلیل تعداد محدود متخصصان، دانشگاهیان، تصمیم گیرندگان سیاسی، نخبگان فکری و ابزاری و محققان، که به این عرصه تسلط کافی دارند جامعه نمونه متخصصان و کارشناسان مساوی با جامعه آماری آنان خواهد بود. جامعه آماری در بخش مخاطبان کرد تحقیق حاضر نیز از میان کرد زبانان مناطق کردنشین شمال غرب ایران انتخاب شده اند. نتایج حاصل از تحقیق نشان می دهند که شبکه های ماهواره ای کردزبان اپوزیسیون، با برجسته سازی، تکرار، تحریف، بزرگ‌نمایی، القاء اهداف و دیگر تکنیک‌های رسانه‌ای تلاش می‌کنند، افکار عمومی را آن چنان که خط‌مشی خبری‌شان ایجاب می‌کند، در جهت اهداف خود سوق می‌دهند و کردزبانان به طور روزمره و مداوم تحت تأثیر گفتمانهای انتشار یافته از سوی رسانه های اپوزیسیون معاند کردزبان قرار دارند که با توجه به تحلیل گفتمانهای یاد شده، این امر هر لحظه بیش از پیش امنیت پایدار مناطق کردنشین شمال غرب کشور را تهدید می‌کند.

واژگان کلیدی: جنگ نرم، رسانه، ماهواره، افکار عمومی، کرد

^۱- این مقاله برگرفته از یک پژوهش علمی در مرکز مطالعات ملی امنیت پایدار دانشگاه جامع امام حسینعلیه السلامست.

^۲- مدرس و پژوهشگر مرکز مطالعات ملی امنیت پایدار دانشگاه جامع امام حسین علیه‌السلام

^۳- استادیار دانشگاه جامع امام حسینعلیه‌السلام

نقش اقوام ایرانی در امنیت مرزی

رستم رستمی زاد^۱

چکیده

عمده‌ترین تفاوت‌ها در هر کشور، نابرابری در فرصت‌های اقتصادی، طبیعت، زبان، هویت‌خواهی و تاریخ است. وقتی این تفاوت‌های مکانی عمیق باشد و انسان‌های مکان‌های کمتر توسعه‌یافته نسبت به این تفاوت‌ها آگاهی یابند و سهم خود را در مشارکت ملی به علت همین تفاوت‌ها در حداقل ببینند، تنش‌هایی را برای حکومت ایجاد می‌کنند و احساس منطقه‌گرایی در مقابل ملی‌گرایی تقویت می‌شود. در حال حاضر مرزها در مسائل مربوط به امنیت ملی، پدیدآورنده بحران‌اند. در صورت وجود اختلافات مرزی ریشه دار، امنیت ملی به شدت مورد تهدید قرار می‌گیرد. اهمیت مرزها و مناطق مرزی، ضرورت امنیت را ایجاب می‌نماید و جهت ایجاد امنیت مرزها، نقش قومیت‌های ساکن در حاشیه مرزها بسیار حائز اهمیت می‌باشد ایران کشوری متنوع از نظر قومی است. ویژگی‌های متمایز کننده اقوام از یکدیگر در ایران بویژه بر مؤلفه‌های زبانی، مذهبی و نژادی متمرکز می‌شود. اقوام در ایران به شکل اقلیت‌های مشخص در مناطق و استان‌های مرزی پراکنده شده‌اند و همجوار با کشورهای هم‌زبان خود، زمینه مناسبی را برای وقوع بحران‌های قومی در نقاط مرزی به وجود می‌آورد. شاخص‌هایی چون داشتن زبان رسمی، رادیو و تلویزیون محلی، درخواست سهم شدن در قدرت یا مشارکت در انتخابات محلی به این معنا است که اقوام مختلف ایرانی تا حد زیادی به خود آگاهی قومی رسیده‌اند و اتخاذ سیاست‌های قومی مناسبی را از طرف دولت مرکزی می‌طلبند.

کلمات کلیدی: مرز، امنیت، ملی، قومی، دولت مرکزی

^۱ - کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، ۰۹۱۸۸۷۱۲۷۸۱،
rostamyzadeh2781@gmail.com

غیرامنیتی کردن امنیت اجتماعی و قومیت در ایران

فرزاد رستمی^۱

چکیده

با توجه به تحولات عمده در سیاست و امنیت بین الملل بعد از فروپاشی شوروی و برجسته شدن ابعاد موسع امنیت همچون امنیت اقتصادی، امنیت فرهنگی، امنیت اجتماعی، امنیت زیست محیطی و ... شاهد شکل گیری معادلات فرانظامی و فراستتی در حوزه های امنیت هستیم. موضوع قومیت به عنوان یکی از موضوعات کلیدی در روابط بین الملل معاصر در چارچوب امنیت اجتماعی و همچنین امنیت فرهنگی مطرح گردید و دربرگیرنده دو نگاه فرصت و تهدید برای تحرکات کنشگران در عرصه بین المللی است. جمهوری اسلامی ایران به عنوان کنشگری فعال در عرصه منطقه ای و بین المللی همواره از متغیر قومیت در راستای تقویت انسجام اجتماعی، هویت ملی و در نهایت امنیت ملی بهره برده است در مقابل نگاه هویت قومی هم همواره تقویت امنیت ملی و توان چانه زنی جمهوری اسلامی ایران در عرصه ها و معادلات بین المللی بوده است. مقاله حاضر ضمن طرح موضوع غیرامنیتی کردن امنیتی کردن به دنبال پاسخگویی به این سوال بود که در مقابل رویکردهای مبتنی بر امنیتی سازی قومیت در ایران چه اقداماتی می توان در جهت غیرامنیتی کردن امنیتی کردن انجام داد. در مجموع نتیجه این شد که اتخاذ نگاهی نو به مسائل و مشکلات اقتصادی منطقه به عنوان پاشنه آشیل و ریشه مسائل امنیتی می بایست در دستور کار مسئولین ملی و استانی قرار گیرد، حساسیت زدایی در بخش انعکاس مسائل فرهنگی قومیت ها در قالب نشریه، کتاب، رسانه و ... مورد تاکید باشد، استفاده و بکارگیری افراد توانمند و متعهد در مناطق مرزی در شغل ها و مسئولیت های مختلف با هدف تقویت مای مشترک در دستور کار قرار گیرد به نوعی بومی گزینی اولویت داشته باشد. ضرورت اتخاذ نگاهی آینده پژوهانه و راهبردی برای مواجهه با مسائل و تنش های احتمالی که از سوی ضدانقلاب در مناطق مرزی همواره مورد توجه بوده است.

واژه های کلیدی: امنیتی کردن، غیرامنیتی کردن، قومیت، امنیت اجتماعی، هویت ملی

^۱ - دکتری روابط بین الملل و عضو هیات علمی گروه علوم سیاسی دانشگاه رازی کرمانشاه
 F.rostami1361@gmail.com

آموزش زبان مادری پیوستار زبان و ادبیات فارسی و بحران هویت قومی نوجوانان و جوانان

میکائیل رسولزاده^۱، حسین بهتری^۲

چکیده

در تحقیق آموزش زبان مادری پیوستار زبان و ادبیات فارسی و بحران هویت قومی نوجوانان و جوانان به این مهم توجه شده است که ملت ایران، ترکیبی از اقوام، زبان‌ها و گویش‌های مختلف است که بعضاً زبان مادری آنها غیر فارسی است. در این صورت، همانند بسیاری از کشورها، کشور ما نیز با مساله چندزبانگی مواجه است. چندزبانگی از زوایای مختلف آموزشی، فرهنگی و اجتماعی قابل تامل و بررسی است که هر یک مباحث وسیعی را به خود اختصاص می‌دهد. بدون پرده پوشی باید بگویم زبان مادری در ایران بیش از همه مورد توجه جریان‌ها قرار گرفته و دستاویزی برای هجمه به وحدت ملی و تمامیت ارضی شده است. در این تحقیق سعی بر آن است که از بعد اجتماعی موضوع زبان مادری و بومی و رابطه آن با بحران هویت و هویت قومی و ملی بررسی شود و به این پرسش‌ها پاسخ دهیم که با رسمیت دادن به آموزش زبان مادری، بحران هویت و هویت قومی، انسجام اجتماعی و وفاق ملی کاهش می‌یابد یا تقویت می‌شود؟ این تحقیق بر اساس اهداف پژوهش از نوع تحقیقات کاربردی است که هدف آن توسعه دانش کاربردی در زمینه نقش آموزش زبان مادری پیوستار زبان و ادبیات فارسی در هویت و بحران هویت نوجوانان و جوانان است. جامعه آماری این تحقیق دانش آموزان متوسطه استان‌های آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی و کردستان در سالهای تحصیلی ۹۲ الی ۹۳ می‌باشد. در مجموع تعداد ۲۲۹۲۸۷ نفر جامعه آماری این تحقیق را تشکیل می‌دهند. تعداد یا حجم نمونه برابر ۳۹۴ نفر محاسبه شده است. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه می‌باشد فرضیه تحقیق این است که بین آموزش زبان قومی (مادری) و بحران هویت نوجوانان و جوانان رابطه وجود دارد. ضریب همبستگی پیرسون بین آموزش زبان قومی (مادری) و بحران هویت در نوجوانان و جوانان برابر $r = -0/193$ با سطح معنی داری $p = 0/000$ بدست آمده است، بنابراین همبستگی معکوسی بین آموزش زبان قومی (مادری) پیوستار زبان و ادبیات فارسی و بحران هویت در نوجوانان و جوانان وجود دارد.

کلمات کلیدی: پیوستار آموزش، زبان مادری، هویت، بحران هویت، نوجوانان، جوانان

^۱ - کارشناسی ارشد مدیریت توسعه اجتماعی دبیر و مدرس مراکز تربیت معلم استان آذربایجان شرقی - میانه،

۰۹۱۴۴۲۳۵۹۵۳ ، Mrasoul1353@yahoo.com

^۲ - رقیه شیخ الاسلامی کارشناسی علوم زمین دبیر آموزش و پرورش میانه آذربایجان شرقی

مطالعه و بررسی رابطه میان سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی زنان مرزنشین کرمانج و ترکمن در مناطق مرزی خراسان شمالی

زهرا رضاپور^۱، نازمحمد اونق^۲، مرتضی امانی^۳، مریم شکاری^۴

چکیده

هدف اساسی مقاله حاضر، تبیین دومفهوم سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی و نیز بررسی رابطه بین این دو متغیر در بین زنان مرزنشین کرمانج و ترکمن در مناطق مرزی خراسان شمالی می باشد. روش مورد استفاده در این مطالعه از نوع پیمایشی بوده و داده های تحقیق با استفاده از ابزار مصاحبه ساخت یافته جمع آوری شده است. که در نهایت اطلاعات جمع آوری شده به وسیله نرم افزار آماری SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته اند. نتایج پژوهش در تحلیل رگرسیونی حاکی از آن است که بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد، به این استناد که چون ضریب معنی داری حاصل از رگرسیون (Sig=0/000) بوده، رابطه بین دو متغیر اصلی با ۹۹٪ اطمینان معنادار می باشد و فرضیه جایگزین تأیید و فرض صفر رد می گردد. همچنین با توجه به نتیجه بدست آمده برای ضریب تعیین، ۶۶ درصد تغییرات موجود در میزان احساس امنیت اجتماعی زنان مرزنشین وابسته به مولفه های سرمایه اجتماعی مورد بررسی در این مطالعه می باشد ($Adj R^2 = 0.662$). از سوی دیگر بر اساس نتایج آماره همبستگی جزئی از بین مؤلفه های سرمایه اجتماعی (اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی و مشارکت اجتماعی) مشارکت اجتماعی به تنهایی و با کنترل سایر مولفه ها توانسته است تا ۴۹ درصد نوسانات میزان احساس امنیت اجتماعی را تبیین نموده و به همین ترتیب اعتماد اجتماعی ۴۵ درصد و انسجام اجتماعی ۱۹ درصد نوسانات میزان احساس امنیت اجتماعی زنان مرزنشین را پوشش می دهند.

واژه های کلیدی: امنیت اجتماعی، سرمایه اجتماعی، اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی، مشارکت اجتماعی.

^۱ - مربی، کارشناس ارشد مطالعات زنان، دانشگاه علوم و تحقیقات تهران، ۰۹۱۵۱۸۶۲۱۲۶.

z.rezapour@chmail.ir

^۲ - استادیار گروه علوم اجتماعی دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. ۰۹۱۷۲۶۶۵۱۰۱، ounagh.n@gmail.com

^۳ - دفتر تحقیقات کاربردی مرزبانی خراسان شمالی، ۰۹۲۱۵۸۹۰۲۵۱، amanimorteza7@gmail.com

^۴ - کارشناس علوم اجتماعی، پژوهشگری، پیام نور بجنورد، ۰۹۳۵۱۰۵۷۱۸۸، maryam.shekari8@gmail.com

تأثیرات ظهور گروه تروریستی داعش در خاورمیانه بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران

رسول رضایی فرامانی^۱

چکیده

امروزه یکی از ویژگی‌های برجسته منطقه خاورمیانه بنیادگرایی اسلامی است. بنیادگرایی و تندروی‌های افراطی مهم‌ترین موضوع تهدید کننده صلح و امنیت منطقه خاورمیانه می‌باشد. طی دهه‌های اخیر، خاورمیانه مرکز بحران‌های گوناگونی بوده که جهان معاصر را صحنه درگیری‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی کرده است. در این میان استفاده از ابزار تروریسم برای نیل به اهداف، از مهم‌ترین جلوه‌های گروه‌های بنیادگرای اسلامی است. تحولات اخیر در عراق و سوریه و سیطره داعش بر بخش‌های زیادی از دو کشور نشانگر وجود مشکلات مهم و اساسی در منطقه از جمله ناکارآمدی و ضعف جدی نیروهای نظامی و امنیتی، تشدید اختلافات سیاسی و قومی - مذهبی و دست نیافتن گروه‌های سیاسی به توافق ملی، رشد گرایش‌ها و فعالیت‌های افراط‌گرایانه در عراق و سوریه و در کل منطقه می‌باشد. با این حال سیطره داعش بر بخش‌های سنی نشین عراق و سوریه بیشترین تهدیدات منطقه‌ای را برای جمهوری اسلامی ایران به وجود خواهد آورد، مقاله حاضر به بررسی این موضوع می‌پردازد که حضور داعش در منطقه چه تبعات و پیامدهای امنیتی‌ای را متوجه امنیت و منافع ملی ج.ا.می‌کند؟ در پاسخ به سوال مذکور نخست تعریف و شناسایی کلی از گروه تروریستی داعش آورده شده و سپس به پیامدهای حضور آن در منطقه پرداخته شده است. فرضیه مقاله حاضر بر این واقعیات استوار شده است که حضور داعش در منطقه پیامدها و خطرات عمده سیاسی، رشد اقدامات تروریستی، تجزیه کشورهای منطقه و درگیری‌های شدید قومی و مذهبی را متوجه منطقه خاورمیانه خواهد نمود که امنیت کشور ما را شدیداً متاثر خواهد ساخت.

کلمات کلیدی: خاورمیانه، عراق، سوریه، امنیت ملی ایران، داعش

^۱ - کارشناسی ارشد مطالعات منطقه‌ای، دانشگاه علامه طباطبایی، arteen.1986@gmail.com

مدیریت تنوع قومی در ایران (الگوها و سیاست ها)

ربابه رنج کش^۱

چکیده

اهمیت مسئله قومیت در جوامع با تنوع قومی به حدی است که می تواند امنیت ملی را تهدید یا تضمین نماید. با توجه به این که دولت ها به منظور ادامه حاکمیت خود به دنبال امنیت ملی هستند، بنابراین موفقیت آنها تا حد زیادی به روش ها و نحوه ایجاد انسجام و تعامل اجتماعی بستگی دارد که در مقابل قومیت ها اتخاذ می کنند. سیاست های متخذه از سوی دولتها، تأثیر غیر قابل انکاری بر مدیریت چالش های قومی و تضمین امنیت ملی دارند. از جمله شیوه هایی که دولت ها برای از بین بردن مسائل ناشی از تنوع قومیتی پیش گرفته اند، می توان به نسل کشی، اخراج دسته جمعی یا انتقال اجباری، جذب در جامعه، کنترل هژمونیک، تکثرگرایی برابر طلب، تقسیم قدرت و دموکراسی اجتماعی، تکثرگرایی فرهنگی و یا به صورت اعطای خودمختاری یا فدرالیسم اشاره کرد. هدف پژوهش حاضر بررسی و تحلیل مسائل و چالش های مدیریت تنوع قومی در ایران است. نوع تحقیق کاربردی و روش آن توصیفی - تحلیلی و گردآوری اطلاعات بصورت کتابخانه ای بوده است. نتایج تحقیق بیانگر آن است که بخشی از مسائل قومی ایران ناشی از فقدان یک استراتژی منسجم و مدون مدیریت تنوع قومی بوده است. بخشی از علل فقدان این استراتژی، به تعارض دیدگاه ها و رویکردهای موجود در جامعه در مورد مدیریت قومی و به تبع آن مدیران کشور مربوط می شود و بخشی از آن به فقدان یک الگوی منسجم و بومی مدیریت در ایران سیاست های قومی در گذشته و دوران کنونی با ویژگی های جامعه ایران انطباق نداشته است. الگوی پیشنهادی این پژوهش، الگوی برابری و همسانی قومی است این الگو از امتیازات الگوهای مشابه موفق در جهان برخوردار است با ویژگی های جغرافیایی، تاریخی و جمعیتی جامعه ایران انطباق دارد و همبستگی ملی را ضمن پذیرش اصل تنوع فرهنگی - قومی کشور عملی می داند.

کلمات کلیدی: قومیت، تنوع قومی، چالش های قومی، ایران

^۱ - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی، دانشگاه خوارزمی، robabehranjkash3@gmail.com

بررسی تاثیر توازن قوای منطقه ای ایران و عربستان بر انسجام و اقتدار ملی ایران

محمد جواد رنجکش^۱، فاطمه صمدی فرد^۲

چکیده

نحوه مناسبات و منازعات ایران و عربستان به عنوان شاخص ترین بازیگران منطقه غرب آسیا از اهمیت زیادی برخوردار است. در سال های پس از انقلاب اسلامی با توجه به جایگاه منطقه ای و اختلافات ایدئولوژیک جمهوری اسلامی ایران و عربستان، روابط دو کشور پر از فراز و نشیب و بعضا همراه با تخاصم های دیپلماتیک و ایجاد توازن قوا علیه یکدیگر نمود یافته است. تحولات اخیر منطقه خاورمیانه بعد از حادثه ۱۱ سپتامبر و درگیری کشورهای منطقه با تروریسم و گروه های افراطگری موجب افزایش تنش های منطقه ای و حمایت هر دو کشور از یکی از طرفین محاصمه در قالب حمایت عربستان از مخالفان دولت بشار اسد و گروه های داعش و القاعده از یک سو و حمایت ایران از دولت سوریه، انصارالله یمن، حزب الله لبنان از سوی دیگر گشته است. توازن قوای این دو کشور کماکان متأثر از فضای فرهنگی و سطح توسعه منطقه بوده و دربردارنده اشکال سخت افزارانه و قرن نوزدهمی سیاست بین الملل می باشد. حال پرسش این نوشتار آن است که ائتلاف های منطقه ای عربستان با گروه های تروریستی چه تاثیری بر انسجام قومی / نژادی در پاره ای از مناطق ایران دارد؟ انگاره نویسندگان بر آن است که با عنایت به مفهوم "ملت بودگی" در جامعه سیاسی ایران اقدامات خارجی و اگراییانه از پیامدهای اندکی بر انسجام و همبستگی اقوام ایرانی برخوردار بوده و بیشتر حالت بازدارندگی دارد. جهت پاسخگویی به پرسش مطروحه در این پژوهش سعی شده از رهیافت موازنه قوا (واقعگرایی کلاسیک) که گویای موازنه سخت است، داده های جمع آوری شده تبیین و تحلیل شوند.

واژگان کلیدی: موازنه قوا، ایران، عربستان، انسجام قومی، ملت بودگی، بازدارندگی

^۱ - استادیار روابط بین الملل دانشگاه فردوسی مشهد ranjkesh@um.ac.ir

^۲ - دانش آموخته کارشناسی ارشد روابط بین الملل دانشگاه فردوسی مشهد

مدیریت سیاسی در فضاهای چندقومی ایران

ابراهیم رومینا^۱

چکیده

تعدد گروه های قومی در کشورهای دارای چنین پدیده ای همواره از چالش های مدیریتی است. معمولاً بین فضاهای همسایگی نوعی رقابت و برتری خواهی وجود دارد که در فضاهای قومی این مساله به دلیل تمایزات بین قومی به کشمکش منجر می شود. مدیریت سیاسی در چنین فضاهایی از حساسیت برخوردار است. چنانچه سطح سیاسی ملی ملاحظات رقابتی و برتری خواهی چنین فضاهایی را لحاظ ننماید ابتدا چالش سازی محلی و در مرحله بعد چالش سازی در سطح ملی بروز می کند. این مساله در کشورهای جهان سوم چشم انداز حادثی ترسیم می کند. مدیریت سیاسی در فضاهای قومی در ایران؛ همواره مساله ای بوده است که حکومت مرکزی در برخی از مناطق توانسته تعادل بین نیروهای سیاسی سطح محلی را برقرار نماید و در برخی مناطق توانایی لازم و یا ابتکار لازم را در تعادل بخشی بین نیروهای سیاسی نداشته و سطح محلی تحت تاثیر سیاست سطح ملی، درگیر نوعی کشمکش پایدار شده است که پیامدهای آن تداوم و پایداری چالش بوده است. این مقاله با شیوه توصیفی - تحلیلی و با استفاده از منابع کتابخانه ای و اسنادی سعی در ارائه الگوی مدیریت سیاسی در فضاهای چند قومی در ایران را دارد. نتایج تحقیق نشان می دهد در مناطق قومی که دارای رقابت همسایگی هستند انتخاب مدیر سیاسی در فضای جغرافیایی دارای رقابت، ایجاد چالش می کند. لیکن در سطوح پایین محلی که فضاهای جغرافیایی از یکدستی فرهنگی برخوردارند بهترین استراتژی انتخاب مدیر با پشتوانه قومی و فرهنگی آن محل است. لذا در مدیریت سیاسی فضا باید با در نظر داشتن رقابتهای درون محلی یا منطقه ای و همچنین رقابتهای همسایگی اقدام به انتخاب مدیر سیاسی سطوح مذکور نمود.

واژگان کلیدی: ایران - اقوام - مدیریت سیاسی فضا

^۱ - استادیار جغرافیای سیاسی دانشگاه تربیت مدرس، e.roumina@modares.ac.ir

بررسی، توصیف و تحلیل نقش ادبیات فارسی در «انسجام ملی»

غلامعلی زارع^۱

چکیده

ادبیات فارسی از جمله مؤلفه های مهم فرهنگ ایران زمین و مورد علاقه همه اقوام ساکن در آن است و با اتکا به آن می توان پایه های انسجام ملی را استوارتر کرد. غفلت از مبانی وحدت ملی در کشوری با ویژگیهای ایران، عامل تهدید و زمینه ساز تفرقه و جدایی و در نهایت سستی، ضعف و پریشانی است؛ به همین دلیل عوامل انسجام ملی از جمله ادبیات ملی شایسته اعتنا و اهتمام می باشد. ادبیات فارسی در معنای خاص خود به دلیل ویژگیها و کارکردهایش مطلوب خاطر همه اقوام ایران زمین است. اصولاً به دلیل اشتغال آثار اصیل ادبی بر مشترکات انسانی، این آثار فراتر از محدودههایی چون مرز جغرافیایی، نژاد، مذهب و ... می باشند و مصداق بارز این مدعا، شاهکارهای ادبی ایران و جهان است؛ از این روی یکی از مهمترین کارکردهای ادبیات ملی در ایران زمین نیز انسجام ملی است. به نظر می رسد ریشه اعتبار ادبیات فارسی در ایفای نقش وحدت ملی، حاصل مجموعه کارکردهای ادبیات در معنای مذکور است که به منظور تبیین موضوع، به اختصار به برخی از این کارکردها در متن مقاله اشاره کرده ایم. در مجموع قابلیت های ادب فارسی در تحقق انسجام ملی ایجاب می کند همه هوشمندان ایران دوست نسبت به قابلیت های آن هوشیار باشند و در تعظیم آن بکوشند.

واژگان کلیدی: ادبیات فارسی، کارکرد، انسجام ملی

^۱ - دانشیار دانشگاه علوم پزشکی و خدمات درمانی گلستان، zaregholamali@gmail.com

تحکیم مبانی انسجام ملی در سایه تعامل صحیح زبان ملی با زبانهای بومی

غلامعلی زارع^۱

چکیده

مسئله زبان مادری و چند و چون رابطه آن با زبان ملی از دیدگاههای گوناگون قابل بحث و بررسی است. آنچه اختصاصاً موضوع این مقاله است چگونگی نگرش به زبان مادری است، به گونه ای که با علاقه به زبان ملی قابل جمع باشد. بواقع زبان مادری و چند و چون رابطه آن با زبان رسمی یکی از مهمترین مسائل فرهنگی- اجتماعی کشورهایی است که از این خصیصه ممتاز برخوردارند. از نظر نگارنده علاقه به زبان مادری، مورد تمایل غرایز طبیعی است و از جانب کوششها فطری و باورهای اعتقادی و ارزشهای اجتماعی حمایت می گردد که برای تبیین موضوع و اثبات مدعا مسائل زیر را در اهتمام به زبانهای بومی شایسته اعتنا می دانیم: الف) عاطفه ب) هویت قومی ج) امنیت اجتماعی د) پویایی و تکاپو ه) تقویت زبان و ادبیات ملی. از آنچه نوشته ایم نتیجه می گیریم که زبان ملی و زبان مادری نه تنها در تقابل با یکدیگر نیستند، بلکه از ابعاد گوناگون به هم وابسته اند و در مجموع اهتمام به گویشها و زبانهای اقلمی موجب تقویت زبان ملی است.

کلید واژه: زبان مادری، زبان ملی، زبان فارسی، انسجام ملی

^۱ - دانشیار دانشگاه علوم پزشکی و خدمات درمانی گلستان، zaregholamali@gmail.com

نسبت هویت ملی و هویت قومی با وحدت و انسجام ملی

محمد زارع نیستانک^۱

چکیده

هویت‌های قومی و نسبت آن با هویت ملی یکی از مسائل اساسی در کشورهای چند قومیتی به شمار می‌آید. چگونگی رابطه و مناسبات میان این دو نوع هویت اجتماعی می‌تواند بر روی همبستگی و انسجام ملی در این کشورها تأثیر بگذارد. هویت ملی در جوامع دارای تنوع قومی به عنوان یک عامل مؤثر در همدلی و انسجام ملی مطرح و قابل توجه می‌باشد. هویت ملی مجموعه‌ای از گرایش‌های مثبت نسبت به عوامل، عناصر و الگوهای هویت‌بخش یکپارچه در سطح یک کشور به عنوان یک واحد سیاسی است. هویت ملی دارای عناصر سازنده گوناگونی چون ارزش‌های ملی، دینی، فرهنگی، اجتماعی و انسانی و در ابعاد فرهنگی، اجتماعی، تاریخی، سیاسی، جغرافیایی، زبانی و غیره است. هویت ملی از نظر جامعه‌شناسی به مثابه نوعی احساس و تعهد و تعلق عاطفی نسبت به مجموعه‌ای از مشترکات ملی جامعه است که موجب وحدت و انسجام می‌شود و دارای ابعاد مختلف خرده‌فرهنگ ملی، دینی، جامعه‌ای و انسانی است. هدف این مقاله بررسی نقش هویت ملی در همدلی اقوام ایرانی و انسجام ملی است. روش تحقیق توصیفی تحلیلی و روش جمع‌آوری اطلاعات بصورت کتابخانه بوده است. نتایج تحقیق بیانگر آن است که دستیابی به اتحاد و وحدت ملی در ایران که از تجمیع خرده فرهنگ‌های گوناگون قومی و مذهبی ایجاد شده است بیش از هر چیز به تحکیم مؤلفه‌های هویت ملی بستگی دارد و هویتی موفق و کارساز است که صفت ملی آن در برگیرنده تمام هویت‌های قومی، مذهبی و فرهنگی این سرزمین باشد و هویت ملی هم تنها در سایه اهتمام دولت به ایجاد شرایط عادلانه و برقراری روابط احترام‌آمیز و به رسمیت شناختن لایه‌های فرهنگی و هویتی و حقوق سیاسی اجتماعی اقوام مختلف پدیدار خواهد شد. هرگاه حاکمان ایران بر تجمیع و تحکیم کلیه مؤلفه‌های هویت ملی ایرانی که در بردارنده نوعی وحدت در عین کثرت و کثرت در عین وحدت بوده است، اصرار ورزیده، به کثرت اقوام درون جامعه ایرانی احترام گذاشته، پایه‌های وحدت ملی مستحکم‌تر شده و انسجام ملی دوام بیشتری یافته است. هرگاه حکومت‌های ایرانی از توجه به همسازی لایه‌های مختلف هویتی جامعه ایرانی عدول کرده و در طراحی سیاستها و اجرای برنامه‌ها بخشی از آن را نادیده گرفته یا نفی نموده‌اند، به وحدت ملی ایران خدشه وارد شده است.

کلمات کلیدی: هویت ملی، قومی، وحدت، انسجام، ایران

^۱ - عضو هیات علمی پژوهشگاه شاخص پژوه، zareclima@gmail.com

نقش فرهنگ تعاملی اقوام ایرانی در تقویت قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران

غفار زارعی^۱

چکیده

اقوام ایرانی بدلیل قرار گرفتن در مکان جغرافیایی، فرهنگی و جهت گیری مستقیم و غیرمستقیم نسبت به روش ها، تصمیم گیری و اهداف نظام سیاسی، دارای پتانسیل های بالای سیاسی - فرهنگی در جهت تقویت قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران می باشند. این پژوهش با هدف تبیین نقش فرهنگ تعاملی اقوام ایرانی در تقویت قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران، به این سؤال می پردازد که اقوام ایرانی چه تاثیری بر قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران دارند؟ فرضیه تحقیق بر اینست که اقوام ایرانی با نگرش فرهنگ تعامل گرای و با شاخصه های نگرش مسالمت آمیز، انسجام فرهنگی و هویت ملی بر قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران تاثیر گزارند. هدف اصلی پژوهش تبیین و شناسایی تاثیر اقوام ایرانی بر قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران می باشد. اقوام ایرانی (متغیر مستقل) و قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران (متغیر تابع) دارای ارتباط مستقیمی می - باشند. روش تحقیق تحلیلی - توصیفی و گردآوری مطالب کتابخانه ای است. شناخت تفاوت ها و استعداد های اقوام ایرانی و ایجاد همبستگی و انسجام فرهنگی - سیاسی می تواند بسیاری از شکاف های تاریخی - فرهنگی را تبدیل به اتحاد و همدلی نماید. کنش های ارزشی اقوام ایرانی با ویژگی های اخلاق گرای، نگرش مسالمت آمیز، تعامل گرای و انسجام فرهنگی از جمله کنش های فرهنگی - سیاسی مثبت در جهت تقویت و تعمیق قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران می باشند.

واژگان کلیدی: قدرت نرم، فرهنگ تعاملی، اقوام، ایران.

^۱ - گروه علوم سیاسی، واحد لامرد، دانشگاه آزاد اسلامی، لامرد، ایران

نقش مشارکت سیاسی و همدلی اقوام ایرانی در امنیت مرزی

سیدهای زرقانی^۱، نرگس حجی پناه^۲

چکیده

امنیت مرزها و مناطق مرزی ضرورت امنیت را ایجاب میکند و برای ایجاد امنیت مرزها نقش قومیت‌های ساکن حاشیه مرزها بسیار اهمیت دارد. مناطق مرزی کشورها در اکثر نقاط جهان از حیث ویژگی‌های انسانی، اقتصادی و سیاسی - امنیتی تفاوت‌های مهمی با بخش مرکزی کشور دارند. جمهوری اسلامی ایران نیز از این قاعده مستثنی نیست، به نحوی که ایران کشوری کثیر القوم است که اقوام ایرانی به شکل مشخصی در مناطق و استانهای مرزی پراکنده شده‌اند. مناطق مرزی به دلیل تماس با محیط‌های گوناگون داخلی و خارجی از ویژگیهای خاص برخوردارند و وجود مبادلات و پیوندهای فضایی دو سوی مرز بین کشورهای مجاور و آسیب‌پذیریها و تهدیدات مختلف در این مناطق اهمیت ویژه‌ای را در فرایند برنامه ریزهای توسعه امنیت و آمایش کشور به مناطق مرزی داده است. با وجود این تفاوت‌های فضایی و آسیب‌پذیری مناطق مرزی ما ناگزیر به استفاده از سیستم‌ها و ساختارهای محلی در مدیریت امور این مناطق هستیم. به طوری که یکی از علل واگرایی قومیت‌ها و ناامنی مناطق مرزی در ایران عدم توازن مشارکت ملی قومیتها بخشهای پیرامونی کشور میباشد و اینکه نقش مشارکت مردم در تحقق توسعه یکی از اصول مهم و ضروری است این اصل در تحقق اهداف دفاع و امنیت در مناطق مرزی و نیز در ایجاد تعادل فضایی و کمک به بهبود سازماندهی فضایی مناطق مرزی نقش به‌سزای دارد که درک احساسات قومی تغییر نگرش بخش مرکزی نسبت به پیرامون فرصت‌سازی و تعبیه مکانیسمهای مشارکت ملی برای آنها ازاد سازی پتانسیل ناحیه‌گرایی از طریق توزیع قدرت سیاسی اداری ملی در مناطق مرزی کشور در چهارچوب الگویی متعادل و متوازن تا اندازه زیادی میتواند به ایجاد تفاهم کلی یکپارچگی اطمینان اجزا ملت نسبت به یکدیگر و امنیت مناطق مرزی کمک کند. بنابراین به نظر می‌رسد، واگذاری امور به دولت محلی و مشارکت دادن مردم در اداره امور در این مناطق راه حل مناسبی باشد. به طوری که میتوان گفت اگر توزیع فضایی و ساختاری قدرت در بسیاری از کشورها یک سیاست توصیه شده است، در کشورهایی مانند ایران با ویژگی‌های ذکر شده، یک الزام مدیریتی می‌باشد. این پژوهش تلاش دارد با روش توصیفی - تحلیلی و به شیوه اسنادی ضمن بررسی اهمیت امنیت در مناطق مرزی، به تبیین نقش و کارکردهای مطلوب مشارکت سیاسی اقوام ایرانی در این مناطق بپردازد.

کلیدواژه‌ها: امنیت مرزی، مشارکت سیاسی، همدلی، اقوام ایرانی.

^۱ - دانشیار جغرافیای سیاسی دانشگاه فردوسی مشهد، ۰۹۳۷۹۴۵۴۲۸۴، h-zarghani@um.ac.ir

^۲ - کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی دانشگاه فردوسی مشهد، ۰۹۳۷۹۴۵۴۲۸۴

nargeshajipanah68@gmail.com

بررسی و تحلیل متغیرهای موثر بر الگوی رفتاری قومیت‌ها

سیدهادی زرقانی^۱، فاطمه بخشی شادمهری^۲

چکیده

اکثر کشورهای جهان دارای ملت ترکیبی هستند و از اینرو ملت مجموعه‌ای از گروه‌های قومی-نژادی مختلف با سهم جمعیتی متفاوتی است. نوع تعامل و مناسبات حکومت و گروه‌های قومی از جمله مسائل و چالش‌های مهم اینگونه کشورها می‌باشد. بر این اساس، در برخی از کشورها شاهد روابط متعادل و تعامل مطلوب حکومت و گروه‌های قومی هستیم و در مقابل، در کشورهای دیگر، هم حکومت‌ها گروه‌های قومی را تهدید قلمداد کرده و بر اساس این نگرش رفتار خصمانه‌ای چون سرکوب، ادغام، همانندسازی و... با گروه‌های قومی دارند و هم گروه‌های قومی با رفتارهای واگرایانه‌ای چون تجزیه طلبی، استقلال طلبی، شورش و نبرد مسلحانه نسبت به این رفتار حکومت واکنش نشان می‌دهند. عوامل و متغیرهای مختلفی چون نحوه نگرش حکومت به قومیت، میزان تنوع قومی و به خصوص سهم هر کدام از قومیت‌ها در کل جمعیت، جهانی شدن ارتباطات و اطلاعات و سطح خودآگاهی‌های قومی، ذهنیت تاریخی اقوام، ویژگی‌های جغرافیایی و محیطی، نحوه توزیع فضایی گروه‌های قومی در کشور و... بر الگوی رفتاری قومیت‌ها و سیاست قومی حکومت‌ها تاثیر گذارند. این پژوهش با روش توصیفی-تحلیلی و با استناد به منابع معتبر درصدد بررسی و تحلیل متغیرهای موثر بر الگوهای رفتاری قومیت‌ها و مدیریت سیاسی-قومی حکومت‌ها می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: سیاست قومی، قومیت، الگوی رفتاری، همگرایی و واگرایی

^۱ - دانشیار، جغرافیای سیاسی دانشگاه فردوسی مشهد، h-zarghani@um.ac.ir

^۲ - دانشجوی جغرافیای سیاسی دانشگاه فردوسی مشهد

چالش های امنیتی تنوع قومیتی و توسعه نامتجانس نمونه موردی کشور نیجریه

سیدهدای زرقانی^۱، فاطمه بخشی شادمهری^۲

چکیده

تنوع قومی و دینی و وجود خرده فرهنگ های متفاوت از ویژگی های کشور نیجریه به شمار می رود. که این به نوبه خود عامل ناامنی هایی در این کشور شده ولی آن چه این مسئله را تشدید می کند وجود توسعه نابرابر بین مناطق مسیحی نشین و مسلمان نشین و حتی در بین ده ها قومیت ساکن این کشور است. هدف از این پژوهش تشریح وضعیت کشور نیجریه از نظر قومیتی و سپس میزان توسعه پایدار آن می باشد. ما با روش توصیفی- تحلیلی و با مطالعه چند نقشه از توزیع فضایی قومیتی، فقر و نقشه توزیع فضایی درگیری های قومی در نیجریه به این پی بردیم که جامعه نیجریه از توسعه نامتوازنی برخوردار است که باعث شده دولتمردانش با چالش های امنیتی - سیاسی زیادی روبرو شود. نتایج بدست آمده حاکی از این است که توسعه نامتوازن باعث تشدید منازعات قومی، فقر، بیکاری، کاهش سرمایه گذاری های خارجی، رشد تروریست و ... در کشور نیجریه شده است.

واژه های کلیدی: قومیت، تنوع قومی، توسعه پایدار، کشور نیجریه

^۱ - دانشیار، جغرافیای سیاسی دانشگاه فردوسی مشهد، h-zarghani@um.ac.ir

^۲ - دانشجوی جغرافیای سیاسی دانشگاه فردوسی مشهد، Fa_Bakhsy@yahoo.com

اقلیم کردستان عراق و گرایش قومی گریز از مرکز آن

ابوالفضل زمانی^۱، محسن زمانی^۲

چکیده

کردستان عراق، منطقه ای کوهستانی با مساحتی حدود ۷۴۰۰۰ کیلومتر مربع نزدیک به ۶ میلیون نفر از جمعیت این کشور را در خود جای داده و شامل استان های دهوک، اربیل، سلمانیه، کرکوک، دیاله و نینوا است و در کل ۱۷ درصد وسعت عراق می باشد. از این میان وسعت ناحیه کردستان ۴۰/۶۴۳ کیلومتر مربع و با جمعیتی نزدیک به ۴ میلیون نفر به پای تختی اربیل (هولر) است که شامل سه فرمانداری دهوک، اربیل و سلمانیه می شود. این بخش از عراق در شمال با نواحی کردنشین ترکیه در خاور نیز با نواحی کردنشین ایران، همسایه است که در مقایسه با دیگر نواحی کردنشین، موقعیتی کمابیش میانی و مرکزی داشته و در حکم حلقه ی پیوند میان کردستان ترکیه در شمال، کردستان ایران در خاور و کردستان سوریه در باختر است. کردستان عراق به واسطه ناهمگونی های زبانی، مذهبی (شافعی)، تاریخی و فرهنگی با اکثریت عرب کشور همواره یکی از نواحی دچار واگرایی بوده است. دخالت قدرت های منطقه ای و فرا منطقه ای در کارهای کردستان و نوع رویکرد حکومت های بغداد به این ناحیه که بیشتر با محرومیت و سرکوب همراه بوده در فزاینده گی دامنه نیروهای واگرا، پی آمدهای جغرافیایی سیاسی عمیقی به دنبال داشته است. این پژوهش با روشی توصیفی - تحلیلی سعی در شناخت گرایش قومی گریز از مرکز اقلیم کردستان عراق دارد. نتایج تحقیق نشان می دهد منازعات خشونت آمیز بین کردها و اعراب یکی از ویژگیهای همیشگی نظام سیاسی عراق از ابتدای استقلال آن کشور به شمار رفته، به نحوی که کردها طی ۸ دهه گذشته یا پیوسته در حال جنگ یا مشغول مذاکره برای خودمختاری با دولت مرکزی بوده اند که این امر نشانه مرکز گریزی اقلیم کردستان عراق می باشد. به طور کلی سیاست ژنوساید فرهنگی و قومی عراق در کردستان این کشور باعث گرایشات گریز از مرکز و استقلال طلبانه کردها در قرن بیستم گردید.

واژگان کلیدی: اقلیم کردستان عراق- قوم- گرایش گریز از مرکز- نیروهای واگرا

^۱ - دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی، abolfazlzamani66@yahoo.com

^۲ - کارشناس ارشد جغرافیای سیاسی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران

ارزیابی دیدگاه‌های مربوط به قومیت در جغرافیای سیاسی (با تاکید بر سه دیدگاه کهن گرایی، نوگرایی و تلفیقی)

محسن زمانی^۱

چکیده

امروزه بحث قومیت یکی از موضوعات مهم در ساختارها، مباحث و چالش‌های سیاسی و امنیتی می باشد. در این موضوع، نه تنها تعریف مشخص از قومیت ارائه نشده که همه صاحب‌نظران با آن موافق باشند بلکه از همان ابتدای ظهور آن در دهه ۱۹۶۰ قرن بیستم نوعی ابهام و آشفتگی پیرامون این مفهوم مشاهده می گردد. در خصوص علل آشفتگی مورد اشاره دلایل متعددی مطرح شده است، ولی آنچه در شکل‌گیری این ابهام در مفهوم قومیت و گروه‌های قومی با اهمیت به نظر می رسد، فقدان تعریف و وجود معیارهای متفاوت در تعاریفی است که تا به امروز توسط اندیشمندان مربوط در عرصه آکادمیک ارائه شده است. واژه قوم برای ارجاع به گروه‌هایی استفاده می شود که خود را با اعمال و نظام باورهای مشترک تعیین هویت می کنند و با این نام به طور تلویحی و به عنوان یک اقلیت که دامنه متفاوتی از نگرشها و سنتها را دارند، شناخته می شوند. این پژوهش نیز با روشی توصیفی - تحلیلی سعی در بررسی و ارزیابی دیدگاه‌های مربوط به قومیت بویژه در جغرافیای سیاسی و با تاکید ویژه بر سه دیدگاه کهن گرایی، نوگرایی و تلفیقی دارد و به شناسایی این دیدگاه‌ها و بررسی و ارزیابی آنها پرداخته شده است. نتایج این پژوهش نشان می دهد کهن گرایان استدلال می کنند که هویت قومی - ملی در حقیقت قدیمی تر از پیدایش دولت‌های ملی و ناسیونالیسم مدرن است. از این منظر از میان رفتن هویت‌های کهن گرا، اگر نگوئیم ناممکن، امری بسیار بعید است. در دیدگاه نوگرایی، قومیت یک مفهوم ذاتی و طبیعی و حتی لزوماً یک نوع اشتراک در باورهای ذهنی در دراز مدت به حساب نمی آید، بلکه نوعی وسیله شمرده می شود که برای دستیابی به هدف‌های دیگری مورد استفاده قرار می گیرد. این هدف‌ها، عمدتاً هدف‌های سیاسی و اقتصادی هستند. بنابراین، این رویکرد ابزارگرا، قومیت را مفهومی مدرن به شمار می آورد که همچون ملیت ابداع شده است. دیدگاه تلفیقی نیز معتقد است برای فهم و درک بهتر قوم و قومیت، برخی از صاحب‌نظران عقیده دارند که برای تجزیه و تحلیل مسایل قومی - بویژه در مورد ماهیت قومیت، می بایست هر دو دیدگاه، یعنی کهن گرایی و ابزار گرایی رادر هم ادغام کرد. این گرایش بویژه در آثار جیمز مک کی، ادوارد و آنتونی اسمیت بخوبی دیده می شود.

واژگان کلیدی: قومیت - جغرافیای سیاسی - دیدگاه کهن گرایی - دیدگاه نوگرایی - دیدگاه تلفیقی

^۱ - کارشناس ارشد جغرافیای سیاسی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، E-mail: zamani_m@ut.ac.ir
 Tel: 09197168171

تأثیر شبکه های اجتماعی بر همدلی اقوام ایرانی

سامره یعقوبی^۱، آیه شعبانی^۲، صادق خسرو^۳

چکیده

رشد روزافزون و گسترده شبکه های اجتماعی مجازی تحولات بسیار شگرفی در زمینه ارتباطات و رفتار انسانی در جوامع مختلف و حتی در سطح جهانی ایجاد کرده است. در دنیای امروز تأثیر شبکه های اجتماعی بر زندگی مردم و به ویژه اقوام روز به روز بیشتر می شود و یکی از شاخص های مهم مربوط به ساختار دولت های جهان، بافت چندقومی یا وجود اقلیت قومی مذهبی است و با توجه به اهمیت تنوع قومی در جوامعی با اقوام و نژادهای مختلف و متفاوت، تأثیر آن بر وحدت و انسجام و یکپارچگی ملی آشکار و بدیهی است. از این رو در مقاله حاضر، پرسش اساسی این است که شبکه های اجتماعی می تواند بر همدلی اقوام ایرانی تأثیرگذار باشد؟ شبکه های اجتماعی نقش پررنگی در دنیای امروز دارند و نمی توان آنها را نادیده گرفت. امروزه این شبکه ها بر ابعاد مختلف زندگی فردی و اجتماعی مردم ایران تأثیر گذارند و می توانند عامل مهمی برای همدلی اقوام ایرانی از طریق ارتباطات بیشتر، تبادلات فرهنگی، افزایش روابط برون قومی و تأکید بر ویژگی های مشترک باشند. لذا هدف از ارایه مقاله حاضر که با استفاده از روش توصیفی تحلیلی تهیه شده است، تأثیر شبکه های اجتماعی بر همدلی اقوام ایرانی می باشد.

واژگان کلیدی: فضای مجازی، شبکه های اجتماعی، ایران، اقوام، همدلی

^۱ - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات ،

s_yaghobi2012@yahoo.com ۰۹۱۱۸۸۴۹۵۰۹

^۲ - دانش آموخته کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی (نویسنده مسئول)، ۰۹۱۱۲۳۱۶۷۰۴ ayeshabani@yahoo.com

^۳ - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات ۰۹۱۱۸۸۴۹۵۰۹
 s_yaghobi2012@yahoo.com

نقش اشتراکات فرهنگی - تاریخی قوم بلوچ با فرهنگ ایرانی بر انسجام ملی

مصطفی ساوه درودی^۱، هادی رحمانی ساعد^۲

چکیده

قوم بلوچ، از اقوام دیرینه ایرانی است که به گواه تاریخ همواره تحت حکومت دولت‌های مرکزی و حوزه سرزمینی ایران بوده است. وجود این دیرینگی باعث به وجود آمدن اشتراکات فرهنگی - تاریخی متنوعی بین این قوم با فرهنگ ایرانی شده است. در این تحقیق به دنبال پاسخ به این پرسش هستیم که اشتراکات فرهنگی - تاریخی قوم بلوچ با فرهنگ ایرانی چه نقشی بر انسجام ملی دارد. به منظور پاسخگویی به این پرسش با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و اسنادی و با روش تحلیلی - توصیفی ابتدا به تبیین اشتراکات فرهنگی - تاریخی قوم بلوچ با فرهنگ ایرانی یعنی پیشینه تاریخی مشترک، زبان و ادبیات، آداب، رسوم، سنن و باورهای اجتماعی پرداخته شده است و پس از آن ضمن بررسی مفهوم و ویژگی‌های انسجام ملی به رابطه این دو مولفه اشاره گردیده است. در نهایت یافته‌های پژوهش به این نتیجه می‌رسد که این اشتراکات روند همانندسازی (وحدت‌گرایی در سیاست وحدت در کثرت) را تسهیل نموده و باعث تقویت انسجام ملی می‌گردد.

کلیدواژه‌ها: اشتراکات فرهنگی - تاریخی، بلوچستان، قوم بلوچ، فرهنگ ایرانی، انسجام ملی

^۱ - استادیار علوم سیاسی دانشکده علوم و فنون فارابی، ۰۹۱۲۵۹۶۳۸۱۶، mo_doroudi@yahoo.com

^۲ - دانشجوی کارشناسی ارشد دانشکده علوم و فنون فارابی، ۰۹۱۲۷۷۹۵۸۴۸، hr.saed@gmail.com

اجرائی کردن اصول معطل مانده قانون اساسی و تعامل میان فرهنگی عامل انسجام ملی

حمید سرمدی^۱

در همه عمرم جمله‌ای قبیح تر و مسمم‌کننده تر از تقابل ایرانیت و آذربایجان نشنیده‌ام (سید حسن تقی زاده)

چکیده

بشر امروزین در معرض ظهور صنایع جهانی ارتباطات، شکل‌گیری نهادهای فراملی، بین‌المللی شدن جزئی-ترین مسائل محلی، افزایش حجم تعاملات و ارتباطات اجتماعی، دغدغه‌ها و چالش‌های مشترک جهانی هستیم. پیدایش فن‌آوری‌های ارتباطی جدید همراه با یک زبان جهانی با فراهم ساختن یک زیر ساخت گسترده، سطوح بی‌سابقه‌ای از ارتباطات انسانی و فراملی را تحقق بخشیده است. این ارتباطات تا حدودی توانسته باعث نوعی درک ملی و جهانی از حقوق، تکالیف و مشارکت در فرآیندهای شکل‌دهی سیاست-های عمومی باشد. مطابق با این فرآیند ضمن افزایش دید انتقادی نسبت به زندگی، عرصه فرهنگی زندگی روزمره به حوزه پرچالشی بدل گشته است که با افزایش فزاینده شکل‌های مقاومت، پرسش‌های بنیادینی درباره مناسبات اجتماعی و فرهنگی قدرت طرح گردیده است. نگارنده معتقد است در ایران کنونی نیز با ابتناء بر اینکه قومیت‌ها به حقوق مشروع خودشان واقفند، عدم تحقق خواسته‌های مشروع آنها می‌تواند وحدت و انسجام ملی را به چالش کشیده و توسعه کشور را با موانع عدیده ای روبرو سازد. نگارنده جهت تقویت همبستگی ملی، عملیاتی کردن اصول معطل مانده قانون اساسی و گفتگو و تعامل میان فرهنگی را بعنوان راهکار پژوهش مد نظر دارد.

کلید واژه‌ها: ایران، قومیت، اصول معطل مانده قانون اساسی، تعامل میان فرهنگی و انسجام ملی.

^۱ - دانشجوی دکتری علوم سیاسی دانشگاه آزاد واحد علوم تحقیقات تهران، ۰۹۱۴۴۲۰۶۷۰۴،
 hamedsarmadi2000@yahoo.com

بررسی راههای تقویت تعامل فرهنگی اقوام در استان آذربایجان غربی با تأکید بر نقش و کارکرد دولت

ناصر سلطانی^۱، حسین رضائی امینلوئی^۲، اسدا... مالکی^۳

چکیده

اکثر اندیشه‌گران و مصلحان اجتماعی بر این باورند که اگر در کشوری تعاملات ما بین افراد و اقشار گوناگون جامعه تفاهم‌آمیز و توأم با احترام متقابل نباشد، مشکل بتوان در آینده با کاروان توسعه‌ی پایدار و ترقی همراه شد. امروزه آگاهی‌های قبیله‌ای و قومی، منطقه‌ای، هویتی و مذهبی سر بر آورده‌اند و گروه‌ها بیش از پیش از داعیه‌ها و مصالح گروهی‌شان در برابر گروه‌های دیگر آگاهی یافته‌اند. آسیبهای اجتماعی چنین آگاهی مربوط به زمان و مکانی است که جامعه‌ای کثیرالهی بوده و از تنوع قومی و فرهنگی برخوردار باشد و در درازای تاریخ اجتماعی‌اش ما بین اقوام و فرهنگهایش دوره‌هایی از تعاملات غیر مسالمت‌آمیز و گاه متخاصم و انحصارگرایانه وجود داشته باشد. در این میان استان آذربایجان غربی از این قاعده کلی بیرون نبوده و شکاف قومی، زبانی و مذهبی موجود در این استان احتمال آسیبهای اجتماعی و تبعات امنیتی مسائل قومی در جامعه را افزایش می‌دهد. با توجه به هدف اصلی تحقیق، مطالعه پیمایشی و مقطعی بوده و برای گردآوری داده‌ها از ابزار پرسشنامه استفاده شد. جمعیت آماری این تحقیق افراد واقع در محدوده سنی ۲۰ تا ۶۰ سال استان آذربایجان غربی بود که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده و با فرمول کوکران انتخاب شدند که با سطح خطای ۵ درصد تعداد آنها ۳۸۳ نفر شد. برای تحلیل داده‌ها از روشهای آماری مقتضی در دو سطح توصیفی و استنباطی استفاده گردید. جهت بررسی روایی پرسشنامه از پانزده داور صاحب‌نظر و برای تعیین پایایی، پرسشنامه بر یک گروه ۳۰ نفره اجرا شد و ضریب پایایی آن ۰/۸۶ محاسبه گردید. بر اساس آزمون رگرسیون چند متغیری در تبیین میزان همبستگی و تعامل بین اقوام از روی مجموع متغیرهای مستقل موجود، ضریب همبستگی چندگانه برابر با $(R=0/50)$ و ضریب تبیین برابر $(R^2=0/25)$ و ضریب تبیین خالص برابر با ۰/۲۴ درصد $(R^2AD=0/24)$ بدست آمد. نقش اقدامات امنیتی دولت با بتای $(Beta=0/445)$ ، اقدامات اجتماعی - فرهنگی دولت با بتای $(Beta=0/169)$ ، اقدامات ایدئولوژی دولت با بتای $(Beta=0/145)$ ، اقدامات اداری دولت با بتای $(Beta=-0/058)$ ، اقدامات دولت در زمینه اقتصادی با بتای $(Beta=-0/085)$ اقدامات دولت در زمینه سیاسی با بتای $(Beta=-0/186)$ $(Beta=)$ به ترتیب بیشترین سهم را در تبیین میزان همبستگی و تعاملات مابین اقوام داشتند.

واژگان کلیدی: دولت، اقوام، تعامل فرهنگی، امنیت، سیاستگذاری اجتماعی

^۱ - هیأت علمی و استادیار گروه جغرافیا دانشگاه ارومیه و همکار پژوهشی فرماندهی انتظامی استان آذربایجان غربی ،

n.soltani@urmia.ac.ir - ۰۹۱۴۳۴۰۵۲۰۱

^۲ - دکترای جامعه‌شناسی بررسی مسائل اجتماعی و مدرس مرکز آموزشی جامع علمی و کاربردی دانشگاه امام حسین(ع)

rooomie - ۰۹۱۴۳۴۳۰۶۹۴ rezaie_aminloie@yahoo.com

^۳ - پژوهشگر دفتر تحقیقات کاربردی فرماندهی انتظامی استان آذربایجان غربی - ۰۹۱۴۹۴۱۸۱۶۷ -

a.tahghigh93@gmail.com

توسعه سواحل مکران و تاثیر آن بر تعاملات فضایی و همگرایی ملی و منطقه‌ای

حبیب الله سیاری^۱، حیدر لطفی^۲، هاشم منفرد^۳، زینب جلیلی^۴

چکیده

سواحل مکران به واسطه برخورداری از ظرفیت‌های ژئوپلیتیک فوق العاده اقتصادی، امنیتی، دسترسی، ارتباطات منطقه‌ای و بین‌المللی واجد کارکردهای تولید کننده‌ی قدرت در کشور است که تاکنون مورد غفلت واقع شده و با وجود دارا بودن پتانسیل‌های فوق‌الذکر که دیگر مناطق ایران فاقد چنین پتانسیل‌هایی هستند، یکی از عقب‌مانده‌ترین مناطق کشور به لحاظ اقتصادی، اجتماعی، و محیطی محسوب می‌گردد. لذا در این پژوهش در پی پاسخگویی به این پرسش هستیم که توسعه سواحل مکران چه تاثیری بر افزایش تعاملات فضایی و همگرایی ملی و منطقه‌ای خواهد داشت؟ یافته‌های پژوهش بیانگر این حقیقت است که با ارتقای امنیت و توسعه زیرساخت‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی علاوه بر احیاء ظرفیت‌های این منطقه، می‌توان بستر لازم جهت جذب سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی را فراهم نموده، تفاوت مشهود میان مرکز و حاشیه را کاهش داده و زمینه را جهت افزایش تعاملات فضایی و همگرایی ملی و منطقه‌ای فراهم آورد.

کلید واژه: تعاملات فضایی، جنوب شرق ایران، سواحل مکران، اقیانوس هند، همگرایی ملی، همگرایی منطقه‌ای

^۱ - فرمانده نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران

^۲ - استادیار گروه جغرافیای دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار

^۳ - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد

گرمسار، hashem.monfared@yahoo.com، ۰۹۱۹۰۳۱۹۶۶۲

^۴ - کارشناس ارشد زبانشناسی همگانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تاکستان

نقش فرهنگ قومی به عنوان مولفه ای اساسی در تدوین، طراحی و ساخت برنامه درسی ایران

رضا شاکری^۱

چکیده

مقاله حاضر به نقش فرهنگ قومی به عنوان مولفه ای اساسی در تدوین، طراحی و ساخت برنامه درسی در ایران پرداخته است. با توجه به اینکه ایران کشوری است که با تنوع قومی روبه رو بوده، بررسی ریشه های فرهنگی قومیت ها از اهمیت بسزایی در انواع برنامه ریزیها علی الخصوص برنامه ریزی درسی مدارس مواجه می باشد. در شکل گیری هویت های قومی، مولفه های تبار، سرزمین، مذهب، حافظه تاریخی، زبان و آداب و رسوم دخیل بوده و به گونه ای موثر در تدوین، طراحی و ساخت برنامه های درسی در ایران باید مورد توجه برنامه ریزان درسی قرار گرفته و با مطالعه و پرداختن به مولفه های قومی با بها دادن به فرهنگ قومی هریک از اقوام ایران زمینه های یکپارچگی و همزیستی اقوام را بوجود آورند و این مهم میسر نخواهد شد مگر اینکه اقوام از مشترکات یکدیگر به شناخت برسند. لذا در این میان نقش آموزش و پرورش بسیار خطیر بوده و با رسالتی که بر عهده دارد با گسترش و تحکیم ارزشهای فرهنگی و توجه به خرده فرهنگها با ایجاد تغییرات رفتاری در راستای نوسازی جامعه ی متحد و یکپارچه اقدام نماید؛ و برای دسترسی به این رسالت والا، تکامل شناخت اقوام با تعاملات فرهنگی سازنده و مثبت در راستای تحکیم وحدت ملی با لحاظ نمودن ارزشهای خرده فرهنگها در فرهنگ و وحدت ملی گام بردارد. وجود نابرابریهای سیاسی و فرهنگی و جای خالی زبان مادری می توانند به عنوان عوامل آسیب پذیر جدی در برنامه ریزی درسی مدارس ایران به شمار آیند.

واژگان کلیدی: قومیت، فرهنگ قومی، تنوع قومی، برنامه ریزی درسی

^۱ - دانشجوی دکتری مطالعات برنامه درسی، دانشگاه خوارزمی

بررسی نقش نماد، عامل همگرایی اقوام (مطالعه موردی قوم کرمانج خراسان)

هادی شاکری^۱

چکیده

قوم عبارت است از یک جمعیت انسانی که با یک افسانه اجدادی مشترک، خاطرات مشترک، عناصر فرهنگی پیوند با یک سرزمین تاریخی یا وطن و میزانی از حس منافع و مسئولیت. همگرایی به معنی احساس تعلق و همبستگی اجزای ملت با تمام عناصر تشکیل دهنده کشور اعم از سرزمین، نظام سیاسی و ملت است، یعنی افراد به وجود آورنده ملت، فرصت ها و تهدیدها برای کشور را فرصت و تهدیدی برای خود می دانند و حاضر به دفاع از ارزش ها و منافع ملی در تمام ابعاد آن هستند. گروههای قومی نیز همانند یک گروه و هویت ملی دارای تعلقات و احساسات مشترکی هستند که اهمیت دادن به آنها باعث انسجام هر چه بیشتر آنها می گردد در این میان قوم کرمانج بعنوان یکی از اقوام ایرانی که شاخه ای از قوم کرد می باشد و در ایران، بیشتر در شمال خراسان ساکن هستند تعلقاتی دارند که پرداختن به آن باعث پیوند هر چه بیشتر این قوم می گردد. پژوهش حاضر که ماهیتی توصیفی، تحلیلی دارد به روش کتابخانه ای گردآوری شده است و به بررسی نقش «کشتی باچوخه و جعفر زنگلی» بعنوان نمادهای اسطوره ای و فرهنگی در همگرایی قوم کرمانج می پردازد. نتیجه پژوهش گویای این مطلب می باشد که جعفر قلی و کشتی باچوخه با توجه به اهمیتی که امروزه مسئولین به آنها داده اند باعث پیوند این قوم در شمال خراسان گردیده است.

واژگان کلیدی: همگرایی، نماد، قوم، کرمانج، کشتی باچوخه، جعفر قلی زنگلی

^۱ - دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی دانشگاه خوارزمی
تهران، ۰۹۱۹۷۷۲۷۴۶۵، hadishakeri64@gmail.com

تأثیر هویت های مکانی بر جهت دهی به الگوی فضایی رای (مطالعه موردی حوزه انتخابیه بجنورد، مانه و سملقان، جاجرم و گرمه)

هادی شاکری^۱

چکیده

هویت مکانی بازتابی از تجربه مستقیم محیط کالبدی و معنایی کسانی است که طی تاریخ زیست اجتماع به منش آنها جهت داده و زمینه حس تعلق و زیست ماندگار آنها را فراهم کرده است. از آنجا که درون مایه های فضا ذاتا قدرت می آفریند تلاش برای در اختیار گرفتن فضا در فرایند انتخابات مقصود قدرت است که جغرافیای انتخابات به مطالعه آن می پردازد. رفتار رای گیری افراد تابعی از مشخصات طبقه و سنخی است که در میان آن به سر می برند. بر اساس این موقعیت جغرافیایی افراد در رای دادن و همراهی آنها با اکثریت تأثیر میگذارد، افرادی که مکان خاص را برای زندگی برگزیده اند می خواهند بخشی از اکثریت باشند در این موارد افراد با اتفاق و همسان رای می دهند. حوزه انتخابیه بجنورد و غیره در استان خراسان شمالی واقع می باشد و دارای لهجه های کردی (کرمانجی) ترکی، فارسی و ترکمنی و از لحاظ مذهب دارای مذاهب شیعه و اهل تسنن (حنفی) می باشد. پژوهش حاضر با رویکردی توصیفی تحلیلی و با بهره گیری از آمار و اطلاعات دوره های پیشین به این مهم دست می یابد که با توجه به اینکه در دوره های مختلف تعداد نامزدهای کرد زبان بیشتر از مابقی بوده و همچنین با توجه به جمعیت بالای کرد ها نسبت به مابقی لهجه ها، تقریباً در تمام ادوار حداقل یک نامزد برگزیده کرد داشته ایم.

واژگان کلیدی: هویت مکانی، جغرافیای انتخابات، الگوی فضای رای، حوزه انتخابیه بجنورد، مانه و سملقان و جاجرم

^۱ - دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی دانشگاه خوارزمی
 تهران، ۰۹۱۹۷۷۲۷۴۶۵، hadishakeri64@gmail.com

آسیب شناسی عناصر پایدار همگرایی اقوام در وحدت ملی ایران

مجید شایانی مهر^۱

چکیده

جامعه گوناگون اقوام ایرانی دارای دنیای ذهنی و فرهنگی متفاوت هستند، هر کدام نگرش و جهان بینی گونه گون دارند، که ریشه فرا تاریخی و تاریخی دارند. اما با وجود اختلافات زبانی، و فرهنگی دارای اشتراکاتی تاریخی هستند، که برخی از آنها عناصر تاریخی مشترک شامل هویت مذهبی، ملی، ریشه های نژادی و آداب و فرهنگ دارند، این عوامل مبانی اصلی کار همگرایی است و دسته دیگر عناصری غیر تاریخی است و جنبه- یا اجتماعی دارند، که به طور مستقیم به عملکرد دولت ها ارتباط دارد این دو از دسته عوامل می تواند، همگرایی اقوام را در امنیت رسیدن به انسجام ملی تقویت کند. این مقاله به دنبال این است که کدام دسته از عوامل فوق با توجه به بافت متنوع قومی در ایران پتانسیل بیشتری در همگرایی قومیت ها داشته باشد. به عبارتی دیگر، با شرح نفوذ پذیری عوامل تاریخی و نقش دولت در فرایند جذب قومیت ها به یکدیگر، کدام به نتیجه مطلوب نزدیکی بیشتری دارد و برای تمام اقوام مختلف ایران که تفاوت های جغرافیایی و زبانی و فرهنگی دارند به طر مشترک می تواند مورد استفاده قرار گیرد.

کلیدواژه ها: اقوام ایرانی، همگرایی، آسیب شناسی، وحدت ملی.

^۱ - دانشجوی کارشناسی ارشد ایران شناسی (تاریخ)، دانشگاه
 گیلان، ۰۹۱۹۲۸۵۱۲۵۱، kourosh21.pasargad@yahoo.com

نقش گردشگری پایدار در هم‌گرایی اقوام ایرانی و انسجام ملی

مجید شایانی‌مهر^۱

چکیده

مقاله‌ای که در حوزه هم‌گرایی اقوام در ایران نگاشته شده است بر نکاتی از قبیل، پراکندگی اقوام و امنیت مرزها، حساسیت بین فرهنگی اقوام، نقش نخبگان سیاسی در کنترل اقوام و تعصبات و تحرکات قومی و به‌طور کل اموری که جنبه سیاسی آن پررنگ است و می‌تواند در کنترل اقوام و یا هم‌گرایی آنان با حاکمیت‌های ایرانی مؤثر باشد، تأکید دارد. ولی در حوزه گردشگری و قابلیت این نکته که خود گردشگری می‌تواند تمامی موارد فوق را در دل خود جای دهد کمتر پرداخته شده است. زمانی که بحث گردشگری در اقوام می‌شود، به جنبه‌های فرهنگی، قومی، و تمام عناصر مادی و معنوی ریز و درشتی که اقوام ایرانی را در بر گرفته پرداخته می‌شود. یعنی با سرمایه‌گذاری و توجه به بحث گردشگری نه تنها نقطه و مرکز ثقل امنیت در بین اقوام ایجاد می‌شود بلکه اقوام درون‌گرا از برخی تعصبات قومی تنش‌زا بیرون آمده و همچنین در - نگرش مردمان سایر مراکز، نسبت به اقوام، تغییر منطقی ایجاد می‌کند و همین امر تعامل بین اقوام با یکدیگر و ایجاد علاقه‌مندی بین آنها را سبب می‌گردد. این مقاله به دنبال این مسئله است که گردشگری تا چه میزان می‌تواند باعث هم‌گرایی و نزدیکی بین اقوام ایرانی شود.

کلید واژه‌ها: اقوام ایرانی، هم‌گرایی، گردشگری پایدار، انسجام ملی.

^۱ - دانشجوی کارشناسی ارشد ایران شناسی (گرایش تاریخ)، دانشگاه
 گیلان، ۰۹۱۹۲۸۵۱۲۵۱، Kourosh21.pasargad@yahoo.com

تحلیل هویت خواهی قومی در شبکه های اجتماعی مجازی

عباس شفیعی نیا^۱

چکیده

گسترش فزاینده فناوری های اطلاعاتی و ارتباطی در سال های اخیر، حیات بشری را در ابعاد مختلفی تحت تاثیر قرار داده است. یکی از حوزه های مهم زمینه فرهنگی و بحث هویت ملی و قومی است. از این منظر، گسترش فزاینده فناوری های اطلاعات و ارتباطات و شکل گیری "جامعه شبکه ای" منجر به تحول و دگرگونی هویت خواهی چه در بعد ملی و چه در بعد قومی در اغلب جوامع معاصر شده است که بارزترین مثال آن رشد خاص گرایی های قومی در جوامع چند قومی و یا رشد هویت خواهی های فراملی است. این نوع از خاص گرایی قومی که گاهاً خود را در اشکال ناسیونالیسم قومی و یا ملی گرایی باز تولید می نماید، تحت تأثیر فن آوری های نوین جهانی شده در پی مطرح کردن هر چه بیشتر خود برای رسیدن به خواسته های سرکوب شده خود در دوران مدرنیته است. منازعات و کشمکش های قومی در کشورهای لیبرالی مثل فرانسه، کانادا و اسپانیا، و کشورهای کمونیستی مثل چین و برمه، مناقشات قومی در کشورهای سوسیالیستی سابق مثل یوگسلاوی و اتحاد جماهیر شوروی سابق، سابقه منازعات قومی در کشورهای اسلامی مثل پاکستان و یمن، نشان می دهد که درگیری های قومی یک مشکل اپیدمیک بوده که تمام قاره های گیتی از امریکای شمالی تا اروپا و آسیا و اقیانوسیه را در بر گرفته است. از این منظر، هدف مطالعه حاضر تحلیل هویت خواهی قومی در شبکه های اجتماعی مجازی با تاکید بر کاربران کرد می باشد. بررسی نظری این موضوع نشان می دهد که دیدگاه های نظری متفاوتی در رابطه با فضای مجازی و هویت خواهی قابل دسته بندی است: نخست دسته ای که عقیده دارند همراه با ورود تکنولوژی، از جمله تکنولوژی ارتباطی، هویت خواهی سنتی محو شده و هویت خواهی نوین جایگزین می شوند و این فرایند در کل جهان به صورت واحد و همسان رخ می دهد که پیامد آن رشد هویت های فراملی و جهانی خواهد بود. گروه دوم بر ماندگاری کامل هویت های ملی و قومی در جوامع مختلف و حتی تشدید آنها و مقاومت در برابر تغییرات تأکید دارند. گروه سوم، بر آنند که در اثر تحولات فزاینده در عرصه جهانی شدن و تکنولوژی های ارتباطی شاهد امتزاج و ترکیبی شدن هویت خواهی های در سطح فراملی، ملی و قومی - محلی خواهیم بود. روش انجام مطالعه، توصیفی - تحلیلی و با استفاده از شیوه مطالعه اسنادی و کتابخانه ای است. اگر چه در این زمینه پیشینه تجربی در رابطه با موضوع به ویژه در مورد کردها مبنای اصلی تحلیل و مطالعه خواهد بود. تحلیل موضوع فوق در جامعه کردستان ایران نشان از آن دارد که در سال های اخیر کردها از شبکه های مجازی به عنوان ابزاری برای رشد خاص گرایی هویتی بهره برده اند و از این منظر به نظر می رسد که رشد شبکه های مجازی در این مناطق به تضعیف هویت ملی و رشد هویت خواهی قومی منجر می شود.

کلیدواژه: فضای مجازی - هویت ملی - هویت قومی

^۱ - دانشجوی دکتری جامعه شناسی سیاسی دانشگاه تهران مرکز، Saeedmail@ymail.com 09122185440

خودگردانی شمال عراق و تأثیرات آن بر همگرایی و واگرایی اقوام کرد ایران

شمس الدین شکری^۱

چکیده

هرچند تنوع قومی و فرهنگی برای کشوری مانند ایران می‌تواند فرصت‌های مناسبی برای توسعه کشور فراهم کند، در عین حال می‌تواند یکی از بسترهای مهم ناامنی و تهدیدات امنیتی به‌شمار رود؛ به‌ویژه اینکه جغرافیای سیاسی قومیت‌های ایرانی مانند مرزنشینی اکثر اقلیت‌های نژادی و مذهبی، و شکاف‌های فرهنگی میان آنها می‌تواند سبب طمع‌ورزی و تحریک کشورهای استعمارگر و حضور فتنه‌انگیز بیگانگان در آشوب‌های قومی و اختلافات مذهبی و... شود. الگوی ترکیبی ملت ایران در مولفه‌های قومیت، مذهب و زبان با هم متفاوت می‌باشند و قوم کرد یکی از اقوام ایرانی می‌باشد که از حیث مؤلفه‌های نامبرده همگونی با بخش مرکزی ندارند. از طرفی ارزش و اهمیت ناحیه جغرافیایی کردنشین از نظر وسعت، شکل و نقش، قابل ملاحظه می‌باشد، به گونه‌ای که جایگاه مناطق کردنشین در نظریه‌های ژئوپلیتیکی اعم از؛ هارتلند، ریملند، بیضی استراتژیک انرژی و... حائز اهمیت است. این امر نواحی کردنشین را به کانون توجهات قدرت‌ها برای اعمال فشار بر ایران و دیگر کشورهای خاورمیانه با بهره‌گیری از تمایزات جغرافیایی، مبدل کرده است. بر این اساس با توجه به تشکیل دولت خودمختار کردستان عراق و زمزمه تجزیه این کشور، از نظر فرهنگی - سیاسی پتانسیل تقویت هویت و فرهنگ کردها و افزایش مطالبات سیاسی - فرهنگی از دولت مرکزی را دارد. لذا در این نوشتار جغرافیای سیاسی قوم کرد را بررسی و به تحلیل عوامل همگرایی و واگرایی قوم کردنشین ایران پرداخته و به ارائه راهکارها و پیشنهاد مناسب می‌پردازیم.

واژگان کلیدی: قومیت، امنیت، هارتلند، قوم کرد

^۱ - دکترای جغرافیای سیاسی، مدرس دانشگاه فرهنگیان، پردیس شهید مدرس ایلام،
 shamsoldinshokri@yahoo.com

مقدمه‌ای بر مطالعات اقوام ایرانی: یک نگرش بومی

اصغر شکری مقدم^۱، سیده مطهره حسینی^۲

چکیده

درباره اقوام ایرانی پژوهش‌های زیادی انجام شده است ولی هنوز جای پژوهش بومی که متن منطق قومی را بررسی کنند، خالی است. این مقاله مقدمه‌ای است بر یک نگاه خودی و بومی به بحث اقوام ایرانی. به همین دلیل ساختار مقاله بر اساس تعریف یک نظریه و ارائه داده‌هایی جزئی برای اثبات آن نظریه نمی‌باشد بلکه از مجموعه نظریه‌های علوم انسانی برای بحث درباره مجموعه ویژگی‌های اقوام ایرانی استفاده شده است. همچنین اقوام بر اساس چینش جغرافیایی آنها به هفت منطقه تقسیم شده‌اند: زاگرس (شامل لرهای کوچک و بختیاری، لک‌ها و کردها)، مناطق آذری‌نشین، شمال (حاشیه دریای خزر: گیلک‌ها، مازنی‌ها، ...)، خراسان بزرگ (هر سه خراسان شمالی، رضوی و جنوبی)، سیستانی‌ها و بلوچ‌ها، فارس‌ها و اعراب جنوب ایران، فارس‌نشینان کویرهای مرکز ایران (یزد، کرمان، اصفهان، اراک). در ادامه ویژگی‌های هر منطقه قومی بر اساس نظریه‌های مختلف مورد مطالعه قرار گرفته و از نظریه گفتمان، نظریه جامعه‌شناختی شکاف‌های متقاطع، نظریه جغرافیای زیستی و مجموعه نظریه‌های اقوام استفاده بیشتری برده شده است. در پایان این برداشت متصور است که نگاه به اقوام ایرانی یک نگرش ساده، بسیط، مبتنی بر یک نظریه خاص خارجی، یکسان‌نگر و هدایتی نمی‌تواند باشد بلکه قالب و قواره اقوام ایرانی دارای پیچیدگی‌ها و مختصات است که بسیار متنوع بوده و در مناطق قومی مختلف، ویژگی‌های خاص خود را دارد. این مقاله می‌کوشد نگاهی کلی به تفاوت‌ها داشته باشد تا مقدمه‌ای باشد بر یک نگاه بومی، خاص‌نگرانه و درون‌نگر به مسئله اقوام ایرانی.

واژه‌های کلیدی: نظریه گفتمان، اقوام ایرانی، حوزه‌های فرهنگی، جامعه‌شناسی شکاف‌های متقاطع، جغرافیای زیستی، ژئوپلیتیک.

^۱ - مدرس علوم سیاسی دانشگاه پیام نور، ۰۹۱۲۹۴۹۰۹۱۶، as.shokri.m@gmail.com
^۲ - استادیار علوم سیاسی دانشگاه پیام نور، ۰۹۱۲۷۱۴۹۱۳۷، ma_hoseyni@yahoo.com

صنایع فرهنگی، اقوام ایرانی و انسجام ملی

اصغر شکری مقدم^۱، سیده‌مطهره حسینی^۲، امیر چادله^۳، عامر غلامی^۴

چکیده

جمهوری اسلامی ایران دارای اقلیت‌های قومی، زبانی و مذهبی گوناگونی می‌باشد. برای انسجام ملی در ایران قطعاً باید از تمام امکانات و استعدادها استفاده کرد. یکی از مهمترین ابزارهایی که می‌توان از آن برای انسجام ملی بهره گرفت صنایع فرهنگی می‌باشد. صنایع فرهنگی از جمله رادیو، تلویزیون، روزنامه، سینما و ... بیش از پیش در ایران گسترش یافته‌اند و دارای ضریب نفوذ بالایی در جامعه ایران هستند. این پژوهش در صدد پاسخگویی به این سوال است که صنایع فرهنگی چه نقشی در انسجام ملی جمهوری اسلامی ایران - که دارای شکاف‌های قومی است - داشته باشد؟ فرض ما بر این است که با توجه به ضریب نفوذ صنایع فرهنگی در بین جامعه ایران بخصوص قومیت‌های مختلف می‌توان از طریق فرهنگ سازی این رسانه‌ها در جهت انسجام ملی حرکت کرد. این پژوهش به روش توصیفی - تحلیلی از طریق منابع مکتوب کتابخانه‌ای و اینترنتی صورت گرفته است.

کلمات کلیدی: صنایع فرهنگی، انسجام ملی، فرهنگ سازی، اقوام.

^۱ - مدرس دانشگاه پیام نور، ۰۹۱۲۹۴۹۰۹۱۶، as.shokri.m@gmail.com

^۲ - استادیار گروه علوم سیاسی دانشگاه پیام نور واحد البرز، ۰۹۱۲۷۱۴۹۱۳۷، ma_hoseyni@yahoo.com

^۳ - دانشجوی دکتری تاریخ، ۰۹۱۸۴۶۶۴۰۴۹، dr.63amir@gmail.com

^۴ - کارشناس ارشد مطالعات منطقه‌ای، ۰۹۱۸۳۴۵۶۰۱۸

چالش‌های انسجام ملی جمهوری اسلامی ایران: مطالعه موردی قوم بلوچ

اصغر شکری مقدم^۱، سیده‌مطهره حسینی^۲، امیر چادله^۳، عامر غلامی^۴

چکیده

پس از تشکیل دولت مدرن در ایران تاکنون یکی از دغدغه‌های مسئولین امنیتی و سیاسی کشور حفظ یکپارچگی سرزمینی ایران بوده، بگونه‌ای که پس از آن فرآیند مشارکت ملی با چالش‌های جدی مواجه شده است و انسجام ملی متأثر از نوع رویکرد حکومت مرکزی در برخی مناطق ایران که منطبق بر اقوام غیر فارس و غیر شیعه مذهب هستند در دوره‌های خاص تاریخی انسجام سرزمینی کشور را به چالش گرفته است. قوم بلوچ، در جنوب خاوری کشور در استان پهناور سیستان و بلوچستان ساکن است. این قوم که دنباله آن به خارج از مرزهای سیاسی ایران کشیده شده، عوامل پیوندگر متعددی آن را با سایر اجزای ملت ایران پیوند داده، همچنین عوامل دیگری نیز این پیوند را تضعیف کرده است. این مقاله بر آن است که چالش‌های جمهوری اسلامی ایران در ارتباط با قوم بلوچ را مورد پژوهش قرار دهد. اطلاعات مورد نیاز این تحقیق به روش کتابخانه‌ای و روش اسنادی گردآوری شده، سپس اطلاعات گردآوری شده به روش کیفی و توصیفی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

کلمات کلیدی: انسجام ملی، بلوچستان، قوم بلوچ، ایران.

^۱ - مدرس دانشگاه پیام نور، ۰۹۱۲۹۴۹۰۹۱۶، as.shokri.m@gmail.com

^۲ - استادیار گروه علوم سیاسی دانشگاه پیام نور واحد البرز، ۰۹۱۲۷۱۴۹۱۳۷،
ma_hoseyni@yahoo.com

^۳ - دانشجوی دکتری تاریخ، ۰۹۱۸۴۶۶۴۰۴۹، dr.63amir@gmail.com

^۴ - کارشناس ارشد مطالعات منطقه‌ای، ۰۹۱۸۳۴۵۶۰۱۸

تبیین علایق ژئوکالچر اقوام ترکمن کشورهای ایران و ترکمنستان

زهرا صابر^۱، غلامرضا ادبی مهذب^۲، علی بهرامیان^۳

چکیده

شیوه زندگی هر ملت و قومی آکنده از آداب و رسوم، عقاید، ایده‌ها و وقایع تلخ و شیرین می‌باشد. هر قومی به تناسب نوع زندگی و کار خویش و نحوه ارتباط اجتماعی با سایر اقوام و جوامع دارای نگرش خاص خود نسبت به شیوه زیست می‌باشد. در وادی فرهنگ باید گفت هر ملتی برای خود حماسه و اسطوره‌هایی دارد که برای آن ملت، مقدس و قابل احترام است. فلسفه وجودی یک دولت را مردمی ساکن در فضای جغرافیایی مشخص تشکیل می‌دهد که از همگونی و تجانس از حیث تبار، تاریخ، فرهنگ، دین، قومیت، زبان و نظایر آن برخوردار بوده، با یکدیگر احساس همبستگی و یگانگی کنند، ترکمن‌ها یکی از اقوام، در ایران و کشور ترکمنستان هستند، این قوم در ایران دارای ژئوکالچر قوم ترکمن استو به دلیل تاریخ مشترک دو کشور، این اقوام داری اشتراکات فرهنگی هستند، با توجه به این مهم نگارنده در این مقاله با روش توصیفی - تحلیلی و با مطالعات کتابخانه‌ای سعی دارد به این سوال پاسخ دهد: علایق ژئوکالچر قوم ترکمن ایران و ترکمنستان کدامند؟ ترکمنستان به نوعی ادامه ژئوپلیتیکی ایران به شمار می‌آید و وجود اقوام ترکمن در کشور ترکمنستان و همچنین وجود ترکمنها در شمال ایران که اغلب مرز نشین هستند پیوند عمیقی بین اقوام ترکمن دو کشور به وجود آورده است. این فرهنگ، در اقوام هر دو کشور به صورت شاخصی مهم، سالیان سال است که وجود دارد. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که ژئوکالچر پدیده‌های طبیعی، آداب و سنن اجتماعی، ابنیه‌های تاریخی، هنر ترکمنی و نمادها از مولفه‌های مشترک و پراهمیت ژئوکالچر قوم ترکمن در ایران و ترکمنستان است.

واژگان کلیدی: ژئوکالچر، اقوام، ترکمن، ایران، ترکمنستان

^۱ - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی - گرایش جنوب غرب آسیا، مدرس دانشگاه،

Zahrasaber96@gmail.com

^۲ - کارشناس ارشد جغرافیای سیاسی

^۳ - کارشناس ارشد جغرافیای سیاسی

تحلیل پیامدهای ژئوکالچر فضای مجازی بر هویت خانواده های گیلک شهر فومن

زهرا صابر^۱، غلامرضا ادبی مهدب^۲

چکیده

گسترش فزاینده فناوری های اطلاعاتی و ارتباطی در سال های اخیر، حیات بشری را در ابعاد مختلفی از جمله ابعاد سیاسی، اجتماعی و فرهنگی تحت تاثیر قرار داده است. در گذشته، مکان نقشی کلیدی در خلق هویت اجتماعی و فرهنگی افراد داشت، چرا که افراد کمتر با دنیای خارج ارتباط داشتند و تاثیر ارتباط رو در رو با اطرافشان در یک محیط ثابت و نیز سنت های بومی، محلی و ... بخش اعظم هویت آن ها را شکل می داد. به دنبال مدرنیته و بسط تکنولوژی های نوین اطلاعاتی و ارتباطی مانند اینترنت و به طبع آن ابزارهایی مانند شبکه های اجتماعی و ...، نقش مکان در شکل دهی به هویت بسیار کمرنگ تر شد، چرا که رسانه ها و تکنولوژی های ارتباطی قادرند زمینه هایی را فراهم کنند تا فرد را از مکان خودش جدا و به مکان های دور دست پیوند بزنند. این پیوند نو، می تواند پیامدهای هویتی ویژه ای را برای افراد به دنبال داشته باشد. از این رو ژئوکالچر فضای مجازی با تاکید بر مولفه های فرهنگی و محیط جغرافیایی با گره زدن قابلیت های این فضای نوظهور با فرهنگ، می تواند بر چالش های هویتی افراد اجتماعات انسانی تاثیر بسزایی داشته باشد، چالش هایی که پیش از این و با توجه به گستره ی محدود مراودات جوامع بشری مورد توجه قرار نمی گرفت. با توجه به این موضوع، نگارنده در این مقاله خانواده های گیلک شهر فومن را به عنوان جامعه آماری مدنظر قرار داده، در ابتدا با روش توصیفی-تحلیلی و به شیوه کتابخانه ای به گردآوری اطلاعات پرداخته و در ادامه ضمن تجزیه و تحلیل اطلاعاتی که از طریق پرسشنامه جمع آوری و با نرم افزار SPSS مورد تحلیل قرار گرفته است، در صدد پاسخ گویی به این سوال برآمده است که: توسعه ژئوکالچر فضای مجازی چه تاثیری بر هویت خانواده های گیلک شهر فومن دارد؟ یافته های تحقیق که از طریق پرسش از خانواده های گیلک شهر فومن به عمل آمده است، بیان می کند که با توجه به اینکه صددرصد پاسخ دهندگان از این فضا استفاده می کنند، فضای مجازی توانسته در حد قابل توجهی خانواده های گیلک شهر فومن را در ابعاد مختلف تحت تاثیر قرار دهد. به گونه ای که پاسخ دهندگان معتقدند استفاده از فضای مجازی توانسته بر ابعادی مانند مدگرایی، علاقه مندی به افشای هویت واقعی در فضای مجازی و تغییر چهره فرهنگی شهر فومن تاثیر گزار واقع شود.

واژگان کلیدی: ژئوکالچر، فضای مجازی، هویت، خانواده های گیلک، شهر فومن

^۱ - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی-گرایش جنوب غرب آسیا، مدرس دانشگاه،

Zahrasaber96@gmail.com

^۲ - کارشناس ارشد جغرافیای سیاسی

نگاهی به همزیستی مسالمت آمیز در ایران

سعید صادقلو^۱، مهدی حیدریان^۲، جواد کاویانی راد^۳

چکیده

کشور ایران با پیشینه‌ی طولانی تاریخی‌اش، بهترین نمونه از همزیستی مسالمت آمیز در جهان بوده است. در طول سالیان متمادی، زندگی اقلیت‌های ایرانی سبب خصلت‌های فرهنگی یکسانی شده است و دین اسلام نیز با هویت انتظام‌دهی و نظم‌بخشی‌اش توانسته است روابط بین قومی و مذهبی را تقویت کند و گسترش دهد. با توجه شرایط موجود منطقه خاورمیانه در طی حداقل پنج سال گذشته، شاید اگر عنصر همزیستی مسالمت آمیز در ایران این چنین محکم و قوی نبود، شاید شرایط برای کشور ایران متفاوت نمود می‌یافت. مقاله موجود در پی پاسخ به این پرسش است که مناسبات بین گروه‌های قومی و مذهبی چه اثری بر همزیستی مسالمت آمیز در کشور ایران دارد. لذا روش پژوهش از نوع توصیفی-تحلیلی و ابزار گردآوری اطلاعات مطالعات کتابخانه‌ای بوده است.

واژگان کلیدی: ایران، همزیستی مسالمت آمیز، گروه‌های مذهبی، گروه‌های قومی.

^۱ - دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی دانشگاه تربیت مدرس، ۰۹۳۵۴۰۳۹۳۷۵

saedsadeghloo70@yahoo.com

^۲ - دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی دانشگاه تربیت مدرس

^۳ - دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی دانشگاه شهید بهشتی

هویت اقوام ایرانی در فرایند جهانی شدن فرهنگی

محمد صادقی^۱، یدالله آرام^۲، محمود دهقان^۳

چکیده

هویت قومی و ملی را بر بنیاد شناسه‌های فرهنگی نظیر زبان، مذهب، آداب و رسوم و پیشینه تاریخی تعریف می‌کنند که به واسطه آن افراد با تمام یا برخی جنبه‌های هویتی یک گروه پیوند می‌یابند و به مثابه نوعی احساس تعلق عاطفی نسبت به اجتماع است که موجب وحدت و انسجام ملی شده و دارای ابعاد مختلف مادی، فرهنگی و روانی است که سبب تفاوت جوامع از یکدیگر می‌شود. اما در عصر حاضر که جهانی شدن به صورت فراگردی وسیع و گسترده در عرصه‌های مختلف سیاسی، اجتماعی و فرهنگی، مرزهای ملی را در می‌نوردد و به عنوان واقعیتی در حال تکوین و تکامل، زمان و مکان را به یکدیگر نزدیک می‌کند، هویت ملی و قومی چه وضعیتی خواهد داشت؟ برخی از اندیشمندان بر این باورند که با توجه به رشد روزافزون جهانی شدن، هویت‌های خُرد قومی ناگزیر در فرهنگ واحد جهانی مستحیل خواهند شد. اما گروهی دیگر معتقدند که جهانی شدن نه تنها باعث از بین رفتن هویت‌های قومی نخواهد شد، بلکه با ابزاری که در اختیار آنها قرار می‌دهد، موجبات رشد خودآگاهی قومی را فراهم می‌کند، منجر به تقویت جنبش‌های قومی می‌شود. ایران کشوری است با تنوع قومی و فرهنگی که در آن پیوند عمیقی بین هویت محلی و ملی وجود دارد. با توجه به اهمیت موضوع مقاله حاضر در پی آن است که تاثیر جهانی شدن را بر هویت‌های قومی در ایران بررسی کند. روش تحقیق تحلیلی-توصیفی می‌باشد و برای جمع‌آوری اطلاعات از روش کتابخانه‌ای استفاده شده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد واقعیت تحقق یافته که شاهد آن هستیم نشان می‌دهد که روند جهانی شدن موجب فراموشی فرهنگ‌های بومی، قومی و منطقه‌ای در ایران نشده است و حتی جهانی شدن از طریق ابزارهای نوین اطلاعاتی و ارتباطی موجب تقویت و ظهور هویت‌های قومی و محلی شده است.

کلمات کلیدی: جهانی شدن، قومیت، هویت ملی، هویت قومی، ایران

^۱ - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی دانشگاه خوارزمی، mo.sadeghi334@gmail.com

^۲ - دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی دانشگاه آزاد تهران مرکز، Kamran.aram@gmail.com

^۳ - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی دانشگاه خوارزمی، mah.dehghan98@gmail.com

گردشگری اقوام رهیافتی به سوی همدلی و همزیستی صلح آمیز

محمد صادقی^۱، حمیدرضا نصرتی^۲، مریم قیامی^۳

چکیده

گردشگری از رهگذر افزایش آگاهی و شناخت انسان‌ها و ملت‌ها از یکدیگر می‌تواند تسهیل‌کننده همزیستی صلح‌آمیز باشد چرا که شناخت و درک متقابل بنیاد همزیستی مسالمت‌آمیز است. تفاوت و تنوع دو اصل کلیدی و بنیادی در توسعه گردشگری است. بدون تفاوت‌ها که جاذب گردشگر هستند همه جا شبیه هم خواهد بود و گردشگری عینیت نمی‌یابد. گردشگری اصالت را به تفاوت و تنوع (طبیعی و فرهنگی) می‌دهد. اصالت به تفاوت و تنوع می‌تواند سرچشمه درک متقابل شود. درک متقابل هم می‌تواند تسهیل‌کننده همزیستی صلح‌آمیز و قبول تفاوت‌ها باشد. هدف این مقاله بررسی ظرفیت‌های گردشگری اقوام در ایران و تحلیل نقش آن در توسعه همدلی و درک متقابل بین اقوام ایرانی است. تحقیق از نوع کاربردی و روش انجام آن توصیفی و تحلیلی است. روش جمع‌آوری اطلاعات به دو صورت اسنادی و پیمایشی (پرسشنامه) بوده است. جامعه آماری متخصصین گردشگری و جغرافیای سیاسی که به روش نمونه‌گیری تصادفی نمونه ۳۰ نفره انتخاب شد. نتایج تحقیق بیانگر ظرفیت بالای توسعه گردشگری اقوام در ایران است چرا که ایران رنگین‌کمانی از اقوام با فرهنگ و آیین‌های مختلف و با غنای فرهنگی است که جاذب گردشگر است. مهمترین جاذبه‌های گردشگری اقوام شامل موسیقی، رقص و آیین‌ها، غذاها و صنایع دستی بومی است. تجزیه و تحلیل پرسشنامه متخصصین نشان‌دهنده نقش مثبت این نوع از گردشگری در توسعه فرهنگ صلح است. گردشگری اقوام می‌تواند تسهیل‌کننده ارتباط و آشنایی فرهنگ‌ها و اقوام مختلف ایرانی با یکدیگر باشد که از رهگذر آن درک متقابل ایجاد می‌شود. درک متقابل منجر به همزیستی صلح‌آمیز می‌شود.

کلمات کلیدی: همزیستی صلح‌آمیز، گردشگری اقوام، درک متقابل، ایران

^۱ - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی دانشگاه خوارزمی، mo.sadeghi334@gmail.com
^۲ - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی دانشگاه خوارزمی، hamidrezanosrati59@yahoo.com
^۳ - دانشجوی کارشناسی ارشد گردشگری دانشگاه تهران، Maryam.ghiami68@gmail.com

مدل نظری بومی برای مطالعات قومی در ایران

حمزه صادقیان^۱، رضا آقایی زاهد^۲، صادق ابراهیم زاده عوری^۳

چکیده

در کشورهایی مانند ایران، با تنوع قومیتی و مذهبی، مسأله مطالعات قومی و جذب قومیت‌ها که به همبستگی ملی منجر شود، برای حفظ و ایجاد امنیت پایدار ضروری است. قومیت یکی از شاخص‌های عمده در شناخت ظرفیت طبیعی کشورها برای نیل به ثبات و دوری از خشونت به حساب می‌آید. در جهان کمتر کشوری را سراغ داریم که از یک قوم واحد تشکیل شده باشد. در میان کشورهای جهان، جمهوری اسلامی ایران نیز کشوری است با پیشینه‌ای تاریخی و چند هزار ساله و در طول تاریخ، تعدد و تنوع اقوام تشکیل دهنده جامعه ایران به نحوی است که اطلاق واژه‌های "کثیر القوم" و "جامعه چند قومی" بر ترکیب جمعیتی آن، از واقعیتی غیر قابل انکار خبر می‌دهد. حضور و زندگی قومیت‌های مختلف چون فارس‌ها، آذری‌ها، کردها، بلوچ‌ها، ترکمن‌ها و لرها و... در جوار یکدیگر و در چارچوب جغرافیای سیاسی واحد، بیانگر تنوع فرهنگی - قومی جامعه ایران است. در این تحقیق به دنبال یافتن مدلی برای همبستگی اجتماعی و وحدت فرهنگی در ایران هستیم. الگویی که براساس آن تنوع قومی و فرهنگی به عنوان چالشی در برابر همبستگی ملی قرار نگیرد و به فرصتی برای غنای فرهنگی جامعه تبدیل گردد. بنابراین دیدگاه‌های اساسی مربوط به فرهنگ، قومیت و ملت مورد بررسی قرار می‌گیرد. در طول تاریخ، هر یک از اقوام ساکن در ایران به سهم خود در نضج، دوام و استمرار تمدن ایرانی شرکت داشته و به رغم فراز و نشیب‌های فراوان، توانسته‌اند به طرق مختلف، حیات سیاسی این مرز و بوم را پاس بدارند. لذا اندیشمندان و متفکران اسلامی به خصوص جمهوری اسلامی ایران در خصوص قومیت، مطالب و نظریاتی را بیان فرموده‌اند که در جمهوری اسلامی ایران از جمله‌ی آنها رهبر کبیر انقلاب اسلامی ایران امام خمینی (ره)، آیت الله خامنه‌ای، آیت الله طباطبایی و شهید مطهری و... می‌باشند. توجه این اشخاص برجسته به مسئله قومیت حاکی از آن است که این مسئله در کشور ایران که کشوری کثیر القوم می‌باشد، از اهمیت بالایی برخوردار است. لذا در این نوشتار سعی در بررسی هر چه بیشتر نظریات و گفتارهای این متفکران در خصوص قومیت می‌پردازیم.

واژه‌های کلیدی: قومیت، همبستگی ملی، امنیت پایدار، ایران، کثیر القوم، جامعه چند قومی

^۱ - دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی سیاسی، ۰۹۱۴۳۲۶۲۲۹۳، sadegian1984@yahoo.com

^۲ - استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر، ۰۹۱۴۴۲۶۳۸۴۴، agayari87@yahoo.com

^۳ - دانشجوی ارشد مدیریت ورزشی، ۰۹۱۴۳۵۳۳۴۴۶، sadegian1984@yahoo.com

فرصت‌های ناشی از حضور قومیت‌ها در جمهوری اسلامی ایران

ریحانه صالح آبادی^۱، محسن جان پرور^۲

چکیده

ایران سرزمینی است غنی، با تنوع طبیعی-فرهنگی بسیار بالا که می‌توان از آن به نحو مطلوبی در جهت رشد و توسعه و حفظ امنیت ملی بهره گرفت. تکثر قومیت‌ها یکی از انواع این تنوع محسوب می‌گردد که به زعم تصویر عموماً منفی ایجاد شده از قومیت‌ها و اینکه گاهی از آنها به مثابه تهدیدی اساسی برای انسجام و حفظ امنیت و یکپارچگی ملی یاد کرده‌اند، می‌توان از دیدی دیگر به قومیت‌ها نگریست و از آن‌ها به عنوان ابزاری مهم برای توسعه بهره گرفت. با توجه به اینکه، موضوعات نظم اجتماعی، انسجام اجتماعی، استاندارد کردن - رفتارها و همینطور توسعه و غنای فرهنگی همیشه مورد توجه است، مقاله حاضر با روش توصیفی تحلیلی درصدد تبیین این موضوع است که وجود قومیت‌ها به کشور ما فرصتی داده تا بتواند در عرصه ملی و فراملی شکوفا شود. در این مقاله استدلال می‌شود که در عرصه ملی وجود قومیت‌ها می‌تواند مزیت‌هایی از جمله تقویت و یکپارچگی ملی، حفاظت و کنترل مرز، تقویت مبانی قدرت داخلی و ... و در عرصه فراملی فرصت‌هایی از جمله تاثیرگذاری بر سیاست خارجی، منطقه‌ای و اقتصادی و ... داشته باشد. یکی از فرصت‌هایی بسیار مهمی که تنوع قومی می‌تواند ایجاد کند امکان توسعه نقش منطقه‌ای کشور است، به‌ویژه زمانی که زبانه‌های قومی، کشورهای همجوار و شاید چند کشور را در برگیرد. در نهایت می‌توان بیان نمود، وجود قومیت‌های مختلف و ارتباط صحیح آنها با هم ضمن ممانعت از چالش‌ها و کشمکش‌های اجتماعی موجب نظم و انسجام اجتماعی و توسعه می‌گردد.

واژگان کلیدی: قومیت، گروه‌های قومی ایران، جمهوری اسلامی ایران، فرصت‌ها

^۱ - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی دانشگاه تربیت مدرس، ۰۹۳۸۷۳۹۰۴۳۲،

reyhane.salehabadi@gmail.com

^۲ - استادیار جغرافیای سیاسی دانشگاه فردوسی مشهد، ۰۹۱۲۸۵۰۸۲۳۸، janparvarm@yahoo.com

فیلم، ابزاری در راستای توسعه ناحیه ای

مهسا صالح دوست^۱، محمد علیزاده^۲، حسین مختاری هشی^۳

چکیده

در دنیای امروز که به طور فزاینده‌ای از رسانه اشباع شده است افراد در معرض بازنمایی‌های ارائه شده فرهنگ عامه جهانی قرار دارند. بنابراین، اطلاعات و تصویری که از طریق اشکال بازنمایی رسانه‌های تصویری، متنی و نمادین عرضه می‌شود تأثیر زیادی بر هویت مقصدهای گردشگری بر جای می‌گذارد. در میان رسانه‌های مختلف، فیلم‌ها و سریال‌ها ظرفیت فوق‌العاده‌ای دارند و می‌توانند با تقویت تصورات، خاطره‌ها، افسانه‌ها و احساسات افراد، آنها را ترغیب کنند که یک مقصد را مورد بازدید قرار دهند. بنابراین، فیلم، ابزار بازاریابی بسیار مهمی است که می‌توان در استراتژی ترویج مقصدهای گردشگری از آن بهره برد. نتایج نشان می‌دهد در نواحی مختلفی از جهان، برخی فیلم‌ها توانسته‌اند با به راه انداختن جریان گردشگری، نقش مهمی در توسعه نواحی ای که تا پیش از نمایش آن فیلم کمتر شناخته شده بوده‌اند ایفا کنند. با توجه به وجود جذابیت‌های بی‌شمار در مناطق کمتر شناخته شده کشورمان، مسئولان صنعت گردشگری باید برنامه ریزی‌های مناسب برای تولید چنین فیلم‌های ترغیب کننده گردشگری را در نظر داشته باشند و به این ترتیب گامی در توسعه نواحی مختلفی که تاکنون نتوانسته‌اند از مزایای گردشگری بهره مند شوند بردارند. در این مقاله که یک پژوهش کتابخانه‌ای است ملاحظاتی که باید برای فیلمبرداری در جاذبه‌ها و مقصدهای گردشگری در نظر داشت تا از تبعات منفی مصون ماند، بیان شده است. همچنین، ویژگی‌های اصلی محصولات نمایشی ترغیب کننده گردشگری فیلم و چگونگی برنامه ریزی مدیریتی این گردشگری مورد بررسی قرار گرفته است.

واژه‌های کلیدی: گردشگری، فیلم، فیلم توریسم، توسعه ناحیه ای

^۱ - کارشناس ارشد مدیریت جهانگردی، ۰۹۱۷۷۰۵۸۹۳۰، mahsasalehdoost@gmail.com

^۲ - باشگاه پژوهشگران دانشگاه آزاد اسلامی، خلخال، ایران، ۰۹۱۴۳۵۲۴۹۴۶

m.alizadeh11@yahoo.com

^۳ - استادیار جغرافیای سیاسی دانشگاه اصفهان، ۰۹۱۲۵۲۷۳۰۱۴، hoseain@gmail.com

نقش تعامل زبان و ادبیات فارسی و کردی در ایجاد همدلی و انسجام و اقتدار ملی

شهیندخت صانعی^۱، محمد ودود حیدری^۲

چکیده

در مقاله «نقش تعامل زبان و ادبیات فارسی و کردی در ایجاد همدلی و انسجام و اقتدار ملی»، به این مهم توجه شده است که ملت ایران، ترکیبی از اقوام، زبان‌ها و گویش‌های مختلف است که بعضاً زبان بومی آنها غیرفارسی است و با توجه به این که زبان بومی قومیت‌ها در ایران بیش از همه مورد توجه جریان‌ها قرار گرفته و دستاویزی برای هجمه به وحدت ملی و تمامیت ارضی و به خطر انداختن انسجام و اقتدار ملی شده است، در این تحقیق سعی بر آن است که از بعد اجتماعی موضوع زبان بومی اکراد و رابطه تنگاتنگ آن با زبان فارسی و مبارزه با بحران هویت و هویت قومی و ملی بررسی شود و به این پرسش پاسخ دهد که «آیا تعامل زبان و ادبیات فارسی و کردی در ایجاد همدلی و انسجام و اقتدار ملی نقش داشته است؟» این تحقیق بر اساس اهداف پژوهش از نوع تحقیقات کاربردی است که هدف آن یافتن ریشه‌های انسجام و اقتدار ملی با تأکید بر همگرایی قوم کرد در حیطه زبان و ادبیات است. و به این نتیجه می‌رسد که قوم بزرگ کرد با توجه به این که دین، فرهنگ، زبان و سرزمین چهار مؤلفه اساسی تشکیل دهنده هویت هر ملتی است، با زبان فارسی که مهمترین مؤلفه هویت ملی کشور ایران است تعامل نموده و این در حالیست که عده‌ای می‌کوشند زبان ملی را در مقابل زبان‌های قومی و محلی قرار دهند، اما زبانهای محلی مانند کردی با نشر آثار پر ارزش خود به همگرایی و انسجام هویت ملی یاری داده است.

کلید واژه: زبان، ادبیات، فارس، کرد، قومیت، همدلی، اقتدار ملی

^۱ - دکترای زبان و ادبیات فارسی، استاد پژوهشگاه دفاع مقدس، sh. Saneei43@gmail.com،

09127795264

^۲ - پژوهشگر سیاسی اجتماعی و مدرس دانشگاه شهید بهشتی

مردمان گوناگون و انسجام سیاسی در ایران: تبارشناسی مفهومی، نظریه ای بومی

آوات عباسی^۱، هدیه علیمردانی^۲

چکیده

دیرینه‌شناسی شکل‌گیری گفتمان‌های سیاسی قومیت و قوم‌گرایی در ایران نشان می‌دهد آنها خاستگاهی در آگاهی تاریخی ایرانیان ندارند. در برابر آن بررسی فرهنگ سیاسی نجد ایران از هزاره دوم پیش از میلاد تا دوره معاصر نشان می‌دهد منطق شکوفایی فرهنگی و اقتصادی و اقتدار سیاسی ایران در تاریخ گذشته وابسته به همگرایی مردمان گوناگون این نجد بوده است. از اینرو سامان سیاسی مطلوب در آگاهی تاریخی این منطقه همواره اتحاد مردمان گوناگون پیرامون یک فرمانروایی سیاسی بوده است. آنچه می‌توان از این سامان سیاسی همچون الگویی بومی برای مدیریت تنوع فرهنگی و انسجام سیاسی امروز استنباط کرد تأسیس نظام‌های دیوانی عادلانه در جهت رفاه و امنیت برای همه مردمان گوناگون و همچنین مدارای دینی و فرهنگی با آنها بوده است. دلایل بحران‌های سیاسی واگرایانه معاصر در رابطه با عدم آگاهی نسبت به این منطق تاریخی قابل تبیین می‌باشد. از سوی دیگر با بررسی متون سیاسی دولت‌های بزرگ ایرانی بنا بر درک آنها از تنوع فرهنگی قلمروی سیاسی‌شان، عنوان «مردمان ایرانی» عنوان مناسب‌تری نسبت به «اقوام ایرانی» معرفی شده است.

کلیدواژه: مردمان ایرانی، تبارشناسی مفهومی، نظریه بومی، انسجام سیاسی

^۱ - دکتری تخصصی علوم سیاسی، دانشگاه تربیت مدرس awat.mazda@gmail.com
^۲ - کارشناس ارشد فرهنگ و زبانهای باستانی، دانشگاه تهران alimardani7@gmail.com

تأثیر آراء زادبومی (اقوام ایران) بر پایگاه رأی آوری نامزدهای انتخاباتی (مطالعه موردی: یازدهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری ج.ا.ایران)

علیرضا عباسی سمنانی^۱، مسلم نامدارزاده^۲

چکیده

آشکارترین حلقه پیوند مشارکت و مشروعیت انتخابات است. به عبارت دیگر انتخابات ابزار تحقق مردم سالاری و از مولفه های مشارکت سیاسی است جغرافیای انتخابات نیز از دیرپاترین گرایش های جغرافیای سیاسی است که توزیع فضایی قدرت در چهارچوب کنش متقابل قدرت، انتخابات و فضا را مطالعه می کند (کاویانی راد، ۱۳۹۲:۴۰). مقوله زادگاه (شهری که نامزد انتخاباتی متولد آنجاست) و زاد بوم (گستره جغرافیایی است که بواسطه همانندی های هویتی ساکنان در بعد زبان، مذهب، و تاریخ از گونه ای وحدت رویه در کنش اجتماعی - سیاسی برخوردار هستند و این همانندی ها در هنگامه های خاص آنها را به اشتراک در مواضع نزدیک می کند). بر این پایه مقاله حاضر با روش توصیفی - تحلیلی و بر اساس داده های آماری یازدهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری در سایت رسمی وزارت کشور با مطرح کردن این پرسش که نقش زادگاه و زادبوم نامزد انتخاباتی در یازدهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری چگونه است؟ و با فرض این که دو مقوله زادگاه و زادبوم در الگوی رأی دهی افراد نقش دارد. دو مقوله (زادگاه و زادبوم) در این دوره از انتخابات ریاست جمهوری را بررسی کرده است. تجزیه و تحلیل یافته های تحقیق بیانگر این است که دو مقوله زادگاه و زادبوم در این دوره از انتخابات ریاست جمهوری در الگوی رأی دهی مردم نقش داشته است. این موضوع در آرای اکتسابی آقای محسن رضایی با زادبوم لرستان و در مرتبه بعد محمد باقر قالیباف نمود بیشتری داشته است. و در آرای دیگر کاندیدا به دلایل تعدد نامزدهای این دوره و نگرش ملی محور بودن الگوی رأی دهی نقش کم رنگی داشته است.

کلید واژه: دموکراسی، انتخابات، مشارکت سیاسی، زادگاه، زادبوم

^۱ - عضو هیئت علمی دانشگاه علوم و فنون فارابی

^۲ - دانش آموخته کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی، Namdarzade@yahoo.com

بررسی تطبیقی پیوستگی اقوام ایرانی در بحران‌های قومی دهه ۱۳۲۰ و دهه اول انقلاب ۱۳۵۷ با عنایت به تحولات داخلی، منطقه‌ای و جهانی

وحید عبد علی پور^۱

چکیده

مباحث مرتبط با قومیت‌ها و بحران‌های قومی از آن دست موضوعاتی است که در ایران سابقه‌ای طولانی نداشته و به دوران معاصر، بلاخص از انقلاب مشروطه به این سو باز می‌گردد. در همین ارتباط می‌توان در تاریخ معاصر ایران، دو مقطع زمانی دهه ۱۳۲۰ و دهه اول انقلاب ۱۳۵۷ را شناسایی نمود که در آن بحران‌های قومی با شدت و ابعادی گسترده به وقوع پیوسته است. دو مقطع حساس و بحرانی که به واسطه تغییر و دگرگونی در محیط داخلی و تحت تأثیر عوامل منطقه‌ای و جهانی شاهد عرض اندام و فعالیت گروه‌های سیاسی قومی در سایه نارضایتی قومیت‌ها هستیم. لذا در این پژوهش، نگارنده درصدد است با یک بررسی تطبیقی به میزان پیوستگی اقوام ایرانی در این دو مقطع زمانی پی برده و مشخص نماید این پیوستگی از چه تفاوت‌ها و شباهت‌هایی برخوردار بوده و در کدام برهه اقوام ایرانی انسجام و پیوستگی بیشتری را به نمایش گذارده‌اند. برای دستیابی به این هدف، ابتدا به بررسی بحران‌های قومی دهه ۱۳۲۰ و دهه اول انقلاب ۱۳۵۷ در ذیل سه دسته: علل و عوامل مؤثر بر وقوع بحران، تشریح بحران و بررسی میزان پیوستگی قومیت‌ها در طول بحران پرداخته شد و سپس با بهره‌مندی از یافته‌ها به تطبیق دو موضوع پرداختیم؛ که در نتیجه مشخص گردید، علاوه بر شباهت‌های بسیار مانند تأکید بر پیشینه فرهنگی و تاریخی مشترک، تعهد به حفظ استقلال و یکپارچگی کشور، عدم همراهی با گروه‌های سیاسی بحران‌آفرین، توجه ویژه به زبان فارسی و ... پیوستگی اقوام ایرانی در برهه اول انقلاب ۱۳۵۷ به واسطه عواملی همچون: اسلام انقلابی، کاهش نارضایتی اقوام از سیاست‌های قومی، کم‌رنگ شدن ناسیونالیسم قومی، عدم دخالت مستقیم خارجی و ... از اقوام و پیوستگی بیشتری نسبت به دهه ۱۳۲۰ برخوردار بوده است.

کلمات کلیدی: اقوام ایرانی، پیوستگی اقوام ایرانی، بحران‌های قومی، دهه ۱۳۲۰، دهه اول انقلاب ۱۳۵۷

^۱ - دانشجوی کارشناسی ارشد مطالعات خلیج فارس دانشگاه شیراز، abdalipoor.vahid@gmail.com

بسترهای تاریخی همگرایی کرد با ایران، مورد مطالعه: انعکاس تاریخ ایران باستان در نظام آموزش رسمی اقلیم کردستان عراق

عطاء اله عبدی^۱، محمد دارابی^۲

چکیده

یکی از ابزارهای مهمی که حکومت‌ها برای حفظ تمامیت ارضی و بقایای سیاسی خود از آن سود می‌جویند نهاد آموزش و پرورش است. این نهاد بخش عمده‌ای از دوران پایه ریزی شخصیت و چهارچوب فکری افراد جامعه را در ابعاد مختلف شکل می‌دهد و هدایت می‌کند، بنابراین آموزش و پرورش در قالب‌های مختلف و با استفاده از کتب درسی می‌تواند نقش برجسته‌ای در تقویت و ترویج هویت ملی هر کشوری ایفا نموده و حیات آنها را تضمین کند. در واقع کتب درسی اصلی‌ترین برنامه هر حکومت برای شکل دادن به افکار نسل جدید کشور به منظور اهداف بلند مدت می‌باشد. در این راستا کتابهای آموزشی تاریخی به دلیل پیامدهای سیاسی، اجتماعی و فرهنگی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. زیرا نسل تولید شده در درون نظام رسمی آموزشی کشورها با توجه به محتوی دروس آموزشی انگارهای هویتی خاصی را دارا می‌شوند و کنش سیاسی و اجتماعی آینده آنها به شدت متأثر از این واقیت خواهد بود. این موضوع در رابطه با موضوع هویت در روابط میان همسایگان نیز اهمیت می‌یابد. از اینرو با توجه به اهمیتی که این امر در شکل دادن به نگرش ملتها دارد و با توجه به پیشینه تاریخی مشترکی که میان ایران و اقلیم کردستان وجود دارد در مقاله حاضر در پی بررسی نگاه و رویکرد هویتی در نظام آموزش رسمی اقلیم کردستان خواهیم بود. برای بررسی این موضوع روش تحقیق در این مقاله از نوع توصیفی تحلیلی و ابزار گردآوری اطلاعات تحلیل محتوای دو کتاب درسی تاریخ کلاس هفتم و دهم نظام آموزشی اقلیم کردستان است که به تاریخ باستان ایران (ایلام تا ساسانی) پرداخته است، نتایج حاصل از بررسی این دو کتاب گویای آن است که نوع نگاه و خوانش اقلیم از تاریخ باستان با خوانش ایرانی از تاریخ هم‌نواپی و همسویی داشته و به نظر می‌رسد می‌تواند مبنایی برای همگرایی دو واحد سیاسی باشد.

کلید واژه‌ها: تاریخ باستان، آموزش رسمی، اقلیم کردستان، ایران، همگرایی

^۱ - استادیار جغرافیای سیاسی، دانشکده علوم جغرافیایی دانشگاه خوارزمی تهران،

^۲ - دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی دانشگاه خوارزمی تهران

جهانی شدن و مناسبات قومی در ایران (مطالعه موردی از چهار قوم ایرانی)

محسن عزیززاده طسوج^۱

چکیده

یکی از ویژگی های دنیای امروز پدیده جهانی شدن است. در عصر حاضر با ورود وسایل ارتباط جمعی زندگی دستخوش تغییر گردیده است. امروزه رسانه ها در یک پروسه شتابان قادرند هویت های مجازی برای افراد و گروهها درست کنند، بدون اینکه مرزهای سیاسی مورد تجاوز نظامی قرار گیرند. البته تحقق فرهنگ جهانی که موجب ادغام سایر فرهنگ های قومی و محلی... در سرزمین واحد جهانی با هویت جدیدی گردد عملاً منتفی است. از سوی دیگر قومیت نیز تحت شرایطی یکی از علل تنش های سیاسی عصر حاضر محسوب می شود. در این مقاله با استفاده از روش پیمایشی و نوع پژوهش توصیفی و تحلیلی است که با استفاده از پرسش نامه، ابعاد سیاسی و اجتماعی چهار قوم ایرانی کرد، بلوچ، آذری و عرب مورد بررسی قرار گرفته است. نتیجه کلی همبستگی معکوسی بین تمهیدات حرکت به سوی جهانی شدن در جامعه و کاهش بحران هویت قومی و ملی در دانشجویان وجود دارد. یعنی هرچه تمهیدات حرکت به سوی جهانی شدن در جامعه بیشتر باشد از میزان بحران هویت قومی و ملی در دانشجویان کاسته می شود. مطالعه میدانی حاضر که صرفاً دیدگاه دانشجویان منتخب اقوام مزبور را نشان می دهد، این است که جهانی شدن در ابعاد فرهنگی تا حدودی سبب به حاشیه راندن تعصبات و شاخصه های فرهنگی، غیر از زبان، در میان اقوام مورد بررسی گردیده است، اما از جهت سیاسی منجر به افزایش آگاهی و افزایش مطالبات آنها از دولت مرکزی شده و از این رو، توجه مقتضی دولت جهت مدیریت این مطالبات را لازم می سازد.

واژه های کلیدی: هویت ملی، هویت قومی، جهانی شدن، اقوام ایرانی

^۱ - دانشجوی کارشناسی ارشد، جغرافیای سیاسی دانشگاه شهید بهشتی، azizzadeh2060@gmail.com

تالش قوم شمالی جمهوری اسلامی ایران و عوامل همگرایی آن به حکومت مرکزی

یاسر عظیمی لمیر^۱

چکیده

قوم تالش نام یکی از بزرگترین و کهن ترین اقوام ایرانی است که از دورترین زمان های تاریخ در اراضی جنوب رود های ارس، کورا و جنوب غربی دریای کاسپین ساکن بوده است. این قوم از خانواده نخستین ساکنان نجد ایران در سده ها و هزاره های پیش از میلاد وارد عرصه تاریخ شدند در تکوین تمدن مشرق زمین ایفای نقش کردند و از اقتدار قومی، هویت و سرزمین خود در برابر هجوم بیگانگان و حوادث گوناگون سرافرازانه پاسداری نمودند تالشان در گذر تاریخ در حفظ و حراست از مرز های ایران نقش بسزای داشته اند که در این گذر افتخارات و ناکامی های فراوانی را تجربه کرده اند، تالش منطقه ای در ایران (استان گیلان) و جمهوری آذربایجان، و نیز نام رشته کوه، قوم، و گویشی منسوب به آن است. لذا در این مقاله، با بررسی قوم تالشدر شمال جمهوری اسلامی ایران دلایل همگرایی این قوم به حکومت مرکزی ایران را با تهیه نقشه های منطقه جغرافیایی مربوط به این قوم با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی (GIS)، این همگرایی می تواند به دلایل اشتراکات فرهنگی و مسائل مذهبی باشد که در این راستا تقویت عوامل همبستگی قومی و آداب و رسوم قومی در منطقه تالش به عنوان یک عامل مثبت همگرایی به حساب می آید که می تواند متضمن امنیت ملی در حوزه شمال غرب کشور باشد.

واژگان کلیدی: قوم تالش، جمهوری اسلامی ایران، همگرایی، امنیت ملی

^۱ - کارشناس ارشد جغرافیای سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران،
 ۰۹۱۱۹۸۵۹۷۸۰.Yas.azimi88@yahoo.com

تحلیل جایگاه اقوام در تحکیم هویت ملی ایران

هادی علیپور^۱، عمران علیزاده^۲

چکیده

بحث از قومیت گرایی از جمله موضوعات حساسی به شمار می آید که در ارتباط مستقیم با منافع ملی کلیه کشورهای قرار دارد که به نوعی چندین قوم مختلف را دربرمی گیرند. از آن جا که اکثر واحدهای سیاسی ملی معاصر از مزیت همگنی قومی برخوردار نیستند، طراحی یک سیاست قومی مناسب برای نیل به منافع ملی را می توان موضوع عام عصر حاضر - و از آن جمله ایران - به حساب آورد. در این مقاله با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی به تحلیل جایگاه اقوام در تحکیم هویت ملی ایران مورد مطالعه قرار داده ایم. پژوهش حاضر در آمدی است بر تحلیل وضعیت قومیت گرایی در ایران و سعی در بیان کلیاتی دارد که لازم است در مقام طراحی الگوی قومی مورد توجه قرار گیرند تا منافع ملی جمهوری اسلامی ایران حفظ و تحصیل گردد. مقاله حاضر با اتخاذ رویکردی توصیفی و تبیینی، بدون اینکه داعیه نظریه پردازی در خصوص چگونگی رابطه دولت اسلامی و پدیده اقلیت های قومی را داشته باشد، کوشش می کند تا ضمن شناخت موقعیت فعلی اقوام ایرانی و علل وقوع مناقشات قومی، راهکارهای عملی و مناسبی را برای ایجاد وفاق بین اقوام مختلف ایران و تحقق همبستگی ملی در شرایط کنونی، ارائه کند.

واژگان کلیدی: همبستگی ملی، اقلیت قومی، مناقشات قومی، هویت ملی

^۱ - کارشناس ارشد جغرافیای سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت، hadialipoor48@gmail.com،

۰۹۱۱۱۳۶۸۰۵۶

^۲ - استادیار جغرافیای سیاسی، عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت،

۰۹۱۱۱۳۶۳۹۸۸، Biopolitic2000@yahoo.com

تأثیرات همگرایی ملی در امنیت پایدار از دیدگاه جغرافیای سیاسی (با تأکید بر استان آذربایجان غربی)

محمود علیلو^۱، اسداله مالکی گمچی^۲

چکیده

جغرافیای سیاسی دو عنصر اصلی هر فرآیند اجتماعی را همزمان مورد مطالعه قرار می دهد، این دو عنصر قدرت و فضا می باشد. تمامی روابط اجتماعی شامل یک عنصر قدرت در یک فضای جغرافیایی می باشد. در جوامع چند فرهنگی اعمال قدرت در فضای جغرافیایی مسائل و مشکلاتی به همراه دارد. در عصر حاضر تنوع قومی و چند فرهنگی از مشخصه های بارز جامعه ایران می باشد، که تلاش برای انسجام و همگرایی و تأمین امنیت در این زمینه از اهداف اصلی حیاتی دولت های کثیرالقوم در عرصه جغرافیای سیاسی به حساب می آید. علی رغم این که وحدت و همگرایی ملی یکی از ارکان امنیت پایدار نیز می باشد، ولی وجود تهدیدات منطقه ای و فرامنطقه ای در زمینه تحریک اقوام و واکنش بعضی نخبگان قومی نسبت به آن در هر جامعه ای و تأثیرگذاری آن بر مولفه های امنیت ملی به عنوان هدف اصلی در جغرافیای سیاسی کشورها اثرگذار بوده و به کارکردهای امنیتی در این زمینه در مقابل سایر کارکردها جایگاه خاصی می بخشد. در این مقاله بعد از طرح موضوع با مطالعه اسناد و مدارک موجود در زمینه همگرایی ملی و امنیت پایدار از نظر جغرافیای سیاسی خصوصاً در مورد آذر بایجان غربی اطلاعاتی اخذ گردید که برای تکمیل این اطلاعات از مشاهدات میدانی (از آذر بایجان غربی و دیگر مناطق) و مصاحبه با متخصصان بهره گرفته شده است. لذا در این مقاله با مطالعه شرایط اقوام و مقایسه تأثیرات آن بر امنیت و سپس تحلیل آن و نحوه اثرگذاری آن بر امنیت پایدار می پردازد که بعد از نتیجه گیری راهکارهای کاربردی متناسب با موضوع ارائه گردیده است. در نهایت نتایج کلی حاصله نشان می دهد که تنوع قومی و چند فرهنگی در جغرافیای سیاسی کشورهای مختلف خصوصاً در فضای کنونی ایران می تواند دو وجهی عمل نماید که در صورت اتخاذ شیوه مدیریتی مناسب، در هر برهه از زمان می تواند چالش های پیش رو را به فرصت تبدیل نماید. چرا که در عصر کنونی اقوام با توجه به تأثیرات جهانی سازی و تحولات منطقه ای و ... از خود آگاهی فرهنگی بالایی برخوردار هستند. هم چنین این مطالعه نشان می دهد که تحلیل مسایل قومی بدون توجه به ابعاد و زمینه های جغرافیای سیاسی آن و درک شرایط جهانی و منطقه ای، نتایج سویی را متوجه امنیت کشور می نماید. بنابراین لازم است مسایل اقوام با درک تمامی واقعیت ها و مسایل منطقه ای و مبانی مورد بحث و بررسی و تحلیل قرار گیرد.

کلید واژه: جغرافیای سیاسی، قومیت، همگرایی ملی، امنیت پایدار، هویت، تنوع فرهنگی

^۱ - کارشناسی ارشد جغرافیای نظامی، دانشگاه امام حسین (ع)، پژوهشگر فرماندهی انتظامی استان آذربایجان غربی

^۲ - کارشناس ارشد و پژوهشگر فرماندهی انتظامی استان آذربایجان غربی، ۰۹۱۴۹۴۱۸۱۶۷

a.tahghigh93@gmail.com

ژئوپلیتیک استان آذربایجان غربی و امنیت پایدار

محمود علیلو^۱

چکیده

ژئوپلیتیک به دنبال بررسی این موضوع است که چگونه فاکتورهای جغرافیایی از جمله سرزمین، جمعیت، موقعیت استراتژیک، منابع طبیعی و غیره بر روابط بین کشورها و تلاش آنها برای کسب قدرت و استیلا بر دیگران موثر است. استان آذربایجان غربی به علت همجواری با دو کشور مهم منطقه‌ی خاورمیانه یعنی ترکیه و عراق و نیز جمهوری خودمختار نخجوان و قرار گرفتن در مجاورت بزرگترین شریان اقتصادی و ارتباطی (پل ارتباطی ایران - اروپا) و ترکیب قومی خاص از موقعیت بسیار حساس ژئوپلیتیکی ژئواستراتژیکی برخوردار است. شاید بتوان گفت بعد از تهران و استان زرخیز خوزستان در درجه‌ی سوم اهمیت قرار دارد. عوامل فوق باعث گردیده تامین امنیت پایدار در این استان با مشکل مواجه شود. در این مقاله سعی شده از اطلاعات و منابع کتابخانه‌ای و تحقیقات میدانی و نقشه‌های مختلف به جمع‌آوری مطالب مورد نیاز پرداخته شود و سپس با استفاده از روش توصیفی - تبیینی به تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده اقدام گردد که در نهایت بعد از نتیجه‌گیری، پیشنهادات لازم و متناسب با متن ارائه شده است. نتایج کلی حاصله از این تحقیق نشان می‌دهد با توجه به موقعیت ژئوپلیتیکی خاص استان گسترش شبکه‌های ارتباطی در سطح منطقه احساس می‌گردد و به دنبال آن سرمایه‌گذاری‌های اقتصادی، سیاسی خصوصاً فرهنگی در سطح استان مورد را می‌طلبد، زیرا برای رسیدن به امنیت پایدار در استان آذربایجان غربی، حکومت مرکزی باید سرمایه‌گذاری‌های کلان اقتصادی فرهنگی در دو دوره زمانی کوتاه مدت و دراز مدت انجام دهد.

کلید واژگان: ژئوپلیتیک، جغرافیا، آذربایجان غربی، تهدید، امنیت پایدار

^۱ - کارشناس ارشد و پژوهشگر فرماندهی انتظامی استان آذربایجان غربی تلفن ۰۹۱۴۹۴۱۸۱۶۷

درآمدی بر ماهیت اقوام ایرانی و سیاست های قومی (با تاکید بر شمال غرب)

محمود علیلو^۱

چکیده

عصر کنونی با تمام امکانات و رفاهی که برای انسان به وجود آورده به دلیل عدم توجه به ذات حقیقی انسان، بنیادها و اهداف واقعی انسانی نتوانسته تلاطم روحی انسان را آرامش بخشد و مامنی امن برای آن فراهم کند، لذا برای کاستن از تلاطم روحی انسان نیاز است فلسفه پیدایش انسان و تعلقات فردی و گروهی را باز شناسیم. در حقیقت تعلقات مکانی و فرهنگی عامل اصلی و پایه های حیات هر انسانی را تشکیل می دهد. روش و متدولوژی این مقاله بیشترین تمرکز روی مطالعات کتابخانه ای دارد که در مرحله بعد با تمرکز روی منطقه شمال غرب، از طریق یافته های میدانی و تجزیه تحلیل اطلاعات در نهایت به نتیجه گیری و ارائه راهکارها معطوف گردیده و برای تحلیل اطلاعات از روش توصیفی تحلیلی بهره برده شده ولی در نگرش کلی از تحلیل نیز برای بررسی تاثیرات و نحوه تاثیرگذاری بهره برده شده است. نتایج کلی حاصله نشان می دهد که اقوام ایرانی نسبت به هم هیچگونه برتری ذاتی ندارند و فقط با توجه به شرایط جغرافیایی و فرهنگی یک سری خصوصیات در بعضی اقوام برجسته تر می باشد مثلاً خونگرمی کردها، سخت کوشی ترک های آذری.. در نهایت با تبیین درست ماهیت اقوام و اتخاذ راهبرد مدیریتی مناسب و عدالت محور می توان امید داشت که تنش های جزئی میان اقوام ایرانی برطرف گردد و همزیستی مسالمت آمیز بین اقوام ایجاد شود.

کلید واژگان: ماهیت اقوام، نژاد، هویت، سیاست های قوم

^۱ - کارشناس ارشد و پژوهشگر فرماندهی انتظامی استان آذربایجان غربی تلفن ۰۹۱۴۹۴۱۸۱۶۷

نقش قومینهای ایرانی در امنیت مرزها

سینا عمادی^۱

چکیده

امنیت ملی ضامن بقا و توسعه هر کشور است. بخش مهمی از این امنیت در مرزهای هر کشور تامین می گردد. در کشور ایران نیز بدلیل موقعیت خاص جغرافیایی خود در یکی از بی ثباتترین مناطق جهان که امروزه شاهد ناامنی در چندین کشور منطقه همسایه ایران می باشیم موضوع امنیت مرزها از حساسیت ویژه ای برخوردار می شود. از سوی دیگر یکی از مشخصات جغرافیایی کشور ایران سکونت و پراکندگی اقوام مختلف در نقاط مختلف بویژه در استانها، شهرها و روستاهای مرزی کشور است. تامین امنیت مرزهای کشور با در نظر گرفتن وضعیت اقوام ساکن در مرزها یکی از مولفه های مهمی است که در برنامه ریزیها و سیاستهای راهبردی کشور مورد توجه قرار داشته و دارد. موضوع این پژوهش بررسی عوامل موثر در نقش اقوام در امنیت مرزهای کشور است.

کلید واژه ها: امنیت ملی، امنیت مرزها، هویت قومی

^۱ - پژوهشگر مسائل قومی، کارشناسی ارشد مطالعات منطقه ای از دانشگاه علامه طباطبایی،
تلفن: ۰۹۱۲۸۰۳۰۴۳۱، emad.emaddi@gmail.com

بررسی نقش انسجام ملی در سازه های ناهمگن از نگاه پدافند غیر عامل مطالعه موردی: ایران

احمد غم پرور^۱، احمد بزله^۲

چکیده

جهان امروز بسیار پیچیده تر از دنیای یک قرن پیش و به همان اندازه ماهیت تهدیدات نیز متنوع تر و انسجام ملی نیز مشکل تر شده است. این مهم زمانی که کانون بحث سازه های ناهمگن باشد به مراتب سخت تر خواهد بود. تنوع (علاق و سلیقه ها و جهان بینی و...) از ماهیت جوهری چنین سازه هایی به شمار می رود. مرکزیت بخشیدن به تنوعات و کثرت‌پیرامون یک کانون مرکزی به نحوی که از بطن آنها، یک وحدت و انسجام ملی شکل بگیرد، رمز موفقیت ساختار به شمار خواهد آمد. نکته مهم و مسلم در این زمینه این است که اقدام در راستای حذف تنوعات، مقاومت را بیشتر خواهد کرد و انرژی ساختار را فرسایش خواهد داد. این مغایر با هدف اصلی پدافند غیرعامل است که دفاع از تمامیت ارضی و حفظ وحدت ملی در برابر تهدیدات دشمن خارجی بدون سلاح و با بهره گیری از توانمندی های فکری و مدیریت کارآمد از قبل برنامه ریزی شده را در کانون توجه خود قرار داده است. بر این اساس پژوهش حاضر با بهره گیری از مطالعات کتابخانه ای (اسنادی) به روش توصیفی - تحلیلی به این نتیجه دست یافته است که انسجام ملی در سازه های ناهمگن - که می تواند حس تعلق و وابستگی روحی و معنوی و مادی در تنوعات بوجود آورد - برآورد کننده همان اهداف پدافند غیر عامل خواهد بود.

واژه گان کلیدی: انسجام ملی، سازه های ناهمگن، پدافند غیر عامل، ایران

^۱ - دانشجوی دکترای جغرافیای سیاسی دانشگاه خوارزمی، Ahmad.ghamparvar@gmail.com

^۲ - دانشجوی دکترای جغرافیای سیاسی دانشگاه خوارزمی

الگوهای همگرایی و واگرایی: ایران و اروپای باختری

حبیب اله فاضلی^۱

چکیده

ایده (فرضیه) کلی حاکم بر مقاله آن است که گرچه علمای جامعه‌شناسی سیاسی و مطالعات علوم اجتماعی مبتنی بر تجربه اروپای باختری و آمریکای شمالی و ادبیات شکل گرفته پیرامون آن علاقمندند تا به الگوی واحدی از مسئله، علل و شاخصه‌های واگرایی دست یابند اما واقعیت تنوع فرهنگی و تاریخی جوامع به گونه‌ای است که امکان استخراج علل و شاخصه‌هایی عام و جهانشمول را در این زمینه منتفی ساخته است. بر این اساس مطالعه و پژوهش جهت دستیابی به چارچوب یا روایتی تحلیلی پیرامون تحولات واگرایی در ایران نیازمند استخراج عوامل و سرفصل‌های خاص خود است که در موارد زیادی با شاخصه‌ها و علل رایج در مطالعات واگرایی متفاوت است. برای بررسی این امر در این مقاله پس از چشم‌انداز نظری به پیوستگی صنعت و سیاست قومی به مسئله واگرایی در ایران و عوامل سازنده آن خواهیم پرداخت.

واژگان کلیدی: واگرایی، همگرایی، مفهوم‌سازی سیاست قومی، نخبگان ابزاری، نظام بین‌الملل، دولت ملی

^۱ - استادیار گروه علوم سیاسی دانشگاه تهران، h.fazeli@ut.ac.ir

ردپای قومیت در شبکه‌های اجتماعی موبایل

مهدی فتاحی^۱

چکیده

هدف مقاله حاضر ضمن بررسی ردپای قومیت در شبکه‌های اجتماعی موبایل به عنوان یکی از گسترده‌ترین تکنولوژی‌ها، پیگیری نحوه بر ساخت آن نیز می‌باشد. با کاربرد روش کیفی و استفاده از مصاحبه‌های ساختار یافته و نیمه ساخت یافته از یک نمونه ۴۴ نفری افراد ۱۶ تا ۴۵ ساله شهر ارومیه به جمع‌آوری داده‌ها پرداخته شد. (برای شیوع‌شناسی میزان بحث‌های قومیتی در شبکه‌ها نیز ۳۸۴ نفر قبلاً مورد بررسی قرار گرفتند) مشارکت‌کنندگان نیز به روش نمونه‌گیری مبتنی بر هدف و در صورت لزوم نمونه‌گیری نظری انتخاب شدند. در این مطالعه از روش تحلیل محتوای قراردادی استفاده شد. یافته‌ها حاکی از آن است که از لحاظ پرداختن به بحث‌های قومی در شبکه‌های مجازی موبایل در نمونه اولیه، ۱۴/۸ درصد اصلاً به بحث‌های قومی نمی‌پردازند. و از سوی دیگر ۸۵/۲ درصد افراد اظهار نموده‌اند در این شبکه‌ها بحث‌های قومی از هر نوعی می‌شود. میانگین بحث‌های قومی در نمونه اولیه به میزان ۳۲/۵۱ درصد بود. طبقه‌های اصلی این پژوهش شامل گروه‌بندی‌های اجتماعی، فرآیندهای هویتی و اعتماد قومی بود که هر کدام دارای زیر طبقات دیگر بودند. نتیجه اینکه، برای درک و تحلیل رفتارهای جمعی کنشگران در محیط‌های مجازی جدید رویکرد بر ساخت‌گرایانه فرصت‌جدیدی می‌دهد تا ماهیت سیال هویت‌های جمعی همچون گروه‌های قومی فهم گردد. بر این اساس نه یک گروه قومی بلکه بحث هزاران گروه قومی در درون یک اجتماع قومی است. گروه‌هایی که دائم خود را تعریف و بازتعریف می‌کنند و در مسیرهای مختلفی راه خود را پیدا می‌نمایند. جدا از اینکه گروه‌ها در شبکه‌های اجتماعی موبایل از همبستگی کامل تا جدایی‌خواهی می‌توانند برسند، کردارهای جمعی خصلتی نامتعیین پیدا می‌کنند. خصلتی که با کوچکترین واقعه‌ای در دنیای واقعی، تحت تأثیر هیجانات قومی قرار می‌گیرد.

واژه‌های کلیدی: شبکه‌های اجتماعی موبایل، قومیت، گروه قومی، هویت جمعی، هویت خاص

^۱ - پژوهشگر دفتر تحقیقات کاربردی فرماندهی انتظامی استان آذربایجان غربی، ۰۹۱۴۹۵۰۵۳۱۱،
sosyal1981@gmail.com

جایگاه بازارهای هدف گردشگری در توسعه امنیت شهرهای مرزی

محمد فدایی ملاحاهی^۱، پرویز قاسم زاده بجندی^۲، علی باهوش^۳، محسن ندیم^۴

چکیده

موقعیت ویژه مناطق مرزی به لحاظ انسانی، گردشگری، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و ...؛ باز کاوی نقش این مناطق را در رشد ایران اجتناب ناپذیر کرده است. در این بخش توجه به جایگاه این مناطق به لحاظ اهمیت، وسعت و موقعیت استراتژیک، به عنوان سیاستی راهبردی؛ شایسته تفکر است. متأسفانه تاکنون این موضوع به علل مختلف کمتر مورد بررسی قرار گرفته، در نتیجه؛ به مقتضای بازار رقابت، با کم رنگ شدن نقش گردشگری ایران در حوزه های مرزی (زمین یا دریا)، کشورهای همسایه موقعیت خود را در این بخش تقویت نموده و موفقیت هایی هم بدست آورده اند. علاوه بر این کشور همیشه از این کم توجهی رنج برده است. ناامنی، بیکاری، کاهش توسعه اجتماعی و ... از دیگر نتایج این امر است. باز کاوی گذشته و توجه به تجربیات کشورهای همسایه ما را به اتخاذ سیاست های درست تر هدایت کرده و موجب:

- تحکیم موقعیت ژئوپلیتیک ایران در زمینه های امنیت، تجارت، گردشگری و ارتباطات.
- ما را در رهایی سریع تر از مدار بسته تک محصولی کمک می کند.
- چون گردشگری از قدرت عجیبی در کمرنگ کردن تبلیغات سوء برخوردار است موجب اصلاح و تغییر نگرش جهانیان نسبت به واقعیت های سیاسی - اجتماعی درون ایران می شود.
- نباید فراموش کرد تحقق آرمان معرفی ایران به عنوان الگوی اسلامی توسعه بدون توجه به رشد امنیت و گردشگری سخت خواهد بود. از این رو یکی از ده ها موضوع تخصصی توسعه گردشگری «شناخت بازارهای هدف گردشگری از نگاه امنیتی» است. مقاله حاضر بر آن است تا ضمن توجه به جایگاه گردشگری، به بررسی جایگاه انگیزه ها و اهداف مسافران در بازار هدف مناطق مرزی بپردازد. به این امید که بتوان سیاستهای اثرگذاری را برای مدیریت انگیزش گردشگران در راستای توسعه امنیت این مناطق ارائه داد.

واژگان کلیدی: گردشگری، بازارهای هدف، مناطق مرزی

^۱ - دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه علوم انتظامی امین

^۲ - دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق عمومی، parviz.ghasemzadeh@gmail.com

^۳ - دانشجوی دانشگاه آزاد واحد اراک www.ali bahoosh1394@gmail.com

^۴ - دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق جزاء دانشگاه آزاد اسلامی واحد زاهدان

تأثیر رسانه های ماهواره ای گروه اپوزیسیون کردی بر افکار عمومی کرد زبانان ایران و ارائه راهکارهای مقابله با آن^۱

بهرام فرجی^۲، حسن رستگار پناه^۳

چکیده

امروزه رسانه های ماهواره ای افکار و اراده عمومی را نسبت به موضوع یا جریان و پدیده ای بگونه ای هدایت می کنند که آن افکار اقناع شده و به سمت خواسته های آنها جهت دهی شود. بر اساس پژوهش های میدانی بیش از ۷۰٪ مردم کردستان از شبکه های ماهواره ای استفاده می کنند. افزایش رسانه های ماهواره ای کردی بیانگر سرمایه گذاری دشمنان انقلاب برای هدایت و انحراف افکار عمومی قومیت کرد می باشد. تحقیق حاضر به دنبال بررسی تأثیرات شبکه های ماهواره ای تلویزیونی کردزبان دشمن بر افکار عمومی در شمال غرب ایران و ارائه مدل مقابله با آن است. به دنبال شناسایی این رسانه ها و تاکتیک های آنها، شیوه پرداخت به نرم ها، ارزش ها، باورها و قوانین شناختی قومیت کرد در غرب کشور است تا راهگشای پاسخ به سئوالاتی از این قبیل باشد که: اصولاً این رسانه تا چه میزان بر مخاطبین هدف خود در غرب کشور تأثیر گذار هستند؟ از چه تاکتیک هایی برای تأثیر گذاری بیشتر استفاده می کنند؟ رفتارها و ساختارهای القایی این رسانه ها چه اشکالی دارد؟ و راهبردهای استراتژیک برای تغییر رفتارهای جامعه کردی در راستای رفتارهای مطلوب چیست؟ نتایج حاصل از تحقیق نشان می دهند که شبکه های ماهواره ای کردزبان اپوزیسیون، با برجسته سازی، تکرار، تحریف، بزرگ نمایی، القاء اهداف و دیگر تکنیک های رسانه ای تلاش می کنند، افکار عمومی را آن چنان که خط مشی خبری شان ایجاب می کند، در جهت اهداف خود سوق می دهند.

کلمات کلیدی: افکار عمومی، ماهواره، اپوزیسیون، کردی

^۱ - این مقاله برگرفته از یک پژوهش علمی در مرکز مطالعات ملی امنیت پایدار دانشگاه جامع امام حسین علیه السلام است.

^۲ - استادیار دانشگاه جامع امام حسین علیه السلام

^۳ - مدرس و پژوهشگر مرکز مطالعات ملی امنیت پایدار دانشگاه جامع امام حسین علیه السلام

عوامل همگرایی ملی اقوام و تأثیر آن بر امنیت پایدار جمهوری اسلامی ایران

بهرام فرجی^۱، سید مهدی حسینی^۲، محمدقلی کرامت^۳

چکیده

امنیت پایدار از جمله موضوعاتی است که از زوایای مختلفی مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است. مکاتب و رویکردهای مطالعات قومی مختلفی به بررسی عوامل موثر بر انسجام و همبستگی اقوام پرداخته‌اند. در این پژوهش با رهیافت سازه‌انگارانه و گاه بنا به ضرورت محیط امنیتی مورد مطالعه، از مبادی مطالعاتی جهان سوم نیز بهره‌مند گشته است و به بررسی تأثیر متغیرهای هویتی، معیشتی و نهادی، خارجی بر متغیر مستقل همگرایی ملی و در نتیجه امنیت پایدار تمرکز و توجه شده است. در این پژوهش، بر مهندسی و تحلیل حساسیت متغیرهای غیرهویتی به منظور جبران کسری تمایز هویتی احتمالی اقوام با هویت ملی تمرکز شده است. هدف اصلی این پژوهش، بررسی، شناسایی و ارائه راهکارهای اثربخش و کارآمد و تبیین نقش متغیرهای مختلف همگرایی در تولید امنیت پایدار جمهوری اسلامی ایران می‌باشد. بر این اساس، سؤالی محوری این است که: چه عواملی می‌تواند بر همگرایی ملی و در نتیجه امنیت پایدار جمهوری اسلامی ایران تأثیر داشته باشد؟ بنابراین روش غالب در پژوهش حاضر روش توصیفی - تحلیلی است. شیوه گردآوری اطلاعات از طریق منابع کتابخانه‌ای و مطالعه کتب، نشریات و سایر اسناد و فیش برداری بوده است. نتایج حاصل از پژوهش نمایان می‌سازد که علی‌رغم تأثیر مستقیم متغیر هویتی در تولید همگرایی ملی و در نتیجه امنیت پایدار، عوامل همگرا ساز معیشتی و نهادی تأثیر فراوانی بر شدت و کیفیت و مقدار پایداری امنیت خواهند داشت. بر همین مبنا پیشنهادهای پژوهشی و کاربردی ارائه شده که با عملیاتی شدن این پیشنهادها سطح همگرایی در تمامی سطوح به طور چشمگیری افزایش یافته و موجب حصول امنیت پایدار خواهد بود.

کلید واژگان: اقوام، امنیت پایدار، همگرایی هویتی، همگرایی معیشتی، همگرایی نهادی.

^۱ - استادیار جغرافیای سیاسی دانشگاه جامع امام حسین علیه السلام

^۲ - کارشناس ارشد اطلاعات استراتژیک و پژوهشگر دانشگاه جامع امام حسین علیه السلام

^۳ - کارشناس ارشد اطلاعات استراتژیک و پژوهشگر دانشگاه جامع امام حسین علیه السلام

بررسی عوامل همگرایی ملی قوم ایرانی ترکمن و تأثیر آن بر امنیت پایدار منطقه گلستان

بهرام فرجی^۱، محمدقلی کرامت^۲

چکیده

هدف اصلی این پژوهش، بررسی، شناسایی متغیرهای مختلف همگرایی در تولید امنیت پایدار در منطقه ترکمن نشین جمهوری اسلامی ایران می‌باشد بر این اساس، سوالی که مطرح می‌شود این است: چه عواملی می‌تواند بر همگرایی ملی ترکمن های ایرانی و در نتیجه امنیت پایدار جمهوری اسلامی ایران تأثیر داشته باشد؟ روش غالب در پژوهش حاضر همان روش پیمایشی (میدانی) است. ابزار اصلی گردآوری اطلاعات «پرسشنامه محقق ساخته» بوده که نگرش گروه نمونه نسبت به عوامل همگرایی ملی ترکمن های ایرانی بر اساس طیف لیکرت تدوین شده است. روایی پرسشنامه با مطالعه منابع، انجام تست اولیه، مصاحبه حضوری با اهل خبره و کارشناسان و پایایی آن از تکنیک ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه ها استفاده شده است. براساس سرشماری سال ۹۰ جمعیت استان ۱۴ ۱۷۷۷۰ نفر می‌باشد که ۳۴ درصد آن را مردم ترکمن تشکیل می‌دهند لذا جامعه آماری این پژوهش را افراد ۱۸ ساله و بالاتر ترکمن های ساکن استان گلستان در سال ۱۳۹۳ تشکیل می‌دهد و حجم نمونه از طریق فرمول کوکران تعداد ۳۸۳ نفر به روش تصادفی طبقه ای انتخاب شده اند. با توجه به اثبات تمامی فرضیات نتایج حاصل از پژوهش نمایان گردید که علی رغم تأثیر مستقیم متغیر هویتی در تولید همگرایی ملی و در نتیجه امنیت پایدار، عوامل همگرا ساز معیشتی و نهادی و همچنین بازیگران خارجی تأثیر فراوانی بر شدت، کیفیت و مقدار پایداری امنیت خواهند داشت. بر همین مبنا پیشنهادهای پژوهشی و کاربردی ارائه شده که با عملیاتی شدن این پیشنهادها سطح همگرایی در تمامی سطوح به طور چشمگیری افزایش یافته و موجب حصول امنیت پایدار خواهد بود.

کلید واژگان: قوم ترکمن، امنیت پایدار، همگرایی هویتی، همگرایی معیشتی، همگرایی نهادی.

^۱ - استادیار جغرافیای سیاسی دانشگاه جامع امام حسین علیه السلام

^۲ - کارشناس ارشد اطلاعات استراتژیک و پژوهشگر دانشگاه جامع امام حسین علیه السلام

بررسی چالش‌های بهره‌برداری از آبخوان‌های مرزی در غرب و شمال غربی ایران

محمد فرشته پور^۱، بردیا روغنی^۲، حجت میان‌آبادی^۳

چکیده

از نیم‌قرن گذشته تاکنون، آب‌های زیرزمینی به یک منبع حیاتی آب برای تأمین نیازهای آبی بدل شده است. این منابع ۳۱ درصد از کل آب شیرین دنیا را تشکیل می‌دهد. با توجه به افزایش تقاضا و رقابت بر سر برداشت از آب‌های مشترک، حکمرانی و مدیریت این منابع حیاتی از یک مسأله‌ی محلی به یک چالش ملی و بین‌المللی تغییر پیدا کرده است. آب‌های مرزی و مشترک به دلیل ایجاد اشتغال و جلوگیری از مهاجرت مرزنشینان، خالی شدن مرزهای کشور از نیروهای مردمی و به لحاظ سیاسی و امنیتی از اهمیت ویژه‌ای برای کشور برخوردار است. طی یک مطالعه‌ی پیوسته، تا کنون ۵۹۲ آبخوان بین‌المللی شناسایی شده است که بیشترین تعداد آن به قاره‌های اروپا و آسیا تعلق دارد. تاکنون در مقایسه با آبهای سطحی، مطالعات بسیار کمی در مورد مدیریت آبهای زیرزمینی بین‌المللی در دنیا و به خصوص در کشور ایران صورت گرفته است. لذا در این تحقیق، با استفاده از شیوه توصیفی-تحلیلی، چالش‌های بهره‌برداری از این منابع در منطقه‌ی غرب و شمال غربی ایران بررسی می‌گردد و راهکارهای لازم برای مدیریت بهره‌برداری از این منابع مرزی پیشنهاد می‌گردد. نتایج نشان می‌دهد که ایران با وجود ۵ آبخوان مرزی در منطقه غرب و شمال غربی و همچنین اهمیت ژئوپلیتیک این منطقه که به امنیت ملی کشور نیز گره خورده است، به طور جدی نیازمند مذاکره و همکاری با کشورهای ترکیه و عراق است. اندرکنش بالای آب‌های سطحی و زیرزمینی در کمربند کوهستانی تاروس/زاگرس، مستلزم آن است که همکاری‌های آینده مبتنی بر توسعه و استفاده‌ی تلفیقی از این دو منبع شکل گیرد و آبخوان‌ها به عنوان منبعی برای ذخیره‌ی آب سطحی و استفاده‌ی پایدار از آن، باید در همه‌ی مراحل مذاکرات به صورت مستقیم مطرح شوند.

واژه‌های کلیدی: آبخوان‌های بین‌المللی، غرب و شمال غربی ایران، چالش‌های بهره‌برداری، بحران

آب

^۱ - دانشجوی دکتری مهندسی منابع آب، دانشکده عمران، دانشگاه تهران، mfereshtehpour@ut.ac.ir

^۲ - دانشجوی دکتری مهندسی محیط زیست، دانشکده‌ی عمران، دانشگاه تهران، bardia.roghani@ut.ac.ir

^۳ - دانشجوی دکتری هیدروپولیتیک و دیپلماسی آب، دانشگاه دلفت، هلند و پژوهشگر مهمان، برنامه‌ی دیپلماسی

آب، دانشگاه تافتز، بوستون، آمریکا، hmianabadi@gmail.com

بررسی جغرافیای سیاسی گیلان و طوالش و تبیین لزوم احیای نام طوالش در کنار گیلان

آرمین فریدی هفتخوانی^۱

چکیده

قوم ایرانی تالش در دو سوی مرز ایران پراکندگی دارد و به شدت مورد توجه کشورهای ارمنستان، آذربایجان، روسیه، اسرائیل، عربستان، آمریکا، فرانسه و انگلیس است. هر یک به دلیلی به تالش توجه دارند ارمنستان به دلیل تلاش برای تضعیف آذربایجان سعی در تقویت این قوم دارد، آذربایجان به دلیل ویژگی های ایرانی و جنبش ملی این قوم سعی در تضعیف آن دارد، روسیه به دلیل اهرم فشار قرار دادن این قوم برای کنترل آذربایجان سعی در تقویت این قوم دارد، اسرائیل به دلیل عمق استراتژیک قسمت شمالی تالش در خاک ایران در تلاش برای عملیات جاسوسی در خاک تالش است. فرانسه، انگلیس و آمریکا برای تثبیت جای پا در مرز ایران در حاشیه دریای خزر و منطقه قفقاز به این قوم توجه دارند، هر چند اهل تشیع در این قوم اکثریت دارند اما عربستان و قطر روی پتانسیل اقلیت سنی در قوم تالش سرمایه گذاری و برنامه ریزی کرده و موفق نیز عمل کرده اند (عضو گیری گروه داعش)، ایران نیز باید بیش از پیش در همگرایی و استفاده از پتانسیل این قوم بکوشد. یکی از این راههای وصول به این امر که در راستای عدالت فضایی و امنیت ملی است احیای نام گیلان و طوالش است. اهمیت این موضوع از این روی است که سرزمین تالش مسکن یکی از اقوام ایرانی ساکن در دو سوی مرز ایران دچار تجزیه مدام گشته و به نظر می رسد عدم توجه به اضمحلال این قوم ایرانی و ایران گرا و سرزمین تالش از نظر امنیتی به ضرر ایران و موجب کاهش نفوذ ایران در قفقاز و پدید آمدن بحرانهای امنیتی باشد. نام طوالش تا سال ۱۳۱۶ در کنار گیلان وجود داشت، در این سال گیلان و طوالش هر دو حذف شدند و تا ۱۳۳۹ به مدت ۲۳ سال اسم استان، استان یکم بود، در ۱۳۳۹ بخشنامه ای به رشت آمد برای احیای نام های بومی که در این وقت گیلان احیا و طوالش با سهل انگاری حذف گشت. این مقاله به بررسی تقسیمات سیاسی گیلان و تالش در ۴۰۰ سال اخیر پرداخته و روند تجزیه حکومت تالش قبل و بعد از عهدنامه ترکمنچای و تغییرات جغرافیای سیاسی تالش در چهارصد سال اخیر را مورد بررسی قرار داده است. این پژوهش تلاشی است برای تبیین لزوم احیای نام تاریخی گیلان و طوالش.

واژگان کلیدی: مرز، ایالت، ولایت، خانات، استان، طوالش

^۱ - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی دانشگاه علوم تحقیقات تهران، arminfaridi@yahoo.com
 09113366242

همگرایی قوم کرد و دیگر اقوام ایرانی در پرتو تحولات منطقه‌ای با استفاده از منظر «نظریه دولت - ملت سازی»

حسین فیروزی^۱، شیلان خاکی^۲، عبدالمطلب جوانمردی^۳

چکیده

انتقاد معاهده "سایکس پیکو" در سال ۱۹۱۶م بدون توجه به ظرفیت عوامل هویتی و الگوی "دولت - ملت - سازی"، خاورمیانه را وارد فازی از گسست هویتی کرد که پیامدهای بی‌ثباتی آن، بعد از گذر دهه‌ها تجربه مشق دموکراسی، در برخی از کشورهای این منطقه همچون عراق و سوریه به عنوان مطالعه موردی در این تحقیق، به وضوح مشاهده می‌شود. در این میان، همگرایی و پیوستگی اقوام ایرانی به عنوان یک میراث تاریخی در زیر چتر واحد «هویت ایرانی» رمز امنیت پایدار جمهوری اسلامی ایران در منطقه شده است، که نمونه بارز آن را سیاست‌های تنش‌زادی رئیس‌جمهور، حسن روحانی در دولت تدبیر و امید در میان همگونی اقوام ایرانی به‌ویژه «گُردها» در پرتو تحولات منطقه می‌بینیم. در این پژوهش که با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی به رشته تحریر درآمده و روش گردآوری داده‌های آن فن کتابخانه‌ای است؛ با کاربرد رویکرد دولت - ملت‌سازی، به دنبال اثبات این فرضیه هستیم که همگرایی اقوام ایرانی زیر چتر هویت واحد ایرانی، رمز امنیت پایدار تبدیل این کشور به جزیره ثبات در منطقه‌ی بی‌ثبات خاورمیانه و نقطه اتصال امنیت خاورمیانه به امنیت بین‌الملل می‌باشد.

واژگان کلیدی: اقوام ایرانی، گُردها، تحولات خاورمیانه، دولت - ملت‌سازی

^۱ - دانشجوی دکتری علوم سیاسی دانشگاه تهران، معاونت توسعه مدیریت و منابع انسانی، استانداری کردستان.

سنندج، hfirozy@gmail.com

^۲ - کارشناسی ارشد علوم سیاسی و روابط بین‌الملل گرایش خاورمیانه، Ehure63@gmail.com

^۳ - کارشناسی ارشد علوم سیاسی و روابط بین‌الملل، دانشگاه خوارزمی،

motaleb.javanmardi65@gmail.com

عدالت فضایی در ایران: چالش‌ها و راهکارها

محرر علمی فیروزی^۱

چکیده

تورم توسعه و تراکم رشد بویژه در کشورهای در حال توسعه سبب بروز عدم تعادل و ناهماهنگی‌های ناحیه‌ای گردیده است. در ایران نابرابری و فقدان تعادل در توزیع بهینه امکانات در اثر سیاست‌های غیر اصولی، قطب‌های رشد و روند تمرکزگرایی در شهرهای مسلط ناحیه‌ای؛ عدم تعادل فضایی بین سطوح ملی، منطقه‌ای، ناحیه‌ای و محلی یکی از مسائل مهمی است که تحت تأثیر مکانیسم‌های حاکم بر ساختارهای اقتصادی و اجتماعی و سیاسی پدید آمده است. نوشتار حاضر با رویکرد جغرافیای سیاسی به بررسی و تحلیل چالش‌ها و راهکارهای عدالت فضایی در ایران پرداخته است. چالش‌های عدالت فضایی در ایران عبارتند از: نظام سیاسی و اداری متمرکز (تمرکزگرا)، نفت، عدم تحقق برنامه آمایش سرزمین و توسعه پایدار، مسائل ژئوپلیتیک. راهکارها: تمرکز زدایی (دیدگاه روسای جمهور در نحوه اداره کشور، سفرهای استانی، وزارت کشور و تمرکز زدایی در دولت یازدهم) در پایان نیز نتیجه‌گیری شده است که؛ نظام سیاسی و اداری حاکم بر کشور ایران ساختاری متمرکز و بسیط می‌باشد. علیرغم این که این ساختار از مزایای برخوردار است اما معایبی نیز دارد. بنابراین به نظر می‌رسد نظام سیاسی ایران می‌تواند با رویکردی تمرکززدایانه از ساختار تمرکزگرا به سوی ساختاری نیمه متمرکز حرکت کند. کما اینکه سیاستها و اقداماتی در این زمینه صورت گرفته و ظرفیت‌های قانون اساسی نیز تحقق این امر را داراست. با این همه نباید از مسأله مدیریت کارآمد و استفاده از فناوری‌های نوین (دولت الکترونیک) غافل شد.

واژه‌های کلیدی: عدالت فضایی، تمرکزگرایی، تمرکز زدایی، توسعه نامتوازن

^۱ - کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی از دانشگاه تربیت مدرس

مطالعه ای راههای افزایش میزان مشارکت سیاسی در بین هویت های قومی ایران

بختیار قادری^۱

چکیده

کشور ایران جزء یکی از کشورهای دنیا با بافت متنوع قومی و نژادی می باشد که دارای اقوام مختلف فارس، ترک، کرد، بلوچ، عرب، ترکمن، ارمنی و همچنین بسیاری از خرده فرهنگ های دیگر مازندرانی، گیلکی، تالشی، تات و غیره می باشد که متاسفانه در چند دهه های اخیر، دشمنان خارجی با اطلاع به این تنوعات فرهنگی و قومی درصدد بهره گیری از آن برای اجرایی مقاصد سیاسی برآمده اند. در این تحقیق، راههای افزایش مشارکت سیاسی با تأکید بر مناطق حاشیه ای و قومی مورد بررسی قرار دهیم. در این زمینه نتایج حاصل از تحقیق نشان داد که، با انجام اصلاحاتی در زمینه ای مدیریت سیاسی فضا و از بین بردن تمرکز اداری و سیاسی، انجام تغییرات در تقسیمات اداری و سیاسی منطبق با ویژگی های فرهنگی و طبیعی در جهت آمایش سرزمینی، از بین بردن نگاه سیاسی و امنیتی به این مناطق، ایجاد و حمایت از موسسات دولتی و خصوصی برای حفظ و حراست از فرهنگ، زبان و آداب و رسوم قومیت ها و در نهایت برنامه ریزی در جهت توسعه و عمران این مناطق با توجه به استعدادها و پتانسیل های داخلی آنان جهت دست یابی به رشد متوازن مناطق که می تواند زمینه ای مناسبی را برای مشارکت مردم هم فراهم آورد.

واژه های کلیدی: مشارکت سیاسی، اقوام ایرانی، تمرکز گرایی، تقسیمات سیاسی، هویت قومی توسعه ای اقتصادی

^۱ - کارشناس ارشد جغرافیای طبیعی bakhtiar_ghadri@yahoo.com

هستی‌شناسی و امکان‌شناسی همبستگی ملی در ایران؛ با تأکید بر اجتماعات قومی

امید قادرزاده^۱

چکیده

جامعه ایران با زیست چند فرهنگی و تکثر اجتماعات قومی ویژگی می‌یابد. اجتماعات قومی در ایران، علاوه بر اشتراکات فرهنگی، هر یک دارای ویژگی‌های محلی، فرهنگی، اجتماعی، روانی، عاطفی و شیوه‌های متنوع فرهنگ پذیری می‌باشند. بر مبنای چارچوب مفهومی مقاله، نمی‌توان مسئله‌ی وحدت و همبستگی ملی ایران را بدون در نظر گرفتن گفتگو، مفاهمه، همدلی، همگرایی و همزیستی بین فرهنگی و بین قومی توأم با حفظ هویت‌ها مورد توجه قرار داد. بر این پایه، هرگونه بررسی علمی مسئله‌ی نظم و انسجام ملی در ایران، متضمن بررسی وضعیت اجتماعات قومی و نوع مناسبات حاکم بر این اجتماعات و نقش آن‌ها در برساختن، بسط و تحکیم همبستگی ملی است. مقاله حاضر، با هدف ارزیابی تحلیلی وضعیت و تحولات همبستگی ملی در ایران، به هستی‌شناسی و امکان‌شناسی مناسبات اجتماعات قومی در سه دهه اخیر می‌پردازد. در این راستا، به تحلیل ثانویه مطالعات و پژوهش‌های مرتبط با اجتماعات قومی پرداخته می‌شود. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که همبستگی ملی در ایران، متأثر از نوع مناسبات حاکم بر اجتماعات قومی دچار ضعف است. در ادامه مقاله، با توصیف و تحلیل وضعیت مناسبات حاکم بر اجتماعات قومی، مقدمات و محدودیت‌ها یا عوامل و موانع همبستگی ملی در ایران مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.

واژگان کلیدی: همبستگی اجتماعی، هویت ملی، اجتماعات قومی، مناسبات بین قومی، سیاست قومی.

^۱ - دانشیار جامعه‌شناسی دانشگاه کردستان، ogh1355@gmail.com

پیوند زبان و ادبیات فارسی با زبان و ادبیات اقوام ایرانی

پروین قاسم نژاد^۱

چکیده

انسان موجودی است اجتماعی و اجتماعی بودن مستلزم برقراری نوعی رابطه است و در میان موجودات زنده، تنها انسان است که با کلام ارتباط برقرار می کند و زبان در زندگی انسان ها نقش محوری و اصلی را دارا است. جامعه های بشری دارای زبان ها و گویش های مختلفی هستند که با مطالعه آن ها می توان به ارتباط زبان و فرهنگ های مختلف پی برد و آن ها را بهتر مورد مطالعه قرار داد. زبان فارسی به عنوان یکی از رایج ترین زبان های دنیا از قدمت فراوانی برخوردار است و نیز زبان رسمی جامعه ایرانی معرفی و ثبت شده است. علاوه بر این، جامعه ایران از اقوام مختلف با زبان و گویش های مختلف تشکیل شده است و ما سعی کرده ایم در این مقاله رابطه و پیوند میان زبان و ادبیات فارسی و زبان و ادبیات اقوام مختلف را مورد بررسی قرار داده و اشتراکات این دو را معرفی کنیم. امید است که مطالعه و تحقیق مورد نظر، مقبول محققان و اساتید گرانقدر عرصه زبان و زبانشناسی قرار گیرد.

کلید واژه: زبان، اقوام ایرانی، زبان بومی، زبان و ادبیات فارسی، پیوند زبانی.

^۱ - کارشناس ارشد زبان و ادبیات فارسی

امنیت مرز و نقش قوم بلوچ در کاهش تهدیدات گروهک‌های تروریستی در استان س و ب (با تأکید بر مرزهای شهرستان سراوان)

پرویز قاسم‌زاده بجندی^۱، رهام‌بخش حبیبی^۲، محمد ملاحاهی^۳، محمدرضا آذربهار^۴

چکیده

با توجه به شرایط محیطی و اقلیمی حاکم بر مرزهای استان س و ب و علی‌الخصوص مناطق مرزی سراوان و همچنین دوری از مرکز و کمتر توسعه‌یافتگی این مناطق باعث گردیده در کنار بسیاری از چالش‌ها و مشکلات امنیتی موجود خطر تروریسم و شکل‌گیری معاندین و گروهک‌های تروریستی با هدف به مخاطره انداختن امنیت مرز و تحت‌الشعاع قرار دادن امنیت ملی به عنوان یکی از معضلات عمده امنیتی مطرح می‌باشد. کشور ایران به دلیل واقع شدن در منطقه خاورمیانه و مثلث طلایی (ایران، پاکستان، افغانستان) با مخاطرات، چالش‌ها و تحولات عمده امنیتی خود روبروست و امنیت ملی آن در معرض حوزه‌های متعدد ژئوپلیتیکی کشورها و قدرت‌های پیرامون است. تهدیداتی چون ناامنی نواحی مرزی، حمله به یگانهای مرزی، انتظامی و نظامی، جنایت سازمان یافته، قاچاق مواد مخدر، شکل‌گیری گروهک‌های تروریستی و معاند در کنار تحرکات قومی - مذهبی به ویژه پس از جنگ افغانستان، امنیت مرزهای جنوب شرق ایران از جمله منطقه مرزی سراوان را به مخاطره انداخته است. حاشیه نوار مرز سراوان محل تجمع و حضور معاندین و گروهک‌های تروریستی سبب بروز اقدامات تروریستی و خرابکارانه در سطح منطقه شده و در نهایت چالش‌های امنیتی برای این منطقه را به ارمغان آورده که با توجه به استقرار طوایف مختلف از قوم بلوچ در شهرستان مرزی سراوان و مناطق همجوار مرز، مشارکت و همراهی آنان در کاهش تهدیدات مرزی و همچنین کاهش تهدیدات گروهک‌های تروریستی، شناسایی، حذف و دستگیری آنان می‌تواند نقش بسزایی را ایفا نماید لذا در این مقاله در تلاش هستیم تا با ارائه چارچوب نظری از مفهوم امنیت و تهدیدات گروهک‌های تروریستی به بررسی نقش قوم بلوچ در امنیت مرز و کاهش این تهدیدات پردازیم.

واژگان کلیدی: مرز، امنیت، گروهک‌های تروریستی، قوم بلوچ، سراوان

^۱ د. کارشناسی ارشد حقوق عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد
 زاهدان، Parviz.ghasemzadeh@gmail.com، ۰۹۳۹۹۷۷۷۴۰۰
^۲ د. کارشناسی ارشد مرزبانی، دانشگاه علوم انتظامی امین
^۳ د. کارشناسی ارشد مرزبانی، دانشگاه علوم انتظامی امین
^۴ د. کاردانی ضابطین قضایی

بررسی نقش قوم بلوچ در امنیت مرزهای استان س و ب

پرویز قاسم‌زاده بجنیدی^۱، اصغر بازگیر^۲، عباس احمدیان^۳، رضا فنازاد

چکیده

ایران به لحاظ ترکیب جمعیتی، کشوری چند قومیتی محسوب می‌شود و این نموده در اقصی نقاط مرزهای کشور جایگاه ویژه‌ای دارد. هویت ملی، وحدت ملی، واگرایی و همگرایی بین اقوام از موضوعات مهمی هستند که حکومت‌ها در کشورهای کثیرالاقوام با آن مواجه هستند. تعدد و تنوع قومی چالش‌هایی را در قالب تهدید و یا فرصت برای حکومت‌ها و از جمله ج.ا.ایران به ارمغان می‌آورد که متناسب با مبانی تئوریک و نظری حاکمیت یا ایدئولوژی غالب با آن مواجه می‌شود. تنوع قومی و تهدیداتی چون واگرایی، تجزیه طلبی یا خود مختاری و استقلال طلبی را می‌تواند به همراه داشته باشد. در عین حال فرصت‌های جدیدی نیز ایجاد می‌شود که مستلزم بصیرت سیاسی، اجتماعی و مدیریت عالی و استراتژیک است. جمهوری اسلامی ایران از همان بدو تأسیس به لحاظ همسایگی با کشورهای مختلف، استقرار قومیت‌های گوناگون در مرزها و داشتن موقعیت ژئوپلیتیکی و استراتژیکی با چالش‌های امنیتی بسیاری در سطوح داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی همچون تجزیه طلبی قومی، بروز و ظهور گروهک‌های تروریستی و معاند وابسته به جریان‌های تکفیری و سلفی استکبار جهانی مواجه بوده است. با توجه به اهمیت مرزها و علی‌الخصوص مرزهای استان س و ب و ارتباط آن با امنیت ملی ج.ا.ایران و وجود زمینه‌های بروز و ظهور چالش‌های قومی و مذهبی در مناطق مرزی و شهرهای مرزی استان س و ب مقاله حاضر سعی دارد ضمن بررسی نقش بلوچ، معیشت، مشترکات فرهنگی، مذهبی، راهکارهایی جهت هم‌افزایی و ایجاد امنیت پایدار در مرزهای استان س و ب ارائه نماید. لذا هدف این تحقیق بررسی تأثیر عواملی همچون مشترکات فرهنگی، مذهبی، معیشت و مشارکت اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و عمومی بر امنیت مرزهای استان س و ب بوده و نتایج حاصل از آن نشان می‌دهد بین اشتغال و معیشت، مشارکت سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و دوری از مرکز در بین قوم بلوچ و ایجاد امنیت پایدار در مرزهای ایران و پاکستان رابطه معناداری وجود دارد به عبارتی هرچه مشارکت، اشتغال و معیشت بیشتر و بهتر باشد ضریب امنیت در مرزهای استان س و ب بالاتر و بیشتر خواهد بود.

واژگان کلیدی: مرز، مرزنشین، قوم بلوچ، امنیت، استان س و ب

^۱د.کارشناسی ارشد حقوق عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد زاهدان،

Parviz.ghasemzadeh@gmail.com

^۲دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه علوم انتظامی امین

^۳دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه علوم انتظامی امین

گردشگری و توسعه زیرساخت در کشورهای کمتر توسعه یافته

امیر قربانی^۱، عارف علی آبادی^۲

چکیده

زیر ساخت‌ها از مهمترین فاکتورهای سنجش سطح توسعه اقتصادی کشورها به‌شمار می‌روند. بطوریکه یکی از نشانه‌های کشورهای کمتر توسعه یافته فقر در زیر ساخت به‌شمار می‌رود. اهمیت این موضوع تا اندازه‌ای بالاست که داشتن زیر ساخت‌های مجهز و استاندارد یکی از دغدغه‌های مهم اکثر کشورها می‌باشد. از طرف دیگر زیر ساخت‌ها کاربرد چند جانبه دارند و نیروی محرکه اکثر فعالیت‌های سودآور کشور به‌شمار می‌روند. این پژوهش از نوع "توصیفی کتابخانه‌ای" بوده در آن به بررسی اثر گردشگری بر توسعه زیر ساخت‌های کشورهای کمتر توسعه یافته پرداخته شده است. نتایج پژوهش حاکی از آن است که در حالی که کشورهای کمتر توسعه یافته از لحاظ تامین بودجه برای توسعه زیر ساخت‌های خود با مشکل روبرو هستند، گردشگری یکی از آسانترین و سریعترین راه‌ها (چه از جهت مشارکت بخش خصوصی و چه از جهت تامین بودجه) برای توسعه زیر ساخت‌های کشورهای کمتر توسعه یافته به‌شمار می‌رود.

کلمات کلیدی: گردشگری، کشورهای کمتر توسعه یافته، زیر ساخت، اقتصاد

^۱ - کارشناسی ارشد مدیریت جهانگردی دانشگاه شیخ بهایی اصفهان گرایش برنامه ریزی توسعه، ۰۹۱۵۱۶۰۰۵۲۶

^۲ - کارشناس کامپیوتر گرایش نرم افزار، ۰۹۳۵۹۳۲۴۵۹۱، aref_122@yahoo.com

توسعه پایدار و امنیت مرزها با تاکید بر قومیت ها: (نوار مرزی غرب و شمال غرب کشور، قوم کرد)

قاسم قلی زاده^۱، جعفرملکی پویا^۲

چکیده

امنیت موضوعی استنباطی است که مفهوم آن ثابت، اما محتوای جغرافیایی - سیاسی آن تابع شرایط زمان و مکان تغییر میکند. در گذشته امنیت ملی عمدتاً از نظر تهدید نظامی خارج از مرزها مورد توجه قرار میگرفت که مقابله با آن نیز ساز و کار نظامی داشت. اما امروزه این مفهوم از حوزه تعاریف کلاسیک خود خارج شده و رابطه تنگاتنگی با توسعه پایدار یافته است. در گذشته پیشرفت و اعتلای واحدهای سیاسی با حاکمیت عقلانیت ابزاری با نگرشی محدود و تک سویه مترادف ایجاد و تداوم رشد اقتصادی در نظر گرفته می شد اما توسعه پایدار مفهومی فراتر از رشد اقتصادی و به بیان دیگر محیط بر رشد است. امروزه این تهدید بیشتر متوجه نظامهای سیاسی متمرکز است که ساختار مرکز - پیرامون را شکل می دهند. این ساختارها عمدتاً شامل حاشیه کمتر توسعه یافته نسبت به مرکز میباشند. در ایران نیز چنین ساختاری منجر به برهم خوردن تعادل و توازن منطقهای بین مرکز و پیرامون گردیده است و مهمتر آنکه نواحی پیرامونی اکثراً منطبق بر نواحی قومی میباشد. در چنین شرایطی تمایزات افزایش مییابد و عامل واگرایی تقویت میگردد. با توجه به رهیافت فوق، این تحقیق با در نظر گرفتن ارتباط مستقیم میان امنیت مرزها و توسعه پایدار این نواحی، به بررسی عوامل داخلی و خارجی موثر بر رابطه بین مولفه های موثر بر توسعه پایدار و امنیت مرزها با تأکید بر استانهای کردنشین (قومیت کرد) در نوار مرزی غرب و شمال غرب کشور پرداخته است.

واژه گان کلیدی: امنیت، توسعه پایدار، قومیت، امنیت مرزها، قوم کرد

^۱ - عضو پژوهشی و کارشناس ارشد داخلی مرزبانی ناجا، Qasemgholizadeh@yahoo.com
^۲ - عضو هیئت علمی دانشگاه علوم انتظامی - کارشناس ارشد مدیریت، Malekipouya@yahoo.com

قلمرو تروریسم ناحیه گرا در جنوب شرق ایران

جواد کاویانی راد^۱، محبوبه صفایی مهر^۲، سعید صادق‌قلو^۳

چکیده

تقریباً همه دولت‌ها به واسطه تنوع عوامل فرهنگی و جغرافیایی آمیزه‌ای از نواحی ناهمگن هستند. حکومت‌ها کوشیده‌اند که با تقویت نیروهای همگرا و تضعیف نیروهای واگرای نواحی، پایداری دولت را تضمین کنند. هرگاه ساکنان ناحیه‌ای از کشور احساس کنند که ناحیه آنها به واسطه عوامل فرهنگی (زبانی و مذهبی) از فرایند توسعه و مشارکت به دور مانده‌اند، زمینه برای نارضایتی ناحیه‌ای و تحركات ناحیه‌گرایانه فراهم می‌گردد. در نتیجه مشروعیت حکومت به چالش کشیده شده و بحران ناحیه‌ای شکل می‌گیرد. ناحیه بلوچستان ایران از یک سو به واسطه تفاوت‌های مذهبی، دوری از مرکز و مراودات فرهنگی، بافت زندگی عشیره‌ای، فقر و بیکاری، عدم مشارکت فراگیر، قاچاق، ضعف زیرساخت‌ها و... از سویی به علت همانندی‌های فرهنگی، قومی، مذهبی با دو کشور بحران زده افغانستان و پاکستان از پیامدهای بحران زایی بنیادگرایی مذهبی آنها متأثر شده که نمودهای ناحیه‌گرایی را در آنجا در قالب اقدامات تروریستی گروه‌های ملهم از اندیشه‌های بنیادگرایی مذهبی قابل پیگیری است. نتیجه مقاله حاضر نشان داد که در صورت عدم مدیریت وضعیت کنونی و ناکامی دو کشور خاوری در پیکار با طالبان و القاعده نمودهای ناحیه‌گرایی تشدید خواهد شد. از این رو، نیازمند راهکارهایی است که ضمن تضعیف گونه‌های ناحیه‌گرایی، به تقویت یکپارچگی سرزمینی و همبستگی ملی بیانجامد.

واژگان کلیدی: بلوچستان، ناحیه‌گرایی، تروریسم، بنیادگرایی، یکپارچگی سرزمینی و همبستگی ملی

^۱ - دانشجوی کارشناسی ارشد، جغرافیای سیاسی، دانشگاه شهید بهشتی، نویسنده عهده‌دار مکاتبات
 j.kavyani61@yahoo.com.

^۲ - دانشجوی کارشناسی ارشد، جغرافیای سیاسی، دانشگاه شهید بهشتی

^۳ - دانش آموخته کارشناسی ارشد، جغرافیای سیاسی، دانشگاه تربیت مدرس

حقوق اقوام و یکپارچگی ملی

ندا کردونی^۱

چکیده

اداره دولت-ملت هایی که از اقوام متعدد تشکیل شده اند از طریق تکثرگرایی می تواند حامل منافع و همچنین بحران های متعدد باشد، از این روی طرح حقوق اقوام باید همراه با یک نگاه جامع و کلی نگر باشد تا مانعی باشد فراروی دیدگاه های تجزیه طلبانه و بحران های هویتی. شهروندی چند فرهنگی با درک بحران های قومی به خصوص در کشورهای در حال گذار، در پی طرح راهکاری برای پیشگیری از این گونه بحران هاست. این شهروندی دوگانه با اعطای هویت همزمان ملی و قومی و با تکیه یکسان بر شباهت ها و تفاوت های فرهنگی اقوام در یک جامعه، به نظر می رسد راه حل قابل تاملی برای این گونه جوامع باشد. البته طرح هر گونه راهکار در این خصوص باید با درک تفاوت های جوامع مختلف با یکدیگر باشد.

واژه های کلیدی: حقوق اقوام، ملت- دولت، یکپارچگی، شهروندی، دموکراسی

^۱ - دکتری حقوق بین الملل دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات تهران، ۰۲۲۰۹۱۲۲۸۸۱۰۲۲،
 kardoony@gmail.com

نقش اقوام ایرانی در امنیت مرزی جمهوری اسلامی ایران

بهن کرمی کیا^۱، انوشه دربندی^۲

چکیده

بدون تردید پرداختن به پدیده امنیت ملی در مجامع علمی از سوی صاحب نظران مفاهیم راهبردی از اهمیت والایی برخوردار می باشد، در یک واحد سیاسی هر گونه رشد و توسعه در ابعاد سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و نظامی زمانی تحقق می یابد که امنیت ملی پایدار و همه جانبه ائی در آن برقرار باشد؛ در طول تاریخ پر فراز و نشیب کشور ایران همواره یکی از گروههایی که به میزان قابل توجهی توانسته است در خط مقدم دفاع از استقلال و تمامیت ارضی کشور با متجاوزین در روزهای اولیه تهاجم مقابله نماید همانا اقوام مرزنشین بوده که در قالب بخشی از نیروی انسانی پویا در برابر تجاوز بیگانگان ایستادگی نموده اند، قوم و قومیت موضوعی مختص به کشوری خاص نمی باشد، بلکه موضوع قوم و قومیت یک پدیده فراگیری بحساب می آید که اکثر کشورهای جهان درگیر آن بوده و همواره مترصد اتخاذ سیاست ها و استراتژی های مؤثر در قبال اقوام، خاصه اقوام مرزنشین خود می باشند مسئله قومیت از جمله مهمترین مسائل سیاسی - امنیتی فراروی کشورهای کثیر القوم در سال های پایانی قرن بیستم محسوب شده و در قرن بیست و یکم نیز همچون گذشته مهم خواهد بود، اهمیت این مسئله سیاسی - امنیتی از فراگیری، تداوم، شدت و عمق آن ناشی می شود و این عوامل خود باعث گردیده اند که نه تنها کشورهای در حال توسعه، بلکه اغلب واحدهای سیاسی با ویژگی های دموکراسی همچون بیشتر کشورهای اروپائی، کانادا و حتی روسیه فعلی، پدیده قوم و قومیت را بعنوان یک نیروی مهم در نظر بگیرند، حال با توجه به مطالب مطروحه فوق این موضوع که اصلاً اقوام و قبایل مرزنشین می توانند در مباحث امنیت و ملی نقش ایفا کنند حائز اهمیت است.

کلید واژه ها: قوم و ملیت، امنیت، تهدیدات مرزی، امنیت ملی، انسجام ملی

^۱ - دانشجوی دکترای روابط بین الملل، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز، ۰۹۱۸۸۳۰۷۹۱۳، Bahman.

Karami Kia @ gmail. Com

^۲ - دانشجوی دکترای مسائل ایران، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز، ۰۹۱۶۱۱۳۸۵۱۲، Anooshe darbandi

@ gmail. com

بررسی نقش و نمود عوامل طبیعی - اکولوژیک و فرهنگی در موسیقی سنتی کردی

پیمان کریمی سلطانی^۱، ابراهیم محمدی^۲، سیده زهرا موسوی جم^۳

چکیده

موسیقی قومی بخشی از فرهنگ و هویت قومی و ملی می باشد. موسیقی هر قوم بازگوکننده ی آمال، آرزوها و احساسات است و نوع حرکت این احساسات و آرزوها را بیان می کند. نوع رفتارها و حرکاتی که عشق، حماسه، دلداری، عرفان، بزم و سایر نمودهای فرهنگی را نشان می دهد. افسانه ها، اسطوره ها، داستان ها، حکایات، ضرب المثل های قومی و به طور کلی فرهنگ، ادب و هنر اقوام، منبع الهام و درون مایه ی اصلی آنها را تشکیل می دهد. از آنجایی که موسیقی فولکلور کردی جزو غنی ترین و پربارترین فولکلور های موجود است و قدمت و تنوع زیادی دارد، از این رو در این مقاله به دنبال تأثیر و نمود عوامل طبیعی - اکولوژیک و عوامل فرهنگی در موسیقی کردی می باشیم. برای رسیدن به اهداف مطرح شده از منابع در دسترس، مصاحبه ی مستقیم و استفاده از ابزارهای سمعی و بصری از قبیل CD، DVD، فیلم و ویدئو، بهره گرفته شده است. فرهنگ و طبیعت آن چنان در هم تنیده شده اند که تصور یکی بدون دیگری در زندگی آدمیان مشکل است. گاه آدیان این دو عنصر را به هم پیوند می دهند تا مطلب خود را ادا کنند یا مراد خود را حاصل نمایند. واقعیت این است که تفکیک عوامل طبیعی - اکولوژیک و عوامل و عناصر فرهنگی در موسیقی کردی بسیار مشکل و در اغلب مواقع غیر ممکن می باشد. این عوامل و عناصر در موسیقی کردی گاه در تقابل و گاه در تعامل با یکدیگر قرار می گیرند.

واژه های کلیدی: موسیقی سنتی کردی، فرهنگ، عوامل طبیعی، عوامل فرهنگی.

^۱ - دبیر آموزش و پرورش قروه و دانشجوی دکتری ژئومورفولوژی - ۰۹۱۸۳۷۰۶۶۲۶ -

kpeyman1356@gmail.com

^۲ - دبیر آموزش و پرورش شهرستان قروه - ۰۹۱۸۳۷۰۸۳۴۰ -

^۳ - دبیر آموزش و پرورش شهرستان قروه - ۰۹۱۸۰۱۱۶۴۳۱ - Zahrajam1@yahoo.com

حقوق اقلیت های دینی در جمهوری اسلامی ایران

مراد کسمرادیان^۱

چکیده

اقلیت های دینی شناخته شده در جمهوری اسلامی ایران منحصر عبارتند از: کلیمیان، مسیحیان و زرتشتیان که از اغلب حقوق و آزادیهای عمومی اتباع ایران برخوردارند علاوه بر آن از حقوق ویژه ای مانند آزادی در اجرای مراسم دینی، رسمیت قانونی، آزادی تعلیم و تربیت دینی آزادی مجامع و انجمنهای دینی، حق تشکل و حق نمایندگی در مجلس شورای اسلامی و رعایت احوال شخصیه بعنوان استثنا بر اصل حاکمیت قانون واحد بر تمام اتباع کشور برخوردارند. هر یک از اقلیت های دینی قرن هاست که در سرزمین ایران ساکنند برخی از این حقوق و امتیازات برای نخستین بار بدین صورت به ایشان اعطا شده است. قانونگذار جمهوری اسلامی ایران با تبعیت از قواعد اسلامی هرگونه تفاوت دیگر، غیر از دین و جنسیت نظیر نژاد، زبان، رنگ پوست و غیره را عاملی برای تمایز و بهره مندی از حقوق مساوی شناخته است و نمونه های این تمایز در برخی از قوانین جزایی و حقوقی دیده می شود لیکن گروه اهل کتاب در مقایسه با غیر اهل کتاب از موقعیت شایان توجهی برخوردارند و زمینه همزیستی مسالمت آمیز با جامعه مسلمانان ایرانی بخوبی برای ایشان فراهم است.

کلمات کلیدی: حقوق، اقلیت های دینی، مذهب، اسلام.

^۱ - مدرس دانشگاه و مدیر دفتر شعبه دوم دادگاه عمومی حقوقی کوههدشت لرستان،

Moradkasmoradian@yahoo.com

تنوع فرهنگی و انسجام ملی در ایران

فاطمه کلانتری^۱، زینب صحراگرد^۲، سجاد کلانتری^۳

چکیده

انسجام ملی، استقرار و ابستگی متقابل در میان افراد متعلق به یک ملت است و دستیابی به این ویژگی از جمله مهم‌ترین شاخص‌های توسعه سیاسی یک کشور به شمار می‌رود. بر همین اساس زمینه‌های شکل‌گیری و استمرار انسجام ملی از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است. دست‌یابی به انسجام ملی بدون وجود پیش‌شرایط عینی و ذهنی سازنده آن امکان‌پذیر نمی‌باشد. وجود شرایط و بنیادهای اتحاد ملی نیز بدون دخالت عنصر آگاهی بخشی، خود به خود باعث شکل‌گیری و تبلور عینی اتحاد نمی‌شود. این عنصر آگاهی بخشی است که مجموعه شرایط عینی اتحاد ملی را به شکل هویت ملی در آورده و زمینه‌های ذهنی اتحاد و انسجام ملی را فراهم می‌سازد. بدین ترتیب دست‌یابی به اتحاد ملی و تجلی آن، به آگاهی از هویت ملی و شناخت آن بستگی دارد. با این همه، هویت ملی ایرانی با تنوع فرهنگی در کشور ایران با وجود برخورداری از یک هسته محوری شکل‌گیرنده و نظام‌دهنده، امری شناور است در دنیای امروز کمتر کشوری را می‌توان سراغ گرفت که از تنوع قومی و جمعیتی برخوردار نباشد. یکی از دغدغه‌های اساسی کشورهای مزبور دستیابی به یکپارچگی سیاسی و وحدت سرزمینی است، که یکی از راه‌های دستیابی به یکپارچگی سیاسی، افزایش سطح مشارکت اقوام در مدیریت سیاسی کشور است. این مقاله، در جستجوی آزمون این فرضیه بوده است که استمرار و پایداری حیات اجتماعی، سیاسی و فرهنگی یک جامعه، در گرو انسجام و همبستگی بین اجزاء و عناصر سازنده ساختار اجتماعی است. ایران یک جامعه چند قومی است و با وجود اینکه اقوام ایرانی سرگذشت‌ها و ویژگی‌های گوناگونی دارند اما هویت ایرانی آنها همواره بر پایه مشترکات قومی استوار بوده است و انسجام ملی را در کشور شکل می‌دهند.

واژگان کلیدی: کشور، تنوع فرهنگی، ساختار اجتماعی، انسجام ملی.

^۱ - مدرس دانشگاه پیام نور هرسین F_kalantari89@yahoo.com، 09188308828

^۲ - مدرس دانشگاه علمی کاربردی کرمانشاه

^۳ - کارشناس ارشد حسابداری

واکاوی روشی و موضوعی مطالعات قومی ایران در مقالات علمی - پژوهشی جغرافیای سیاسی

عاطفه گلفشان^۱، ریحانه عالم^۲

چکیده

قوم و قومیت از جمله مباحثی است که همزمان با ظهور اندیشه‌های نوین مورد توجه محققان و سیاست‌مداران قرار گرفته است. تا به امروز پژوهشگران بسیاری در سراسر جهان و با رشته‌های گوناگون سعی در تعریف قوم و ویژگی‌های آن داشته‌اند. یکی از رشته‌هایی که کاملاً به مبحث قومیت مرتبط است جغرافیای سیاسی است و قومیت یکی از مباحث اساسی و کلیدی این رشته محسوب می‌شود. اکثر کشورهای جهان با پدیده چند قومیتی و تکثر قومیت در مرزهایشان مواجه هستند که بعضاً عاملی برای جدایی طلبی و واگرایی بوده‌اند. بنابراین حکومت‌ها همواره سعی در کنترل قومیت‌های درون خود را دارند. کشور ایران نیز یکی از کشورهای کثیرالقوم است که از ابتدا قومیت‌های زیادی را درون مرزهایش داشته و حکومت‌های مختلف برخوردارهای متفاوتی را با آنها در پیش گرفته‌اند. پژوهشگران ایرانی نیز مقالات بیشماری در زمینه قوم و اقوام ایرانی به رشته تحریر درآورده‌اند که از آن میان آنچه برای این مقاله اهمیت دارد، مقالات محققان جغرافیای سیاسی است. در این تحقیق که با روش توصیفی - تحلیلی صورت گرفته است، ابتدا مقالات علمی - پژوهشی جغرافیای سیاسی با موضوع اقوام در ایران با استفاده از روش کتابخانه‌ای و یارانه‌ای استخراج شد و سپس ۱۴ مورد از این مقالات به صورت تصادفی و برحسب به روزتر بودن آنها برای بررسی انتخاب شد. در این تحقیق هدف واکاوی مقالات قومی از جنبه‌های روشی، موضوعی و رویکرد آنها به قومیت بود که بعد از بررسی این نتیجه حاصل شد که از بین این مقالات بیشتر از روش توصیفی - تحلیلی و روش کیفی استفاده شده است و موضوعات مرتبط به جغرافیای سیاسی و قومیت است و از گستردگی برخوردار می‌باشد. همچنین اکثر مقالات با رویکردی مثبت و همگرایانه به پدیده قومیت و کثرت قومی در ایران نگاه کرده بودند و آن را عاملی برای همگرایی بیشتر می‌دانستند.

واژگان کلیدی: قوم، مطالعات قومیت، روش تحقیق، رویکرد همگرایانه، واگرایی اقوام

^۱ دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی دانشگاه تهران، ۰۹۱۲۷۵۲۷۵۸۲، golfeshan.a@ut.ac.ir

^۲ دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی دانشگاه تهران (۰۹۱۲۳۷۵۸۵۷۰)، r_alam@ut.ac.ir

تبیین تعارضات نظری و کارکردی ناسیونالیسم در فرایند ملت سازی در منطقه خاورمیانه

احسان لشگری تفرشی^۱

چکیده

مکتب ناسیونالیسم از مکاتب ظهور یافته در اندیشه های سیاسی تمدن مغرب زمین است که با ورود به خاورمیانه تأثیرات مهمی را از خود بر جای گذارده است. در واقع فرایند ملت سازی، کشور سازی و تعیین مرزها در منطقه خاورمیانه تا اندازه زیادی تحت تأثیر اندیشه ناسیونالیسم و همچنین سیاست قدرتهای استعماری در این منطقه بوده است. اما ورود این مکتب فکری به خاورمیانه تعارضات نظری، ساختی و کارکردی متعددی را در این منطقه ایجاد کرده است که همچنان نیز نمادها و اثرات فرایندی آن در این منطقه مشاهده می گردد که مهمترین نمود آن در قالب ستیز قومی - مذهبی در کشورهای منطقه ظهور یافته است. بطوریکه واگرایی سیاسی - مذهبی از جمله کارکردهای ناسیونالیسم در این منطقه است که بویژه بعد از جنگ سرد ابعاد جدیدی یافته است. در این مقاله کوشش گردیده تا با رویکردی توصیفی - تحلیلی علل و عوامل نظری این تعارض و کارکرد تبعی آن در خاورمیانه بررسی گردیده و از این طریق مبنای برخی از بحرانهای مزمن این حوزه جغرافیایی شناسایی گردد.

واژگان کلیدی: ناسیونالیسم - خاورمیانه - ملت - تعارض

^۱ - استادیار جغرافیای سیاسی دانشگاه یزد - ehsanlshgari80@yahoo.com

پیوستگی اقوام ایرانی در پرتو تحولات منطقه ای

حیدر لطفی^۱، مجید قصاب زاده^۲، فاطمه غفاری توچایی^۳

چکیده

ایران اسلامی از جمله کشورهایی است که از تنوع قومی در ساختار جمعیتی خود برخوردار است. یکی از موضوعات مهم و مسئله ساز در منطقه خاورمیانه عدم انطباق مرزهای سیاسی با مرزهای قومی و فرهنگی است. مرزهای سیاسی کشور ایران نیز به گونه ای است که اقوام ترک، کرد، عرب، بلوچ و ترکمن در دو سوی آن واقع شده اند. و برخی از این اقوام در دو، سه و حتی چهار کشور گسترش یافته اند. تحولات گسترده در منطقه خاورمیانه باعث دخالت بیش از پیش بیگانگان بخصوص آمریکا و انگلیس در امورات داخلی کشورهای منطقه گردید. این پژوهش با روش کتابخانه ای و شیوه ی تحلیل اطلاعات، توصیفی-تحلیلی و تاریخی و با هدف پاسخ به این سؤال که: آیا تحولات منطقه ای بر پیوستگی اقوام ایرانی تاثیر دارد؟ انجام شد. به نظر می رسد که اقوام ایرانی در پس تحولات منطقه ای به واگرایی روی آورده و فاصله خود را با حکومت مرکزی زیاد کند. اما مشخص گردید با توجه به بومی بودن اقوام، اشتراکات مذهبی و فرهنگی زیاد با حکومت مرکزی و برنامه ریزیهای حکومت مرکزی به منظور تحقق اتحاد و همبستگی ملی، پیوستگی اقوام ایرانی با هم و با حکومت مرکزی بیش از پیش در پرتو تحولات منطقه ای تحقق پیدا کرده است. وجود عناصر و مولفه های مشترک ملی، تاریخی و هویتی با کلیه اقوام از جمله عواملی هستند که می توانند در شکل گیری هویت جمعی ایرانی نقش بی بدیلی ایفا نماید. تاریخ مشترک تمامی اقوام تحت نام ملیت ایرانی، زبان پارسی که در عمق تمام اقوام ریشه دوانیده، اسلام به عنوان دین مشترک و قهرمانان و شخصیت های ملی مشترک و بالاخره هویت ایرانی از جمله عناصر پیوند دهنده ای هستند که همگرایی را ممکن و روند واگرایی را در مواجهه با این عناصر پیوند دهنده و از نظر ارزشی بسیار ارزشمند، با مشکل روبه رو می سازد. با وجود مشکلات و تنگناها در عرصه هایی از زندگی اقوام و اقلیتها، باز اتحاد و وحدت بین اقوام، با هم و با حکومت مرکزی بیش از پیش برقرار است.

کلید واژه ها: پیوستگی، اقوام، خاورمیانه، ایران، تحولات منطقه ای

^۱ - دکترای جغرافیای سیاسی و عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد

گرمسار، heydare.lotfi@gmail.com 09121004769

^۲ - دانشجوی دکترای جغرافیای سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار * ۰۹۱۱۳۳۴۵۹۷۴

ghassabzade44@gmail.com

^۳ - کارشناس ارشد زبان و ادبیات فارسی ۰۹۱۱۳۳۴۶۵۲۲ Adabiyat.ghafari@gmail.com

جهانی شدن و تاثیر آن بر هویت ملی

حیدر لطفی^۱، ابوالفضل زینلی^۲

چکیده

فرایند جهانی شدن با شتاب روزافزون در حال عبور از مرزهای سیاسی و محدوده‌های فرهنگی کشورها بوده و با تغییرات غیرقابل پیش بینی مناسبات بین‌المللی و طبقه بندی‌های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی جهان را تحت تاثیر قرار داده است. از سوی دیگر همواره نوعی میل عمیق و احساسی پرشور بین انسان‌ها در مورد سرزمین‌شان وجود داشته است. این امر موجب گردیده تا انسان‌ها همواره به جداسازی افراد و گروه‌ها از یکدیگر و تفکیک و شبکه‌بندی سرزمین و قلمرو زندگی خود اقدام نمایند. جهانی شدن اسباب دسترسی انسان‌ها را به منابع مختلف هویتی فراهم می‌سازد و این دسترسی به ترتیب منجر به دید بهتر در منابع هویتی سابق بحران هویت و شکل‌گیری تصاویر هویتی جدید می‌گردد. این تحول ممکن است بصورت یک فرصت ظاهر شود و شناخت ما را از خویش‌ن تمعیق بخشد و یا بصورت تهدید درآید و ما را گرفتار از خود بیگانگی سازد. جهانی شدن مبحثی چند بعدی بوده که از زوایای مختلف قابل بررسی می‌باشد. یکی از بحث‌هایی که در این خصوص باید مورد توجه قرار گیرد ارتباط جهانی شدن با مفهوم سرزمین و هویت است چون همواره مفهوم هویت با قداست و ارزش‌های بومی و قومی همراه بوده است که با توجه به تاثیرات انکارناپذیر جهانی شدن بر روی آن حساسیت‌های زیادی را ایجاد کرده است. لذا در این مقاله به بررسی مولفه‌ها و عناصر جهانی شدن و دیدگاه‌های اصلی آن پرداخته می‌شود و استدلال اصلی این است که هویت ملی در اثر جهانی شدن نه تنها حذف نمی‌شود بلکه احتمالاً در آینده در قالب‌هایی جدید و پویاتر در عرصه‌های رسمی و غیررسمی ظهور خواهد کرد.

واژگان کلیدی: جهانی شدن، هویت، مکان، دولت - ملت، جغرافیا، هویت مکانی

^۱ - مدیر گروه و عضو هیأت علمی گروه جغرافیا دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار

^۲ - دانشجوی دکتری رشته جغرافیای سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار،

zeinali1968.a@gmail.com

تحلیل عوامل مؤثر بر هویت قومی در بین جوانان شهر رشت؛ با تأکید بر نقش رسانه

حیدر لطفی^۱، محمدرضا علیزاده^۲، مرتضی شعبانی^۳، سپیده بازاری مقدم^۴

چکیده

هدف از انجام این تحقیق تحلیل هویت قومی در بین جوانان شهر رشت با تأکید بر نقش رسانه است. هویت قومی نیز بر بنیاد شناسه‌های فرهنگی نظیر زبان، مذهب، آداب و رسوم و پیشینه تاریخی قرار دارد، که با آن افراد با تمام یا برخی جنبه‌های هویتی یک گروه پیوند می‌یابند. روش این پژوهش پیمایش و ابزار آن پرسشنامه است. جامعه آماری این مطالعه را جوانان ۱۵ تا ۲۹ ساله شهر رشت تشکیل می‌دهند که از این بین تعداد ۳۵۰ نفر به عنوان نمونه تحقیق بوده و به صورت نمونه گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب گردیدند. نتایج توصیفی این تحقیق نشان داد که میزان هویت قومی در ابعاد مختلف در بین جوانان شهر رشت متوسط است. هم‌چنین نتایج توصیفی این مطالعه نشان داد که رسانه در ابعاد مختلف آن به خصوص اینترنت به سرعت در جامعه رو به پیشرفت است به طوری که تمامی جوانان مصاحبه شده عنوان کرده اند که از اینترنت استفاده می‌کنند. نتایج تحلیلی این پژوهش نشان داد که جوانانی از روزنامه، تلویزیون ملی و ماهواره استفاده می‌کنند هویت قومی پایین تری نسبت به جوانانی دارند که از این رسانه‌ها استفاده نمی‌کنند، اما جوانانی که شبکه استانی یا شبکه باران را نگاه می‌کنند هویت قومی بالاتری نسبت به جوانانی دارند که از این رسانه استانی استفاده نمی‌کنند. از دیگر نتایج این پژوهش رابطه منفی و معکوس بین میزان استفاده از اینترنت و سطح تحصیلات والدین با هویت قومی می‌باشد.

کلید واژه: هویت قومی، رسانه، جوانان، رشت.

^۱ - استادیار جغرافیای سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار، تلفن: ۰۹۱۲۱۰۰۴۷۶۹، heydare.lotfi@gmail.com

^۲ - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار، نویسنده مسئول، Politic.alizadeh@gmail.com

^۳ - کارشناس ارشد جامعه شناسی، کارشناس مطالعات اجتماعی شهرداری رشت، تلفن: ۰۹۱۱۹۴۴۲۸۳۶، mori.shsh@gmail.com

^۴ - کارشناس ارشد ریاضی کاربردی، دبیر دبیرستانهای شهر رشت، تلفن: ۰۹۱۱۳۳۰۴۳۷۴، sepiddebazari@gmail.com

بررسی ظرفیت‌های فضای سایبری بر اتحاد و انسجام اقوام ایرانی

افشین متقی^۱، محمدجواد عزیزی فر^۲

چکیده

نوع استقرار و چینش اقوام ساکن در ایران منجر به بروز تحلیل‌ها و نگاه‌های عمدتاً امنیتی می‌شود. اما از منظر عوامل وحدت بخش و در راستای تحقق امنیت ملی، اقوام نه به تنهایی متن هستند و نه در حاشیه، بلکه پیوندهای قومی بخش مهمی از شناسنامه اقوام و به عنوان نماد هویت ساز جامعه ایرانی محسوب میشوند. یکی از عناصر تکامل قومیتها در طول تاریخ روابط ارتباطی ایشان بوده است در این خصوص گسترش فزاینده فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی در سال‌های اخیر، حیات بشری را در ابعاد مختلف سیاسی، اجتماعی و فرهنگی و تحت تاثیر قرار داده است و منجر به تشکیل جامعه شبکه‌ای شده، که وجه غالب ارتباطی فضای معاصر را شکل می‌دهد و دارای اثر گذاری در ابعاد مختلف است. در این فضا که مشهور به فضای سایبری است با توجه به اثرات شگرف آن در ایجاد تحولات ساختاری و عملکردی دو سوال عمده مطرح می‌شود است. ۱- توانایی تاثیر گذاری فضای سایبری در ارتباط و تعامل اقوام با یکدیگر؛ ۲- توانایی تاثیر گذاری فضای سایبری در ارتباط اقوام با حکومت مرکزی و افزایش اتحاد و انسجام ملی. مقاله حاضر با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی صرفاً به نقش و ظرفیتهای فضای سایبری و راهکارهای افزایش تعامل اقوام با حکومت و بررسی نقش این فضا به عنوان عاملی در راستای راههای انسجام بیشتر اقوام ایرانی خصوصاً اقوام مستقر در حاشیه‌های کشور می‌پردازد. نتایج تحقیق بیانگر آنست که علی‌رغم توانایی بالای فضای سایبری در ایجاد تحولات شگرف در جهت افزایش اتحاد، انسجام و همدلی اقوام تاکنون از ظرفیت‌های این فضا به طور مناسب و شایسته استفاده نشده است.

واژه‌های کلیدی: اقوام، فضای سایبری، انسجام و اتحاد، فناوری اطلاعات و ارتباطات.

^۱ - استادیار جغرافیای سیاسی، دانشگاه خوارزمی، ۰۹۱۲۵۹۸۴۴۱۶، afshin_mottaghi@yahoo.com
^۲ - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی دانشگاه خوارزمی، ۰۹۱۰۱۹۸۵۶۵۴، azizifar2000@yahoo.com

زمینه های همگرایی فرهنگی ترکمن های ایران و ترکمنستان

افشین متقی^۱، موسی صادقی^۲، محسن محمدی^۳

چکیده

اهمیت همگرایی میان اقوامی که گستردگی جغرافیای آنها در آن سوی مرزهای ایران کشیده شده است، بنا به اهمیت جایگاه فرهنگ در هر کشور، می تواند بوجود آورده زمینه های برای همگرایی بیشتر بین دو کشور باشد. اقوام ترکمن یکی از اقوام ایران است که گستردگی جغرافیایی آن در کشور ترکمنستان ادامه دار است. بنا به ریشه های تاریخی، مذهبی و قومی مشترک میان آنها، زمینه های فرهنگی مشترکی نیز میان اقوام ترکمن دو سوی مرزهای شمالی ایران وجود دارد. بر این مبنا مقاله حاضر سعی در رسیدن به این پاسخ است که چه زمینه های فرهنگی مشترکی میان اقوام ترکمن مرز موجب نزدیکی این اقوام و در پی آن همگرایی دو کشور ایران و ترکمنستان در استان گلستان می شود؟ روش تحقیق در پژوهش حاضر توصیفی - تحلیلی است و یافته های آن با استفاده از مقالات، کتاب ها و سایت های اینترنتی جمع آوری شده است. یافته های پژوهش نشان می دهد مهمترین زمینه های همگرایی فرهنگی که میان ترکمن های ایران و ترکمنستان وجود دارد، می توان به وجود آرامگاه مختمقلی فراغی در استان گلستان، اعیاد و مناسبت های مذهبی مشترک میان دو کشور اشاره کرد که با توجه بیشتر به این معقوله، می توان انتظار داشت الگو همگرایی در دیگر زمینه ها بین دو کشور ایران و ترکمنستان باز شود.

واژگان کلیدی: همگرایی، فرهنگ، قوم ترکمن، ایران، ترکمنستان.

^۱ - استادیار جغرافیای سیاسی دانشگاه خوارزمی تهران، Afshin_mottaghi@yahoo.com

^۲ - کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی دانشگاه خوارزمی تهران، Mousa.sadeghi85@yahoo.com

^۳ - کارشناسی ارشد روابط بین الملل مطالعات منطقه ای اروپا، Mohamadimohamadi@yahoo.com

بررسی زمینه های واگذاری امورات امنیتی مرتبط به عشایر مرزنشین

علی محبی^۱

چکیده

با توجه به اینکه پلیس همواره درصدد رشد رفتارهای مشارکت جویانه مردم در حوزه امنیت عمومی بوده است. جامعه عشایری نیز با درک موضوع، ضمن اعلام آمادگی همکاری با پلیس در اجرای اهداف مرتبط و با اطلاع از اینکه مشارکت از طریق همبستگی مبتنی بر نیاز دو جانبه و شیوه حل مشکل شکل می گیرد با دارا بودن روحیه فداکاری در راه اسلام، استقامت روحی و جسمی، قناعت، توان رزمی بالا و دارا بودن نقش ژئوپلیتیکی بالا در کنترل مرزها و امنیت ملی و... با جمعیتی بالغ بر ۱۳۰۴۰۸۹ نفر در قالب ۱۹۹۹۳۰ خانوار که تقریباً ۲/۲ درصد جمعیت کشور را شامل شده و با پراکنشی چشم گیر در ۵ ناحیه روستایی در وسعتی حدود ۶۰ درصد عرصه کشور و دارا بودن قریب ۲۲/۷ میلیون واحد دامی و تولید کننده حدود ۱۳/۲ % گوشت قرمز و ۸/۱ % شیر تولیدی و ۳۵٪ صنایع دستی کشور با توجه به گریبانگیر شدن با مشکلات عمده ای از قبیل فروپاشی سلسله مراتب ایلی و نادیده انگاشتن حقوق عرفی جامعه ی در کنار، خشکسالی ها و سایر حوادث قهری طبیعت، با مشکلات عدیده حقوقی، قضایی و امنیتی از قبیل، از دست دادن ایل راه ها و مسیر کوچ ناشی از خرابی، تصرف و تعرض روستاییان و واگذاری مراتع به ارگان های دولتی و خصوصی برای ایجاد شرکت ها، تاسیسات و صنایع، در نتیجه حمل دام به صورت ماشینی و بالارفتن هزینه ها و آسیب پذیری شدید تصادفات بین جاده ای در زمان کوچ، نبود امنیت مالی، جانی و... می تواند همکاری متقابل با نیروی انتظامی در قالب تفاهم نامه های منعقد در مسائل مربوط به امورات امنیتی عشایر و مرزنشینان، بخصوص در مباحثی از قبیل برقراری امنیت مرزها، حل مشکلات دامهای عبوری از مرز، سرقت احشام، رفع تصرف ایل راههای شناسایی شده و معرفی متخلفین به مراجع قضایی، همکاری در جهت ایجاد امنیت کوچ در طول ایل راهها و اطراق گاهها، همکاری در ایجاد ایستگاه های کنترل کوچ، تسلیح عشایر با هدف خودکنترلی، تثبیت حقوق بهره برداران، ارائه راهکارهای کاهش تصادفات جاده ای حین کوچ، ایجاد امنیت در گذرگاههای سخت، هماهنگی میان انتظامات امنیتی استانهای همجوار کوچرو، جلوگیری از قاچاق دام، همکاری در تدوین سند ایل راه ها، تقویت نیروهای بسیجی عشایر و حمایت از طرح پلیس عشایر و حضور نمایندگان عشایر در مباحث مرتبط شورای تامین استان و... داشته باشد.

واژه های کلیدی: عشایر، پلیس، انتظارات

^۱ - دکتری مرتعداری، بخش تحقیقات مرتع، موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور،
yasharmoebby@yahoo.com

فضای منطقه‌ائی و بین‌المللی، ژئوپلیتیک قومی و انسجام ملی در ایران

علیرضا محرابی^۱

چکیده

ایولاکست معتقد است "زمانی که از ژئوپلیتیک سخن به میان می‌آید رقابت‌های قدرت درباره سرزمین‌ها و نیز انسان‌های ساکن این سرزمین‌ها مدنظر است. چنانکه هر کدام از نیروهای انسانی در جریان درگیری‌ها از وسایل موجود در اختیار خویش و به ویژه توجیهات و استدلال‌های سیاسی بهره می‌گیرند تا حقانیت خود را در تمایل به حفظ یا تصرف این یا آن سرزمین به اثبات رسانند و نیز عدم مشروعیت دعاوی رقیب را فاش کنند. وی اضافه می‌کند که "یک وضعیت ژئوپلیتیکی در مقطع مشخص از یک تحول تاریخی، از رهگذر رقابت قدرت‌های کم و بیش مهم و روابط نیروهای موجود در صحنه‌های گوناگون سرزمین مورد سؤال ما تعریف می‌شود" کشور ایران با توجه به آنکه موزائیک قومی نامیده شده است در یک بستر تاریخی طولانی هویت خود را یافته و استمرار در حیات خود را تضمین کرده است. این نکته همیشه از طرف سیاستگذاران داخلی و فشار رقبا و دشمنان خارجی وجود داشته که هویت قومی بر هویت ملی قدرت تعیین‌کننده‌گی بیشتری را دارد و اقوام ایرانی جدای از یکدیگر راه بهتری را پیش روی خود خواهند داشت. برای اینکه دلیل ردی بر این مدعا آورد در این مقاله با تاکید بر ارتباط فضای منطقه‌ائی و بین‌المللی با اقوام ایرانی به دنبال این نتیجه هستیم که آیا در ایران اقوام می‌توانند درگیر برداشتهای متضاد ژئوپلیتیکی از همدیگر گردند؟ یا خیر و در صورت پاسخ مثبت مهمترین زمینه‌های تاثیرگذار این برداشت بر انسجام ملی در ایران چه مواردی می‌باشد؟ نکته آخر آنکه مهمترین راهکارهای برون رفت از تاثیر محیط منطقه‌ائی و بین‌المللی بر جدا افتادگی اقوام ایرانی بر چه اصولی قرار دارد. روش تحقیق در این پژوهش توصیفی تحلیلی است.

کلمات کلیدی: فضا، منطقه، بین‌المللی، ژئوپلیتیک، قومیت، انسجام ملی، ایران

^۱ - عضو هیئت علمی جغرافیای سیاسی دانشگاه شهید بهشتی، A_mehrabi@sbu.ac.ir

مفهوم قوم و قومیت در تاریخ ایران و الگوی مناسب سیاست قومی

علیرضا محرابی^۱، محسن عزیززاده طسوج^۲

چکیده

اساساً گفتن و یا نوشتن در مورد مقوله های چون ملت، هویت ملی، قوم، قومیت از یک جهت مغلق و دشوار بوده و از جانب دیگر مهم و با اهمیت می باشد و مقوله ای تاریخی است که در سیر حوادث تاریخی پدیدار می شود، رشد می کند، دگرگون می شود، و معانی گوناگون و متفاوت پیدا می کند. تعاریف گوناگون صاحب نظران و تعابیر مختلف مردم از این مقوله ها در دسترس است. هر گونه سخن پیرامون ملت مستلزم مکثی بالای مقوله قوم می باشد، چون مقوله قوم عنصر اساسی و مهم در تشکیل هر ملت پنداشته می شود. در یک دید کلی می توان گفت که ملت در چهارچوب مرزهای سیاسی و طبیعی قابل تعریف و بیان می باشد، اما برای رسیدن به قوم و قومیت ما نیاز به دانستن پدیده های چون: فرهنگ، نژاد و زبان داریم. قوم، قومیت و مفاهیمی از این دست در ادبیات علمی کاربرد زیادی یافته است. در گذشته این مفاهیم به نوعی تداعی گر تفاوت های نژادی و مذهبی گروه های ساکن در جوامع اروپایی و بعدها امریکا را تداعی می کرد مسئله گسترش تمایلات و احساسات قوم گرایانه در جهان و ایران چند وقتی است که مورد توجه بسیاری از صاحب نظران قرار گرفته و بحث های مختلفی پیرامون آن وجود دارد. این مقاله با توجه به ماهیت موضوع توصیفی- تحلیلی است و روش گرد آوری اطلاعات، کتابخانه ای، اسنادی و اینترنتی است. در این نوشتار برآنیم تا با بررسی مفهوم قوم و قومیت و سپس مفهوم آن در تاریخ و تمدن ایران، به یک دیدگاه کلی برسیم و با بیان مثالها و شواهدی علمی یک الگوی مناسب سیاست قومی برای ایران چند قومی ارائه دهیم.

واژه های کلیدی: ملت، قوم، قومیت، هویت ملی، الگوی مناسب قومی

^۱ - عضو هیئت علمی جغرافیای سیاسی دانشگاه شهید بهشتی، A_mehrabi@sbu.ac.ir

^۲ - دانشجوی کارشناسی ارشد، جغرافیای سیاسی دانشگاه شهید بهشتی، ۹۳۸۰۶۰۲۲۶۴، azizzadeh2060@gmail.com.

بررسی یک چارچوب نظری کارمدتر برای مطالعات قومی

حسین محمدزاده^۱، اسکندر مرادی^۲

چکیده

در چند دهه اخیر قوم‌گرایی عامل بی‌ثباتی، درگیری و بحران در مناطق گوناگون جهان بوده است. نظریه پردازان زیادی در کنکاش برای پاسخی متن‌به‌چگونگی و چرایی این مساله چند بعدی بوده‌اند. هدف این مقاله جستجوی یک چارچوب نظری کارآمدتر برای مطالعه قومی می‌باشد. قوم‌گرایی مثل هر پدیده اجتماعی دیگری دارای علل، روند و پیامدهای است. بر همین اساس نظریه‌های قوم‌گرایی نیز متمرکز بر یکی از ابعاد این مساله بوده و حتی می‌توان گفت بیشتر بر علل قوم‌گرایی و نه روند و پیامدهای آن متمرکز بوده‌اند. این نظریه‌ها نیز دارای یک سیر تاریخی بوده و از دیدگاه‌های مختلفی به آن نگریسته شده است. اغلب نظریه‌های پیشین تقلیل‌گرا بوده و کمتر ابعاد مختلف این پدیده را مد نظر داشته‌اند. در این پژوهش پس از بررسی مختصر این نظریه‌ها، با توجه به ضعف تبیینی و ناتوانی تجربی آن‌ها در تبیین مسائل قومی، تلاش شده است یک چارچوب جدیدتری طراحی شود. روش این تحقیق اسنادی بوده و نتایج حاصله با مقایسه نظریه‌ها و توجه به زمینه کاربرد آن تهیه شده است. این چارچوب نظری تلفیقی بوده و سه مجموعه متغیر تفکیک، تبعیض و تفهیم را در بر می‌گیرد. این چارچوب هم در برگیرنده متغیرهای قدیمی گرایان و نوگرایان بوده، در عین حال عوامل ذهنی و عینی را در نظر داشته و متناسب تحقیقات کمی و کیفی است. این چارچوب سه مجموعه متغیر در یک رابطه تعاملی با هم در نظر می‌گیرد.

کلمات کلیدی: قوم‌گرایی، چارچوب نظری تلفیقی، متغیرهای تفکیک، متغیرهای تبعیض، متغیرهای

تفهیم

^۱ - استادیار جامعه‌شناسی، گروه علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور، H.mohammadz11@gmail.com
^۲ - استادیار جغرافیای سیاسی، گروه علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور؛ Eskandar.moradi@gmail.com

توسعه پایدار ناحیه ای و انسجام ملی (روند توسعه در مناطق کردنشین ایران قبل و پس از انقلاب)

حمید رضا محمدی^۱، محسن عزیززاده طسوج^۲

چکیده

کمتر کشوری در جغرافیای سیاسی کنونی می توان یافت که جمعیتی از هر حیث یکپارچه و بسیط داشته باشد و ایران به عنوان کشوری در حال توسعه، گروه های مختلف قومی و نژادی را در خود جای داده است. گروه های ساکن در این محدوده جغرافیایی از قرن ها پیش در عین داشتن هویت قومی قائل به هویت ملی نیز بوده اند. در راستای اهداف توسعه ای، توسعه محصول زنجیره ای از حلقه های به هم پیوسته فرهنگی، اجتماعی و ... است و توسعه به عنوان یک فرایند با ایجاد تغییراتی در حوزه های ادراکی، شناختی، ارزشی و گرایشی انسانها (گروه ها) قابلیت ها و شخصیت ویژه ای را در آن ها به وجود می آورد. کردها بخشی از ایرانیان ساکن در غرب کشور هستند که در چهار استان هم جوار یعنی استان های ایلام، کرمانشاه، کردستان و بخشی از استان آذربایجان غربی سکونت دارند. روش تحقیق در این مقاله با توجه به ماهیت موضوع توصیفی- تحلیلی است و روش گرد آوری اطلاعات، کتابخانه ای، اسنادی و اینترنتی است. لذا با در نظر گرفتن عوامل و شرایط فوق سعی در ارائه تصویری از روند توسعه انسانی و اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در مناطق کردنشین کشور گردیده است. ابتدا به بررسی برنامه های عمرانی توسعه کشور قبل و بعد از انقلاب اسلامی و اهداف، اصول کلی و خط مشی های دولت در برنامه های عمرانی توجه گردیده و سپس در ادامه به بررسی شاخص های توسعه و انعکاس برنامه های عمرانی در رشد شاخص های توسعه در این مناطق پرداخته شده است.

واژه های کلیدی: اقوام کرد، توسعه، انسجام ملی، ایران

^۱ - دانشیار جغرافیای سیاسی دانشگاه شهید بهشتی تهران، ۰۹۱۲۳۴۷۱۴۴۵

^۲ - دانشجوی کارشناسی ارشد، جغرافیای سیاسی دانشگاه شهید بهشتی، ۹۳۸۰۶۰۲۲۶۴

azizzadeh2060@gmail.com

میراث مشترک فرهنگی، عامل اتحاد و همبستگی ملی اقوام ایرانی

امیر محمود زاده^۱

چکیده

هدف این مقاله بررسی نقش میراث مشترک فرهنگی در اتحاد و همبستگی اقوام ایرانی است. تحقیق از نوع تحقیقات کاربردی و روش انجام آن توصیفی و تحلیلی است. برای جمع آوری اطلاعات از روش کتابخانه ای استفاده شده است. نتایج تحقیق نشان می دهد مردم ایران در یک فرآیند تاریخی طولانی انسجام و وحدت داشته اند و اتحاد خود را طی فراز و نشیب های تاریخی حفظ کرده و ارتقاء داده اند. این انسجام پایه و مایه فرهنگی داشته و عنصر اصلی مقوم آن ارزش ها و باورهای مشترک در بین آحاد این ملت اعم از اقوام، اقشار و طبقات مختلف بوده است. علاوه بر ارزش های مشترک فرهنگی، پیوندها و تعاملات اجتماعی و ارتباطات و داد و ستدهای در سطح ملی موجب پیوندهای قوی اجتماعی شده است. بنابراین مؤلفه های ارزشی مشترک و تعاملات و پیوندهای اجتماعی موجب شده است اتحاد و همبستگی ملی ایرانیان در شرایط کاملاً طبیعی حفظ شود. ایرانیان در دوره قبل از اسلام از نظام ارزشی قوی برخوردار بودند و علی رغم حمله و تهاجم خارجی، از جمله حمله اسکندر مقدونی و تسلط دویست ساله سلوکیان توانسته اند فرهنگ ایرانی را حفظ کنند و حتی بر آن اثر بگذارند. ورود اسلام در ایران نیز موجب اضمحلال فرهنگی ایران نشد؛ چرا که ایرانیان بین ارزش های اصیل و بنیادی اسلام و هنجارها و عرف های سرزمین عربستان تفاوت قائل شده و علی رغم اینکه خود مدعیان جدی دین اسلام شدند اما غنا و اصالت فرهنگی خود را حفظ کردند و از آن پس فرهنگ و ارزش های اسلامی - ایرانی را تولید و مکرراً بازتولید کرده اند. به این ترتیب فتح ایران توسط اعراب مسلمان موجب ضعف فرهنگ ایرانی نشد. پس از آن و در دوره های تسلط فرهنگ های غیر ایرانی مانند غزنویان و حتی مغول ها این فرهنگ ایرانی بود که به سرعت احیا شد و حتی فرهنگ اقوام مسلط به لحاظ سیاسی را در خود هضم کرده و آنان را مروج فرهنگ خود نمود و این واقعیت پس از آن تاکنون نیز قابل مشاهده و اثبات است.

کلمات کلیدی: میراث مشترک، اتحاد، اقوام، ایرانی

^۱ - عضو هیات علمی پژوهشگاه شاخص پژوه، shakhessazan.2000@yahoo.com

خصلت‌های فرهنگی ایرانیان و توسعه اقتصادی، اقتدار و انسجام ملی

حسین مختاری هشی^۱، امین مرادی^۲، علی مختاری^۳

چکیده

فرهنگ را مجموعه پیچیده‌ای از دانش‌ها، باورها، هنرها، قوانین، اخلاقیات، عادات و هرچه که فرد به عنوان عضوی از جامعه خویش فرا می‌گیرد، تعریف می‌کنند. به عبارت ساده‌تر فرهنگ آن چیزی است که مردم با آن زندگی می‌کنند و همواره نقش نرم‌افزاری برای تمدن دارد. خصلتها و عادات فرهنگی در گذر زمان بنا به دلایلی شکل گرفته و حالت روزمره می‌یابند. ایران بویژه به واسطه موقعیت جغرافیایی خود از گذشته از فرهنگهای مختلفی تأثیر و تأثر پذیرفته است و امروزه این ویژگیهای متفاوت به جزئی از خصلتهای فرهنگی ایرانی تبدیل شده اند. چنانچه خصلتهای فرهنگی سازگاز با توسعه در یک فرهنگ بیشتر باشد، به دلیل ماهیت زیربنایی و نرم‌افزاری می‌توانند در فرایند توسعه نقش مثبت و در غیر این صورت نقش مزاحم یا بازدارنده داشته باشد که بالتبع هر کدام از این حالتها نقش مستقیم و غیرمستقیمی در وضعیت آن جامعه خواهد داشت. پژوهش حاضر به دنبال بررسی برخی از خصلتهای فرهنگی ایرانیان از جنبه سازگاری با ناسازگاری آنها با توسعه و توسعه اقتصادی دارد که تحقق یا عدم تحقق توسعه اقتصادی بر اقتدار و انسجام ملی در کشور تأثیر دارد. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که ایرانیان دارای خصلتهای ناسازگار بیشتری با توسعه اقتصادی دارند و چنانچه آنها مورد توجه و بازبینی قرار نگیرند، تلاشها در جهت توسعه، اقتدار و امنیت کشور دچار اختلال اساسی شده و وافی به مقصود نخواهد شد.

واژگان کلیدی: فرهنگ ایرانی، توسعه اقتصادی، اقتدار ملی، انسجام ملی.

^۱ - استادیار جغرافیای سیاسی، دانشگاه اصفهان، h.mokhtari@geo.ui.ac.ir

^۲ - دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی، دانشگاه اصفهان

^۳ - دانشجوی کارشناسی ارشد علوم اجتماعی، دانشگاه خوارزمی

نقش و جایگاه نخبگان و سران طوایف قوم بلوچ در واگرایی و هم‌پیوندی ملی

محسن مدیرشانه‌چی^۱، معصومه دهمرده^۲، منصوره‌السادات فاطمی^۳

چکیده

مسئله چگونگی ایجاد انسجام و وحدت ملی، یکی از مهمترین دغدغه‌های حکومت‌هاست. از این رو شناخت و بررسی سوابق تاریخی، پیشینه و ارزش‌های فرهنگی و مذهبی اقوام در یک منطقه، می‌تواند حکومت‌ها را در ایجاد هماهنگی با اقوام و تأمین امنیت در منطقه یاری سازد. سیستان و بلوچستان از حیث وجود گروه‌های ذینفوذ قومی شرایط منحصر به فردی را در سطح کشور دارد و از گروه‌های قومی و مذهبی متعددی تشکیل شده است که هر کدام از گروه‌های قومی و مذهبی وظایف خاص خود را در استان دارند. با توجه به نقشی که این گروه‌ها دارند؛ تأثیرات خاص خود را بر جامعه تحت نفوذشان خواهند داشت. یکی از گروه‌های ذینفوذ مهم در سیستان و بلوچستان، سران طوایف می‌باشند. سنت، دین و مذهب در جامعه فوق به سران طوایف نقش‌ها و وظایف منحصر به فرد داده که می‌توانند باعث انسجام سیاسی، مذهبی و قومی در استان شده و زمینه مشارکت افراد در امور سیاسی و باعث همکاری و اتحاد گروه‌های مذهبی، قومی شوند. پس به صورت کلی می‌توان گفت که استان سیستان و بلوچستان، به دلیل تنوع قومی و مذهبی و جایگاه مهمی که سران طوایف در بین مردم دارند می‌تواند الگوی مناسبی برای اتحاد و انسجام ملی باشد. مقاله حاضر به بررسی و تحلیل نقش و جایگاه نخبگان و سران طوایف قوم بلوچ در واگرایی و هم‌پیوندی ملی می‌پردازد که گروه‌ها و طبقات ذکر شده، چه نقش و وظایفی را در ایجاد هم‌پیوندهای ملی دینی، مذهبی و قومی می‌توانند داشته باشند و آن را مورد واکاوی قرار می‌دهد. روش تحقیقی که در این مقاله استفاده شده، روش توصیفی - تحلیلی است که در ادامه با روش کتابخانه‌ای و از طریق تحقیق و تفحص در کتب و مقالات علمی به تجزیه و تحلیل مطالب در خصوص موضوع تحقیق پرداخته شده است.

واژگان کلیدی: قوم‌گرایی، واگرایی، هم‌پیوندی ملی، قوم بلوچ، سیستان و بلوچستان، ایران.

^۱ - دانشیار گروه علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد، modir_shanechi@yahoo.com، ۰۹۱۵۵۵۸۴۳۶۹

^۲ - کارشناس ارشد رشته علوم سیاسی، m.dahmarde180@yahoo.com، ۰۹۱۵۶۳۲۷۱۵۴

^۳ - کارشناس ارشد رشته علوم سیاسی، mansoorefatemi@yahoo.com، ۰۹۱۵۱۰۴۶۹۹۵

بررسی جایگاه دیپلماسی استانی در ارتقای امنیت مرزی (مطالعه موردی استان کردستان)^۱

اسکندر مرادی^۱، مسعود الماسی^۲، عابد اصلانی اسلمرز^۳، اصغر ستوده^۴

چکیده

پژوهش حاضر درصدد است تا ضمن شناخت چالشها و تهدیدات امنیتی در استان کردستان و عوامل موثر بر شکل گیری این تهدیدات، به بررسی نقش و جایگاه دیپلماسی استانی در ارتقاء امنیت مرزی در کردستان، بپردازد. در این راستا با بهره گیری از گفتمان مدرن امنیت و ترکیب آن با مباحث تئوریک عرصه دیپلماسی به بررسی مقدمات و محظورات استان در گسترش دیپلماسی استانی پرداخته است. روش تحقیق در مقاله حاضر از نظر هدف، کاربردی - توسعه‌ای و براساس ماهیت و روش به صورت توصیفی - تحلیلی و برای گردآوری داده‌های تحقیق از ابزار کتابخانه-ای، اینترنتی و تفسیر اسناد و میدانی و تحلیل ثانوی استفاده شده است. یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که جرایم و تهدیدهای امنیتی در کردستان بطور عمده عبارتند از قاچاق کالا و مشروبات، تردهای غیر مجاز و واگرایی قومی و مذهبی که قالب گروهک‌های شبه نظامی نمود یافته است. همچنین مشخص شد که توسعه نیافتگی استان و ناموزونی توسعه بعنوان بستر عمل سایر متغیرهای جغرافیایی، سیاسی و فرهنگی منطقه، از عوامل اصلی رشد و گسترش جرایم و تهدیدات مذکور محسوب می‌شود لذا پژوهش حاضر به این نتیجه رسیده که استان کردستان بواسطه مرزی بودن و پیوستگی قومی و مذهبی با اقلیم کردستان از یکسو و نیاز همه جانبه اقلیم به توسعه ارتباط با ایران از طرف دیگر، از پتانسیلهای بالقوه فراوانی برای توسعه و به تبع آن ارتقای امنیت مرزی برخوردار است که بالفعل شدن این پتانسیل مستلزم بکارگیری دیپلماسی استانی فعال، سنجیده و هدفمند با بکارگیری دیپلماتهای متخصص و آشنا(بومی) به مسائل و نیازمندیهای استان است؛ البته دیپلماسی استانی در سطح ملی و جهانی نیز می‌تواند در توسعه کردستان موثر باشد. از جمله پیشنهادات تحقیق حاضر تفکیک اداره روابط بین الملل از بخش غیر مرتبط روابط عمومی در چارت سازمانی ادارات استان، تقویت و تفویض اختیارات بیشتر به استانها جهت برقراری روابط خارجی، اعطای امتیازات ویژه تجاری - صنعتی به استانهای مرزی، تقویت بازارچه‌های مرزی و ایجاد مناطق آزاد تجاری - صنعتی در کردستان.

واژه‌های کلیدی: دیپلماسی استانی، کردستان، امنیت مرزی، جرایم مرزی، اقلیم کردستان

^۱ -مقاله حاضر بخشی از طرح پژوهشی است تحت همین عنوان که در سال ۱۳۹۴ با حمایت مالی ومعنوی فرماندهی مرزبانی استان کردستان صورت گرفته است. در اینجا مراتب قدردانی خود را از فرمانده محترم مرزبانی استان کردستان سردار عزت الله رشیدیان و پرسنل محترم دفتر تحقیقات کاربردی مرزبانی استان، جناب سرهنگ کامران ترانه و جناب سروان پرویز سبحانی، اعلام می‌داریم.

^۲ - عضو هیئت علمی گروه علوم سیاسی و رئیس دانشگاه پیام نور کردستان، Eskandar.moradi@gmail.com

^۳ -دکتری جغرافیای سیاسی، دانشگاه فرهنگیان، رئیس پردیس شهید مدرس

^۴ - کارشناس ارشد روابط بین الملل(نویسنده مسئول) 09189792174.ab_1634@yahoo.com

^۵ - دانشجوی دکتری روابط بین الملل دانشگاه گیلان

تأثیر هیدروپلیتیک بر همگرایی و واگرایی قومی در کشورهای خاورمیانه

حیدر مرادی^۱، رسول رضایی فرامانی^۲

چکیده

کمبود آب در خاورمیانه تبدیل به عنصر بسیار ارزشمندی در زندگی روزمره مردم شده است؛ به گونه ای که کلیه فعالیت های اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی افراد واقع در یک منطقه و یا کشور را تحت تأثیر قرار می دهد. علارغم معیارهای موجود در مورد همگرایی و واگرایی قومی در کشورهای چند قومی خاورمیانه، که دارای اقلیت های اجتماعی و یا اکولوژیک هستند، این مقاله در پی معرفی هیدروپلیتیک و توزیع یا عدم توزیع عادلانه آن بعنوان فاکتوری مدرن برای همگرایی و واگرایی در ساختار دولت سرزمینی است. کمبود آب، رشد جمعیت و نیازهای فزاینده (شهری و کشاورزی)، و عدم تخصیص عادلانه فضایی - مکانی آب از سوی حکومت ها پتانسیل روزافزونی برای همگرایی و یا واگرایی بوجود آورده اند. هدف اصلی این بررسی، تجزیه-تحلیل و مفهوم سازی هیدروپلیتیک و توزیع منابع آب به منزله عاملی برای همگرایی و یا واگرایی در درون کشورهای ناهمگن خاورمیانه با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی است.

کلمات کلیدی: هیدروپلیتیک، خاورمیانه، اقلیت قومی، همگرایی، واگرایی، کمبود منابع آب.

^۱ - کارشناسی ارشد علوم سیاسی گرایش مطالعات منطقه ای، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد سنندج، باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، سنندج، ایران. Aras.mooradi84@gmail.com

^۲ - کارشناسی ارشد علوم سیاسی گرایش مطالعات منطقه ای.

بررسی عوامل موثر بر نقش آفرینی اقوام مرزنشین در ایجاد امنیت مرزی پایدار؛ مطالعه ی موردی قوم هورام در منطقه ی پاوه در استان کرمانشاه

میلاذ مرادی دیزگرانی^۱، ماشاء الله شهبازی^۲، علیار رحمانی پور^۳

چکیده

مناطق مرزی به دلیل فقدان قابلیت ها و توانمندی های صنعتی، اجتماعی و غیره کمتر توسعه یافته و در جریان برنامه های توسعه داخلی قرار نمی گیرند و ساکنان این مناطق ممکن است به دلایلی همچون بیکاری درگیر موضوعاتی مانند قاچاق کالا و پیوستن به گروهک های معاند نظام شوند، از سویی دیگر به دلیل بافت جمعیتی بیشتر نواحی مرزی استان کرمانشاه و اشتراکات دینی، فرهنگی و ... با همسایه ی غربی، تحت تاثیر اندیشه های آن سوی مرز قرار گیرند که در هر صورت منجر به کاهش ضریب امنیت مرزهای استان می گردد. هدف پژوهش حاضر بررسی عوامل موثر بر نقش آفرینی اقوام مرزنشین در ایجاد امنیت مرزی پایدار در مناطق هورامی نشین استان کرمانشاه، شهرستان پاوه، می باشد. این پژوهش از نوع توصیفی- پیمایشی می باشد. جامعه ی آماری موردنظر شامل جمعیت شهری شهرستان پاوه می باشد. ابزار گردآوری داده ها در این پژوهش پرسشنامه محقق ساخته می باشد و تحلیل های آماری به وسیله ی نرم افزارهای SPSS و LISREL انجام گرفت. آزمون های آماری انجام شده شامل مدل معادلات ساختاری برای تعیین تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای مدل و آزمون دوجمله ای برای رد یا تأیید تأثیر متغیرهای مدل مفهومی می باشد. نتایج پژوهش بیانگر این است که روحانیون و ماموستاها، معیشت و اشتغال و نهایتاً مشارکت سیاسی، اجتماعی و اقتصادی قوم هورام بر برقراری امنیت مرزی پایدار در منطقه مورد مطالعه موثر هستند.

واژه های کلیدی: نقش آفرینی، اقوام مرزنشین، امنیت مرزی پایدار.

^۱ - کارشناس ارشد مدیریت اجرایی، ۰۹۱۸۹۲۳۴۲۹۲، m.moradi@stu.umz.ac.ir

^۲ - معاون اجتماعی فرماندهی مرزبانی استان کرمانشاه، ۰۹۱۸۳۴۵۹۹۵۹

^۳ - رئیس اداره تحقیقات کاربردی فرماندهی مرزبانی استان کرمانشاه، ۰۹۱۸۳۵۹۳۷۶۰، rahmani.ali51@yahoo.com

نقش عوامل معنوی در تحکیم همبستگی ملی آذری ها در ایران

مصطفی مظاهری^۱

چکیده

ایران کشوری است که در آن گروه های زبانی و مذهبی مختلفی زندگی می کنند، این گروهها نقش سازنده و برجسته ای در انسجام و همبستگی ملی در کشور دارند. در این میان، آذریها با توجه به اینکه هم از نظر جمعیت و نیز استانهای تحت سکونت از گروه های قومی مهم در ایران می باشند، نقش زیادی در همبستگی ملی کشور ایفا می کنند. با نگاهی به جایگاه منطقه آذربایجان در تاریخ تحولات ایران متوجه می شویم که خطه کهن و تاریخی آذربایجان همواره یکی از کانون های مهم و سرنوشت ساز ایران بوده است. با توجه به این مسأله مهم، چون مردم آذربایجان از نظر تاریخی و فرهنگی خودشان را ایرانی می دانند و نیز وجود نظریه های ایرانی بودن آذریها، باعث شده است که مردم این منطقه نقش فعال و تعیین کننده در مسائل گوناگون کشور ایران از خودشان نشان بدهند. عوامل مختلفی می تواند باعث گرایش یک قوم به بدنه اصلی ملت شده و انسجام و یکپارچگی ملی آنها را افزایش دهد. در این میان، عوامل معنوی همچون: مذهب، زبان، تاریخ و سرزمین مشترک که نقش بنیادین در ملت سازی دارند در همبستگی و انسجام آذری ها در طول تاریخ ایران تأثیر بسزایی داشتند. با توجه به این مسئله مهم، تمرکز مقاله حاضر بر روی این نکته است که تأثیر عوامل معنوی در تحکیم همبستگی ملی منطقه آذربایجان، در تاریخ ایران به چه اندازه بوده است. یافته های تحقیق نشان می دهد که عوامل معنوی نقش قابل توجهی در انسجام و یکپارچگی ها آذری ها در تاریخ تحولات ایران داشته است و با تقویت این عوامل، همگرایی آذری ها افزایش یافته و باعث ماندگاری منطقه آذربایجان در نقشه جغرافیای سیاسی کشور ایران خواهد شد.

واژگان کلیدی: ایران، عوامل معنوی، همبستگی ملی، آذری ها، آذربایجان.

^۱ - دانشجوی دکترا جغرافیای سیاسی دانشگاه تهران، M_mazaheri6424@yahoo.com

شناسایی عوامل موثر بر همگرایی قومی در جهت افزایش توان دفاعی ایران (مطالعه موردی: دو قوم ترکمن و بلوچ)

محمد تقی ملک حسینی^۱، مسعود سلطانی^۲، محمود علم الهدی^۳، سجاد عزیزی^۴

چکیده

هدف اصلی این پژوهش شناسایی عوامل موثر بر همگرایی قومی در جهت افزایش توان دفاعی ایران در سال ۱۳۹۳ بوده است. این تحقیق با استفاده از روش پیمایشی و با ابزار پرسشنامه انجام گرفته است. جامعه آماری تحقیق همهی مردان و زنان قوم ترکمن و بلوچ در استان گلستان می باشند که جمعیت آنان طبق آخرین سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰ معادل ۶۵۳۸۸۳ نفر بوده است، که از این جامعه بر اساس فرمول کوکران ۴۳۷ نفر به عنوان نمونه تحقیق انتخاب شدند. برای شناخت رابطه بین متغیرها از تکنیک ضریب همبستگی پیرسون، استفاده نموده ایم. نتایج به دست آمده از تحقیق بیانگر آنست که از میان شاخص های همگرایی در بین دو قوم ترکمن و بلوچ بیشترین میانگین مربوط به آرمان و هدف مشترک با میانگین ۴/۶۱ از ۵ در رتبه اول و کمترین میانگین مربوط به شاخص احساس رضایت نسبی از اوضاع کشور با میانگین ۳/۸۵ از ۵ می باشد تحلیل و ارزیابی رتبه بندی شاخص های همگرایی منتج از میانگین های حاصله به تفکیک در بین دو قوم ترکمن و بلوچ نشان داد که میانگین نگرش همگرایی قوم بلوچ در تمامی شاخص ها یازده گانه به جز شاخص قومیت بالاتر از قوم ترکمن است. نتایج آزمون فرضیات تحقیق مبین وجود رابطه مستقیم و معنادار بین متغیرهای مستقل تحقیق با متغیر وابسته (همگرایی دو قوم ترکمن و بلوچ) بوده است. همچنین نتایج آزمون فرضیه اصلی تحقیق نشان داد بین همگرایی دو قوم ترکمن و بلوچ با افزایش توان دفاعی ایران رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد.

کلید واژه ها: همگرایی؛ قوم ترکمن؛ قوم بلوچ؛ توان دفاعی ج.ا.ایران

^۱ - دانش آموخته کارشناسی ارشد مطالعات منطقه ای خاورمیانه و شمال آفریقا، M.malekhoseyni@chmail.ir

^۲ - عضو هیأت علمی دانشگاه علوم انتظامی امین

^۳ - دانش آموخته کارشناسی ارشد علوم سیاسی

^۴ - دانش آموخته کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی دانشگاه خوارزمی

رویکردی بر انسجام ملی - منطقه ای با ارزیابی تنوع و پیوستگی فرهنگی - قومی در شهرها نمونه موردی استان خوزستان

سعید ملکی^۱، الیاس مودت^۲

چکیده

فرهنگ به عنوان جهت دهنده به تصمیمات کلان، در تصمیم‌های اقتصادی، سیاسی، مدیریتی و یا در تولید نقش اساسی دارد. فرهنگ مثل روحی است که در کالبد همه فعالیت‌های گوناگون کشور حضور و جریان دارد. در مقابل توسعه هدف اولیه در کشورهای در حال توسعه همچنان محور است. در راستای دست یابی به آن لازم است تا از طریق بررسی و بازبینی مولفه‌های مربوط به یک سرزمین در رویکردی ملی، منطقه‌ای و محلی اقدام به برنامه‌ریزی نمود. چنانچه بخواهد پایداری در یک منطقه روی دهد، این حالت باید بوسیله مدیریت انسان و فعالیت‌های مربوط به آن انجام گیرد. با توجه به ضرورت موضوع، پژوهش حاضر با رویکرد توسعه ای - کاربردی و با در نظر گرفتن توان فرهنگی و نیروی انسانی متعلق به آن در استان خوزستان به بررسی موضوع پرداخته است؛ در این راستا با استفاده از ۱۲ متغیر از شاخص های قومی، فرهنگی، اجتماعی در قالب دین، تابعیت، مهاجرت و نیروی انسانی تحقیق حاضر صورت پذیرفته است. لازم به ذکر است جهت تکمیل اطلاعات از سالنامه آماری استان خوزستان و نرم افزارهای GIS، VISIO، GRAFER و غیره و مدل HDI (شاخص توسعه انسانی) استفاده گردیده است. نتایج تحقیق نشان داده است: در مجموع شاخص های مورد مطالعه استان، میانگین شاخص توسعه انسانی برابر ۰٫۸۵۸ درصد بوده است که نشان در سطح بالا و یکسان آن شاخص ها در استان می باشد. همچنین در بین شاخص های مورد مطالعه و نتایج مدل مورد نظر بیشترین تنوع قومی و فرهنگی (اجتماعی - فرهنگی) که با استفاده از شاخص های مهاجرت، قومیت و جمعیت مورد سنجش قرار گرفت؛ شهرستان های اندیمشک، ایذه، شوشتر، شوش، رامهرمز، ماهشهر، بهبهان، دزفول و اهواز میزان HDI آنها کمتر از میانگین شاخص (۰٫۸۵۸ درصد) بوده است که نشان از تنوع اجتماعی بیشتر شهرستان نسبت به دیگر شهرستان های استان دارد. و همچنین دیگر شهرستان ها از جمله اندیکا، هویزه، هفتگل، رامشیر و غیره میزان HDI آنها بیشتر از میانگین شاخص ها (۰٫۸۵۸ درصد) بوده است.

کلمات کلیدی: انسجام ملی - منطقه ای، تنوع فرهنگی - قومی، استان خوزستان.

^۱ - دانشیار جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز، ۰۹۱۸۸۴۲۴۴۱۵ -

Malekis@scu.ac.ir

^۲ - دانشجوی دکترا جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز، ۰۹۱۳۳۵۹۴۶۸۱ -

Mavedate@yahoo.com

چالش های انسجام و اقتدار ملی (مطالعه موردی: دخالت خارجی)

جاوید منتظران^۱

چکیده

تقویت اقتدار ملی، یکی از اهداف مهم هر حکومتی است، و تحقق آن به تقویت جایگاه نظام جمهوری اسلامی ایران در معادلات سیاسی، امنیتی منطقه ای منجر می شود. دشمنان نظام جمهوری اسلامی ایران تلاش می کنند تا با استفاده از ترفندهای مختلف، در اقتدار ملی شکاف ایجاد کنند و زمینه های کاهش اقتدار نظام را ایجاد نمایند و به عبارتی تضعیف اقتدار و انسجام ملی به یکی از اهداف راهبردی مخالفان نظام جمهوری اسلامی ایران تبدیل شده است و از سویی تفکیک دقیق موانع و چالش های موجود در اتحاد و اقتدار ملی به جهت در هم تنیدگی موضوعات و ارتباط و انسجام آنها با یکدیگر امکان پذیر نیست و از بین تهدیدات و چالش ها، دخالت خارجی را میتوان مهم ترین مانع سیاسی و اجتماعی انسجام و اقتدار ملی دانست و ما در این مقاله ضمن بررسی و شناسایی تهدیدات پیش رو در مساله ی و انسجام و اقتدار ملی به نحوه ی مقابله با این تهدیدات و چالش های ناشی از دخالت خارجی در انسجام و اقتدار ملی، می پردازیم.

واژه های کلیدی: انسجام ملی، تهدیدات، اقتدار، دخالت خارجی

^۱ - کارشناس ارشد روابط بین الملل گرایش دیپلماسی کنترل تسلیحات ۰۹۳۵۸۰۸۶۱۶۶
montazeran.javid@gmail.com

مشارکت سیاسی و همدلی اقوام ایرانی

جاوید منتظران^۱

چکیده

در نظام جمهوری اسلامی ایران مشارکت سیاسی به معنای حق دخالت مردم در تعیین سرنوشت خود با توجه به آموزه‌های سیاسی دینی است. در واقع مشارکت سیاسی یکی از مهم‌ترین و مؤثرترین عوامل در برقراری وفاق و همدلی میان اقوام ایرانی است، که ثمره‌ی آن افزایش اقتدار ملی و ارتقای ضریب امنیت ملی در صحنه‌های گوناگون می‌باشد و می‌تواند به مثابه یکی از مؤثرترین و مناسب‌ترین پشتوانه برای حل و فصل معضلات و بحران‌های قومی، اجتماعی و امنیتی باشد. سؤالی که مطرح است این است که میان مشارکت سیاسی مردم و مسئله همدلی اقوام ایرانی چه ارتباطی وجود دارد که نتایج تحقیق نشان می‌دهد که به هر میزان همدلی میان اقوام ایرانی افزایش یابد به همان مقدار، مشارکت سیاسی مردم نیز افزایش می‌یابد و این مقاله به طور مبسوط به مساله مشارکت سیاسی و نیز همدلی میان اقوام ایرانی می‌پردازد و در نهایت راه های افزایش مشارکت سیاسی و همدلی اقوام ایرانی را تبیین می‌نماید.

واژگان کلیدی: همدلی، مشارکت سیاسی، اقوام ایرانی، همبستگی ملی

^۱ - کارشناس ارشد روابط بین الملل گرایش دیپلماسی کنترل تسلیحات ۰۹۳۵۸۰۸۶۱۶۶
 montazeran.javid@gmail.com

مطالعه جامعه شناختی سلسله مراتب مولفه های هویت ملی و قومی جوانان آذربایجان غربی

منظمی تبار جواد

چکیده

در این مقاله میزان گرایش جوانان استان آذربایجان غربی را نسبت به مولفه های هویت ملی و هویت قومی مورد اندازه گیری قرار داده و نقش نوع شغل و نوع مذهب جوانان را در نحوه ی شکل گیری هویت و بروز شکاف میان هویت ملی و هویت قومی بررسی کرده ایم. نمونه جوانان مورد مطالعه ۲۳۴ نفر مرکب از ۱۵۰ نفر ترک و ۸۴ نفر کرد بودند که ۸۸ درصد آنان را مردان و ۱۲ درصد مابقی را زنان تشکیل داده بودند. همچنین ۰/۳۳ درصد جمعیت نمونه اهل سنت و ۰/۶۷ درصد آنها شیعه مذهب بودند. ۶ درصد تحصیلات زیر دیپلم و ۳/۴ درصد تحصیلات دیپلم و ۱۸/۴ درصد تحصیلات فوق دیپلم و ۵۵/۶ درصد دارای تحصیلات لیسانس و ۱۶/۷ درصد دارای تحصیلات فوق لیسانس بودند. ۱۴/۵ درصد جوانان بیشتر عمر خود را در روستا و عشایر ۳۵ درصد در شهرستا نها و ۳۱/۳ درصد در مرکز استان و ۲۰/۱ درصد در تهران بیشتر عمر خود را سپری نموده اند. از نظر میزان درآمد ۳۶ درصد درآمد کمتر از یک میلیون تومان، ۳۰ درصد دارای درآمد بین یک الی دو میلیون تومان ۱۹ درصد دارای درآمد بین دو الی سه میلیون تومان و ۱۵ درصد فاقد درآمد بودند. سلسله مراتب مولفه های چهار گانه هویت قومی به ترتیب زیر بدست آمده است: مولفه فرهنگ قومی بامیانگین ۳۹/۰۴ در اولویت اول، مولفه گرایش به مذهب بامیانگین ۳۸/۳۲ در اولویت دوم و مولفه زبان قومی بامیانگین ۳۸/۰۴ در اولویت سوم و مولفه تاریخ قومی بامیانگین ۲۴/۳۲ در اولویت چهارم یا آخر قرار گرفته است. سلسله مراتب مولفه های شش گانه هویت ملی به ترتیب زیر بدست آمده است: مولفه تاریخ ملی بامیانگین ۳۷/۴۴ در اولویت اول، مولفه ملت بامیانگین ۳۶/۲۴ در اولویت دوم و مولفه سرزمین ملی بامیانگین ۲۵/۸۸ در اولویت سوم و مولفه زبان ملی بامیانگین ۲۴/۱۲ در اولویت چهارم، و مولفه دولت ملی بامیانگین ۲۲/۹۶ در اولویت پنجم و مولفه فرهنگ ملی بامیانگین ۲۲ در اولویت ششم یا آخر قرار گرفته است.

کلمات کلیدی: هویت ملی، هویت قومی، آذربایجان غربی

همبستگی قومی و ملی عرب های خوزستان در طول تاریخ

سید رضا موسوی لولتی^۱

چکیده

آنچه اکنون "فرهنگ ایرانی" نامیده می شود برآیندی از پیشینه چند هزار ساله گروه های قومی، زبانی و دینی مختلفی است که طی سالیان دراز در کنار هم زندگی می کرده اند. این گروه ها با وجود تمایزات فرهنگی همواره خود را ایرانی محسوب می کرده اند. متأسفانه طی سالهای اخیر تلاش برخی افراد صرفاً متوجه برجسته کردن ویژگی های قومی بوده است، به طوری که از پرداختن به پیشینه تاریخ اقوام ایرانی غافل مانده اند. اما روحیه ی اجتماعی حاکم بر اقوام مختلف ایرانی در طول تاریخ بیش از هر چیز مبین تأکید بر همبستگی ملی بوده است. مقاله ی زیر با هدف نشان دادن این روحیه درباره ی یکی از این اقوام یعنی مردم عرب خوزستان که بازمانده گان "خوز" های باستان (از ساکنان دیرینه ی خوزستان و ایران) می باشند و بعد از "فتوحات اسلامی" عرب زبان شده و هویت عربی بدست آورده اند، تدوین شده است.

واژه های کلیدی: اقوام ایرانی، تاریخ اقوام، عرب های خوزستان، همبستگی، هویت قومی و

ملی

^۱ - کارشناس ارشد جغرافیای سیاسی، ۰۹۱۹۲۰۵۵۲۸۱، Mousaviloleti241@gmail.com

تحلیلی بر سیاست های قومی و مشارکت سیاسی اقوام ایرانی با تأکید بر جامعه کرد ایران

میرنجف موسوی^۱، خالد اسماعیل زاده^۲

چکیده

مشارکت سیاسی به عنوان یکی از ابعاد توسعه سیاسی، در بر گیرنده ابعاد و وجوه فراوانی است که می تواند نظام های سیاسی را در فرآیند دستیابی به یک وضعیت مطلوب به لحاظ نزدیکی به دموکراسی یاری رساند. در این راستا مشارکت سیاسی به عنوان یک متغیر وابسته، همواره از عواملی چند تأثیر و تأثر پذیرفته است. نوع ساخت نظام سیاسی، وجود قومیت ها و هویت های متعدد در داخل یک سرزمین، مسائل اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی گوناگون از جمله عواملی هستند که در افزایش یا کاهش سطح مشارکت شهروندان تأثیر بسزایی دارند. در این مقاله نویسنده ضمن تلاش برای تبیین ابعاد نظری مشارکت سیاسی و فرایندهای آن، جایگاه اقوام را در مبارزات انتخاباتی به عنوان بارزترین جلوه مشارکت سیاسی تشریح نموده و ضمن دسته بندی رویکردهای مختلف نسبت به مشارکت سیاسی اقوام در جامعه سیاسی ایران، با دستمایه قرار دادن ۹ دوره انتخابات ریاست جمهوری، میزان مشارکت مردم چهار استان کردستان و آذربایجان غربی، کرمانشاه و ایلام را مورد تجزیه و تحلیل و بررسی قرار دهد. نتایج تحقیق حاکی از آن است که علت تأثیر وجهه تمایز بخشی در تقلیل مشارکت سیاسی کردها، احساس در اقلیت بودن، عدم تأثیر در تصمیم گیری های محلی، نظارت ملی و عدم دخالت در اجرائیات، عدم اطمینان به دولت، احساس عدم برابری در مقابل قانون و... است. بنابراین در تحلیل مشارکت سیاسی برای کردها قومیت تمایز بخشی خود را در تقلیل مشارکت در پاره ای از دوره های انتخاباتی نشان داده است.

کلمات کلیدی: مشارکت، مشارکت سیاسی، انتخابات، اقوام، قوم کرد

^۱ - دانشیار گروه جغرافیا دانشگاه ارومیه، @mousavi424 yahoo.com

^۲ - دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارومیه، گروه جامعه شناسی، kesmaeilzadeh@gmail.com

بررسی پارادایمی عملکرد دوگانه رسانه در اتحاد اقوام و انسجام ملی از منظر «بازنمایی رسانه» مطالعه موردی قوم کرد

مهدی فرزی^۱

چکیده

مطبوعات و رسانه‌ها پس از قوای سه‌گانه، به دلیل نقش مهمی که در پیوند زدن میان قدرت سیاسی و منافع عمومی دارد به‌عنوان رکن چهارم دموکراسی و موتور محرکه، در ساختار قدرت نظام جمهوری اسلامی ایران نقش آفرینی می‌کنند. به‌واقع این رکن از یک‌سو، جریان راهبرد دموکراسی را از ساختار قدرت، بسوی جامعه و منافع عمومی سوق می‌دهد و از سوی دیگر نظارت همه‌گانی را بر سیاست‌گذاری‌ها و کاربرد قدرت فراهم می‌کند. در این پژوهش که با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی به رشته تحریر درآمده و روش گردآوری داده‌های آن فن کتابخانه‌ای است، از منظر «بازنمایی رسانه»، به دنبال بررسی عملکرد دوگانه رسانه‌ها در (انسجام بخشی - تفرقه‌افکنی) با مطالعه موردی قوم کرد هستیم، همچنین اشاره‌ای داریم به عملکرد ضعیف رسانه‌ها در بازنمایی فرهنگی و بلعکس تاثیر این رکن بر انسجام هویت اقوام ایرانی و در پایان نوشتار هم به بررسی چند تکنیک رسانه‌ای برای مکمل و در طول هم قرار گرفتن هویت ملی و قومی می‌پردازیم، الگویی که براساس آن تنوع قومی و مذهبی ایرانی به عنوان چالشی در برابر همگرایی ملی قرار نگیرد و زیر چتر حاکمیت ولایت فقیه به فرصتی برای غنای فرهنگی ایران اسلامی تبدیل گردد.

واژگان کلیدی: اقوام ایرانی، رسانه‌ها و مطبوعات، ولایت فقیه، قوم کرد.

^۱ - کارشناسی ارشد علوم حوزوی حوزه علمیه قم، معاون فرهنگی و اجتماعی دفتر نماینده ولی فقیه
 کردستان، Farzy1@yahoo.com

تحلیل عوامل ژئوکالچری مؤثر بر امنیت ملی و بقاء ملی ج.ا. ایران

حسین مهدیان^۱ - حامد یزدانی^۲

چکیده

در عصر جهانی‌سازی فرهنگی یکی از اصلی‌ترین عوامل بقای ملی کشورها حفظ ارزش‌های هویتی آن‌ها است. در چنین عرصه‌ای، آن دسته از ارزش‌های هویتی که از پویایی و سیالیت و قدرت انتقال بالاتری برخوردار باشند، شانس بیشتری برای بقا دارند. مذهب شیعه و هویت ایرانی از بارزترین شاخصه‌های هویتی کنونی ملت ایران می‌باشند که می‌توانند در برابر پدیده جهانی شدن با حفظ ارزش‌های هویتی از طریق ایجاد وحدت و همبستگی ملی، بقاء ملی ایران را حفظ نمایند. از دیدگاه جغرافیای سیاسی ملت ایران دارای دو شکاف مذهبی و قومیتی می‌باشد که در عصر کنونی و به واسطه افزایش آگاهی‌ها محسوس‌تر شده‌اند و می‌توان گفت، پرداختن به هر یک از شاخصه‌های هویت کنونی ملت ایران یعنی مذهب تشیع یا هویت ایرانی و نادیده گرفتن دیگری، ایجاد شکاف ملی را در پی دارد. این مقاله با روشی توصیفی-تحلیلی به دنبال تشریح آن است که امنیت و بقاء ملی ایران در بلندمدت از طریق اتکا همزمان بر مذهب شیعه (پیوند دادن گروه‌ها و اقوام گوناگون زبانی به ویژه در بخش مرکزی فلات ایران حول مذهب مشترک) و هویت ایرانی (پیوند دادن گروه‌های مذهبی حول هویت زبانی-نژادی مشترک) حاصل می‌گردد.

واژگان کلیدی: ژئوکالچر، هویت ایرانی، مذهب شیعه، امنیت ملی

۱- عضو هیأت علمی دانشگاه امام علی (ع) موبایل ۰۹۱۲۵۷۷۵۱۴۴ Hmahdian58@gmail.com
۲- کارشناس ارشد جغرافیای سیاسی موبایل ۰۹۱۸۳۷۶۳۹۴۷ hamid.yazdani1351@gmail.com

تبیین موقعیت ژئوپلیتیکی اقوام و اقلیت‌ها در ایران مطالعه موردی: قوم کرد

حجت مهکویی^۱، حسن باویر^۲، سلیمان کریمی^۳

چکیده

گروه‌های قومی مردمی هستند که خود را در یک فرهنگ و میراث مشترک، محصور احساس می‌کنند، اگر چه، پیوندهای آنها ممکن است، با برداشت‌های اجتماعی از نژاد مرتبط باشد. قومیت با بوم‌پایی در ارتباط است، بدین نحو که هویت فضایی می‌تواند بخش مهمی از هویت قومی تلقی شود. اصطلاح قومیت از ریشه‌ی یونانی، به معنی مردم یا ملیت بوده و به علاوه رابطه‌ی نزدیکی با ویژگی‌های فرهنگی مانند زبان دارد. در سال ۱۹۹۳ از ۱۸۰ کشور جهان کمتر از ۱۵ کشور را می‌توان در حکم یک کشور ملی تلقی کرد. بنابراین کشورهای چند ملیتی شایع‌ترین نوع کشور است. در ۴۰ درصد کشورها حداقل ۵ گروه قومی وجود دارد و در ۳۱ درصد کشورها بزرگ‌ترین گروه ملی حتی اکثریت را نیز تشکیل نمی‌دهند. اشکال متعدد جنبش قومی دسته جمعی، به شدت تمایزات قومی یا طبقاتی در منطقه، قدرت نسبی سازمان سیاسی قومی، زمینه‌ی تاریخی خواسته‌های جمعیت‌های قومی، امکانات مادی و جغرافیایی نایل شدن به چنین خواسته‌ها، سطح محرومیت قومی و انتظار توانایی یا ناتوانی دولت در محرومیت‌زدایی، بستگی دارد. در چهار گوشه‌ی سرزمین ایران اقوام مختلفی ساکن هستند. در شمال و شمال شرقی ایران قوم ترکمن ساکن هستند. قلمرو فضایی این قوم از شرق دریای مازندران آغاز و به سمت آسیای مرکزی گسترش می‌یابد. در شمال غربی ایران قوم ترک و در جنوب و جنوب شرق ایران که از مناطق محروم کشور می‌باشد قوم بلوچ ساکن می‌باشد. دوری از مرکز کشور، عوامل جغرافیایی، عدم دستیابی به مشاغل بالای حکومتی و عوامل تقویت کننده مرکزگرایی، باعث شده است تا این قوم خود را در سرنوشت ملی کشور کمتر شریک بدانند و در تحولات بزرگ اجتماعی ایران نقش قابل توجهی به عهده نگیرند. در جنوب غرب ایران در یکصد سال اخیر به دلیل کشف نفت و موقعیت سوق‌الجیشی که دارد از اهمیت بیشتری برخوردار می‌باشد، در این بخش از ایران قوم عرب سکونت دارند. این مقاله به روش توصیفی - تحلیلی و با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و اینترنتی به بررسی وضعیت قوم کرد و موقعیت ژئوپلیتیکی آن پرداخته است. نتایج نشان می‌دهد که قوم کرد در غرب ایران و با توجه به سکونت آنها در سه کشور همسایه و همجوار با هم، از پتانسیل بالای موقعیت ژئوپلیتیکی برای اتحاد برخوردار است.

کلیدواژه‌ها: ایران، ژئوپلیتیک اقلیت، قوم، جدایی طلبی، قوم کرد

^۱ - دانش آموخته جغرافیای سیاسی و مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد، اصفهان، ایران
 hojat_59_m@yahoo.com، ۰۹۱۷۷۰۴۷۴۳۵

^۲ - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد، اصفهان، ایران ۰۹۱۸۸۴۱۱۲۳۶

^۳ - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد، اصفهان، ایران ۰۹۱۷۳۴۲۵۰۹۷

گردشگری و توسعه پایدار ناحیه ای در ایران

محمد علی میرزایی^۱

چکیده

آمایش سرزمین، زمینه اصلی تهیه برنامه‌های توسعه اقتصادی-اجتماعی هر منطقه را فراهم می‌آورد و ابزار اصلی تلفیق برنامه‌ریزی‌های اقتصادی و اجتماعی با برنامه‌ریزی‌های فیزیکی و فضایی خواهد بود. در آمایش سرزمین در زمینه گردشگری، بررسی توان‌های محیطی منطقه در برآورد عرضه به عنوان محصول گردشگری مطرح می‌باشد که می‌تواند شناخت منابع فرهنگی، طبیعی و تاریخی نواحی و گونه‌های گردشگری که بر این پایه قابلیت عرضه دارند را در برگیرد. در واقع آمایش سرزمین مبتنی بر گردشگری بر خلاف برخی باورها تنها به بررسی و توان سنجی سرزمینی جاذبه‌های گردشگری و پهنه بندی آن در قالب تفرجگاه‌های متمرکز و پراکنده محدود نمی‌باشد بلکه ارزیابی سطح محصول گردشگری را در فضای سرزمینی و در مقیاس منطقه ای در بر می‌گیرد. امروزه گردشگری یکی از اشتغال‌زا ترین و پر درآمد ترین فعالیتهای اقتصادی است و پیش بینی می‌شود که در هزاره سوم فعالیت غالب اقتصادی در جهان باشد چرا که کشورهای جهان بخصوص کشور های در حال توسعه تلاش گسترده ای در جهت توریست به اشکال مختلف می‌نمایند و فواید آن به لحاظ اقتصادی، فرهنگ - اجتماعی نصیب کشور و مردمان سرزمین خود گردیده اند و موجب رفاه آسایش و شناخت و حفظ یادمانهای تاریخی و تفریحی کشور خود شده اند. هدف این مقاله بررسی نقش گردشگری در توسعه پایدار ناحیه ای در ایران است. روش تحقیق توصیفی و تحلیلی و روش جمع آوری اطلاعات کتابخانه است.

کلید واژه: گردشگری، توسعه پایدار، ناحیه، ایران

^۱ - کارشناسی ارشد جغرافیا و پژوهشگر حوزه گردشگری

همدلی و همزبانی و آسیب شناسی آن در بین اقوام استان ایلام (نمونه موردی شهرستان دهلران)

مهدی میرزایی^۱

چکیده

همدلی و همزبانی و تاثیر مستقیم آن برای جلوگیری از وقوع کشمکش ها و نزاع های جمعی و طایفه ای همواره یکی از مسایل، معضلات و آسیب های اجتماعی و امنیتی بویژه در مناطق و شهر های مرزی بوده که مورد توجه بسیاری از محققان بویژه در حوزه های جامعه شناسی، روان شناسی اجتماعی، مردم شناسی، فرهنگ شناسی، قوم شناسی، حقوق دانان، محققان حوزه امنیت اجتماعی و روانی و ... قرار گرفته است. در این مقاله به بررسی اهمیت و نظریات مرتبط با موضوع و همچنین شناسایی علل و ضرورت همدلی و همزبانی و آسیب شناسی آن برای جلوگیری از وقوع نزاع های جمعی و طایفه ای و راههای پیشگیری آن در شهرستان دهلران با توجه به شرایط آن پرداخته شده است. نتایج با توجه به پیشینه و ابعاد مختلف موضوع نشان می دهد که اغلب عوامل و آسیب هایی نظیر: قوم گرایی - طایفه نگری (حیثیت فامیلی - نژادی و ایلی)، کسب مالکیت و قدرت جمعی و طایفه ای و ناآگاهی از حقوق قانونی و حقوق شهروندی خود و پیگیری آن از طریق مجاری قانونی و قضایی از مهمترین علل آسیب های همدلی و همزبانی در بین اقوام شهرستان دهلران در استان ایلام می باشد. در پایان ضمن ارائه راهکارهای، نتیجه گیری شده و پیشنهادات کاربردی نیز ارائه شده است.

واژگان کلیدی: همدلی و همزبانی، آسیب ها، اقوام و طوایف، شهرستان دهلران، استان ایلام.

^۱ - کارشناس ارشد علوم تربیتی، آموزگار و عضو کمیته پژوهشی اداره آموزش و پرورش منطقه موسیان، تلفن:

تقابل بومی گرایی و جهانی شدن در قرن بیست و یکم

ناصر ناجی^۱

چکیده

در قرن بیست و یکم، موضوع بومی گرایی و توجه به ملاحظات جامعه ی خودی از مسائلی است که اندیشمندان و صاحب نظران در بحث های خود به ویژه در موضوعاتی همانند رشد، پیشرفت، توسعه و... بر اهمیت آن توجه جدی دارند. از سوی دیگر اندیشه معاصر مملو از بحث های متنوع و گوناگون درباره دوره جهانی و جهانی شدن ها است بطوری که روز به روز تعمیق و گسترش بیشتری یابد. کاربرد فراوان اصطلاحاتی چون علم بومی، هنر بومی، فناوری بومی، اندیشه ی بومی، فرهنگ بومی و... مؤید این نوع نگاه ها می باشد اما اینکه حدود و ثغور توجه به مقوله ی بومی گرایی در چهارچوب موضوع پیشرفت تا چه میزان باشد نیاز به تأمل بیشتر دارد. نگارنده در نوشتار حاضر با استفاده از شیوهای تحلیلی و با واکاوی مفاهیم مذکور، این فرضیه را به آزمون می گذارد که بومی گرایی از ابعاد مختلف سیاسی و تاریخی به تضادهای جدی در برابر جهانی شدن همچون ادا ممدرنیته برمی خورد. به این منظور پس از تشریح و تعریف اجمالی جهانی شدن و پیامدهای آن و طرح بحث درباره معنای بومی گرایی به چند تناقض در نظریه مزبور به عنوان نشانه های تایید فرضیه اشاره می شود.

واژگان کلیدی: بومی گرایی، جهانی شدن، مدرنیته، هویت ملی، ناسیونالیسم

^۱ - دکتری جغرافیای سیاسی، مدرس دانشگاه فرهنگیان ۰۹۱۲۳۶۴۹۸۷۳
naser_naji11@yahoo.com.

تحلیل و بررسی همبستگی قومی در ایران با تاکید بر سرمایه اجتماعی

هدیه نادعلی^۱

چکیده

قومیت یکی از مهمترین مباحث مهم و اصلی جغرافیای سیاسی می باشد و دارای جنبه مثبت و منفی برای حکومت ها است چرا که به عنوان بازیگری قابل توجه از زمینه های تهدیدزا و فرصت زا در قلمرو کشورها برخوردار است. در این میان قلمرو ایران همواره با تنوع قومی عجین بوده و یکی از ویژگی های بارز آن در هم تنیدگی انواع قومیت ها در چارچوب مرزهای آن است. ایران جز کشورهای کثیرالاقوام به شما می آید و در مقایسه با ۲۰۰ کشور یا واحد جغرافیایی-سیاسی فعلی جهان، به طور نسبی از بیشترین گوناگونی قومی برخوردار است که هسته های قومیت های اصلی آن بعد از فارس ها اکثراً در مناطق مرزی قرار گرفته اند. این امر باعث گردیده تا نسبت به قومیت ها در سده های اخیر به عنوان تهدید نگریسته شود و بعضاً چالش هایی نیز از جانب آنها برای حکومت های مرکزی ایجاد شده است. نظام جمهوری اسلامی برآمده از انقلاب اسلامی تا حدودی باعث گردیده تا نوع نگاه به قومیت ها در این زمینه تغییر کند اما همچنان در این زمینه کاستی هایی وجود دارد. در این پژوهش که با روش توصیفی تحلیلی نگارش یافته است، با تاکید بر سرمایه اجتماعی سعی شده به فرصت سازی این ویژگی مهم فضایی جغرافیایی جمهوری اسلامی ایران پرداخته شود. چرا که بهره گیری از آن منجر به افزایش حس تعلق مکان قومیت ها و جلوگیری از واگرایی احتمالی آنها خواهد شد. این نوع سرمایه موجبات افزایش مشارکت، تعهد سیاسی و .... را فراهم خواهد ساخت.

واژگان کلیدی: همبستگی ملی، قومیت، سرمایه اجتماعی، ایران

^۱ - دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، ۰۹۱۹۵۶۳۷۸۴۵،
 hedienadeali@gmail.com

هویت اسلامی - ایرانی و همبستگی ملی (با تأکید بر قیام عاشورا و روحانیت)

مسلم نامدارزاده^۱، زینب السادات موسوی^۲

چکیده

هویت ملی را می توان مجموعه مشخصات و ویژگی های افراد یک ملت دانست به گونه ای که حلقه ارتباطی میان هویت های محلی و هویت های فراملی به شمار رفته و تشخیص دهنده و متمایز کننده آن از افراد دیگر ملت ها می شود. بر این پایه در شکلگیری هویت ملی یک ملت عوامل مختلفی از جمله، تاریخ، فرهنگ مشترک، جغرافیا، سرزمین، آداب و رسوم، دین و... نقش دارد. دین از عمده ترین عناصر هویتی جامعه بشری است، در ایران نیز دین اسلام و آیین تشیع که اکثر مسلمانان ایران پیرو آن هستند، نقشی اساسی در هویت ملی ایرانی و تداوم سرزمینی کشور داشته است به گونه ای که آموزه های دین اسلام و مذهب تشیع در فرهنگ سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، و ... مردم ایران به عنوان عنصری پایدار نمود دارد. با بررسی اندیشه های مقام معظم رهبری پیرامون همگرایی ملی و نقش دین اسلام و حکومت مردم سالاری در قدرت و امنیت ملی ج.ا.، اسلام به عنوان یک عامل هویت ساز اصلی در جامعه ایران مطرح است. و لذا می توان آن را عاملی حیاتی در تعریف، فهم و تقویت و تعمیق «همگرایی ملی» در جوامع اسلامی ارزیابی نمود. بر پایه مباحث یاد شده هدف مقاله حاضر با رویکردی توصیفی بررسی نقش اسلام در هویت و امنیت ملی ایران(با تأکید بر قیام عاشورا و روحانیت) می باشد.

واژگان کلیدی: دین اسلام، هویت، هویت ایرانی - اسلامی قیام عاشورا، روحانیت

^۱ - دانش آموخته کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی ۰۹۱۰۶۳۳۲۰۹۰ Namdarzade@yahoo.com

^۲ - کارشناس حسابداری

آسیب‌شناسی سیاست‌های توسعه منطقه‌ای و تاثیر آن بر انسجام ملی

تکتم نبی زاده شهری^۱

چکیده

از زمان پیدایش تفکر برنامه‌ریزی، یعنی اوایل قرن چهاردهم هجری شمسی تاکنون برنامه‌ریزی و توسعه منطقه‌ای در کشور همواره مطرح بوده است. این نکته مهم که در طول برنامه‌های عمرانی کشور قابل نقد و بررسی است، در مدت زمان نزدیک به نیم قرن مسیر پر فراز و نشیبی را بدون تحول و تکامل مثبت سپری کرده است. به رغم این سابقه طولانی، نتایج مورد انتظار یعنی توسعه متعادل منطقه‌ای در کشور حاصل نشده است. به نظر می‌رسد نظام برنامه‌ریزی تمرکزگرای بخشی‌نگر هرگز نتوانسته است توسعه‌ای همگون با مزیت‌ها و تنگناهای مناطق را محقق سازد و بی‌تعدالی در توسعه منطقه‌ای کشور پیامد آن بوده است. امروزه برای شناخت عمیق ناپایداری‌ها و عدم توازن توسعه، رویکردهای نوینی وجود دارد که به عنوان چارچوب اندیشه‌ای و بستر ساز توسعه متوازن و پایدار محلی و منطقه‌ای عمل می‌کنند. که ضمن به نقد کشیدن بسیاری از پارادایم‌های قبلی توسعه منطقه‌ای، مسیرهای تازه‌ای را در این زمینه معرفی می‌کند. در این راستا سوال راهبردی پژوهش این است که «علت اصلی شکست سیاست‌های توسعه منطقه‌ای و تداوم نابرابری‌های منطقه‌ای در ایران چیست و چه تاثیری بر انسجام ملی در ایران دارد؟» برای پاسخ به این سؤال از روش کیفی و مطالعات اسنادی استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد که سیاست‌های توسعه منطقه‌ای در ایران نتوانسته است به رغم چندین دهه تجربه، به اموری همچون شناخت ظرفیت‌های اجتماعی، اقتصادی و محیطی محلی و منطقه‌ای، تقویت رهبری منطقه‌ای، طراحی سیاست‌های مبتنی بر شرایط محلی، مدیریت محلی و منطقه‌ای و مشارکت عوامل منطقه‌ای بپردازد. علاوه بر آن، کاستی در تعریف مشخص از منطقه و توسعه منطقه‌ای، وجود ساختارهای متمرکز تصمیم‌گیری و اجرایی، بی‌توجهی به روش‌های نوین توسعه منطقه‌ای همچون توسعه دانش، ارتقاء یادگیری، توسعه اقتصاد اجتماعی و کارآفرینی در سطح محلی و در نهایت فراهم نشدن بسترهای مناسب برای حکم‌رانی منطقه‌ای از دلایل اصلی شکست سیاست‌های توسعه منطقه‌ای در ایران هستند. و این در حالی است که با توجه به ساختار اجتماعی ایران که از قومیت‌ها و نژادهای مختلفی تشکیل شده می‌تواند زنگ خطر مهمی تلقی شود به خصوص آنکه این نابرابری‌ها در مناطق مرزی که عموماً محل استقرار اقوام مختلف است بیشتر به چشم می‌خورد.

واژه‌های کلیدی: توسعه منطقه‌ای، توسعه منطقه‌ای در ایران، آسیب‌شناسی سیاست‌گذاری‌های توسعه منطقه‌ای،

انسجام ملی

^۱ - دانشجوی دکتری علوم سیاسی دانشگاه آزاد تهران مرکز، nabizadeht@yahoo.com

بررسی رابطه میان تبعیض قومیتی در استان سیستان و بلوچستان با گسترش پدیده تروریسم

سجاد نجفی^۱

چکیده

طی دو دهه‌ی اخیر وجود دو مذهب عمده شیعه و سنی (اکثریت سنی) به عنوان یک عامل مهم در بروز زمینه‌های ایجاد بحران و تنش‌های مذهبی در استان سیستان و بلوچستان مطرح و امنیت ناحیه‌ای این بخش از کشور را متأثر ساخته است، تنش‌های قومی در استان سیستان و بلوچستان عمدتاً به دلیل وجود تبعیض و مدیریت‌های بدون برنامه بوده که با دخالت و نفوذ بیگانگان تشدید گردیده و منجر به تشکیل گروه‌های تروریستی افراطی در این استان گردیده و عدم بکارگیری اهل تسنن و نخبگان قوم بلوچ و شرکت ندادن این قوم در مدیریت‌های سیاسی و فرهنگی کشور باعث ایجاد حساسیت و واکنش قومی در این استان نسبت به تصمیم‌گیری‌ها و سیاست‌گذاری‌های کلی همچون گرایش به انجام کشتار و عملیات تروریستی گردیده است. که در عملیات‌های مختلف و بر علیه حکومت مرکزی و مردم بیگانه اقدام به انجام فعالیت تروریستی نموده‌اند. از طرف دیگر تنش‌های قومی - مذهبی در این منطقه ریشه در فرآیند ناقص شکل‌گیری دولت سرزمینی و ماهیت ساختگی مرزها دارد که کنترل آنها نیازمند همکاری و هم‌فکری سه کشور و برنامه‌ریزی بلند مدت جهت حل مشکلات فعلی را دارد. نتیجه پژوهش حاکی از آن است که عواملی از قبیل: ضعف مشارکت سیاسی، توسعه نیافتگی، موقعیت جغرافیایی و قرابت قومی بلوچ‌ها به دو کشور پاکستان و افغانستان در گسترش و گرایش به عملیات تروریستی و در نهایت امنیت ناحیه‌ای این بخش از کشور مؤثر بوده است.

کلمات کلیدی: قومیت، قوم بلوچ، تروریسم، امنیت، سیستان و بلوچستان.

^۱ - کارشناس ارشد جغرافیای سیاسی دانشگاه خوارزمی، تهران، ۰۹۳۵۸۲۶۳۰۸۸،
 sorenanaj@yahoo.com

بررسی راه کار های ایجاد انسجام و افزایش مشارکت اجتماعی، سیاسی اقوام ایرانی با تاکید بر دیدگاه اسلامی

سجاد نجفی^۱

چکیده

بقا و پایداری یک نظام سیاسی وابسته به اراده مردم و میزان مشارکت همه اقوام تشکیل دهنده آن سرزمین در اداره ساختار سیاسی میباشد و هرچه صمیمیت و همکاری میان ملت و دولت بیشتر باشد به تبع آن همدلی و همگرایی میان اقوام نیز بیشتر میگردد و کارها بهتر پیش خواهد رفت. در حقیقت اعتماد مردم است که پشتیبانی آنها را به وجود می آورد، هر میزان دولت ها بتوانند خدمتگزار باشند، به همان میزان خواهند توانست پشتیبانی ملت را به خود جلب کرده، کارآمد باشند و جلوی هر گونه شکست و ناکامی را بگیرند. در کشوری مثل ایران با این تنوع قومیتی و ساختار حکومتی متمرکز ایجاد حس مودت و همگرایی میان اقوام مختلف و نسبت به دولت مرکزی کاری دشوار اما دست یافتنی میباشد که در صورت تلفیق و ترکیب ویژگی های فرهنگی تمدن مشترک کهن با آموزه های دینی و اسلامی قابلیت تحقق و ایجاد انسجام ملی را دارد. نتایج پژوهش پیش رو حاکی از آن است که از جمله راه کار های موثر در زمینه افزایش مشارکت ملت و اقوام ایرانی در راستای ایجاد همدلی و هم زبانی میان دولت و ملت: بسط و گسترش الگوهای عملی مشارکت اجتماعی، تأکید و تمرکز بر اصول و فرهنگ مشترک، پذیرش واقعیت حضور سایر اقوام در کشور و به رسمیت شناختن آیین و رسوم خاص آنان، احیای نماد ها و اشعار کهن و باستانی مشترک ایرانی، تقویت روحیه پذیرش چند فرهنگ گرایی در کشور، گسترش فرهنگ مشارکت و افزایش آگاهی های لازم در این خصوص با بهره گیری از رسانه های ارتباطی و جمعی و می باشد.

واژگان کلیدی: حکومت، مشارکت، سیاست، اقوام، همگرایی و واگرایی.

^۱ - کارشناس ارشد جغرافیای سیاسی دانشگاه خوارزمی، تهران، ۰۹۳۵۸۲۶۳۰۸۸،
 sorenanaj@yahoo.com

بررسی آثار جریانهای سلفی گری در استان کردستان (سال ۱۳۸۷ الی ۱۳۹۱)

علیرضا نجفی^۱، فردین بهرامی^۲

چکیده

بنیادگرایی دینی تحت تاثیر پیشرفت های علمی و صنعتی غرب و افزایش فاصله آنها با مسلمانان، و همچنین استعمار غربیان بر ممالک اسلامی به وقوع پیوست. در مورد شکل گیری و رشد اندیشه های سلفی گری و گروههای منتسب به این جریان در خارج از کشور و گروههای سلفی استان دودیدگاه وجود دارد، طرفداران و اندیشمندان دیدگاه اول معتقدند شکل گیری و نهادینه شدن تفکر سلفی گری پدیده ای درون زا می باشد و حامیان دیدگاه دوم معتقدند سلفی گری پدیده ای برون زا و محصول فعالیت و هدایت دستگاه های اطلاعاتی و جاسوسی بیگانگان و پشتوانه های مالی برخی از کشور های حوزه خلیج فارس به ویژه عربستان است. لذا برای بررسی و کنکاش در خصوص پدیده سلفی گری و گروههای منتسب به آن در این پژوهش با مطالعه اسنادی و مصاحبه با مطلعین عوامل درونی (عوامل سیاسی، امنیتی و فرهنگی، اجتماعی) مورد بررسی قرار گرفتند. جامعه آماری تحقیق تعداد ۲۵ نفر از نخبگان سیاسی و امنیتی استان به جهت عضویت در کمیسیون های مربوطه و دسترسی به اخبار و اطلاعات در این خصوص انتخاب و به لحاظ محدودیت مطلعین مذکور در استان با تمامی آنها مصاحبه گردید. با توجه به بررسی ها و اظهارات مطلعین، گروههای سلفی استان کردستان در مبانی و اصول اعتقادی دارای ویژگی ها و اشتراکاتی با گروههای القاننده و طالبان بوده، و مؤلفه های داخلی از جمله قومیت و مذهب، فقر فرهنگی و میزان تحصیلات، فقر شهری و حاشیه نشینی، تبلیغات رسانه ای، گفتمان سیاسی مشترک، عدم توسعه سیاسی، عدم توسعه اقتصادی، در تشدید فعالیت این جریان در داخل کشور موثر می باشد. همچنین با بررسی نتایج بدست آمده راهکارهای کاربردی برای کاهش فعالیت جریان سلفی گری در استان کردستان پیشنهاد گردید.

کلیدواژه ها: بنیادگرایی، امنیت، سلفی گری، تکفیرگرایی، جهاد.

^۱ - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی و عضو هیئت علمی دانشگاه علوم انتظامی امین،

behshadbeheshti@yahoo.com - 0912 8890488

^۲ - کارشناس ارشد علوم سیاسی و دانشجوی دکتری جامعه شناسی.

تحلیل تأثیر فرایند جهانی شدن بر عناصر فرهنگی اقوام ایرانی با استفاده از تکنیک SWOT (مطالعه ی موردی: قوم تالش)

شهریار نصرتی^۱، شهناز بازدار^۲

چکیده

جهانی شدن به مثابه روندی فراگیر، کلیه ی ابعاد زندگی فردی و گروهی بشر را در گستره ی اقتصاد، سیاست، فرهنگ و غیره متأثر ساخته است، بعد از جنگ جهانی دوم این پدیده با رویکردهای متفاوت و گاه متضادی نگریسته شده است و تمام جنبه‌های زندگی بشر امروزی را در بر گرفته است. برخی معتقدند که این فرایند به شیوه‌ای متناقض پیش می‌رود چرا که با تضعیف کردن هویت‌های ملی، واکنشهایی در دو مسیر به جریان می‌افتد، از یک سو میل به فرارفتن از خود و جهانی شدن دارد و از سوی دیگر تمایل به محدود شدن و محلی شدن دارد. جامعه ی ایرانی واقوام ایرانی بدلیل ساختار قومی وعناصر فرهنگی منحصر به فرد، پیش از پیش تحت تأثیر این فرایند می‌باشند. قوم تالش همچون دیگر اقوام ایرانی دردنیای کنونی، جهانی شدن را تجربه می‌کند و تحت تأثیر آن، عناصر فرهنگی این قوم دچار تحول می‌گردد. پژوهش حاضر، ضمن بررسی عناصر فرهنگی تالش در مسیر جهانی شدن، با رویکرد علمی وبهره گیری از روش ترکیبی (توصیفی - تحلیلی وپیمایشی) مبتنی بر مطالعات کتابخانه ای، در پی پاسخ به این سوال است که باتوجه به شرایط کنونی وتأثیر پذیری عناصر فرهنگی قوم تالش در عصر جهانی شدن، مهمترین راهبردها جهت برون رفت از این ناسازگاری وتطبیق با شرایط موجود کدامند؟ در این راستا ۳ نقطه ی قوت، ۳ نقطه ی ضعف، ۳ فرصت و ۳ تهدید عمده با استفاده از تکنیک SWOT شناسایی گردیده ودر نهایت بانظر خبرگان وصاحب نظران اهل فن، باتوجه به اهمیت وزنی هر کدام از عوامل، ۸ راهبرد مناسب و کاربردی ارائه می‌گردد.

واژگان کلیدی: جهانی شدن، فرهنگ، قوم تالش، SWOT

^۱ - دانشجوی دکترای جغرافیای سیاسی واحد علوم وتحقیقات

تهران، ۱۳۹۳، ۰۹۳۸۳۵۰۱۲۱۳، shahryar.nosrati@yahoo.com

^۲ - دانشجوی دکترای جغرافیای سیاسی واحد علوم وتحقیقات تهران

کنش‌ها و تعاملات قومی در فضای مجازی: فرصت‌ها و چالش‌ها

علی اشرف نظری^۱، مجتبی قلی پور^۲

چکیده

با توجه به تأثیرات گسترده و ژرفی که پدیده نو ظهور اینترنت در زیست فردی و اجتماعی بشر قرن بیست و یکمی بر جای گذارده، امروزه فهم بسیاری از معادلات جهان سیاست، فرهنگ، اقتصاد و اجتماع بدون درک نقش آن غیر ممکن می‌نماید. از این روی است که پژوهشگران و نویسندگان در حوزه‌های مختلف دانش بشری، در مورد اینترنت و تأثیر آن در عرصه‌های مختلف زندگی فردی و اجتماعی در حال نظریه-پردازی و ایده‌سازی می‌باشند. در این میان، تأثیر این فناوری بر ظهور و رواج اشکال نوین تعاملات اجتماعی بین گروه‌های مختلف یک جامعه و در درون آنها از اهمیت بالایی برخوردار است. گروه‌های قومی در کشورهای گوناگون از جمله گروه‌هایی هستند که با بهره‌گیری از فضای مجازی اینترنت و امکانات گوناگون فراهم آمده در این گونه فضاها به اشکال نوین کنش و تعامل در درون خود و با گروه‌های دیگر روی آورده‌اند. در این مقاله تلاش خواهد شد تا ضمن تبیین چرایی استقبال این گروه‌ها از کنش‌ها و تعاملات اینترنتی، از یک سو به فرصت‌ها و امکانات و از سوی دیگر به تهدیدها و چالش‌های آن، با محور قرار دادن اصول هویت ملی، همبستگی ملی و حاکمیت ملی کشور پردازیم.

واژگان کلیدی: اینترنت، فضای مجازی، اجتماعات مجازی، گروه‌های قومی، کنش‌ها و تعاملات قومی

^۱ - دانشیار علوم سیاسی دانشگاه تهران، تلفن همراه: ۰۹۱۲۶۳۶۴۹۵۴. nazarian2004@yahoo.com

^۲ - دانشجوی دکتری علوم سیاسی دانشگاه تهران، تلفن همراه: ۰۹۱۹۰۲۶۵۹۶۹.

Mojtaba.gp@gmail.com

بررسی و مطالعه تنگناها و چالش‌های قومی در ایران مورد مطالعه: استان آذربایجان غربی

محمود نورانی^۱، یاور علی نیا^۲، مهدی اسماعیلی نیا^۳

چکیده

یکی از مسائل و مشکلات ایران، مسأله اقوام و چالش‌هایی است که در موارد بسیاری در گذشته و دوره معاصر انسجام ملی کشور را به مخاطره انداخته و موجب فروپاشی نظام‌های سیاسی آن شده است. این مقاله با هدف یافتن عوامل موثر در بروز درگیری‌ها و بحران‌های قومی در ایران و با تأکید بر مطالعه قومی در استان آذربایجان غربی بعنوان یک مطالعه موردی و ارائه راهکارهای مطلوب برای مدیریت تنوع قومی در ایران و سیاست‌گذاری مناسب در جهت احترام به مولفه‌ها، ارزش‌ها و فرهنگ اقوام و در نتیجه ایجاد همبستگی و افزایش انسجام ملی تلاش می‌کند فعالیت مردم آذری پیش از انقلاب اسلامی و پس از آن به ویژه بحران‌هایی که در سال ۱۳۸۵ به خاطر توهین روزنامه دولتی ایران به مردم آذری زبان آذربایجان بوقوع پیوست بپردازد. به این ترتیب سؤال اصلی این است که علل و عوامل این چالش‌های قومی در استان آذربایجان غربی چه بوده است و اینکه آیا این عوامل پایدار بوده یا با گذشت زمان تغییر یافته‌اند. روش پژوهش در این مقاله نیز علاوه بر مطالعه اسناد و منابع کتابخانه‌ای از پیمایش میدانی نیز بهره برده و با کمک پرسشنامه و سئوالات بسته و باز اقدام به نظرسنجی در این باره نموده است. در مجموع نتایجی که از این مقاله بدست آمده نشان می‌دهد: نقش عوامل داخلی در مقایسه با عوامل خارجی در بروز بحران‌های قومی در استان آذربایجان غربی خیلی پررنگتر است.

واژه‌های کلیدی: ایران، جغرافیای سیاسی، آذربایجان غربی، درگیری، بحران، اقوام، انسجام ملی

^۱ - کارشناس ارشد جغرافیای طبیعی، دانشگاه تبریز، ۰۹۱۴۱۸۸۱۶۰۵، Mahmod.nourani@gmail.com

^۲ - کارشناس ارشد مخاطرات محیطی، دانشگاه تهران، ۰۹۱۰۶۸۰۱۶۹۷، Yavar.alinia@gmail.com

^۳ - دانشجوی کارشناسی ارشد علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی تبریز، ۰۹۱۴۹۶۸۲۸۰۲،

M.esmailinia1367@gmail.com

سنجش عدالت فضایی در بهرمندی از خدمات باتوجه به جمعیت مطالعه موردی: (استان کهگیلویه و بویراحمد)

حمید نیک اقبال^۱، صادق بهاری بابادی^۲

چکیده

انسانها ذاتا به دنبال عدالت هستند و یا حداقل دوست دارند عدالت درباره آنها رعایت شود، یکی از ابعاد عدالت، عدالت فضایی است که معادل آمایش سرزمین نیز میباشد و عبارت است از ارائه خدمات به مناطق براساس قابلیت‌های و مزیت نسبی باتوجه به جمعیت و نیازهای جمعیت، عدالت فضایی باتوجه به عوامل گوناگون سنجیده و ارزیابی میشود که از جمله آنها ارائه خدمات به مناطق ویا به همراه جمعیت موجود میباشد، همان طور که ارائه ی چنین امکاناتی را دولت به همراه مسولین مختلفی برعهده دارند برای حمایت مردم از آنها واینکه مشروعیت خود را از این طریق بدست آورند سعی براین است که عدالت فضایی را رعایت کنند. مادر این مقاله سعی بر سنجش تحقق عدالت فضایی در شهرستان های استان کهگیلویه و بویراحمد با توجه به خدمات، امکانات و جمعیت شده است که نتایج حاکی ازاین است که پراکنش خدمات در استان کهگیلویه و بویراحمد با توجه به مقایسه ی شهرستانهای استان با هم عادلانه و می شود گفت عدالت فضایی رعایت شده است.

کلید واژگان: عدالت، فضایی، خدمات، کهگیلویه و بویراحمد، جمعیت

^۱ - دانشجوی ارشد برنامه ریزی آمایش سرزمین، دانشگاه تربیت مدرس، hamidnikagball@gmail.com

^۲ - دانشجوی ارشد برنامه ریزی آمایش سرزمین، دانشگاه تربیت مدرس

بررسی توضیح پذیری نظریه ریچارد هارتشورن در جغرافیای سیاسی مسائل قومی ایران

هادی ویسی^۱

چکیده

اعتبار نظریه های علمی به تعمیم پذیری و توضیح دادن هر چه بیشتر واقعیتها در زمانها و مکانهای مختلف است. یکی از نظریه های معتبر و پایه در رشته جغرافیای سیاسی نظریه علت وجودی و نیروهای مرکزگرا و مرکزگریز ریچارد هارتشورن در ساختار کشور است که در ۱۹۵۰ ارائه شده است. تحقیق حاضر به دنبال بررسی و ارزیابی نظریه ریچارد هارتشورن در فضای جغرافیایی و ساختار قومی ایران است. این تحقیق به شیوه توصیفی و تحلیل محتوا انجام شده و داده های آن به صورت کتابخانه ای گردآوری شده است. فرضیه تحقیق این است که اندیشه های جغرافیای سیاسی ریچارد هارتشورن در تبیین واقعتهای مسائل قومی ایران از توضیح پذیری بالایی برخوردار است. برای ارزیابی این فرضیه ابتدا نظریه ریچارد هارتشورن و مفاهیم کلیدی آن از مقالات اصلی وی استخراج شده است و سپس بر مسائل قومی در ساختار فضای جغرافیایی ایران مورد تطبیق و بررسی قرار گرفت است. نتایج تحقیق نشان می دهد که نظریه هارتشورن پس از گذشت ۶۵ سال همچنان از اعتبار علمی بالایی برخوردار است و می تواند مسأله علت وجودی و واقعتهای جغرافیای سیاسی فضای اقوام ایران را به خوبی توضیح دهد.

واژگان کلیدی: ریچارد هارتشورن، اقوام ایرانی، نیروهای مرکزگریز، نیروهای مرکزگرا.

^۱ - استادیار جغرافیای سیاسی دانشگاه پیام نور، ۰۹۱۲۷۱۰۰۵۵۳، hadiveicy@pnu.ac.ir

بررسی عوامل ناامنی در جنوب شرق ایران و نقش طوایف بلوچ در برقراری امنیت

محراب هداوند میرزایی^۱

چکیده

قومیت، قوم‌گرایی ناسیونالیسم قومی و... واژه‌هایی مانند آن طی یک قرن گذشته از بحث‌انگیزترین موضوعات سیاسی، اجتماعی جامعه بشری بوده است و در حال حاضر بسیاری از مشکلات و بحران‌های موجود در کشورها و مناطق جهان به خصوص آفریقا و جنوب آسیا و خاورمیانه با مسائل قومی در ارتباط است. یکی از این کشورها ایران و یکی از استان‌های ایران که مسائل قومی همراه با بستر جغرافیایی مناسب، محلی برای ناامنی و بی‌ثباتی ایجاد کرده استان سیستان و بلوچستان که قوم بلوچ در آن ساکن می‌باشد. بلوچ‌ها در سرزمینی به نام بلوچستان در جنوب شرقی ایران، جنوب غربی افغانستان و غرب پاکستان استقرار دارند. به صورت پراکنده در بخش‌های از استان خراسان جنوبی، جنوب استان کرمان و شرق استان هرمزگان، در ایران و در استان‌های زابل، قندهار و هلمند افغانستان، ایالات بلوچستان و کراچی مرکز ایالت سند پاکستان زندگی می‌کنند. از نظر مذهبی، اقلیت بلوچ‌های ایران، اهل سنت و حنفی مذهب هستند و از این جهت با بلوچ‌ها در پاکستان و شبه‌قاره اشتراک‌هایی دارند و با بخش مرکزی ایران متفاوت هستند. بلوچستان ایران و پاکستان در سه متغیر مذهب، زبان و قومیت با یکدیگر تجانس دارند. استان سیستان و بلوچستان با وسعتی معادل ۱۱/۵ درصد کشور و موقعیت ژئوپلیتیکی و حدود ۲ میلیون نفر جمعیت بعد از پیروزی انقلاب اسلامی با ناامنی مواجه بوده است همچنین وجود مناطق بی‌ثبات همجوار ایران به خصوص در جنوب شرق باعث دغدغه‌ها و نگرانی‌های استراتژیک شده است. این تحقیق در پی پاسخ این سؤال که عوامل داخلی و خارجی که در ایجاد ناامنی جنوب شرق ایران موثرند کدامند و نقش عشایر بلوچ در ایجاد امنیت استان چیست؟ نتایج تحقیق نشان می‌دهد که عوامل داخلی و خارجی هر کدام به سهم خود در ایجاد ناامنی جنوب شرق ایران مؤثر می‌باشند اما طی سال‌های گذشته سهم عوامل خارجی بیش از عوامل داخلی بوده است.

واژه‌های کلیدی: جمهوری اسلامی ایران، قوم، ناامنی، گرو‌های تروریستی، طوایف بلوچ

^۱ - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی دانشگاه آزاد واحد علوم تحقیقات تهران،
 dr.m.mirzaii@gmail.com

بررسی قومیت و هویت قومی و امنیت پایدار در ایران

محراب هداوند میرزایی^۱

چکیده

عواملی مانند مرزبندیهای استعماری، تقسیمات کشوری نادرست داخل واحدهای سیاسی توسط حکومت های ملی، نابرابری ها و محرومیت های سیاسی، اقتصادی و...، ایدئولوژی ها، نقش مهمی در قومی شدن جوامع داشته اند. قومی شدن فرایندیست که طی آن پیوند میان اقوام مستقر در درون مرزهای یک کشور و فرهنگ آن تضعیف و امکان حفظ همگرایی به صورت یک ملت واحد در قلمرو مشترک در معرض خطر قرار می گیرد. تحقیقات جغرافیدانان نشان می دهد در سال ۱۹۸۵ نقشه سیاسی جهان شامل ۱۶۴ حکومت و ۵۸۹ گروه قومی بوده است. ایران به دلیل اینکه بر سر چهارراه تمدنی و قومیتی جهان قرار دارد، با توجه به دو قطب متفاوت مذهبی و امتداد دنباله اقوام ترک، کرد، بلوچ و عرب به ورای مرزهای داخلی، گسست قومیتی چالش هایی را به وجود خواهد آورد. وجود اقوام مختلف در ایران صرف نظر از مزایایی که برای کشور دارد می تواند ایران را از نظر ژئوپلیتیکی در مقابل تهدیدهای خارجی و چگونگی اداره امور داخلی آسیب پذیر کند. در پژوهش حاضر ما در پی بررسی اختلافات و اشتراکات قومیت های ایرانی و بیان عوامل تهدید کنند اقوام و امنیت ملی ایران در مناطق مرزی خواهیم بود. یافته های تحقیق نشان می دهد در صورت غفلت حکومت مرکزی عواملی همچون وجود اقوام هم آیین در کشورهای همسایه، دخالت های بیگانگان، موقعیت مرزی اقوام و تهدیدات مذهبی مهمترین تهدیدات امنیت ملی باشد. این پژوهش براساس روش اسنادی و کتابخانه ای بررسی شده و برای تهیه نقشه از نرم افزار GIS استفاده شده است.

واژه های کلیدی: قوم، قومیت، هویت قومی، امنیت پایدار، ایران

^۱ - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی دانشگاه آزاد واحد علوم تحقیقات تهران،
 dr.m.mirzaii@gmail.com

تأثیر فضای مجازی بر گرایش‌های قومی نمونه‌ی موردی؛ دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تهران

محمدصادق یحیی پور^۱، مصیب قره‌بیگی^۲

چکیده

فضای مجازی، به سبب ویژگی‌ها و جایگاه منحصر به فرد در جهان امروز، خاستگاه مهمی از قدرت و تغییرات اجتماعی را با خود به همراه دارد. با گسترش اینترنت و انقلاب اطلاعات، نقش فضای سایبر در زیست هر روزی انسانها و نیز در سطح کلان دولت‌ها به چنان واقعیت اجتناب‌ناپذیری تبدیل شده است. با توجه به چنین اهمیتی و نیز به سبب ارزش فزاینده‌ی هویت، پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر فضای سایبر (با تأکید بر اینترنت) بر هویت قومی انجام شده است. شرکت کنندگان در پژوهش، شامل ۱۳۶ نفر از دانشجویان مقاطع تحصیلات تکمیلی دانشگاه تهران هستند که به شیوه‌ی تصادفی و بر اساس روش نمونه‌گیری خوشه‌ای و تصادفی سیستماتیک انتخاب شدند. مفهوم گرایش قومی در این پژوهش در چارچوب تغییرات فرهنگی و با سه زیرشاخص ارزش، هنجارها و زبان بررسی شده است. پژوهش حاضر، از لحاظ هدف بنیادی و از لحاظ روش از نوع پیمایشی است. نتایج این پژوهش، نشان از آن دارد که دانشجویان در فضای مجازی با تغییراتی در زیرشاخص‌های هویتی ارزش‌ها، هنجارها، و نمادهای گفتاری (زبان) رویارو شده‌اند.

واژه‌های کلیدی: فضای مجازی، گرایش‌های قومی، اینترنت، هویت

^۱- دانشگاه آزاد صومعه‌سرا و دکتری جغرافیای سیاسی، دانشگاه تهران، صومعه سرا، دانشگاه آزاد اسلامی واحد صومعه سرا

^۲- دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی، دانشگاه خوارزمی تهران، ms.yahyapour@yahoo.com

iag.ir